

*Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
- propunere în lucru -*

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 1

Descrierea generală a județului Suceava

1. Așezare geografică
2. Relieful
3. Clima
4. Rețeaua hidrografică
5. Resursele naturale
6. Flora și fauna
7. Populația
8. Organizarea administrativ teritorială
9. Economia
10. Infrastructura
11. Civilizație și cultură

1. Așezare geografică

Județul Suceava este situat în partea de nord-est a României și se întinde în longitudine: între 24°57' extremitate vestică și 26°40' extremitate estică, iar în latitudine: între 47°59' extremitate nordică și 47°4' extremitate sudică. Are o suprafață de 8.553,5 kmp și ocupă circa 4% din teritoriul țării, fiind considerat al doilea județ ca mărime din țară, după Timiș.

Se învecinează: la nord cu Ucraina, la est cu județul Botoșani, la sud-est cu județul Iași, la sud cu județele Neamț, Harghita și Mureș, iar la vest cu județele Bistrița Năsăud și Maramureș.

2. Relieful

Raportat la marile unități geografice ale țării, teritoriul județului se suprapune parțial Carpaților Orientali și Podișului Sucevei. Relieful județului se caracterizează printr-o mare varietate a formelor: munți, depresiuni intramontane, dealuri, podișuri, câmpii, văi terasate și lunci. În alcătuirea geologică, arhitectura teritoriului județului Suceava are drept caracteristică de bază succesiunea de la vest la est a patru zone structurale: zona vulcanică, zona cristalino-mezozoică, zona flișului și zona de platformă.

În funcție de suprafața ocupată de fiecare formă de relief în parte, situația la nivelul județului se prezintă astfel:

- zona de munte 53%;
- zona de podiș 30%;
- zona de luncă 17%.

În ansamblu, pe teritoriul județului Suceava sunt două unități importante de relief: regiunea montană și regiunea de podiș. Acestea coboară în trepte de la vest la est, în fâșii paralele, cu dispunere nord-sud.

Zona montană, integrată în lanțul Carpaților Orientali, cuprinde masive și complexe de culmi separate între ele de văi adânci sau arii depresionare, astfel: Masivele Suhard și Călimani; Munții Bistriței, Stânișoarei; Masivele Giumalău - Rarău; Obcinile Feredeului și Mestecăniș.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Relieful **munților Călimani** (cei mai înalți munți vulcanici de pe teritoriul României, singurii care depășesc 2.000 m altitudine - Vârful Pietrosul Călimani) oferă cele mai spectaculoase forme cu potențial de mare atractivitate: craterul vulcanic Căliman, cu un diametru de circa 10 km, formele ciudate de stânci vulcanice de pe Rețițiș, Tămău, Lucaciu și Pietrosul, stâncile cu aspect ruiniform "12 Apostoli", depozitul fosilifer Glodu (scoici mari), Rezervația de Jnepeniș cu Pinus cembra, unde se găsește un arboret natural în amestec intim de molid și zâmbru, unic în țară și foarte rar în Europa, rezervația naturală Peștera Izvorul Tăușoarelor.

Relieful carstic și rezidual al **masivului Rarău** oferă una dintre cele mai interesante forme geologice din lanțul Carpaților Orientali – „*Pietrele Doamnei*”, precum și dolinele de pe Todirescu și de sub vârful Rarău, sectoarele de chei de pe Valea Caselor și Izvorul Alb, grohotișurile fosile din vestul Pietrei Zimbrului și Peștera Liliacilor. În partea estică a masivului se află rezervația naturală "Codrul secular Slătioara", cu o bogăție de arbori diverși ca specie, care n-a suferit modificări pricinuite de intervenția antropică. Un alt factor de atracție turistică îl reprezintă Cheile Moara Dracului, un sector de chei foarte înguste (între 2-3 metri lățime, aproximativ 40 m lungime), situat pe pârâul Caselor.

Munții Giumalău, de origine cristalino-mezozoică, reprezintă principala atracție pentru iubitorii de natură, platourile sale oferind una dintre cele mai grandioase priveliști din Carpații Orientali. Pădurea seculară de la Giumalău, cu speciile masive de conifere, și Cheile Zugreni, săpate la poalele de sud ale munților, constituie principalele atracții ale Munților Giumalău.

Munții Suhard sunt cunoscuți mai ales datorită vârfului Oușoru (1.639 m), care străjuie Depresiunea Dornelor. Totuși, cel mai înalt vârf se află în partea de nord-vest a Munților Suhard și anume Vârful Omu, de 1.932 metri altitudine. Creasta principală a acestor munți reprezintă principala atracție, datorită frumuseții peisajelor și a ușurinței cu care poate fi parcursă.

Munții Bistriței, ce se desfășoară pe dreapta râului Bistrița, formează gruparea cea mai întinsă de munți cristalini. Creasta Pietrosu (cu o altitudine de 1.791 m) oferă o priveliște fascinantă pentru cei ce se încumetă să urce versanții puternic înclinați.

Obcinile Bucovinei cuprind trei mari subunități, dispuse paralel pe direcția nord-vest/sud-est, separate de văile superioare ale râurilor Moldova și Moldovița: Obcina Mestecăniș, Obcina Feredeșu și Obcina Mare. Cea mai înaltă și mai spectaculoasă dintre obcini este Obcina Mestecănișului, cu altitudini ce depășesc 1.500 m (1.586 m - Vârful Lucina). Urmează apoi Obcina Feredeșu (cu altitudini de 1.400 m), Obcina Brodinei (cu vârfuri de 1.300 m) și Obcina Mare care este cea mai întinsă, dar cu cele mai mici altitudini (sub 1.300 m). Cele mai importante obiective turistice naturale sunt: Ansamblul de stânci Pietrele Muierii, creasta principală a Obcinei Mestecăniș și plaiurile Lucinei, cu Tinovul Găina.

Încadrată de munții Bistriței Aării la nord, Munții Bistriței la sud-est, Munții Călimani la sud și Munții Bârgăului la vest, se află **Depresiunea Dornelor**. Unitate geografică distinctă, aceasta se îngustează spre est, spre cheile Zugrenilor, și se deschide larg spre vest, fiind drenată de râul Bistrița.

Depresiunea Câmpulung Moldovenesc reprezintă cea mai mare arie depresionară din lungul râului Moldova. Se remarcă prin prezența unui relief de terase cu altitudine relativă de circa 110 m, dezvoltat aproape în exclusivitate pe dreapta râului Moldova. **Depresiunile Vama**,

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Frasin și Humor sunt alte arii importante de lărgire a văii Moldova, fiind separate de defilee, dintre care cel mai îngust se află la Prisaca Dornei.

Zona de podiș este mai coborâtă cu 200 m față de cele mai joase culmi muntoase. Cele mai importante subunități de relief din această regiune sunt: Podișul Sucevei, Depresiunea Rădăuți, Valea Sucevei, Valea Siretului Subcarpații și Valea Moldovei.

Podișul Sucevei are o înălțime medie de 460 m, dar cota maximă ajunge la 528 m în Vf. Teișoara din Podișul Dragomirnei. Se întinde până la valea Siretului în est și până la valea Moldovei în sud și sud-vest. Se împarte în câteva subunități de relief diferit: masive deluroase, arii depresionare și culoare de văi.

Depresiunea Rădăuți este cuprinsă între râurile Suceava și Sucevița și are altitudinea medie de 360 m. Relieful este acumulativ de pseudo-câmpie, cu forme plane terasate și meandre.

Valea Sucevei se prezintă diferit, fiind împărțită în trei sectoare: unul superior, prin Obcine, până la Straja, unul mijlociu, până la Milișăuți și unul inferior, până la vărsarea în Siret, la Liteni. Are un caracter de culoar datorită dimensiunilor mariale luncii și teraselor.

Valea Siretului este cea mai reprezentativă și mai importantă din Podișul Moldovei. Are 6-8 km lățime, prezentându-se ca un adevărat culoar acumulativ. În zona de confluență cu râul Suceava ia aspectul unei câmpii aluvionare intracolinare, cu o lățime de 12 km.

Subcarpații se întind la sud de valea Moldovei și corespund unui relief de acumulare, cu aspect deluros, dar și cu unele depresiuni, cum sunt cele de la Solca și Cacia.

Valea Moldovei apare ca o depresiune între Subcarpați și Podișul Sucevei. Datorită luncii largi și joase, până la Ciumulești râul curge despletit, după care începe să bată malul stâng. Lățimea cea mai mare a luncii și teraselor este la Baia, unde valea ia aspect depresionar.

3. Clima

Este temperat continentală. Spațiul geografic al județului Suceava aparține aproape în egală măsură sectorului cu climă continentală (partea de est) și celui cu climă continental moderată (partea de vest). Venind dinspre vest, masele de aer își pierd treptat din umezeală în timpul traversării Carpaților Orientali, astfel încât în partea estică a județului ajung mai uscate, clima suferind un proces de continentalizare. Aerul de origine nordică aduce ninsori iarna și ploi reci primăvara și toamna. Din est, județul primește influențe climatice continentale cu secetă vara, cu cer senin, ger și viscole iarna.

Temperaturile medii anuale sunt:

- în climatul montan, sub 0 °C pe munții înalți și 6 °C pe versantul estic al Obcinei Mari;
- în climatul extramontan, între 7 - 8 °C.

Temperaturile minime coboară uneori până la -38,5 °C, iar temperatura cea mai ridicată a fost de 39,8 °C (în iulie 2000). Temperaturile cele mai scăzute din zona montană se înregistrează nu pe vârfuri, ci în depresiuni și văi, datorită fenomenului de inversiune climatică. Temperatura medie multianuală este de 2 °C la munte și 7,5 °C în zona de podiș.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Durata iernii este cu 1-2 luni mai mare la munte, decât în regiunea deluroasă. Trecerea de la iarnă la primăvară se face brusc în partea de est a județului, față de partea de vest unde, pe vârfurile înalte și versanții umbriți ai munților, zăpada și înghețul se întâlnesc până la sfârșitul lunii mai și chiar începutul lunii iunie. Precipitațiile variază de la an la an și sunt cuprinse între 800 și 1200 mm, în funcție de zonă. Precipitațiile căzute sub formă de ploaie reprezintă 70-80% din totalul acestora. Cele mai mici cantități de precipitații se înregistrează în luna februarie, iar cantitățile cele mai abundente sunt, de obicei, în lunile mai și iunie.

Regimul vânturilor este determinat de sistemul terasat al reliefului. În partea superioară a culmilor muntoase domină vântul de vest, iar în regiunea de podiș direcția vântului este influențată de orientarea curenților de vale. În decursul anului, vitezele medii ale vânturilor din direcția nord-vest sunt de 2,6 m/s. În zona de munte, acestea se pot cifra la valori de 20-25 m/s, cele maxime depășind 40 m/s.

4. Rețeaua hidrografică

Este formată din: râuri, pâraie, lacuri, iazuri, mlaștini și importante rezerve de ape subterane. Însurează o lungime totală de 3.092 km și are o densitate care depășește frecvent 1 km / kmp în zona de munte, scăzând sub 0,5 km / kmp în zona de podiș. Toate apele care drenează teritoriul județului sunt tributare râului Siret. Principalii afluenți sunt râurile Suceava, Moldova, Bistrița și Dorna, care își au zonele de obârșie în coroana de munți înalți de la vest și nord - vest, în timp ce afluenții mai mici își au izvoarele în regiunea deluroasă.

Cel mai întins bazin hidrografic este cel al râului Moldova, care drenează împreună cu afluenții săi 35% din suprafața județului. Urmează ca mărime Bistrița (30%), Suceava (30%) și Siretul (10%).

Apele stătătoare sunt sub formă de lacuri naturale de mici dimensiuni, lacuri antropice, iazuri pentru piscicultură, acumulări industriale și mlaștini. Cele mai importante acumulări antropice sunt cele 6 lacuri din lungul Șomuzului Mare, între care și vestitul lac "Nada Florilor".

Apele subterane din județ sunt cantonate în depozitele unor structuri cristalino -mezozoice, de fliș, în depozite miocene și, mai ales, în formațiunile aluvionare cuaternare.

Teritoriul județului înglobează cantități inepuizabile de ape minerale și mineralizate, carbogazoase, sulfatate, sulfuroase și clorurate. Numai în Depresiunea Dornelor există peste 40 de izvoare minerale, renumite fiind deja cele din Vatra Dornei, Șaru Dornei, Poiana Negri, Coșna ș.a. Nepuse în valoare sunt numeroasele izvoare din zonele Broșteni, Gura Humorului, Solca.

5. Resursele naturale

Solurile de pe teritoriul județului Suceava cunosc o gamă variată de tipuri, datorită complexității condițiilor naturale, ca factori pedogenetici. Solurile brune și brun -acide cu un orizont de humus de grosimi mici acoperă aproape în întregime zona munților flișului. Pe suprafețele calcaroase de pe masivul Rarău, precum și insular în lungul Obcinei Mestecănișului, se întâlnesc soluri cu un orizont bogat în humus. În regiunile de podiș, cu altitudini de 550 - 600 m, predomină solurile podzolice brune. Solurile cenușii, cu un orizont gros de humus, ocupă areale importante pe interfluviul Suceava - Siret și în Podișul Fălticenilor. Suprafețele structurale slab înclinate de la nord-vest, spre sud-est de municipiul

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Suceava, precum și cele din Depresiunea Liteni, cunosc o dezvoltare importantă a solurilor cernoziomoide.

Caracteristicile solurilor extramontane favorizează îndeosebi cultura cartofului, cerealelor păioase, plantelor tehnice, porumbului, etc. O importantă bogăție a județului o reprezintă resursele subsolului. În zona montană se află numeroase zăcăminte de mangan (Dadu, Ciocănești, Vatra Dornei, Iacobeni, Șaru Dornei, Broșteni), sulfuri polimetalice (Cârlibaba, Fundu Moldovei, Gemenea, Leșu Ursului), sulfuri complexe, baritină (Ostra), precum și izvoare de ape minerale. Din masivele calcaroase se extrag materiale de construcții (Pojorâta, Câmpulung Moldovenesc, Botuș), în timp ce la Poiana Stampei se exploatează turba. Din masivul Călimani s-a exploatat sulf (Gura Haitii) și materiale de construcție, dar în prezent această activitate este sistată. Importante sunt și zăcămintele de sare de la Cacica, carierele de gresii de la Solca, Păltinoasa etc. Din albiile râurilor Suceava, Moldova și Siret se extrage balastul. În zona de podiș, zestrea minerală este mai sărăcăcioasă (slabe intercalații lenticulare de cărbuni inferiori).

6. Flora și fauna

Flora și fauna conferă județului Suceava o inegalabilă frumusețe și atractivitate. Ponderea vegetatiei o alcătuiesc pădurile, care ocupă peste 52% din suprafața județului și peste 7% din întregul potențial silvic al României. În compoziția acestora, 79,4% este reprezentat de rășinoase și 20,6% de foioase. Pădurile de foioase sunt formate din arbori de fag, stejar, carpen, frasin, tei, mesteacăn și o mare diversitate de arborișuri. În amestec se găsesc plopul, paltinul, sorbul, mălinul, scorușul și, mai rar, tisa. Dintre arbuști amintim zmeurul, afinul, măceșul și merișorul. Există și câțiva arbori ocrotiți: Stejarul din Cașvana (500 ani), Stejarul din Botoșana (350 ani), Ulmii din Câmpulung Moldovenesc (500 ani).

Munții Bucovinei adăpostesc numeroase specii floristice rare: sângele voinicului (Munții Călimani), floarea de colț (Rarău, Călimani), smârdarul sau bujorul de munte (Călimani, Suhard), ochii șoricelului, papucul doamnei, brusturul negru, argințica (Rarău-Giumalău) etc.

Pe teritoriul județului Suceava există peste 20 de rezervații naturale: rezervații floristice (fânețele seculare de la Frumoasa, de la Ponoare, de la Calafindești, fânețele montane de pe plaiul Todirescu), forestiere (codrul secular de la Slătioara, pădurile seculare de pe Giumalău, făgetul de la Dragomirna, pădurea de pin ce vegetează pe un depozit de turbă de la Tinovul Mare, rezervația de mesteacăn pitic de la Lucina), geologice (Piatra Țibăului, Piatra Pinului și Piatra Șoimului, Cheia Lucavei, Cheia Moara Dracului) și mixte (Pietrele Doamnei, Cheile Zugrenilor, Complexul 12 Apostoli). Fauna, bogată și prețioasă, include numeroase specii cu valoare cinegetică ridicată: ursul și cerbul carpatin, căpriorul, râsul, lupul, vulpea, veverița, pisica sălbatică, jderul, hermina, dihorul, cocoșul de munte, cocoșul de mesteacăn, fazanul, corbul, diverse specii de acvile, vulturi, bufnițe. Râurile de munte adăpostesc specii rare de pești: lostrița, păstravul curcubeu, lipanul, mreana, cleanul, scobarul ș.a.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

7. Populația

Populația județului Suceava este de 705.878 locuitori (la 1 iulie 2007), din care: 302.897 (43% din populația județului) locuiesc în mediul urban și 402.981 (57% din populația județului) în mediul rural. Datorită întinderilor mari a zonelor muntoase, care reprezintă peste jumătate din suprafața județului, densitatea medie a populației se situează la un nivel relativ redus, respectiv 83 loc/kmp. Repartiția populației în cadrul teritoriului județului prezintă mari diferențieri: în unele comune din partea vestică-montană a județului, datorită condițiilor naturale și tipului tradițional de economie, densitatea populației este frecvent sub 40 locuitori/kmp, în timp ce în Podișul Sucevei, densitatea depășește 100 și chiar 150 locuitori/kmp. Sub impactul aplicării legilor fondului funciar, al privatizării și restructurării unităților economice de pe teritoriul județului Suceava, în structura populației ocupate au avut loc însemnate procese de redistribuire a forței de muncă. Rata de creștere a șomajului a fost în septembrie 2008 mai mare cu 16% față de aceeași lună a anului trecut. Numărul șomerilor înregistrați la sfârșitul lunii septembrie 2008 a fost de 10.528 persoane, în creștere cu 534 persoane față de luna august 2008 (plus 5,3%) și cu 1.453 persoane față de luna septembrie 2007 (plus 16,0%). În totalul șomerilor înregistrați preponderente au fost persoanele de sex masculin (53,3%) față de persoanele de sex feminin (46,7%).

Pe categorii socio-profesionale, din totalul șomerilor înregistrați la sfârșitul lunii septembrie 2008, 8.282 persoane erau persoane cu pregătire primar gimnazială sau profesională (78,7%), 1.856 persoane cu studii liceale sau postliceale (17,6%) și 390 persoane cu studii superioare (3,7%).

Repartizarea șomerilor indemnizați pe centre teritoriale în septembrie 2008 se prezintă astfel: Agenția Suceava cu 768 șomeri (din care 53,4% femei), Fălticeni cu 672 șomeri (din care 47,6% femei), Câmpulung Moldovenesc cu 609 șomeri (din care 49,6% femei), Gura Humorului cu 267 șomeri (din care 47,2% femei), Rădăuți cu 671 șomeri (din care 48,9% femei), Vatra Dornei cu 227 șomeri (din care 55,1% femei) și Siret cu 90 șomeri (din care 45,6% femei).

8. Organizarea administrativ teritorială

Din punct de vedere administrativ, județul Suceava are în componență:

- 5 municipii: Suceava - municipiu reședință de județ, Fălticeni, Rădăuți, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei;
- 11 orașe: Gura Humorului, Siret, Solca, Broșteni, Cajvana, Dolhasca, Frasin, Liteni, Milișăuți, Salcea și Vicovu de Sus;
- 97 comune, cu 379 sate.

9. Economia

La începutul anului 2007, existau 9.892 societăți comerciale active în industrie, construcții, comerț și alte servicii la nivelul județului Suceava, din care: 4.662 în comerțul cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor, motocicletelor și a bunurilor personale și casnice, 1.588 în industria prelucrătoare, 889 în tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor, 789 în transport, depozitare și comunicații, 529 în hoteluri și restaurante și 303 în agricultură, vânătoare, silvicultură. Cele mai importante domenii de activitate din județul Suceava sunt industriile de prelucrare a lemnului, a celulozei și hârtiei, textilă, a confecțiilor și a încălțămintei, industria de prelucrare a sticlei și industria

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

alimentară, industria construcțiilor de mașini, care generează, de altfel, cea mai mare parte a rezultatelor economice.

Indicele cifrei de afaceri în industria județului a fost, în luna septembrie 2008, de 91% față de luna septembrie 2007. Indicele producției industriale pentru septembrie 2008 a fost de 89,7% față de realizările lunii septembrie 2007. Nivelul indicelui producției industriale în luna septembrie 2008, comparativ cu luna septembrie 2007, reflectă scăderea volumului producției industriale cu 26,7% în industria extractivă, cu 10,3% în industria prelucrătoare, cu 26,6% în industria energiei electrice, termice, gaze și apă caldă. Nerealizări ale producției industriale în luna septembrie 2008 comparativ cu luna septembrie 2007 au înregistrat activitățile din industria construcțiilor metalice și a produselor din metal (exclusiv mașini, utilaje și instalații) minus 74,6%, fabricarea lemnului și a produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei și fabricarea articolelor din împletitură de pai și alte materiale vegetale minus 69,2%; producția de mobilier și alte activități industriale, minus 66,4%; fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice, minus 51,9%; fabricarea produselor textile minus 49,1%; producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă, minus 30,3%; alte activități extractive, minus 28,6%.

Indicii producției industriale grupate pe cinci categorii de bunuri pe noua luni ale anului 2008, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2007, au fost de 93,1% în industria bunurilor intermediare, 85,7% în industria bunurilor de capital, 89,2% în industria bunurilor de folosință îndelungată, 95,3% în industria bunurilor de uz curent și de 86,9% în industriile legate de energie.

Județul Suceava dispune 349.310 ha de suprafață agricolă (49% din suprafața fondului funciar), din care: 181.316 ha suprafață arabilă, 89.888 ha pășuni, 75.057 ha fânețe și 3.049 lezevi și pepiniere pomicole

Terenurile arabile sunt cultivate, îndeosebi, cu: cereale pentru boabe (81.974 ha), grâu și secară (27.021 ha), orz și orzoaică (5.448 ha), porumb (37.155 ha), plante uleioase (2.143 ha), floarea soarelui (1.864 ha), sfeclă de zahăr (2.033 ha), cartofi (30.759 ha), legume (7.930 ha). În același timp, răspândirea largă a pășunilor și fânețelor a condus la dezvoltarea sectorului zootehnic, mai ales în zona montană.

Condițiile pedo-climatice ale județului au favorizat dezvoltarea pomiculturii. Această activitate este concentrată, cu deosebire, în bazinul Fălticeni care deține ponderea ca suprafață și producție pomicolă, Rădășeni, Fălticeni, Preutești, Vulturești. Dintre speciile pomicole, mărul ocupă 70% din suprafețele cultivate, prunul 8%, cireșul și vișinul 6%, părul 5%, alte specii 11%.

Un sector important îl constituie și zootehnia, a cărei dezvoltare este favorizată de suprafața mare de pășune existentă în zona montană și în luncile râurilor. Din efectivele de animale existente la nivelul județului Suceava, ponderea o dețin păsările (1.525.000 capete), urmând apoi ovinele (256.950 capete), bovinele (178.479 capete), porcinele (140.160 capete), și cabalinele (43.130 capete). Satele din zona de munte sunt specializate în creșterea bovinelor pentru lapte și carne și a ovinelor.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Producția agricolă de bunuri și servicii de la sfârșitul anului 2007 a înregistrat un total de 2.002.126 Ron, din care: producția vegetală 1.199.060 Ron, producția animală 799.680 Ron, iar serviciile agricole 3.386 Ron.

10. Infrastructura

Drumurile publice asigură legătura între toate localitățile județului, precum și cu județele vecine. Se evidențiază în mod deosebit drumul european E85 – București - Bacău - Suceava – Cernăuți (Ucraina), ce traversează județul pe direcția nord-sud. Lungimea totală a drumurilor publice este de 2.482 km, din care drumurile modernizate însumează 1.023 km, iar cele cu îmbrăcămînți ușoare rutiere 393 km. Din totalul drumurilor publice, lungimea drumurilor naționale este de 632 km (modernizate 613 km), iar drumurile județene și comunale totalizează o lungime de 1.850 km (modernizate 410 km). Densitatea drumurilor publice este de 29 km / 100 kmp teritoriu.

Rețeaua feroviară are o lungime de 526km, din care 242 km este electrificată. Liniile cu ecartament normal însumează 524 km, iar cele cu ecartament larg, 2 km. Densitatea liniilor de cale ferată este de 61,5 km / 1000 kmp teritoriu.

Teritoriul județului este străbătut de magistrala europeană București - Bacău - Suceava - Vicșani - Moscova.

Județul Suceava dispune, de asemenea, de un aeroport, situat în apropierea municipiului Suceava, la o distanță de 12 km, și cinci heliporturi (Putna, Sucevița, Moldovița, Voroneț, Floreni), prin care se asigură legătura permanentă cu restul României și cu alte țări, precum și servicii privind aterizarea altor aeronave din țară și străinătate.

11. Civilizație și cultură

Județul Suceava se constituie într-o străveche și densă vatră de civilizație și cultură românească. Meleagurile sucevene s-au înscris pregnant în istoria românilor prin rolul decisiv pe care l-au avut înaintașii de aici la începuturile evului mediu în înființarea și afirmarea primelor târguri și formațiuni politice prestatale, în organizarea și finalizarea luptei împotriva stăpânirii tătarilor și ungarilor, dar mai ales în încheierea, dezvoltarea și consolidarea statului feudal românesc de la răsărit de Carpați.

Aici s-au ridicat primele trei capitale ale Moldovei: Baia, Siret și Suceava, cetățile Șcheia și Cetatea de Scaun a Sucevei, o durabilă și impresionant de bogată salbă de ctitorii și necropole voievodale și boierești: Putna, Voroneț, Moldovița, Sucevița, Humor, Dragomirna, Arbore, monumente și centre de artă și cultură cu inestimabile valori ale patrimoniului național și universal, comparabile cu creațiile renescentiste italiene sau din Europa Occidentală.

Împreună cu populația românească majoritară, pe teritoriul județului Suceava conviețuiesc în deplină înțelegere și alte naționalități. Ponderea acestora în totalul locuitorilor este de 3,4%, reprezentativi fiind ucrainenii, germanii, polonezii, rușii, lipovenii, evreii și alte naționalități.

Rețeaua școlară este formată din aproape 1.000 unități destinate învățământului preșcolar, primar, gimnazial și liceal, ce se desfășoară în toate comunele și orașele județului. De asemenea, în municipiul Suceava funcționează o unitate de învățământ superior - Universitatea "Stefan cel Mare"- care are în componență patru facultăți și un colegiu de

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

administrație. Baza materială a învățământului s-a dezvoltat în permanență, astfel încât în prezent aceasta cuprinde 2.400 săli de clasă, 1.897 cabinete școlare, 427 laboratoare, 359 ateliere pentru activități practice și 162 săli de gimnastică. În domeniul sănătății, județul Suceava dispune de o rețea diversă de unități, dotate corespunzător, prin care se asigură o asistență medicală competentă. În prezent, dispunem de 9 spitale cu 4.267 paturi, 120 dispensare medicale, din care 90 se află în localități rurale, 60 cabinete medicale, 62 cabinete stomatologice, 18 laboratoare dentare, 94 farmacii, 9 depozite farmaceutice.

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 2

Cadrul legal de dezvoltare a turismului în România și Suceava

1. Legislație generală în domeniul turismului

- Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007-2026;
- Ordonanța 58/1998 cu modificările și completările ulterioare, privind organizarea și desfășurarea activității de turism din România;
- Hotărârea nr. 800 din 25 iulie 2007 privind aprobarea Programului anual de marketing și promovare turistică și a Programului anual de dezvoltare a produselor turistice
- Hotărâre nr. 761 din 11 iulie 2007 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 387/2007 privind organizarea și funcționarea Ministerului pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Comerț, Turism și Profesii Liberale
- Legea nr.755/ 2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România

2. Brevete și certificate de clasificare

- Ordin nr. 691 din 26 septembrie 2002 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind criteriile și metodologia pentru eliberarea licențelor și brevetelor de turism, aprobate prin Ordinul ministrului turismului nr. 170/2001
- Hotărârea Guvernului nr. 238 / 2001 privind condițiile de acordare a licenței și brevetului de turism
- Ordinul Ministrului Turismului nr. 170 /2001 pentru aprobarea Normelor metodologice privind criteriile și metodologia pentru eliberarea licențelor și brevetelor de turism
- Ordinul Ministrului Turismului nr. 910 / 2002 pentru modificarea Normelor metodologice privind criteriile și metodologia pentru eliberarea licențelor și brevetelor de turism, aprobate prin Ordinul ministrului turismului nr. 170/2001
- Ordinul Ministrului Turismului nr. 203 / 2002 privind preschimbarea certificatelor de clasificare și/sau a licențelor de turism
- Hotărârea Guvernului nr. 1328/ 2001 privind clasificarea structurilor de primire turistice
- Hotărârea Guvernului nr. 1412 / 2002 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1.328/2001 privind clasificarea structurilor de primire turistice
- OM nr. 636/2008 pentru aprobarea Normelor metodologice privind clasificarea structurilor de primire turistice

3. Ghizi de turism

- Hotărârea Guvernului nr. 305/2001 privind atestarea și utilizarea ghizilor de turism
- Hotărârea Guvernului nr. 631/2003 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 305/2001 privind atestarea și utilizarea ghizilor de turism
- Ordinul Ministrului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului nr. 637 din 1 aprilie 2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

4. Partii și trasee de schi

- Hotărârea Guvernului Nr. 5 din 8 ianuarie 2004 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 263/2001 privind amenajarea, omologarea, întreținerea și exploatarea pârtiilor și traseelor de schi pentru agrement
- Hotărârea Guvernului nr. 263/ 2001 privind amenajarea, omologarea, întreținerea și exploatarea pârtiilor și traseelor de schi pentru agrement
- Ordinul Ministrului Turismului nr. 491/ 2001 pentru aprobarea Normelor privind omologarea, amenajarea, întreținerea și exploatarea pârtiilor și traseelor de schi pentru agrement

5. Agrement

- Hotărârea Guvernului nr. 511/2001 privind unele măsuri de organizare a activității de agrement în stațiunile turistice
- Hotărârea Guvernului nr. 452/ 2003 privind desfășurarea activității de agrement nautic
- Ordinul Ministrului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului nr. 292 din 12 septembrie 2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind desfășurarea activității de agrement nautic

6. Construcții în domeniul turismului

- Hotărârea Guvernului nr. 31/1996 pentru aprobarea Metodologiei de avizare a documentațiilor de urbanism privind zone și stațiuni turistice și a documentațiilor tehnice privind construcții din domeniul turismului

7. Turism balnear

- Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 152 / 2002 privind organizarea și funcționarea societăților comerciale de turism balnear și de recuperare
- Legea nr. 143/2003 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 152/2002 privind organizarea și funcționarea societăților comerciale de turism balnear și de recuperare

8. Protecția turiștilor

SALVAMONT

- Hotărârea Guvernului nr. 77 /2003 privind instituirea unor măsuri pentru prevenirea accidentelor montane și organizarea activității de salvare în munți

ALTE REGLEMENTĂRI PRIVIND PROTECȚIA TURIȘTILOR

- Hotărârea Guvernului nr. 559/ 2001 privind unele măsuri de comercializare a produselor alimentare și nealimentare în stațiunile turistice
- Hotărârea Guvernului nr. 237 /2001 pentru aprobarea Normelor cu privire la accesul, evidența și protecția turiștilor în structuri de primire turistice
- Hotărârea Guvernului nr. 306/ 2001 privind practicarea de către agenții economici din turism și de către instituțiile de cultură de tarife și taxe nediscriminatorii pentru turiștii și vizitatorii români și străini

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- Hotărârea Guvernului nr. 805 / 2001 privind unele măsuri de informare asupra tarifelor maximale pentru serviciile de cazare în structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare turistică la turismul neorganizat
- Ordinul comun al Ministrului Turismului nr. 354/2001, al Ministrului Apelor și Protecției Mediului nr. 725/2001, al Ministrului Sănătății și Familiei nr. 545/2001, al Ministrului Administrației Publice nr. 500/2001
- Hotărârea Guvernului nr. 1185 / 2001 privind majorarea limitelor amenzilor contravenționale prevăzute în unele acte normative din domeniul turismului

9. Comercializarea pachetelor turistice

- Ordonanța Guvernului nr. 107/ 1999 privind activitatea de comercializare a pachetelor de servicii turistice
- Legea nr. 631/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 107/1999 privind activitatea de comercializare a pachetelor de servicii turistice
- Ordinul Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului Nr. 516 din 12 aprilie 2005 pentru aprobarea contractului-cadru de comercializare a pachetelor de servicii turistice
- Ordinul Ministrului Turismului nr. 235/2001 privind asigurarea turiștilor în cazul insolvenței sau falimentului agenției de turism

10. Stațiuni turistice

- Hotărârea Guvernului Nr. 867 din 28 iunie 2006 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiilor turistice
- Hotărârea Guvernului nr. 1122/2002 pentru aprobarea condițiilor și a procedurii de atestare a stațiilor turistice, precum și pentru declararea unor localități ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local
- Hotărârea Guvernului nr. 432/ 2003 privind completarea Hotărârii Guvernului nr. 1.122/2002 pentru aprobarea condițiilor și a procedurii de atestare a stațiilor turistice, precum și pentru declararea unor localități ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local

2.1. Scurta descriere instituțională – legături/rolului ale instituțiilor

- conform Legii administrației publice locale nr. 215/2001, cu modificările și completările ulterioare nu există raporturi de subordonare între Consiliile Locale și Consiliul Județean la nivelul județului Suceava
- în baza O.G. 58/1998 consiliile județene au următoarele atribuții în domeniul turismului:
 - inventarierea principalelor resurse turistice;
 - administrarea registrelor locale ale patrimoniului turistic;
 - elaborarea de propuneri de dezvoltare a turismului, care stau la baza Programului anual de dezvoltare a turismului;
 - participarea la omologarea traseelor turistice și a pârtiilor de schi;
 - contribuirea la creșterea calității produselor turistice;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- urmărirea activității turistice, în așa fel încât agenții economici cu activitate în domeniul turismului să aibă acces la resursele turistice, cu respectarea normelor de punere în valoare și protecție a acestora.

Pentru îndeplinirea atribuțiilor mai sus prevăzute consiliile județene pot crea servicii de specialitate, potrivit legii.

- în același timp consiliile locale pot înființa servicii publice specializate în dezvoltarea turismului;

Hotărâri adoptate la nivelul Consiliului Județean Suceava pentru dezvoltarea turismului:

Hotărârea nr. 133/30.09.2008 privind asocierea Consiliului Județean Suceava cu Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților și unele unități administrativ teritoriale din județul Suceava, pentru promovarea turismului religios la nivelul județului Suceava

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 3

Prezentarea situației actuale

- Tipuri de turism practicate în județul Suceava/inter-internațional/durata/structuri și capacități de cazare/trasee/ghizi
- Dezvoltarea teritoriului – Planurile de Urbanism (PUG-uri), Planul de Amenajare a Teritoriului la nivel Județean (PATJ)
- Infrastructura, resurse umane și formare profesională, marketing
- Obiective de atracție turistică – patrimoniu cultural, istoric, religios, zone de agrement și sănătate

1. Tipuri de turism practicate în județul Suceava

Existența unor forme de relief accesibile și armonios îmbinate pe întreg teritoriul, clima favorabilă practicării turismului în tot cursul anului, potențialul hidrografic, faunistic și floristic bogat, patrimoniul cultural-istoric și arhitectural apreciat pe plan național și internațional, precum și binecunoscuta ospitalitate bucovineană, tradițiile și obiceiurile populare, specificul gastronomiei fac din județul Suceava o adevărată destinație turistică.

Tipurile de turism care se pot practica la nivelul județului sunt:

a) Turismul Montan

Practicarea turismului montan în județul Suceava este favorizată de potențialul oferit de versantul estic al Carpaților Orientali. Astfel, relieful munților Călimani cu complexul vulcanic aferent, stâncile cu aspect ruiniform “12 Apostoli”, relieful carstic și rezidual al masivului Rarău, pădurea seculară de la Giumalău, gruparea cea mai întinsă de munți cristalini – Munții Bistriței Aurii și Munții Bistriței Mijlocii – precum și Masivul Suhard și Obcinele Bucovinei oferă condiții pentru practicarea de drumeții montane, escaladă, alpinism, echitație, vânătoare, peșuit, mountain bike, via –ferrata, river rafting, zbor cu parapanta, sporturi de iarnă.

Drumețiile

Expunerea geografică a munților Bucovinei permite realizarea unor trasee turistice de o zi sau (în funcție de opțiunea turiștilor) de mai multe zile, care pot fi efectuate în circuit sau cu revenire în același loc din care s-a plecat. Drumețiile, în marea lor majoritate de dificultate medie sau redusă, sunt legate de stațiunile Vatra Dornei și Câmpulung Moldovenesc și sunt favorizate de înălțimile moderate ale Munților Călimani, Rarău, Giumalău, Suhard și Bistriței.

Există trasee turistice omologate, marea lor majoritate fiind marcate și întreținute de către Serviciul de Promovare și Dezvoltare a Turismului și Salvamont din cadrul Primăriei Municipiului Vatra Dornei. În masivul Rarău-Giumalău există 24 de trasee turistice amenajate și omologate, acestea conducând până la Hotelul Alpin «Rarău», Cabana Pastorală (masivul Rarău) sau la Refugiul Alpin de pe Giumalău. Rețeaua de trasee montane pe care turiștii o au

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

la dispoziție în Bazinul Dornelor este de aproximativ 280 km. Traseele sunt amenajate și patrule periodice de către membrii Formației Salvamont Vatra Dornei. La cerere, serviciul public Salvamont oferă turiștilor transport și cazare (în Vatra Dornei sau la stația meteo din Călimani), precum și posibilitatea de a fi călăuziți de către ghizi. Pentru cei care preferă parcurgerea unor trasee mai mari de o zi, li se pot pune la dispoziție corturi, care se amplasează în special în zonele protejate.

Pe tot cuprinsul zonei montane a județului există însă și trasee turistice care nu sunt marcate corespunzător, lipsa marcajelor reprezentând un punct slab pentru practicarea drumețiilor montane.

Turismul ecvestru

Bucovina oferă posibilitatea practicării turismului ecvestru în toate formele lui: echitație, plimbări cu calul de tipul "randonnée ecvestru" sau "randonnée sauvage". Activitate de marcă în cadrul Parcului Național Călimani, turismul călare a înregistrat până acum o foarte bună evoluție, ca urmare a solicitărilor și prizei de care s-a bucurat acesta în rândul clienților participanți. Au fost create o serie de trasee și pachete turistice adecvate turismului ecvestru și s-au procurat echipamente și cai pe toate gusturile. Traseele au grade de dificultate diferite: ușoare (cu durate cuprinse între două și până la patru ore) și mai complexe (de una și până la cinci zile).

Turiștilor dornici de echitație li se pot pune la dispoziție armăsari arabi pur sânge sau, după caz, cai din rasa huțulă sau chiar ponei (persoanelor începătoare). Echipamentele sunt diversificate: de la șei tip western, până la cele de tip sport sau de agrement. În cadrul traseelor vizate, există ghizi special desemnați din cadrul parcului. Punctul de plecare al acestor expediții îl constituie baza hipică din Gura Haitii. Ca puncte de sosire menționăm: 12 Apostoli, Tămău, Cariera, Călimanul Cerbului etc. Oferta de turism ecvestru este completată într-un mod fericit cu observarea naturii în cadrul pachetelor speciale oferite de Administrația Parcului Național Călimani care dispune de 12 cai huțuli și personal specializat în acest domeniu.

Escaladă, alpinism

Reprezintă o atracție deosebită pentru sportivii amatori și alpiști profesioniști. Escalada începe în luna mai și se termină în luna octombrie. Sezonul de escaladă pe gheață începe în decembrie și se termină în martie. Alpinismul se practică atât vara, cât și iarna, mai ales în Călimani, Rarău - Giupalău, Suhard.

Locuri de desfășurare:

- *Stânca Ruscă* (Giupalău) – oferă, pe parcursul a 13 km, condiții optime pentru escaladă, instructorii fiind disponibili pentru a preda folosirea adecvată a echipamentului, legarea nodurilor și a tehnicilor de cățărare.
- *Vatra Dornei – Pietrele Doamnei – Masivul Rarău* – oferă condiții optime pentru escaladă și alpinism. Traseu turistic desfășurat pe verticala unei stânci, utilizând tehnici specifice alpinismului. Grad scăzut de dificultate, garanția parcurgerii unor peisaje inedite. Lungimea traseelor variază de la 20 m la 80 m. Dezvoltă capacități de încredere în sine, în forțele proprii. Sub directă îndrumare a ghidului, fiecare participant ajunge să-și manifeste încrederea în partenerii de echipă, fiind asigurat pe rând de aceștia. Cazarea poate fi asigurată în cort, hotelul alpin "Rarău" sau cabană turistică.
- *Stânca Alpină Dorna 1* (Vatra Dornei) – oferă posibilități multiple doritorilor de inițiere în alpinism.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- *Moara Dracului* (defileul Zugreni) – o cascadă izolată, de 25 m înălțime, care îngheață complet iarna, oferind un cadru perfect pentru escaladări pe gheață.

Schi

Județul Suceava oferă condiții optime pentru practicarea acestui sport de iarnă. Zone precum: Vatra Dornei, Crucea, Broșteni, Șaru Dornei, Gura Haitii, Dorna Candrenilor, Ciocănești, Cârlibaba, Pojorâta, Câmpulung Moldovenesc, Gura Humorului și Sucevița sunt zone cu potențial pentru dezvoltarea domeniului schiabil și practicarea altor sporturi de iarnă.

În prezent, Vatra Dornei concentrează cea mai mare densitate de turiști practicanți ai sporturilor de iarnă. Stațiunea pune la dispoziție turiștilor 2 pârtii de schi omologate, în lungime de 800 și 3000 m, deservite de un telescaun, un teleschi și un babyschi, dar și 2 pârtii de schi fond.

Schi fond

Este practicabil pe drumul ce leagă satul Gura Haitii de Fosta Incintă Minieră, dar numai în anumite condiții, în funcție de grosimea stratului de zăpadă, dacă drumul a fost sau nu deszăpezit.

Schi de tură

Schiul de tură combină plăcerile "tehnice" ale schiului de coborâre cu libertatea oferită de schiul fond. Astfel, se pot explora foarte multe trasee alpine care de obicei sunt practicate vara, dar care iarna sunt foarte spectaculoase.

Pentru schiul de tură este necesar un echipament adecvat: legături speciale pentru schi de tură, clăpări speciali, "pieile de focă" pentru a urca pe schiuri, cramponul (un fel de gheară cu aderență pe gheață), lopata și transceiverul de avalanșă. Schiul de tură fiind destul de solicitant, schiorul trebuie să fie într-o formă fizică bună. Solicitarea este maximă, coborârile se fac pe pârtii neamenajate, acest lucru necesitând foarte bune cunoștințe de schi de coborâre. Pentru că în timpul unei ture se parcurg distanțe pe orizontală sau se urcă, participanții la tură trebuie să fie foarte bine pregătiți fizic.

Traseele principale de creastă ale munților Giumalău, Călimani, Suhard și Bistriței oferă posibilități deosebite de practicare a schiului de tură. Există posibilitatea parcurgerii traseelor clasice de vară și a traseelor de iarnă.

Majoritatea traseelor turistice din Călimani sunt foarte dificil de parcurs pe timpul iernii, deoarece frigul și grosimea stratului de zăpadă capătă valori destul de ridicate. Se poate practica skiul de tură, dar numai de către rangeri, salvamontiști sau alte persoane experimentate, care dețin o bună pregătire în domeniu și condiție fizică corespunzătoare. Vizitarea pe schiuri a anumitor zone a Călimanului pe timp de iarnă se poate realiza numai prin însoțirea de către un ghid sau ranger din cadrul parcului care cunoaște foarte bine posibilele zone de vizitat, echipamentele necesare fiind asigurate de participanți. În general, pretabile desfășurării acestui gen de ski sunt toate traseele de creastă care prezintă grade de dificultate diferite.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pârții de schi:

- *Vatra Dornei:*

Pârția Parc 1: 900 m lungime, 150 m diferență de nivel, înclinare 28,5 %, 85 cm grosimea zăpezii, dificultate medie; este deservită de un babyschi și 2 teleschiuri;

Pârția Parc 2: 550 m lungime, 50 m diferență de nivel, 85 cm grosimea zăpezii, dificultate ușoară, serviciu teleschi;

Pârția Dealu Negru: 3000 m lungime, 400 m diferență de nivel, 80 cm grosimea zăpezii, dificultate medie; este deservită de un telescaun;

- *Câmpulung Moldovenesc:*

Pârția Runc: 400 m lungime, 200 m diferență de nivel, dificultate medie; 800 m altitudine la plecare și 600 m altitudine la sosire;

Pârția Rarău: 300 m lungime, 30 m diferență de nivel, grad de dificultate ușor; 1500 m altitudine la plecare și 1470 m altitudine la sosire.

- *Gura Humorului:*

Pârția Gura Humorului: în construcție; 1.476 m lungime, 283 m diferență de nivel; va fi dotată cu telescaun, nocturnă și bazin olimpic; vor exista și 8 tunuri de zăpadă; după ce se va îndigui râul Moldova, aici se va putea face și schi nautic.

- *Sucevița:*

Pârția Sucevița: 320 m lungime, 40 m diferență de nivel, grad de dificultate ușor; 655 m altitudine la plecare și 615 m altitudine la sosire.

- *Mălini:*

Pârția Mălini: inaugurată în decembrie 2007; este amplasată în partea de sud a comunei, în satul Văleni, la ieșirea spre pasul Stânișoara; de categorie medie, 800 m lungime, 106 m diferență de nivel; dispune de o instalație de teleschi, cu o lungime de 520 de metri și de instalație de nocturnă; programul de funcționare a părții este de vineri până duminică, începând de la orele 14:00 și până la 24:00. Se intenționează achiziționarea a patru tunuri de zăpadă și realizarea pe raza comunei a altei părții de schi.

- *Cârlibaba:*

Pârția Măgura 1: 1010 m lungime, 200 m diferență de nivel, dificultate medie; 1210 m altitudine la plecare și 1010 m altitudine la sosire; dispune de o instalație de teleschi de aproape 1,5 kilometri și, datorită orientării spre Nord, pe ea se poate schia până în luna mai; Pârția Măgura 2: 540 m lungime, 140 m diferență de nivel, dificultate medie; 1350 m altitudine la plecare și 1210 m altitudine la sosire.

Un alt element important care caracterizează calitatea ofertelor pentru sporturile de iarnă, îl reprezintă existența școlilor de schi și dotarea lor cu monitori și calificarea acestora, precum și programele oferite. În județul nostru, Serviciul Public Salvamont Suceava organizează cursuri de inițiere în alpinism și escaladă atât adulților cât și copiilor (minim 8 ani).

Mountain bike

Mountain biking-ul reprezintă călătoria cu o bicicletă, pe cărările bătătorite sau nu ale munților, dealurilor, pădurilor sau ale oricărui teren mai accidentat. Este un sport extrem, atâta timp cât ai nevoie de echipament de protecție: cască, genunchiere, cotiere și mănuși. Sportul este împărțit în 5 categorii: cross country, downhill, free ride, dirt jump și/sau trial/street riding. Bicicletele arată cam la fel, cu un cadru mai gros, cauciucuri cu un profil de teren, suspensii și shock-absorbant.

Se practică, de obicei, în lunile de vară, iulie-august, luni ce au în general o vreme mult mai stabilă. În zonele montane, la peste 2000 m, zăpada persistă până în iunie, astfel încât multe

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

pasuri sunt inaccesibile. Pentru că în momentul de față nu prea există marcaje specifice, mountain biking-ul poate fi practicat pe orice traseu marcat de drumeție. Pe drumurile forestiere, trebuie rulat cu atenție la traficul forestier și la tractarea buștenilor, fiind vorba în general de drumuri închise circulației publice.

Este recomandat să se respecte principiile codului etic internațional de mountain bike, respectiv:

- să nu se circule în afara căilor de comunicație sau pe cele sensibile (cu risc de degradare);
- să se respecte celelalte categorii de utilizatori, în special drumeții;
- să se circule preventiv;
- să nu se sperie animalele;
- să se manifeste grija față de natură, față de localnici și față de cei din jur în general.

Beneficiind de un relief montan extrem de accesibil, aspectul Călimanilor poate fi vizionat și cu ocazia parcurgerii unor frumoase trasee de creastă în cadrul activităților de mountain bike. Din păcate, în prezent, Parcul Național Călimani nu deține variante omologate pentru agrementul cu bicicleta, acesta realizându-se în mod sporadic prin intermediul unor persoane acreditate din partea Serviciului de Salvamont din Vatra Dornei.

Zborul cu parapanta

Vatra Dornei este locul cel mai indicat pentru zborul cu parapanta, datorită condițiilor deosebite oferite de Munții Suhardului, în special în Vârful Oușorul, care este considerat unul dintre cei mai prielnici pentru practicarea spoturilor aeronautice, în special a parapantei și deltaplanului. Aici se întâlnesc cei mai puternici curenți de aer din România și, cu puțin talent în mânuirea parapantei, se poate zbura ore întregi deasupra Depresiunii Dornei, folosindu-se curenții. Se poate practica pe tot parcursul anului și la Prisaca Dornei, Pojorâta, Udești, Părhăuți. Zborurile se realizează cu parapante biplace, turiștii fiind însoțiți de către un instructor pilot cu experiență. Durata unui zbor este de 4-6 ore. Parapanțiștii nelicențiați trebuie să urmeze un curs de 7 zile ținut de un instructor experimentat. Cursurile constau într-o parte teoretică și una practică. Cursanții sunt introduși gradat în acest sport, prin exercițiul la altitudini din ce în ce mai mari, și sunt transportați către locul de lansare în vehicule de teren 6X6.

River rafting

River rafting-ul reprezintă o activitate sportivă și de agrement în aer liber, care presupune coborârea într-o barcă gonflabilă a unui râu cu apă rapidă. Râurile Dorna și Bistrița sunt perfecte pentru plimbările cu barca. Puterea curenților apelor este variată, cursurile de apă fiind potrivite atât pentru începători, cât și pentru turiștii experimentați. Fiecare curs are o lungime de 12,5 și 14 km, cu nivele de dificultate care variază de la 4 la 4, în funcție de sezon. Se practică din luna aprilie și până în luna octombrie a anului.

Traseul de rafting de pe râul Bistrița este unul dintre cele mai incitante din întreaga Europă. Bistrița oferă senzații tari în zona Vatra Dornei, unde există cataracte, praguri și vârtejuri care provoacă emoții puternice. Pentru că în zonă ajung și foarte mulți turiști mai puțin experimentați, există și trasee mai blânde. Bistrița are 3,5 gradul mediu de pericolozitate, maximumul fiind de 5. La 6, traseul este impracticabil. Dacă plouă mult, se poate face rafting încă de la izvoarele râului Bistrița. Traseul tradițional se întinde pe 12 kilometri, dar se poate

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

merge și pe 80 km. Foarte mulți turiști preferă însă un traseu scurt, dar dur, de maximum doi kilometri, pe care fac mai multe ture.

Se practică ture de 1 zi sau de 2 zile, de câte 5 ore/zi. În funcție de adâncimea apei, plecarea se poate face din centrul stațiunii Vatra Dornei sau din Cheile Zugreni. Se asigură transport de la Vatra Dornei la locul de lansare la apă și retur, ghid însoțitor și echipament de protecție. Traseul se parcurge de 2 ori, pentru a da posibilitatea și membrilor mai puțin curajoși, care au cântărit dificultatea cursei, de a decide dacă vor să ia parte la a doua coborâre. Fiecare participant trebuie să aibă asupra sa echipament de schimb (tricou și pantalon scurt).

La Vatra Dornei, de obicei, raftingul este combinat cu alpinismul, rapelul, zborul cu parapanta, schi extrem și călăria. Aici, toți cei care vor să facă sporturi extreme pot încerca de la coborâri pe ape repezi, până la cățărări pe vârfuri abrupte.

Via ferrata

Via ferrata reprezintă traversarea râului Dorna pe 2 cabluri paralele în plan vertical. Scoate în evidență ambiția de a reuși și a învinge propriile temeri și curajul pentru a încerca senzații posibile numai sub o îndrumare avizată. Este ideal pentru teambuilding sau doar pentru distracție. „Atelierele” de via ferrata sunt montate chiar în centrul stațiunii Vatra Dornei și constituie deliciul multor turiști.

Tiroliana

Reprezintă traversarea unei văi sau a râului Dorna cu ajutorul unor scripeți, pe o distanță de 50 m și o diferență de nivel de 15 m. Gradul de dificultate este mediu. Opirrea este calculată să se efectueze gravitațional cu un minim efort din partea unui coechipier asistat direct de un trainer. Este ideal pentru teambuilding sau doar pentru distracție.

Teambuilding

Reprezintă în fapt priceperea de a folosi și dezvolta capacități și calități ale oamenilor de diferite condiții și posibilități fizice și cognitive; măiestria de a le aduna și folosi într-un unic mod: spiritul de echipă.

Turiștii pot participa, în cadrul unei echipe, la parcurgerea mai multor activități descrise mai sus, pe parcursul mai multor zile, în cadrul unui program bine pus la punct, adaptat în funcție de capacitățile și cunoștințele în domeniu ale întregii echipe.

b) Turismul Balnear

Definit ca fiind acea parte a turismului în care motivația destinației este păstrarea sau redobândirea sănătății, turismul balnear este folosit de o largă categorie de turiști, în mod regulat.

Județul Suceava dispune de un potențial natural ridicat pentru tratamentul balnear al diferitelor boli, dat fiind fondul de resurse disponibile. Apele minerale carbogazoase, hipotone, atermale, bicarbonatate sodice, calcice și feruginoase din Vatra Dornei cât și cele din Bazinul Dornelor, mofetele naturale de sondă cu mare puritate și concentrație de CO₂, nămolul de turbă din Tinovul Mare, Poiana Stampei, caracterizat ca turbă oligotrofă slab mineralizată, bine descompusă, cu conținut mare de coloizi organici și acizi humici, apele

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

minerale sulfuroase din zona Iacobeni, bioclimatul tonic, stimulent cu nuanțe de sedare, cu o concentrație mare de aeroioni negativi constituie materia primă pentru mii de proceduri care se efectuează în bazele de tratament.

Calitatea fizico-chimică și valoarea terapeutică a factorilor naturali de cură sunt similare și chiar superioare celor existente în stațiunile balneare consacrate pe plan mondial, în categoriile de afecțiuni cuprinse în Nomenclatorul Organizației Mondiale a Sănătății. Beneficiază de factorii naturali persoane cu surmenaj fizic și intelectual, cu tulburări funcționale pe fond nervos hiperactiv, cu sedentarism, activitate în mediu cu noxe, microtraumatisme etc.

La nivelul județului Suceava, se remarcă în mod deosebit stațiunea balneoclimaterică de interes național Vatra Dornei, inclusă în circuitul internațional și recomandată în tratamentul unor afecțiuni ale aparatului cardio-vascular, afecțiuni ale aparatului locomotor, boli ale aparatului respirator, boli ginecologice, boli ale sistemului nervos etc. Cele două baze de tratament aflate în stațiune (Hotelul Călimani și Complexul Balnear Dorna) au o capacitate zilnică de peste 4.500 de proceduri terapeutice: băi calde în cadă cu ape minerale, împachetări cu nămol și parafină, electroterapie, masaj, gimnastică medicală, saună, mofete artificiale, chinetoterapie. Există izvoare speciale pentru cura internă cu apă minerală.

Cazarea în stațiune este asigurată în hoteluri, vile și locuințe particulare, totalizând un număr de aproximativ 2300 locuri de cazare. O componentă deosebit de importantă a structurilor de tratament o constituie aparatura medicală, care, după cum se cunoaște, influențează în bună măsură aprecierea turiștilor asupra serviciilor medicale prestate în stațiunile balneoclimaterice. Nefuncționarea multor aparate din cauza pieselor defecte, a lipsei personalului calificat pentru repararea și întreținerea aparaturii conduce pe de o parte la aglomerarea și degradarea calitativă a tratamentelor, ca și la uzura permanentă a aparatelor în funcțiune, suprasolicitate de nevoia de a "face față" cerințelor de moment.

Turismul balnear este o formă de turism social. Tot sistemul balnear se bazează încă pe ajutorul social. Societățile sunt preocupate de găsirea de alternative în cazul dispariției acestei forme de turism. Această formă de turism aduce o categorie specifică de turiști, care din punct de vedere economic nu sunt foarte profitabili. O altă caracteristică a turismului balnear constă în faptul că această formă de turism este marcată de sezonalitate. Dezvoltarea turismului de afaceri, prin dotarea hotelurilor cu facilități pentru organizarea de conferințe, simpozioane și training-uri, este o metodă optimă de reducere a sezonalității turismului balnear.

Agrementul balnear se dezvoltă, în general, în funcție de cadrul geografic, profilul stațiunii și grupele de vârstă care frecventează stațiunea. În stațiunea Vatra Dornei agrementul cuprinde: terenuri de sport, pârtie de schi cu teleschi și teleferic (până la înălțimea de 1500 m), pistă pentru sănii, excursii pentru vizitarea cunoscutelor mănăstiri din nordul Moldovei și a altor monumente de arhitectură, cinematografe, biblioteci, muzee, discoteci, săli de spectacole, parcuri.

c) Turismul Cultural

Județul Suceava deține un patrimoniu cultural-istoric și etnofolcloric de mare valoare și atractivitate turistică: obiective cu caracter istoric-militar (Cetatea Șcheia, Cetatea de Scaun a

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Sucevei și Cetatea Zamca), construcții civile (Curtea Domnească și Hanul Domnesc din Suceava), precum și peste 25 de unități muzeale, printre care: Muzeul de Istorie din Suceava, cu „Sala tronului”, o realizare de excepție, unicat în România, Muzeul Obiceiurilor Populare din Gura Humorului, Muzeul „Arta lemnului” din Câmpulung Moldovenesc, Muzeul de Științe Naturale din Vatra Dornei, Muzeul „Tehnici populare bucovinene” din Rădăuți, Muzeul de Artă „Ion Irimescu”, „Galeria Oamenilor de Seamă”, Muzeul Apelor și Pădurilor din Fălticeni, Casa – muzeu de la Solca etc.

Zonele rurale sunt păstrătoare ale datinilor, tradițiilor, meșteșugurilor și obiceiurilor străvechi, unde talentul și atracția către frumos se materializează în adevărate opere de artă – ceramică, covoare țesute manual, cojocărit, țesături, instrumente populare, măști etc. Bucovina este renumită pentru muzeele sale etnografice, bine conturate și realizate tematic (Suceava, Rădăuți, Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc, Solca, Vatra Dornei, Vama, Marginea), precum și pentru importantele centre de creație sau ateliere individuale ale meșterilor populari vestiți pentru meșteșugurile lor (Vatra Moldoviței, Ciocănești, Brodina, Poiana Stampei – încondeiere ouă, Marginea, Rădăuți – ceramică, Mănăstirea Humorului, Rădăuți, Arbore – țesături, Suceava, Rădăuți, Vatra Dornei, Molid, Fundu Moldovei – icoane, Marginea, Gura Humorului – împletituri, Bilca, Vama, Fundu Moldovei – pielărie, cojocărie); nu în ultimul rând, prelucrarea lemnului se regăsește în toate zonele menționate.

Manifestările artistice și sărbătorile populare tradiționale din tot cursul anului aduc în atenția publicului larg spiritul viu, autentic al meleagurilor bucovinene, prin portul popular, cântece și dansuri, obiceiuri străvechi – festivaluri de artă plastică, de folclor, de datini și obiceiuri.

Aspectele problematice majore cu care se confruntă acest tip de turism sunt legate de infrastructura de acces la obiectivele de interes, lipsa spațiilor de parcare dotate cu puncte de informare și promovare a obiectivului cultural, lipsa punctelor de belvedere pentru fortificații, cetăți medievale, monumente istorice etc.

d) Turismul Religios

Componentă a turismului cultural, turismul religios se cuvine a fi tratat în mod distinct, ca urmare a priorității pe care acesta o ocupă în rândul vizitatorilor județului Suceava. Formă de turism care există de secole și care mai păstrează încă unele trăsături în privința pelerinajului propriu-zis, turismul religios este astăzi un fenomen complex care se află în continuă transformare și diversificare, păstrându-și însă elementul de bază care l-a consacrat: religia. Această formă de turism implică din partea turiștilor un nivel de instruire și un grad de cultură ridicate, care să permită aprecierea obiectivelor cultural-religioase din punct de vedere al arhitecturii, construcției, valorii, semnificațiilor spirituale și conținutului de obiecte de artă.

La nivelul județului Suceava, existența a numeroase biserici și mănăstiri precum: Sucevița, Moldovița, Voroneț, Humor, Putna, Dragomirna, Probota, Arbore, Pătrăuți, Biserica „Sf. Gheorghe” a Mănăstirii „Sf. Ioan cel Nou” din Suceava (unele dintre ele fiind incluse pe lista patrimoniului UNESCO) determină manifestarea turismului religios sub două forme: vizite la lăcașurile sfinte și pelerinaje religioase cu ocazia unor sărbători de cult, a hramurile mănăstirilor și bisericilor. Numărul turiștilor străini în turismul cultural religios a înregistrat o creștere în ultimii ani. Aspectele problematice cu care se confruntă acest tip de turism sunt

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

legate de infrastructura de acces la obiectivele de interes, lipsa spațiilor de parcare dotate cu puncte de informare și promovare a obiectivului cultural, lipsa punctelor de belvedere pentru biserici și mănăstiri, lipsa spațiilor speciale de campare pentru turismul de pelerinaj.

e) Ecoturismul

Ecoturismul este definit ca fiind cea formă de turism în care principala motivație a turistului este observarea și aprecierea naturii și a tradițiilor locale legate de natură. Acțiunile turistice trebuie să conducă în mod obligatoriu la conservarea și protejarea naturii și să aibă un impact negativ minim asupra mediului natural și socio-cultural.

La nivelul județului Suceava, practicarea ecoturismului este abia în faza de început. Munții Călimani se află printre cei mai puțin populați munți din România, dar și printre cei mai amenințați de intervenția omului, datorită fostei exploatare de sulf de sub Neagoiul Românesc. În prezent, se pune problema refacerii ecosistemelor forestiere pe teritoriul distrus în urma exploatareii sulfului.

Unicitatea Parcului Național Călimani, a Parcului Natural Bogdăneasa și a celui dendrologic de la Rădăuți, precum și frumusețea rezervațiilor naturale (Fânețele seculare de la Calafindești – Siret, Rezervația Cheia Lucavei – Câmpulung Moldovenesc, Rezervația „12 Apostoli” – Dorna, Rezervația Tinovul Mare – Dorna etc.) constituie potențial pentru practicarea ecoturismului la nivel local.

Pe plan național se constată preocupări - materializate inclusiv prin programe de finanțări specifice – în sensul stimulării dezvoltării și promovării acestei forme de turism.

f) Turismul Rural și Agroturismul

Turismul rural ca și agroturismul au posibilități mari de dezvoltare, deoarece zonele rurale ale județului dispun, pe lângă un cadru natural pitoresc, nepoluat și cu multiple variante de recreere și de un valoros potențial cultural și istoric. Din ce în ce mai mulți turiști autohtoni și străini vin să se cazeze în casele oamenilor, atrași de posibilitatea descoperirii mediului, de schimbarea modului de viață, precum și de activitățile sportive din natură.

Numărul pensiunilor rurale din județul Suceava a crescut în mod considerabil, mai ales în ultimii ani. Zonele deluroase și montane îndeplinesc toate condițiile necesare în sensul dezvoltării acestei forme de turism. O serie de localități precum: Sucevița, Vama, Moldovița, Putna, Ciocănești, Mănăstirea Humorului, Sadova, Lucina, Cacica, Neagra Șarului, Poiana Șarului, Poiana Negri, Dorna Candreni, Cîrlibaba, Poiana Stampei, Șaru Dornei, Dorna Arini, Brodina, Rîșca, Marginea, Argel sunt deja consacrate în practicarea acestui tip de turism, ele devenind treptat destinații turistice în sine.

Turismul rural practicat la nivelul județului Suceava se desfășoară în principal în cadrul pensiunilor turistice (cu până la 10 camere, totalizând un număr de până la 30 de locuri, clasificate de la 1-4 margarete), popasurilor turistice, satelor de vacanță și a vilelor grupate în jurul unor spații comune pentru masă și distracții sportive.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Oferta de agrement în turismul rural este reprezentată de echitație (tot mai multe pensiuni turistice rurale oferă solicitanților posibilitatea de a călări în spații special amenajate și sub îndrumarea unui bun cunoscător), drumeții pedestre, cicloturism, pescuit și vânatoare, vizite la stâne, degustarea unor produse specifice bucătăriei țărănești.

Problema majoră cu care se confruntă turismul rural nu o reprezintă facilitățile pentru investitori, ci stadiul precar al infrastructurii fizice, fără de care potențialul acestor zone nu poate fi valorificat. Astfel, multe localități din zonele deluroase și montane nu se confruntă doar cu probleme de infrastructură mare (accesul dificil în unele zone, drumuri greu practicabile), ci și cu probleme ale infrastructurii de utilități, cum ar fi: lipsa gazului, curentului electric, lipsa apei curente, canalizării etc.

Există totuși și o serie de factori favorizanți care dau o notă de optimism dezvoltării acestei forme de turism, precum: densitatea sporită a populației și a caselor în zonele deluroase și montane din județ, frumusețea deosebită a acestor zone, calitatea aerului, existența unei faune și a unei flore bogate, monumentele istorice cu valoare națională și internațională, precum și calitatea deosebită a produselor ecologice obținute în aceste zone.

g) Turismul de afaceri și evenimente

Turismul de afaceri este considerat principala sursă de venituri pentru industria hotelieră autohtonă. În ultimii ani, la nivel național, s-a înregistrat o creștere a numărului sosirilor în interes de afaceri. Destinațiile preferate de cei care vin pentru afaceri sunt orașele mari, astfel încât beneficiile cele mai mari de pe urma acestui tip de turism au fost înregistrate de către acestea și într-o mai mică măsură de către orașele mai mici.

La nivel local, unitățile hoteliere sunt dotate cu facilități pentru organizarea de conferințe, simpozioane și training-uri. Pe lângă organizarea congresului sau a conferinței, beneficiarii au parte de un întreg pachet de servicii: cazare, transferuri de la aeroport la hotel, bilete de avion, servicii de secretariat, servicii de traducere simultană, vizite pentru participanți, programe de divertisment și mese festive.

O oportunitate pentru dezvoltarea turismului de afaceri din județul nostru o constituie implementarea proiectului investițional «Centrul Economic Bucovina». Centrul Economic și de Afaceri Bucovina este situat lângă Aeroportul Internațional «Ștefan cel Mare» și cuprinde spații expoziționale, un parc tehnologic, un incubator de afaceri, mai multe săli de conferințe și un restaurant.

Dacă în anii trecuți turismul de afaceri se baza exclusiv pe industria hotelieră, în ultima vreme și turismul rural a început să ofere soluții pentru turismul de afaceri. În accepțiunea celor implicați, turismul rural este o alternativă mai interesantă, în special pentru programele de teambuilding, pentru grupuri ce nu depășesc 30 de persoane, deoarece oferă o plajă mult mai largă de distracții, cum ar fi focul de tabără, grătarul în aer liber, aroma mâncărilor "ca la mama acasă", practicarea diverselor sporturi, excursii și drumeții.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Este considerată benefică implicarea în turismul de afaceri deoarece este un segment care aduce turiști nu numai în weekend sau în concediu și care oferă astfel o continuitate turismului rural. Totodată, este ideal pentru seminarii sau teambuilding, pentru că oferă grupului acea intimitate pe care un hotel nu o poate oferi.

2. Structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare

Pentru a evidenția situația actuală a turismului la nivelul județului Suceava, prezentăm următorii indicatori puși la dispoziție de Direcția de Statistică Suceava.

Structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică

Structuri de primire turistică	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total - din care:	93	96	119	122	143	179	220	236
Hoteluri	20	21	22	23	23	24	25	25
Hoteluri pentru tineret	-	-	-	-	1	3	3	3
Hosteluri	-	-	-	-	1	2	2	2
Moteluri	6	6	5	3	2	3	3	3
Hanuri turistice	1	1	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	15	16	15	16	17	22	22	21
Cabane turistice	4	4	4	3	3	3	3	4
Campinguri	2	2	1	2	3	5	6	6
Tabere de copii	3	3	3	1	1	1	1	-
Pensiuni turistice urbane	16	17	22	24	30	44	44	49
Pensiuni turistice rurale	10	8	12	11	22	70	108	120
Pensiuni agroturistice	16	18	34	38	38	-	-	-
Popasuri turistice	-	-	1	1	2	1	1	1

Capacitatea de cazare turistică existentă - număr de locuri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total – din care:	5269	5034	5192	5577	5755	6526	7012	6831
Hoteluri	2652	2602	2429	2863	2833	2808	2799	2678
Hoteluri pentru tineret	-	-	-	-	18	151	180	166
Hosteluri	-	-	-	-	18	46	46	46
Moteluri	262	189	145	90	72	109	107	109

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Hanuri turistice	28	18	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	444	491	498	464	486	585	694	650
Cabane turistice	132	145	145	226	222	232	264	287
Campinguri	244	32	42	82	174	278	328	300
Tabere de copii	1026	1056	1056	804	487	487	232	-
Pensiuni turistice urbane	236	247	374	494	652	849	867	920
Pensiuni turistice rurale	116	108	179	183	323	947	1447	1627
Pensiuni agroturistice	129	146	284	333	368	-	-	-
Popasuri turistice	-	-	40	38	102	14	8	8

Capacitatea de cazare turistică în funcțiune - număr de locuri – zile

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total – din care:	1335448	1421110	1399494	1640822	1760839	1932576	2056713	2087396
Hoteluri	902385	900505	877537	1019850	1038648	1040720	1013653	997760
Hoteluri pentru tineret	-	-	-	-	7704	24351	56336	59033
Hosteluri	-	-	-	-	6284	12725	16790	16790
Moteluri	56945	60148	46884	30636	24986	38820	32715	35645
Hanuri turistice	-	-	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	129781	148844	142800	149738	157820	168791	191806	191321
Cabane turistice	58246	41464	41711	47835	51428	67888	67379	69251
Campinguri	-	5124	7564	8906	25064	46482	51384	48270
Tabere de copii	61380	107163	84830	137473	86731	45291	12760	-
Pensiuni turistice urbane	70908	85874	105040	146065	200461	269147	281572	294920
Pensiuni turistice rurale	25960	34724	34321	38565	83165	213627	323622	365826
Pensiuni agroturistice	29843	37264	48241	59436	67262	-	-	-
Popasuri turistice	-	-	10566	2318	11286	434	736	-

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Turiști cazați

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total – din care:	153515	151370	162423	162473	187412	192120	211003	226277
Hoteluri	120704	118587	119336	123397	134821	134781	136711	145344
Hoteluri pentru tineret	-	-	-	-	763	1152	1601	2129
Hosteluri	-	-	-	-	271	973	1133	1669
Moteluri	5284	6797	6742	3226	2657	3023	4331	5087
Hanuri turistice	-	-	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	12155	10121	9173	9171	11104	13940	15348	17161
Cabane turistice	6033	3420	3203	3296	3483	3935	3756	3658
Campinguri	-	34	155	231	1195	1060	1737	1468
Tabere de copii	3100	3114	3582	3489	5193	1195	700	-
Pensiuni turistice urbane	3787	5284	11942	11497	16235	19585	24298	23121
Pensiuni turistice rurale	1188	1854	3329	4026	6696	12197	20562	25547
Pensiuni agroturistice	1264	2159	4719	4081	4867	-	-	-
Popasuri turistice	-	-	242	59	127	2	78	-

Indicii de utilizare a capacității de cazare în funcțiune

- procente -

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Total	36,0	32,4	29,1	25,8	24,6	22,5	24,3	25,6
Hoteluri	43,3	39,7	33,8	30,7	29,7	29,1	31,4	33,6
Moteluri	10,8	13,9	17,0	11,6	11,9	9,0	17,5	19,1
Hanuri turistice	-	-	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	31,2	29,1	27,7	28,7	27,4	27,2	29,5	30,0
Cabane turistice	10,7	11,2	9,3	10,1	9,7	7,9	8,6	9,2
Campinguri	-	0,7	2,4	2,9	6,3	8,2	9,2	7,4
Tabere de copii	40,4	24,6	24,3	15,9	20,9	15,1	32,9	-
Pensiuni turistice urbane	11,4	14,4	20,3	13,6	13,3	13,1	18,2	19,4
Pensiuni turistice rurale	6,5	9,1	17,3	18,5	16,7	12,3	14,0	15,5

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pensiuni agroturistice	7,0	12,7	21,4	15,7	16,6	-	-	-
Popasuri turistice	-	-	2,3	3,9	1,3	0,5	31,8	-

Numărul de sosiri ale turiștilor în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică din județul Suceava

Țara de reședință a turiștilor	Anul 2006	Anul 2007	01 ian.-30 sept. 2008
	Turiști cazați	Turiști cazați	Turiști cazați
Total	211.003	226.277	173.642
Români	174.088	184.531	144.168
Străini	36.915	41.746	29.474
Europa:	31.652	37.835	26.580
Uniunea Europeană:	27.269	34.823	24.223
- Austria	2.548	3.736	2.954
- Belgia	486	571	406
- Bulgaria	189	148	112
- Cipru	14	57	22
- Danemarca	143	178	61
- Estonia	51	102	6
- Finlanda	28	182	101
- Franța	4.397	4.757	2.704
- Germania	4.848	9.012	7.435
- Grecia	805	883	639
- Irlanda	97	119	80
- Italia	5.067	5.025	2.342
- Letonia	5	20	11
- Lituania	19	51	9
- Luxemburg	9	120	16
- Malta	10	5	-
- Olanda	1.287	1.409	1.151
- Polonia	1.887	1.597	1.175
- Portugalia	109	317	275
- Regatul Unit	1.699	1.749	1.016
- Republica Cehă	699	341	210
- Slovacia	51	136	64
- Slovenia	31	56	64
- Spania	2.135	3.227	2.664
- Suedia	223	147	103
- Ungaria	621	878	603
Elveția	383	411	298

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Macedonia	20	15	21
Republica Moldova	2.368	973	797
Norvegia	46	33	20
Federația Rusă	362	395	388
Turcia	324	289	178
Ucraina	572	730	527
Alte țări din Europa	119	166	128
Asia:	2.682	2.325	1.923
China	36	50	38
Israel	1.269	988	769
Japonia	1.230	1.074	931
Alte țări din Asia	147	213	185
America:	2.202	1.404	890
Canada	396	221	115
SUA	1.705	1.109	634
Mexic	27	11	34
Cuba	4	5	2
Brazilia	42	20	56
Alte țări din America	28	38	49
Africa	117	38	14
Australia, Oceania	246	97	60
Țări și alte teritorii nespecificate	16	47	7

Număr mediu salariați din județul Suceava în activitatea "Hoteluri și restaurante"

Număr mediu salariați din județul Suceava, în activitatea "Hoteluri și restaurante" - persoane -	Anul 2006	Anul 2007
	2.770	2.702

Numărul personalului ocupat din structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică

Numărul personalului ocupat din structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică - persoane -	Tr. IV 2006	Tr. IV 2007	Tr. II 2008
	679	834	842

Frecventarea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare în semestrul I al anului 2008 comparativ cu semestrul I al anului 2007 se caracterizează prin creșterea capacității de cazare în funcțiune, a numărului de sosiri și scăderea numărului de înnoptări și a indicelui de utilizare netă a locurilor de cazare.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capacitatea de cazare turistică în funcțiune a structurilor de primire turistică în semestrul I 2008 a fost în de 1016,6 mii locuri-zile, în creștere cu 4,6% comparativ cu semestrul I 2007.

În totalul capacității de cazare turistice în funcțiune în semestrul I 2008 hotelurile au deținut cea mai mare pondere, de 49,2%, urmate de pensiunile turistice rurale cu 17,1%, pensiunile turistice urbane 14,2%, vilele turistice 9,2%, cabanele turistice 3,4%, hoteluri pentru tineret 2,3%, campingurile 1,8%, moteluri 1,7% și 1,1% au reprezentat celelalte tipuri de structuri de primire turistică.

Clasificând capacitatea de cazare în funcțiune pe zone turistice cea mai mare pondere a deține zona stațiunii balneare Vatra Dornei, cu 29,9% din capacitate, zona "alte localități și trasee turistice" cu 29,4%, zona "stațiuni din zona montană" cu 21,4% și zona orașelor reședință de județ cu 19,3%.

Numărul de sosiri ale turiștilor în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică în semestrul I 2008 a fost de 98,6 mii, din care 85,7 mii sosiri ale turiștilor români (86,9%) și 12,9 mii sosiri ale turiștilor străini (13,1%). Comparativ cu semestrul I 2007 numărul total de sosiri a crescut cu 3,9%, numărul de sosiri ale turiștilor români a înregistrat o creștere cu 8,0% iar cel al turiștilor străini o scădere cu 17,3%.

Pe zone turistice, în semestrul I 2008 zona orașelor reședință de județ a deținut 37,6% din numărul total al sosirilor, zona „alte localități și trasee turistice” 25,3%, zona stațiunii balneare Vatra Dornei 23,2% și stațiunile din zona montană 13,9%.

Pe categorii de clasificare, 39,9% din numărul total de sosiri a fost înregistrat în structurile de cazare turistică clasificate cu 2 stele, fiind urmate de structurile cu 3 stele (33,2%), cu 4 stele (14,6%), cu o stea (12,3%).

Sosirile înregistrate în hoteluri au reprezentat 65,6% din numărul total de sosiri, în pensiunile turistice rurale înregistrându-se 11,2%, în vilele turistice 9,6%, în pensiunile turistice urbane 8,6% și 5,1% au reprezentat sosirile în celelalte tipuri de structuri de cazare turistică (hoteluri pentru tineret, hosteluri, moteluri, cabane turistice, etc).

Cea mai mare parte a turiștilor străini înregistrați în semestrul I 2008, provin din țările situate în Europa, 87,3%, din țările din Asia 9,6%, din America 4,6%. Din totalul sosirilor, ponderea cea mai mare au înregistrat-o turiștii sosiți din: Germania (21,0%), Austria (11,4%), Italia (8,6%), Franța (7,3%), Spania (5,7%), Japonia (6,1%), Republica Moldova (5,2%), Anglia (3,5%).

Numărul de înnopțări în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică în semestrul I 2008 a fost de 213,4 mii, din care 190,5 mii înnopțări turiști români (89,3% din total înnopțări) și 22,9 mii înnopțări turiști străini (10,7%). Comparativ cu semestrul I 2007, numărul de înnopțări a scăzut cu 1,5% pe total, scăderea fiind în cazul turiștilor străini, cu 25,7%, în timp ce numărul de înnopțări ale turiștilor români a crescut cu 2,6%.

După numărul de înnopțări în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare din fiecare zonă turistică, pe primul loc se situează zona stațiunii balneare Vatra Dornei, cu 38,1% din

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

totalul înnoptărilor, zona orașe reședință de județ cu 28,5% din totalul înnoptărilor, alte localități și trasee turistice cu 21,7% din înnoptări și zona stațiunilor montane cu 11,7% din înnoptări.

Pe categorii de clasificare, 41,9% din totalul înnoptărilor au fost înregistrate în structurile de cazare turistică clasificate cu 2 stele, 34,6% în cele cu 3 stele, 11,9% în structurile cu o stea, 11,6% în structurile cu 4 stele.

Înnoptările realizate de turiștii străini care provin din țările din Europa reprezintă 88,8% din totalul înnoptărilor turiștilor străini.

Indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiune în semestrul I 2008 a fost de 21,0% la total structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, în scădere cu 1,3 puncte procentuale față de indicele de utilizare înregistrat în semestrul I 2007 (22,3%).

Pe zone turistice, în semestrul I 2008, cea mai mare valoare a indicelui de utilizare netă s-a înregistrat în "zona orașelor reședință de județ", 31,1%, urmat de zona stațiunii balneare Vatra Dornei 26,7%, zona „alte localități și trasee turistice” 15,5% și zona "stațiuni din zona montană" 11,4%. În semestrul I 2008 indici de utilizare netă a capacității de cazare turistică peste media județului au înregistrat: hotelurile și vilele turistice (27,8%), hosteluri (21,5%).

Indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiune, pe total structuri de primire, în semestrul I 2008 din județul Suceava a fost mai mic față de indicele de utilizare înregistrat la nivel național (30,2%).

Durata medie a șederii în perioada 1.01-30.06.2008 pe total structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică a fost de 2,2 zile față 2,3 zile în perioada similară a anului precedent. Durata medie a șederii a înregistrat o scădere mai accentuată la turiștii străini (1,8 zile în semestrul I 2008 față de 2,0 zile în semestrul I 2007) comparativ cu durata medie de ședere a turiștilor români (2,2 zile în semestrul I 2008 față de 2,3 zile în semestrul I 2007).

Pe zone turistice cea mai mare durată medie a șederii s-a înregistrat în zona stațiunii balneare Vatra Dornei (3,6 zile).

3. Resurse umane și formare profesională

La sfârșitul anului 2007 dintr-un total de 243 mii persoane ocupate la nivelul județului Suceava, aprox. 3500 persoane sunt angajate în domeniul turismului, ceea ce reprezintă 1,44% din totalul forței de muncă, procent total nesatisfăcător având în vedere cererea de personal calificat existentă la nivelul județului.

La nivelul județului Suceava, învățământul public se realizează prin sistemul național de învățământ, constituit din ansamblul unităților și instituțiilor de învățământ de stat și particulare și acoperă practic întreaga gamă a formelor de pregătire profesională: școli profesionale, licee de specialitate, reconsiderarea vechii ucenicii, școli postliceale și universitare. Deși aceste tipuri de învățământ asigură la absolvire certificate/diplome care atestă pregătirea într-o ocupație/profesie a posesorilor acestora, de cele mai multe ori ele nu

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

reprezintă o garanție a calității pregătirii. Acest lucru se regăsește, în primul rând, în numărul mare de absolvenți neabsorbiți de piața muncii, dar și în slaba calitate a serviciilor oferite.

Principalele **deficiențe** identificate de Ministerul IMM, Comerț, Turism și Profesii Liberale care conduc la această stare de lucruri sunt:

- lipsa studiilor de cercetare care să determine nevoile reale de pregătire;
- utilizarea unor programe șablon, fără formularea expresă a obiectivelor și a formelor de evaluare;
- lipsa unor discipline care să-i orienteze în viața socio-profesională;
- neaplicarea metodelor participative de predare, care să implice elevii, să-i motiveze și să le stimuleze creativitatea;
- lipsa dotării laboratoarelor/atelierelor cu echipamentele/mijloacele pedagogice necesare demonstrațiilor și aplicațiilor menite să formeze la elevi/cursanți deprinderi de lucru;
- lipsa unei instruirii realizate concret pe individ și punct de lucru;
- caracterul informativ în școli.

Conform specialiștilor Ministerului IMM, Comerț, Turism și Profesii Liberale s-a identificat o lipsă a responsabilității în domeniul pregătirii tinerilor prin școală care duce nemijlocit, nu numai la neadaptarea acestora la cerințele pieței interne, dar și la o activitate necompetitivă, incapabilă să asigure servicii de calitate recunoscute de piața internațională. După cum bine se cunoaște, mai ales în contextul dezvoltării accelerate la nivel mondial, sectorul turistic necesită educația permanentă a forței de muncă. Forța de muncă utilizată în turism reprezintă un factor determinant în definirea produsului turistic și joacă un rol hotărâtor în politica de dezvoltare a turismului ca sector economic.

Referindu-ne strict la nivelul județului Suceava, următoarele structuri de învățământ asigură formarea personalului de specialitate în turism:

a) Universitatea Ștefan cel Mare Suceava - Facultatea de Științe Economice și Administrație Publică

Învățământul economic în cadrul Universității „Ștefan cel Mare” a debutat în 1990, prin înființarea specializării „Organizarea și conducerea activităților din turism” în cadrul Facultății de Litere și Științe, având un număr de 50 de studenți.

Facultatea de Științe Economice și Administrație Publică a luat ființă în anul 1999, conform Hotărârii de Guvern 866/1999.

Specializările învățământului de licență/zi din cadrul Facultății de Științe Economice și Administrație Publică sunt:

- **Economia comerțului, turismului și serviciilor** – acreditată conform H.G. 944/2002;
- **Administrație publică** – acreditată conform H.G. 1082/2003;
- **Administrarea afacerilor** – înființată prin asimilarea cu specializarea „Economia Comerțului” – acreditată conform H.G. 1609/2004;
- **Finanțe și bănci** – înființată prin asimilarea cu specializarea „Gestiune bancară” – acreditată conform H.G. 1609/2004;
- **Asistență managerială și secretariat** – înființată prin asimilarea cu specializarea „Birotică” – acreditată conform H.G. 1609/2004.
- Următoarele specializări sunt autorizate să funcționeze cu titlu provizoriu, în cadrul formei de învățământ **I.D.**:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- **Economia comerțului, turismului și serviciilor;**
- **Administrație publică;**
- **Contabilitate și informatică de gestiune;**
- **Administrarea afacerilor;**
- **Asistență managerială și secretariat.**
- Specializări de **masterat** autorizate:
- **Managementul firmelor de comerț, turism și servicii** – începând cu 2002/2003;
- **Management în administrația publică din țările Uniunii Europene** – începând cu 2003/2004;
- **Management public** – începând cu 2004/2005;
- **Economie și globalizare** - începând cu 2004/2005;
- **Contabilitate și audit financiar în firmele de comerț, turism și servicii** – începând cu 2005/2006.

Față de cei 50 de studenți înscriși la început în 1990, Facultatea de Științe Economice și Administrație Publică numără în prezent peste 4.500 de studenți, la învățământ de licență (zi și I.D.), precum și la învățământ postuniversitar (masterat, cursuri de perfecționare și specializare).

b) Societatea Comercială Group Management "I.P.I. Bucovina"

A fost înființată la data de 3 noiembrie 1998, fiind înmatriculată la Registrul Comerțului sub numărul J33/640/1998.

Managerul societății este prof. Ioan Ițco, cel care conduce încă din 1996 Organizația Patronală, începându-și activitatea de pregătire profesională a cadrelor din turism în colaborare cu Institutul Național de Formare Managerială în Turism (1996-1998).

Cursuri organizate:

- Inițiere și calificare profesională pentru profesiile: lucrător pensiune agroturistică (acest curs a fost cerut pe piața turistică de reprezentanții pensiunilor agroturistice, fiind sponsorizat de Agenția Națională de Consultanță Agricolă), agent de turism rural, agent de turism, ghid de turism, recepționar hotel, bucătar, ospătar, barman, cofetar, cameristă.
- Cursuri de specializare profesională pentru profesiile: agent de turism touroperator, ghid de turism național, ghid de turism specializat, somelier, barman preparator specialist, bucătar șef, cofetar șef, șef de recepție hotel, guvernantă hotel.
- Cursuri de formare managerială: managementul activităților din turism, managementul agenției de turism, managementul hotelier, managementul activității din restaurant, managementul activităților cabaniere, managementul activităților pensiunilor turistice și agroturistice.

c) Clubul de turism Voiaj

Este un departament al ONG-ului CAST - Clubul Antreprenorial Studențesc, înființat în cadrul Universității "Stefan cel Mare" Suceava.

Acțiunile Clubului de turism Voiaj:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- organizarea aplicației practice a simpozionului anual internațional “Turismul rural; prezent și perspectivă”, care constă într-un circuit de vizitare a unor pensiuni agroturistice;
- organizarea unor cursuri de ghizi împreună cu Tourism, Hotel and Restaurant Consulting Group (THR), în vederea obținerii atestatului de GHID-AGENT DE TURISM;
- membrii clubului dobândesc cunoștințe practice în domenii de specialitate, precum Marketing turistic, Tehnica operațiilor de turism etc.
- clubul le facilitează integrarea în cadrul firmelor de turism de pe piața suceveană și a județelor limitrofe.

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

3. Marketing turistic

1. Prin materiale tipărite și participări la târguri și expoziții de profil

- participarea la târgurile de turism din țară și străinătate; punerea în practică a conceptelor de stand unitare pentru promovarea brandului turistic BUCOVINA; punerea la dispoziția agenților economici din turism a respectivelor standuri expoziționale.

Printre participările la manifestările specifice amintim:

- participare cu stand propriu denumit „Bucovina” la Târgurile de Turism ale României, București edițiile 2004, 2005, 2006, 2007 și 2008;
- participare cu stand propriu denumit „Bucovina” la Târgul Internațional de Turism „Glob” Katowice (Polonia) edițiile 2005, 2007 și 2008;
- participare cu stand propriu denumit „Bucovina” la Târgul de Gastronomie Lille (Franța) ediția 2005;
- participarea cu stand propriu la Târgul Internațional de artizanat, turism și specialități culinare regionale, de la Trieste (Italia) ediția 2006;
- participarea alături de administrațiile publice locale și asociațiile profesionale din turism la nivelul județului Suceava la Festivalul Ouălor Încondeiate și la Festivalul Păstrăvului(edițiile 2005, 2006, 2007,2008);
- participarea la manifestările culturale organizate de către Consulatul General al României la Bonn în colaborare cu Primăria orașului Siegburg, care au avut loc în perioada 05 – 06.09.2008 în Piața Centrală din Siegburg.
- „Forumul regional de investiții” 10-12 octombrie a.c.
- participarea la Târgul de Turism ETNO RUSTICA, ediția a treia, 25-28 septembrie 2008 desfășurată în foaierea Muzeului Național de Istorie al României din București,

- tipărirea materialelor specifice de promovare turistică generală a destinației Bucovina după cum urmează:

- editarea broșurii *Vacanțe Bucovinene* în 15.000 exemplare care au fost distribuite în țară și străinătate. Data apariției: 01.07.2004, cu ocazia manifestărilor omagiale „Ștefan cel Mare și Sfânt-500”;
- tipărirea broșurii Bucovina (ediția 2006) în 10.000 exemplare în limbile engleză și germană în colaborare cu Asociația pentru Turism Bucovina;
- tipărirea hărții turistice și de drumeție montană ediția 2007 în 5000 exemplare, în colaborare cu serviciile Salvamont ale județului Suceava și al Primăriei Vatra Dornei;
- tipărirea ghidului turistic „Bucovina” ediția 2007 în 5000 exemplare în limbile română și engleză a cărui lansare are loc cu ocazia Târgului de Turism al Bucovinei;
- tipărirea pliantului „Drumul Ouălor Încondeiate” ediția 2006 în 12.000 exemplare în limbile engleză și română, în colaborare cu ANTREC Bucovina și USAID România;
- tipărirea hărții turistice Bucovina în română și engleză, în 5000 exemplare, principal material pus la dispoziția turiștilor care solicită informații turistice;
- tipărirea broșurii „Force Tourism-Business&tourism” în peste 10.000 exemplare în limbile română, engleză și germană.

- organizează infotururi de promovare a destinației turistice Bucovina pentru jurnaliști români și străini (2006 – jurnaliști români, 2004 – jurnaliști germani și americani).

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

2. Prin manifestări culturale, festivaluri și târguri organizate la nivelul județului Suceava

O serie de festivaluri și manifestări culturale și-au dovedit de-a lungul timpului un rol deosebit în atragerea de turiști. Aceste manifestări sunt adevărați vectori de promovare a județului Suceava. Printre ele s-au evidențiat :

Festivalului Național al Ouălor Incondeiate

Programul manifestărilor cuprinde pe lângă concursul de ouă încondeiate și spectacole folclorice de muzică populară bucovineană și maramureșeană, momente vesele, muzică de fanfară, expoziții cu specific artizanal, momente poetice, cântece religioase, serate teatrale, parade ale portului popular etc. Acest festival se relizează în fiecare an la “Lăsatul Secului” pentru Postul Mare, adică înaintea începerii postului timp de trei zile. Participă încondeietori de ouă din țară și din străinătate, organizându-se concursul de încondeiat ouă, premiate fiind talentele care păstrează stilurile autentice, dar și creația nouă în spiritul artei tradiționale, fiind identificate până la cea de-a cincea ediție inclusiv, 15 secțiuni la nivel de țară. Tinerele talente își găsesc locul printre participanți și concurenți dar și printre câștigătorii de premii.

Festivalul Național al Păstrăvului

Este un festival care cuprinde manifestări precum: concurs de pescuit sportiv cu premii pentru câștigători, demonstrație de artă culinară (rețete de preparare a păstrăvului), demonstrație de plutărit pe Bistrița Aurie care constă în parcurgerea distanței de 10 Km pe Bistrița Aurie pe o plută construită și bușteni de lemn, din trei tăblii, condusă de vechii plutași ce transportau lemnul pe Bistrița Aurie până la Bicz și chiar mai în aval.

Alături de aceste momente de referință “Festivalul Păstrăvului” mai reține atenția turiștilor cu spectacole corale creștine, parade ale portului popular, spectacole folclorice și de divertisment, expoziții culinare, degustări de vinuri, muzică de fanfară, baluri, mese câmpenești și cine tradiționale.

Organizatorii festivalului sunt – Primaria Comunei Ciocănești, ANTREC Bucovina, Centrul de Informare turistică Ciocănești.

Festivalul de Artă Medievală

Acest eveniment care are loc în fiecare an în luna august la Cetatea de Scaun Suceava, încearcă să readucă în actualitate viața și spectacolul trupelor ambulante ale evului mediu, renescentist și baroc, dar și tradițiile acestor vremuri ramase în conștiința populară.

În fiecare din cele 3 zile, în afară de reprezentații, muzică medievală, jocuri, jonglerii, concursuri interactive, reprezentații teatrale, lupte și altele au loc câte un ceremonial istoric, cum ar fi: „Încoronarea voievodului Moldovei”, „Judecata boierilor trădători”, sau „Ceremonia încheierii unui tratat între Moldova și Polonia”. De asemenea, în cetate este ridicată o tabără militară, vizitatorii putând observa viața cavalerilor medievali, armele, costumele și modul în care se realizează diverse accesorii folosite în acea vreme. În fiecare seară de festival au loc turniruri medievale, acrobații și cascadorii ecvestre, spectacole de dresaj cu cai, în șanțul de apărare al cetății.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zilele Sucevei

Se desfășoară în fiecare an în jurul datei de 24 iunie la Suceava

O manifestare deosebit de importantă în cadrul zilelor Sucevei este Târgul de Sânziene – (Târg Național al Meșterilor Populari).

Programul manifestărilor este completat de concerte de muzică populară și concerte ale celor mai îndrăgite formații românești, expoziții de caricaturi, precum și alte acțiuni ce diferă de la an la an.

Organizator: Primăria Municipiului Suceava, Complexul Muzeal Bucovina.

Târgul de Sânziene se desfășoară în perioada 22-24 iunie, în cadrul manifestărilor prilejuite de Zilele Sucevei. Târgul este organizat de către Complexul Muzeal Bucovina, Secția de Etnografie, în colaborare cu Centrul Creației Populare și face parte din programul de promovare a meseriilor și meșteșugurilor tradiționale practicate în Bucovina, a artei populare autentice. Târgul are loc în cadrul Muzeului Satului Bucovinean (aflat pe platoul Cetății de Scaun a Sucevei). Sunt invitați să participe meșteri populari din zona Bucovinei cu: ouă încondeiate sau pictate, lemn sculptat, pictură icoane pe sticlă sau lemn, ceramică, țesături, costume populare, împletituri. Târgul, cu vânzare, cuprinde și demonstrații practice ale creatorilor populari și este deschis zilnic între orele 09-20. Pe scena în aer liber din Muzeul Satului Bucovinean, au loc zilnic spectacole folclorice susținute de ansambluri folclorice din județul Suceava.

Zilele Municipiului Gura Humorului “Umor la ... Gura Humorului”

Organizator: Primăria Municipiului Gura Humorului

Festivalul cuprinde:

- Blitz Festival – retrospectiva festivalului în imagini;
- Expoziții – nume celebre ale caricaturii, graficii și fotografiei satirice;
- Ateliere: artă plastică satirică în spații neconvenționale;
- Cluburi de artă: expoziții, recitaluri, lectură de epigramă și proză satirică;
- Vernisaje: grafică satirică;
- Spectacole de animație stradală: spectacolul anului în două ore
- Competiții: humoristice, sportive;
- Spectacole și concerte: muzică populară românească, varietăți, dance, rock.
- Lansări de publicații umoristice: reviste, antologii, publicații

Principalii organizatori sunt: Primăria Municipiului Gura Humorului, Tipografia Terra Design, Best Western Bucovina – Club de munte.

Structura manifestărilor include și Festivalul Internațional de Caricatură și Grafică satirică. Organizatorii acestei acțiuni culturale sunt: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale – Suceava.

În medie la fiecare ediție au participat câte 50 de caricaturiști români (plus alți 50 caricaturiști foarte tineri, copii și adolescenți proveniți din școlile de caricatură din țară, inclusiv din Gura Humorului și Suceava), câte 10 caricaturiști străini, mari actori români și câte 60 de epigamiști și autori de literatură umoristică. Un nume aparte în emblema festivalului poartă marca Ștefan Popa Popa's.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Rata de participare a publicului la festival a fost, în primele 14 ediții, de circa 3.000 de consumatori de artă anual. Ediția a XV-a și a XVI-a au reprezentat un salt semnificativ în ceea ce privește valoarea festivalului, rata de participare a publicului fiind de circa 30.000 de consumatori de artă.

Festivalul Național de Datini și Obiceiuri Populare de Iarnă „Porniți Plugul Feți Frumoși!”

Primăria Municipiului Vatra Dornei împreună cu Fundația Culturală „Dorna Dorului” și Casa de Cultură „Platon Pardău” organizează în data de 27-28 decembrie, în Vatra Dornei Festivalul Național de Datini și Obiceiuri Populare de Iarnă „Porniți Plugul Feți Frumoși!”.

În fiecare an la festival participă peste 700 de dansatori, membri ai ansamblurilor artistice reprezentative de datini și obiceiuri populare de iarnă, grupuri de colindători, urători, formații de căiuți, formații care reprezintă jocul caprei, jocul cerbului, dansul măștilor, jocul ursului, steaua, sorcova și alte obiceiuri tradiționale de iarnă.

Programul debutează cu parada portului popular, prezentată de formațiile artistice invitate, pe traseul Biblioteca Municipală „G.T. Kirileanu”-Primăria Vatra Dornei și continuă în foisorul din Parcul Municipal al stațiunii.

În fiecare an, festivalul reunește pe esplanada din fața primăriei sute de dorneni și turiști aflați în stațiune, bucuroși să poată urmări spectacolul de colinde și jocuri populare, pline de culoare și tradiții românești, specifice zonelor reprezentate de grupurile și ansamblurile participante.

Spre încântarea celor prezenți, pe rând, evoluează în cadrul paradei portului popular, punând în scenă vechi obiceiuri și jocuri populare ale căiuților, urșilor sau cerbilor, grupuri din peste 30 de localități, atât din Bazinul Dornelor, cât și din localități precum Vorona, Bogdănești, Bilca, Borca, Miroslăvești, Vișeu, Tudora, Jibou, Comănești sau Humoreni.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

O lista completă a festivalurilor și manifestărilor culturale cu impact asupra circulației turiștilor la nivelul județului Suceava este următoarea:

Nr. crt.	Data/Perioada	Denumirea și descrierea acțiunii	Organizator	Obs.
0.	1.	2.	3.	4.
1.	Ciocănești 7,8 și 9 martie	„Festivalul Național al Ouălor Încondeiate”- ediția a V-a	- Primăria comunei Ciocănești - Casa de Cultură „Florin Gheucă” Ciocănești - C.J.C.P.C.T. Suceava	
2.	Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc și Cârlibaba Februarie - martie	SERBĂRILE ZĂPEZII	- Primăriile Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc și Cârlibaba	
3.	Fundu Moldovei 23 martie	Festivalul Național de Muzică Religioasă Ortodoxă „BUNA VESTIRE” - ediția a XVIII-a - recitaluri corale, expoziții de icoane și de ouă încondeiate	- C. J. C. P. C. T. Suceava - Primăria și Căminul Cultural Fundu Moldovei - Societatea Culturală „D. Gusti”, Fundu Moldovei - Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților	
4.	Stroiești, 30 martie	Festivalul concurs „COMORI DE SUFLET ROMÂNESC”, ediția a VI-a, faza zonei Suceava concurs al ansamblurilor folclorice de amatori expoziție itinerantă de artă plastică	- C.J.C.P.C.T. Suceava - Primăria și Căminul Cultural Stroiești	
5.	Gura Humorului 15 aprilie	„TÂRGUL DE PAȘTI” – expoziția meșterilor și meșteșugarilor; târgul ouălor închistrite	- Primăria Gura Humorului - Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina - C.J.C.P.C.T. Suceava	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

0.	1.	2.	3.	4.
6.	Suceava 18 - 20 aprilie	„TÂRGUL DE PAȘTI”, ediția a IX-a - expoziție a meșterilor și meșteșugarilor - concert pascal	- Complexul Muzeal Bucovina - C. J. C. P. C. T. Suceava - Școala Populară de Arte și Meserii „Ion Irimescu”	
7.	Suceava aprilie	Salonul de primăvară al artiștilor plastici amatori - expoziție, lansarea catalogului anual 2007 al artiștilor plastici amatori	- C.J.C.P.C.T. Suceava - Complexul Muzeal Bucovina	
8.	Solca 11 mai	Festivalul „MUGURI DE BRAD”, ediția a V-a	- Primăria Solca - Casa de Cultură „Victor Vasilache” Solca	CJCPCT
9.	Vatra Dornei mai	FLORI DE MAI - festival județean de folclor	- Primăria Vatra Dornei - Casa de Cultură „Platon Pardău”	CJCPCT
10.	Gura Humorului, Suceava 13-15 iunie	FESTIVALUL NAȚIONAL DE CARICATURĂ ȘI LITERATURĂ UMORISTICĂ „UMOR LA ...GURA HUMORULUI” – ediția a XVIII-a	- C. J. C. P. C. T. Suceava - Primăria și Casa de Cultură Gura Humorului - Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina - Tipografia „Terra Design” Gura Humorului	
11.	Suceava, iunie	„TÂRGUL MEȘTEȘUGARILOR”, ed. a IV - a - târg național al meșterilor populari	- Complexul Muzeal Bucovina - C.J.C.P.C.T. Suceava	
12.	Suceava iunie	Expoziție și spectacol susținut de Ansamblul Folcloric „Bucovina” la Zilele Sucevei	- Școala Populară de Arte și Meserii „Ion Irimescu”	
13.	Polonia iunie	FESTIVALUL INTERNAȚIONAL „ÎNTÂLNIRI BUCOVINENE”, ediția a X-a	- C. J. C. P. C. T. Suceava	
14.	Arbore iunie	„SĂRBĂTOAREA SALCĂMULUI”, ediția a –XVI-a - festival folcloric	- Primăria și Căminul Cultural Arbore	CJCPCT
15.	Câmpulung Moldovenesc, iulie	FESTIVALUL INTERNAȚIONAL ÎNTÂLNIRI BUCOVINENE – ediția a X-a	- C. J. C. P. C. T. Suceava - Primăria Câmpulung Moldovenesc	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

0.	1.	2.	3.	4.
16	Fălticeni iulie	Festivalul Național de Artă Plastică „ION IRIMESCU”, ediția a VI-a	- C.J.C.P.C.T. Suceava - Complexul Muzeal Bucovina - Muzeul de Artă „Ion Irimescu” Fălticeni - Primăria municipiului Fălticeni	
17	Câmpulug Moldovenesc iulie	„TÂRGUL MEȘTERILOR POPULARI”, ediția a III-a	- Primăria Câmpulug Moldovenesc - C.J.C.P.C.T. Suceava	
18	Suceava 8-10 august	FESTIVALUL DE ARTĂ MEDIEVALĂ „ȘTEFAN CEL MARE” - 2008, ediția a III-a	- Complexul Muzeal Bucovina - Ansamblul Artistic „Ciprian Porumbescu”	
19	Suceava, Rădăuți, C-lung Moldovenesc, Stulpicani 14-17 august	FESTIVALUL POEZIEI EUROPENE, ediția I	- C.J.C.P.C.T. Suceava	
20	Suceava 14-17 august	FESTIVALUL NAȚIONAL DE MUZICĂ TÂNĂRĂ „LA SUCEAVA, ÎN CETATE”	- C.J.C.P.C.T. Suceava	
21	Vicovul de Sus 15 august	TÂRGUL MEȘTERILOR POPULARI, ediția a IV-a	- Primăria și Casa de Cultură Vicovul de Sus	
22	Ciocănești 15 – 17 august	FESTIVALUL PĂSTRĂVULUI – ediția a VI-a - festival folcloric	- Primăria Ciocănești - Casa de Cultură „Florin Gheucă” Ciocănești	
23	Suceava 18 august – 12septembrie	„CETATEA DE SCAUN ȘI ORAȘUL SUCEAVA- 620 DE ANI DE ATESTARE DOCUMENTARĂ” - colocviu și expoziție	- Complexul Muzeal Bucovina	
24	Suceava august	„TÂRGUL MEȘTERILOR POPULARI”, ediția a X-a	- C.J.C.P.C.T. Suceava - Complexul Muzeal Bucovina	
25	Bonyad – Ungaria august	Festivalul Internațional „ÎNTÂLNIRI BUCOVINENE”	- C. J. C. P. C. T. Suceava	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

0.	1.	2.	3.	4.
26	Rădăuți august	Târgul Național al Meșterilor Olari „OCHIUL DE PĂUN”, ediția a XXXI-a - târg de ceramică și produse meșteșugărești	- Primăria Municipiului Rădăuți - Casa de Cultură Rădăuți - C.J.C.P.C.T. Suceava	
27	Coșna 14 septembrie	„FESTIVALUL FRUCTELOR DE PĂDURE” - ediția a III-a	- Primăria și Căminul Cultural Coșna	
28	Gura Humorului 10-12 octombrie	„TOAMNA LA VORONEȚ” – Festival-concurs național de film și diaporamă – ediția a XXIX-a	- C. J. C. P. C. T. Suceava - Primăria și Casa de Cultură Gura Humorului - Muzeul Obiceiurilor Populare - Tipografia Terra Design Gura Humorului	
29	CEBS Salcea	„Forumul regional de investiții” Suceava	CJ Suceava ADR Nord Est Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților Direcția Silvică Suceava	
30	Suceava, Mălini 16-19 octombrie	Festivalul- concurs de poezie „NICOLAE LABIȘ”, ediția a XL-a	- C.J.C.P.C.T. Suceava - Complexul Muzeal Bucovina - Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera” - Primăria Mălini - Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	
31	Cernăuți-Ucraina octombrie	Festivalul Internațional de Folclor ÎNTÂLNIRI BUCOVINENE	- C. J. C. P. C. T. Suceava	
32	Fălticeni octombrie	„TÂRGUL MĂRULUI, ediția a VI-a	- Primăria Municipiului Fălticeni	
33	Suceava octombrie	„SALONUL NAȚIONAL DE GRAFICĂ SATIRICĂ” - expoziție, prezentări de carte, lansarea catalogului 2007	- C.J.C.P.C.T. Suceava - Complexul Muzeal Bucovina	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

0.	1.	2.	3.	4.
34	Suceava 8 noiembrie – 9 decembrie	Salonul Internațional de Artă Fotografică Digitală „BUCOVINA – MILENIUL III” ediția a XII-a	- Complexul Muzeal Bucovina - Assist Software Suceava - Uniunea Artiștilor Fotografi din Bucovina - C.J.C.P.C.T. Suceava	
35	Suceava 8 noiembrie - 9 decembrie	„FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE DIAPORAMĂ DIGITALĂ”, ed. a IV-a	- Complexul Muzeal Bucovina - Uniunea Artiștilor Fotografi din Bucovina	
36	Suceava 30 noiembrie -30 decembrie	Târgul „Crăciun în Bucovina”	CJ Suceava - Complexul Muzeal Bucovina C.J.C.P.C.T. Suceava	
37	9 decembrie	„TÂRGUL MINORITĂȚILOR” - SUCEAVA	- Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Suceava - C.J.C.P.C.T. Suceava	
38	Ciocănești 27 decembrie	Festivalul Interjudețean de Datini și Obiceiuri din Străbuni	- Primăria și Casa de Cultură „Florin Gheuca” Ciocănești	
39	Suceava 27 decembrie	FESTIVALUL OBICEIURILOR DE IARNĂ – „DUPĂ DATINA STRĂBUNĂ”	- C.J.C.P.C.T. Suceava - Casa de Cultură a Sindicatelor Suceava - Ansamblul Artistic „Ciprian Porumbescu” Suceava	
40	Valea Moldovei 27 decembrie	DATINI ȘI OBICEIURI DE IARNĂ	- Primăria și Căminul Cultural Valea Moldovei	
41	Dolhasca 27 decembrie	DATINI ȘI OBICEIURI DE IARNĂ	- Primăria Orașului Dolhasca - Casa de Cultură Dolhasca	
42	Vatra Dornei 28 decembrie	Festivalul Internațional de Datini și Obiceiuri de Iarnă „PORNIȚI PLUGUL, FEȚI FRUMOȘI”	- Primăria Vatra Dornei - Casa de Cultură „Platon Pardău”	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

4 Acord și sănătate

Principala zonă de acord și sănătate la nivelul județului Suceava este zona bazinului Dornelor, în mod special stațiunea Vatra Dornei.

Alături de Vatra Dornei o zonă recunoscută pentru turismul de sănătate este zona Cacica . În Cacica se găsește celebra salină de la Cacica deschisă atât pentru acord cât și pentru proprietățile curative ale climatului subteran de care dispune.

Istoricul exploatării de sare la Cacica

În localitatea Cacica s-a atestat, pe baza descoperirilor arheologice, una din cele mai vechi exploatări de sare recristalizată din saramură din Europa, datând din perioada culturii Cris din neoliticul timpuriu (mileniul 5 î.Hr.). Existența izvoarelor cu apă sărată de aici, și folosința lor în stare naturală, cât și pentru producerea sării recristalizate prin fierbere are însă o vechime milenară, așa după cum au relevat-o cercetările arheologice întreprinse în 1952, 1968 la Solca și 1989 la Cacica.

Aceste izvoare, numite slatine, spre deosebire de sare care era proprietatea domnească, apar în documentele vremii ca fiind proprietate mănăstirească, fie obștească.

Exploatarea sistematică, de tip industrial a acestui mineral indispensabil vieții, prin lucrări miniere complexe își află începuturile către ultima parte a secolului al XVIII - lea. Începând cu anul 1775, când Bucovina intra în administrația Imperiului Austro - Ungar, se iau măsuri în direcția prospectării bogățiilor minerale ale subsolului acestei noi provincii. Consiliul aulic de război și Camera aulică din Viena raportează că pe teritoriul Bucovinei nu se află nici o salină: "Sarea recristalizată vine din Galizia și sarea gemă de la Ocna din Moldova". Pentru a nu importa sare de la Tg. Ocna (aflată în Moldova) și a aduce sare de la Ocna Dej (aflată în Transilvania), Curtea Imperială de la Viena, prin Administrația Militară a Bucovinei a decis luarea unor măsuri pentru asigurarea locuitorilor noii provincii cu sare alimentară. S-au instalat 2 cazane evaporatoare și urma să în vara anului 1785 să fie construit un cazan de evacuare la izvorul de la Pârtești. Pentru aceste evaporatoare au fost aduși specialiști în extragerea sării din saramură de la fierbatoarele din Galizia, cărora Camera aulică, Secția monede și mine le-a acordat unele înlesniri, ca și minerilor pentru a-i putea coloniza aici. Odată cu descoperirea zăcămintului de sare de la Cacica, scopul principal al eforturilor întreprinse, s-au închis salințele amenajate și au fost zidite izvoarele sărate.

Datorită aspectului cenusiu al sării din zăcămint a fost adus profesorul von Jacquin, care a stabilit în urma analizelor făcute că, sarea deși impură, nu este dăunătoare omului și nici animalelor, având aproximativ aceeași compoziție chimică de sare ca și cea transilvăneană. Dat fiind faptul că rezultatele au fost multumitoare, s-a aprobat începerea lucrărilor de deschidere a salinei. După ce lucrările de construire au fost încheiate mina a fost deschisă în anul 1791, urmând că în anul 1803 să se mărească prin construirea unei noi clădiri pentru tavile de evaporare, cuptoare de uscare a sării. În anul 1805, s-a construit uscătoria pentru fabricarea huselor de sare. În următorii ani au fost aduși muncitori specialiști de la salințele Swirsk,

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Wieclizcka, Bochnia. Cancelaria Curtii de la Viena a pus la dispozitia acestora unele facilitati pentru cei ce aveau sa se munceasca la salina. Astfel, în anul 1785 autoritatile austriece au adus la Cacica primele noua familii de ruteni (ucrainieni), specialisti în minerit si evaporarea sarii din împrejurimile Swirsk-lui din Galitia rasariteana, iar în anul 1792 au venit la Cacica 20 de familii de mineri polonezi din Bochnia.

Din a doua jumatate a secolului al XIX - lea s-a trecut la modernizarea exploatarii. Astfel, în anul 1856 s-a pus în functiune moara de macinat sare si s-a montat pompa de extractie a saramurii din bazinele statice de dizolvare (pompa aflata la Muzeul Tehnic din Bucuresti). În anul 1886 s-a raportat modernizarea transportului în subteran, reparatii integrale la cladirile administrative si dotarea cu 2 cazane cu abur pe lemne, 2 rezervoare din lemn pentru saramura de 100 cm³, 2 instalatii de evaporare si 6 cuptoare de uscare a sarii. La acel moment Salina Cacica era printre cele mai moderne din Europa, productia în 1886 fiind de: 2380 t sare bulgari, 2926 t sare evaporata, 233 t sare macinata.

Evaporarea sarii se facea în tavi mari, cu o suprafata de 80 - 150 m² si înalte de 50 - 60 cm, consumul de energie fiind mare, folosindu-se lemne de foc. Mai târziu în 1956 s-a introdus în fluxul tehnologic combustibilul lichid (pacura) si s-au amplasat doua sonde de exploatare prin dezvoltare cinetica amplasate în subteran. În 1967 se amenajeaza o linie de garaj CFR si depozit de încarcare, iar între 1968 - 1974 se marestea capacitatea de productie la 13 evaporatoare. În 1993 are loc mutarea instalatiei de preparare în incinta Pârtesti de Jos si înlocuirea evaporatoarelor tip tava, deschisa cu instalatie multiplu efect în vacuum. Salina Caica a fost întotdeauna în proprietatea statului. În prezent, salina este în subordinea Societatii Nationale a Sarii SA Bucuresti

Vizitarea salinei Cacica

La adâncimea de 25 m s-a deschis prima camera în care s-a amenajat o capela. Lipsa unei biserici l-a determinat pe primul preot Jakub Bogdanowicz sa amenajeze în subteranele minei o capela în cinstea Sfintei Varvara. La început, viata religioasa a locuitorilor din Cacica s-a concentrat în jurul cladirii salinei. La capela duce o scara de peste 192 de trepte, aflata la o adâncime de 21 m. Se poate spune ca este o bisericuta cu tot ce trebuie: altar, icoane, candelabru, amvon si balcon pentru cor. Altarul si amvonul sunt sculptate în sare masiva. Initial, întreaga capela era captusita cu lemn, dar în 1904 lemnul a fost îndepartat si s-a construit un mare "sanctuar" în masivul de sare. Dimensiunile capelei sunt: 25 m lungime, 9 m latime si 7 m înaltime. Peretii sunt rectangulari, iar în partea dreapta se afla o icoana reprezentând-o pe Sfânta Varvara, patroana capelei si protectoarea minerilor. Înainte de a coborî în adâncurile salinei, minerii se adunau zilnic în fata altarului Sfintei Varvara pentru ca ea sa-i ceara lui Dumnezeu sa-i ocroteasca în timpul muncii lor. La întoarcere se adunau aici pentru a înalta rugi de multumire. În fiecare zi se oficia Sfânta Liturghie la care participau minerii catolici, greco-catolici si ortodocsi. Aceasta reprezinta prima capela ecumenica de acest gen din Romania si dateaza în forma actuala din anul 1871. În fiecare an pe 4 decembrie, de Sf. Varvara, în capela salinei la o adâncime de 25 m, se celebreaza un Tedeum de preotii celor 3 confesiuni, iar copiii prezinta un program artistic în costume populare ale celor 3 etnii si în 3 limbi. (Pr. N. Nicolaisen).

Se coboara, în continuare, la adâncimea de 35 m unde se desfasoara orizontul I. La capatul scarilor, vizitatorul este impresionat de armaturile de lemn de brad, care sunt cele de la

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

începutul exploatarei, conservate în mediul salin și perfect operationale. În zona aceasta, galeria sapată direct în sare, mult mai largă, oferă privitorilor basorelieful în stânca de sare, cu tematica religioasă, opera recentă a unor tineri sculptori din zona, unele după modele similare de la Salina Wieliczka de lângă Cracovia. Putul de extracție expune 3 compartimente: două pe care circulă în tandem 2 colivii de transport materiale, pe cel de-al 3-lea sunt montate conductele de transport apă și saramură. Traseul conduce la lacul artificial pe peretele caruia se găsesc cristale de sare. Lacul a fost săpat manual de mieri, bazinul cu saramură având dimensiuni relativ mari (10x6 m). Înainte, pe acest lac, cu ajutorul unei plute, se făceau mici plimbări fiind un mijloc de agrement, a minerilor dar și a localnicilor. Lacul este îngrădit cu balustrada, și iluminat de câteva reflectoare care însă nu pun în valoare aspectul deosebit pe care îl are. Urmează sala de dans, la adâncimea de 37 m, numită "Sala Ing. Agripa Popescu" primul director general al regiei Monopolurilor Statului (asa cum apare într-un basorelief în peretele de sare). Sala are dimensiuni relativ mari: 24x12x12 m iar la capete are 3 balcoane și ele săpate în sare. La acest nivel se organizau baluri, întâlniri festive, spectacole fiind și primul loc de distracție din zona. În august 2008 s-a amenajat pentru vizitare o nouă sală de sport de dimensiuni impresionante aprox. 70x20x15 m care este folosită pentru agrement.

3.1. Obiective de atracție turistică – patrimoniu cultural, istoric, religios, zone de agrement și sanătate

Patrimoniul cultural și istoric – mănăstiri, muzee și case memoriale

MĂNĂSTIREA PĂTRĂUȚI

Biserica înălțată de Ștefan cel Mare în 1487, este cea mai redusă ca proporții dintre ctitoriile sale și singura destinată a fi mănăstire de călugărițe, "...lăcaș pentru ostașii răniți în războaie".

Lucrările de zidire a bisericii din Pătrăuți, lângă Suceava, cu hramul Înălțarea Sfintei Cruci, au început la 13 iunie 1487. Inițial aici a existat un tablou votiv reprezentând pe domnitor și familia (azi repictat).

Arhitectura, "...admirabil proporționată" (V. Drăguț) reprezintă un valoros model de epocă medievală moldovenească, edificiu de plan triconc cu turlă pe naos, ancadramente și portale gotice, fațade decorate sub cornișă cu frize ceramice.

Pictura interioară, originală, de înaltă ținută artistică, se remarcă prin scena Plângerii (naos), Cavalcada Sfintei Cruci (pronaos), expresie a sentimentelor și acțiunilor antiotomane ale vremii, compoziție rafinată cu colorit subtil în tradiția bizantină localizată moldovenească și Tabloul votiv. Inițial aici a existat un tablou votiv reprezentând pe domnitorul Ștefan și familia (azi repictat).

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pictura exterioară se rezumă la fragmente din Judecata de Apoi realizată după 1550. O lespede rotundă este Masa lui Ștefan, iar clopotul vecin “știe” să împrăștie norii aducători de grindină.

MĂNĂSTIREA PROBOTA

Este prima ctitorie a domnitorului Petru Rareș, ridicată în 1530 pe locul consacrat de o bisericuță din lemn (1398) și alta din piatră (în jur de 1440) ale cărei urme se mai văd în vecinătate; “probota” înseamnă frăție, desigur, a slujitorilor biserici.

Mănăstirea Probota sau Sfântul Nicolae din Poiana Siretului, s-a bucurat de atenția deosebită a lui Ștefan cel Mare pentru faptul că aici odihneau osemintele mamei sale († 1465).

Din documentele care s-au păstrat, rezultă că mănăstirea avea 8 sate care se bucurau de drepturi depline, fiind scoase de sub controlul dregătorilor domnești (hrisoavele din 16 februarie 1459 și 19 august 1472). Preoții din satele mănăstirii erau scoși de sub autoritatea chiriarhului locului sau a protopopului și puși sub cea a egumenului încă din perioada de domnie a lui Alexandrel Vodă (27 iunie 1449). Printr-un hrisov din 9 iulie 1466, se acordau alte numeroase danii domnești, astfel că Mănăstirea Probota a ajuns una din cele mai înzestrate din Moldova.

În biserică se află 21 de pietre tombale epigrafe, realizate între 1464-1640, de o remarcabilă valoare documentară și artistică; pietrarii au trecut de la elemente decorative geometrice la cele accentuat vegetale, inovație reprezentativă pentru sculptura secolului al XVI-lea.

Colecția de istorie și artă veche, în organizare, cuprinde piese obținute în urma săpăturilor arheologice, țesături din sec. XVI-XVII, obiecte de cult, veșminte (sec. XVIII).

Edificiu monumental armonios, elansat, cu turlă deasupra naosului, pridvor închis de înalte ferestre gotice cu chenare din piatră cioplită, abside poligonale marcate de arcade oarbe și ocnite, soclu prelungit cu bancă de jur-împrejur – “...una dintre cele mai importante realizări ale arhitecturii românești, reprezentativă pentru secolul XVI” (V. Drăguț).

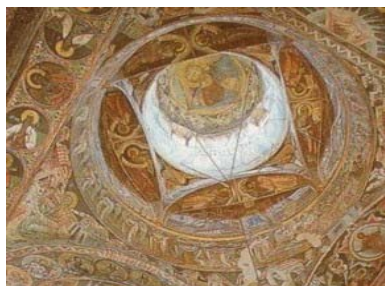
Ziduri de apărare înalte de 6 metri, turnuri pătrate și Casa domnească (vestigii), întregesc ansamblul monahal cu elemente ale arhitecturii civile moldovenești – printre

puținele piese din secolul al XVI-lea care mai există.

Pictura interioară datând din anul 1532, restaurată de curând, a descoperit un program iconografic de excepție, punctat pe alocuri de compoziții neobișnuite și de realizare originală a unor teme canonice, constituite într-un grupaj unic până acum în Moldova. O atenție specială trebuie acordată tabloului votiv, parte a unei compoziții plastice neobișnuită în Răsăritul Creștin, dar frecventă în Occident.

Pictura exterioară datând tot din anul 1532, a fost compromisă de trecerea timpului, totuși pune în evidență eleganța deosebită a desenului și transparența culorilor, încadrându-se în ansamblul stilistic al bisericilor bucovinene. Acest fapt a dus la înscrierea Mănăstirii Probota în catalogul Patrimoniului Mondial și desfășurarea lucrărilor de restaurare sub egida UNESCO.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

MĂNĂSTIREA RÂȘCA

Ansamblul de la Mănăstirea Râșca situat pe valea râului cu același nume, este construit în mai multe etape. În 1512 Bogdan al III-lea a zidit chiliile, iar în 1540 episcopul Romanului Macarie împreună cu logofătul Ioan și Teodor Balș au zidit biserica cu hramul "Sf. Nicolae". Din porunca domnitorului Petru Rareș, în jurul bisericii se construiesc ziduri înalte și puternice cu creneluri și turn, lucrare terminată în 1542.

Biserica este de mici dimensiuni, cu fresce bogat aurite. În perioada 1611-1617 marele vornic Costea Bacioc adaugă zidirii un impunător exonarthex măbind considerabil capacitatea edificiului. Inițial construcția era de plan triconc (având turla originală pe naos, în prezent cea de-a doua turlă se află pe pridvorul închis. În biserică sunt icoane vechi și lespezi funerare (sec. XV-XVI).

Pictura interioară și exterioară a fost executată între 1551-1554. Planul iconografic și compozițional păstrează datele inițiale mai cu seamă în altar (Sf. Nicolae) și naos (Înmulțirea pâinilor). Este remarcabil Tabloul votiv (domnitorul Petru Rareș și familia sa).

Pictura exterioară, datorată lui Stamatello Cotronas (1552), se menține relativ bine pe fațada sudică (Scara lui Ioan Climax, Judecata de Apoi, Viața Sf. Antonie).

Într-o cameră din clopotnița Mănăstirii Râșca, a stat închis timp de șase luni marele istoric și om de stat Mihai Kogălniceanu, surghiunit în anul 1844 din porunca domnitorului Sturza.

MĂNĂSTIREA ARBORE

În 1523 "in luna lui aprilie, in cetatea Hârlaului, Ștefan Voda [Ștefanita Voda] au taiat pre Arburie hatmanul, pe carile zic sa-l fi aflat cu hiclenie" (Grigore Ureche).

Așa a sfârșit Luca Arbore, unul dintre marii boieri ai lui Ștefan cel Mare, sfetnicul de seamă a lui Bogdan al III-lea, tutorele lui Ștefăniță Vodă.

Luca Arbore, cel care în 1497 a apărat cu curaj Cetatea de Scaun, timp de trei săptămâni, împotriva asediului polon, cel ce aproape 40 de ani, începând din 1486, a fost portarul Sucevei - ne stăruie în amintire și prin ctitoria sa din satul

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

care îi poartă numele. Priceperea, iscusința meșterilor ce au început a o ridica în aprilie 1502 au făcut din biserica Arbore unul dintre monumentele de seamă ale Moldovei. Mai târziu, dornice de a da un plus de frumusețe ctitoriei tatălui lor, fiicele lui Luca Arbore poruncesc meșterului "Dragosîn" zugrăvirea pereților exteriori. Scenele sunt populate de numeroase personaje în continuă mișcare. Culorile vii ale picturii sunt armonios îmbinate, degajând multă căldură. În bogata policromie predomină verdele furat pădurilor și colinelor din jur.

Echilibrul proporțiilor construcției, ca și pictură exterioară, îi conferă bisericii Arbore o deosebită strălucire, alăturând-o celorlalte nestemate ale plaiurilor moldovene: Humor, Moldovița, Voroneț, Sucevița.

MĂNĂSTIREA DRAGOMIRNA

Dăinuind pe plaiuri moldovene de mai bine de trei veacuri, mănăstirea Dragomirna se enumeră între acele monumente care, fiecare în felul său, evocă o pagină din trecutul Moldovei. Zidurile puternice, turnurile ca și contrafortii mănăstirii creează atmosfera unei cetăți medievale care a înfruntat multe atacuri. Construită de

domnul Miron Barnovschi Movilă în 1627, această pânză de ziduri împrejmuește ctitoria din 1609 a lui Anastasie Crimca. Îngustă ca o arcă, de o înălțime halucinantă, biserica Dragomirna dezvăluie visul ctitorului de a înălța în acest ochi de poiană monument fără asemuire. Originar din Suceava, fiul negustorului Ioan Crimca a luptat cu multă vitejie împotriva cazacilor. Răsplata curajului său este satul Dragomirești, dăruit de domnul de atunci al Moldovei, Petru Schiopul. Devenit

mitropolit, fostul ostaș, ajutat fiind de boieri de vază ai țării - logofatul cărturar Lupu Stroici și vistiernicul Simion Stroici - dăruiește acestui sat una din podoabele de mare pret ale Moldovei. Monumentală, sobră, biserica Dragomirna impresionează prin contrastul dintre masivitatea zidurilor și dantelăria în piatră a turlei. Întrunind motive ornamentale variate, sculptura decorativă a turlei vădește măiestria de netăgăduit a meșterilor săi. Prelucrarea artistică a pietrei folosită la ornamentarea Dragomirnei a constituit un nou chip de a decora, preluat în întreaga arhitectură moldovenească a secolului al XVII-lea. Cea mai înaltă valoare artistică în acest gen decorativ a fost atinsă de biserica Trei Ierarhi, îmbrăcată în întregime într-o fină broderie în piatră.

Înăuntrul Dragomirnei "*...pe lumina palpietoare a catorva lumanari, umbrele si siluetele sunt fantastice*" (George Calinescu). Artiști caligrafi și miniaturiști au creat aici minuni de frumusețe. Zestrea cea mai de preț a muzeului de la Dragomirna o constituie tocmai manuscrisele făurite de mâna acestora. Printre comorile de artă ale colecției se numără și cărțile bisericești măiestrit miniaturizate de însuși Anastasie Crimca. Valoarea muzeului este sporită de ferecaturile argintate ale lui Grigore Moisiu, primul meșter moldovean care-și imprimă marca și numele pe operele realizate.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

MĂNĂSTIREA HUMOR

La o distanță de 5-6 km de orașelul Gura-Humorului, în pitorescul sat Mănăstirea Humorului, Județul Suceava, pe coama unei coline, înconjurată de arbori și pajiști, este așezată biserica manastirii Humor, una din cele mai vestite ctitorii ale evului mediu românesc.

Din pisania săpată în piatră, așezată la intrare pe peretele exterior al sfântului locaș, aflăm ca biserica a fost zidită în anul 1530 de Toader Bubuiogă, mare logofăt și membru al divanului Moldovei și, soția sa, Anastasia. Sfântul locaș se înalță la o distanță de vreo 300 de metri de ruinele unei mai vechi biserici mănăstirești a cărei construcție a fost realizată încă de pe vremea lui Alexandru cel Bun (1400-1432).

Arhitectura monumentului sacru de la Humor prezintă un interes aparte. Aici apare, pentru prima dată în construcția bisericilor din Moldova, pridvorul deschis și o încăpere nouă la etaj numită tainiță, care se suprapune camerei mormintelor. Din pridvor, se patrunde în pronaos, iar, mai departe, în camera mormintelor și naos. Spre răsărit, biserica se termină prin absidă de forma circulară a altarului, despartit de naos printr-o foarte veche catapeteasmă, excepțională sculptură în lemn.

Biserica mănăstirii Humor se numără, alături de bisericile Voroneț, Moldovița, Arbore și Sucevița, printre cele cinci ctitorii împodobite peste tot, în interior și exterior, cu fresce bizantine, prin care se disting de toate celelalte biserici de acest fel din lumea ortodoxă. Fresca exterioară de la Humor, pictată de Toma Zugravul în 1535, deschide șirul celorlalte biserici cu pictură exterioară. Acest fapt reprezintă o prioritate care rânduiește momentul între marile realizări ale artei plastice bisericești, deschizătoare de școală și epocă în domeniu.

Patruzând în interiorul Bisericii, privitorul este întâmpinat în pronaos, de scena din Sinaxarul (calendarul) bisericesc, de icoanele Adormirii Maicii Domnului și a Sfintei Fecioare rugătoare, de sfinți îngeri și profeți. În camera mormintelor, bolta este acoperită cu scene din viața Sfintei Fecioare Maria. În naos sunt pictate chipuri de sfinți, ciclul Patimilor și Învierea, iar, pe boltă, Hristos - Pantocrator. Tot în naos sunt tablourile ctitorilor. În altar, pe bolta absidei este reprezentată, tradițional, Maica Domnului cu Pruncul, chipuri de sfinți ierarhi, Cina cea de taină. Ceea ce impresionează și atrage în mod deosebit admirația, la biserica Humor, sunt frescele sale exterioare. Principalele teme iconografice exterioare sunt: Acatistul Bunei Vestiri (fațada sudică), Arborele lui Iesei (fațada nordică), Judecata din urmă (fațada vestică) și Cinul care cuprinde o procesiune a sfinților îngeri, profeți, apostoli, ierarhi, martiri și cuvioși (absidele laterale și cea a altarului). Pe peretele exterior sudic este de semnalat, în

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

partea inferioară, scena Asediului Constantinopolului, reflex al evenimentelor grave care au dus la ocuparea Capitalei Imperiului Bizantin de către turci la 1453.

Întreaga alcatuire a monumentului sacru de la Humor, dar, îndeosebi, pictura acestuia este subordonată ideii teologice de mântuire a omului care, aflat sub copleșitoarea impresie pricinuită de contemplarea frescelor care înfățișează scene din istoria mântuirii, se simte atras irezistibil către realizarea idealului neasemuit desăvârșirii creștine, care prilejuiește întâlnirea și conlucrarea dintre divin și uman, spre dobândirea mântuirii persoanei umane.

MĂNĂSTIREA MOLDOVIȚA

În codrii ce acopereau odinioară clinurile celor două obcine din stânga și din dreapta văii Moldoviței, ca și pe pârâul Cimirna în sus, viețuiau, încă din secolul al XIV-lea, numeroși pusnici care cu timpul și-au întemeiat o modestă bisericuță din lemn. Pe lângă ea s-au înălțat apoi chilii luând astfel naștere o colectivitate duhovnicească. Sihastria aceasta avea să fie extinsă în viitor. Dintr-un vechi hrisov aflăm că "mănăstirea nouă" a cazut în paragină datorită alunecărilor de teren. Ruinele acesteia se mai văd și astăzi, nu departe de actuala mănăstire ctitorită de Petru Rareș la 1532.

Ceea ce ni se înfățișează acum, dacă privim de la exterior, este de fapt o fortăreață cu ziduri puternice (de 1,20 m grosime) și înalte (de 5 m), cu turnuri în ambele colțuri ale fațadei și un turn puternic al porții, frumos marcat de o impostă cu tor în torsadă. Odată pătrunși în incintă pe sub arcada gangului subtil decorat cu "funii" sculptate în piatra suntem surprinși de ansamblul vizualizat. Iar mai târziu și de componentele lui, separat luate: nava bisericii din mijlocul incintei de obicei înflorate este sveltă, bine proporționată, de plan treflat și cu pereții acoperiți în întregime cu fresce ca "filele unui album deschis la toate paginile"; apoi meterezele zidului deasupra drumului de straje de pe laturile de nord și de vest ale incintei.

Puțin ascunsă privirii dinții, în colțul de nord-vest se înalță conturul interesantului edificiu arhitectonic al Clisiarniței, cu frumosul ei turnuleț circular cu scară interioară. Acoperișul bisericii cu panta lui mult înclinată și strașină lată sporește impresia de verticalitate conferind turlei preeminența și o bună etalare a bazei sale frumos stelate. Pentru toate acestea biserica mănăstirii Moldovița se detașează față de celelalte construcții similare. Proporțiile mult

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

sporite ale edificiului se explică și prin adaugirea pridvorului și a camerei mormintelor - care lipsesc de obicei - ca și prin înălțimea zidurilor care contribuie la armonizarea întregului.

Elementele care individualizează această construcție se pot sintetiza prin: insolita soluție a prelungirii navei prin cuprinderea a încă două spații; dispunerea simetrică a ferestrelor pronaosului; ancadramentul ușilor de sub cornișe proeminente și nu în ultimul rând înalta maiestrie a exprimării iconografice. Din acest punct de vedere, Biserica "Buna Vestire" a mănăstirii Moldovița este, după opinia multor specialiști ai picturii murale "unul dintre cele mai importante monumente de artă românească veche". Cunoaștem că după cinci ani de la terminarea construcției bisericii s-a terminat și zugrăveala (1537). Executată de către zugravii unei epoci de mare referință în arta noastră plastică, pictura Moldoviței este bine păstrată cu excepția fațadei de nord. Dintr-un început trebuie spus că întreaga pictură "impune prin monumentalitate, prin forța expresivă a desenului, prin caldă armonie cromatică, de asemenea prin claritatea programului iconografic". Dominanta gamei cromatice este, în cazul Moldovitei, galbenul auriu cu suave reflexe solare de un fast subtil și o distinsă eleganță. Alături de Voroneț, Sucevița, Arbore și Humor, Moldovița face parte din salba de monumente de notorietate universală pentru ceea ce specialistii numesc "genul picturii exterioare medievale din Moldova". Temele preferate de zugravii timpului - "Imnul Acatist", "Arborele lui Ieseu" sunt prezentate în acest loc (peretele de miazăzi) mult mai amplu și spectaculos decât în reprezentările similare din alte locuri. În același sens în "Asediul Constantinopolului" folosirea perspectivei face posibilă o vedere panoramică a scenei de luptă. În acest cadru remarcăm și faptul că bisericile din cetatea asediată seamănă perfect cu sfintele lăcașuri bucovinene. Apoi se constată în "Rugăciunea tuturor sfinților" - "Cinul" și nu numai aici, multă vervă, personajele sunt antrenate într-un cuvios dialog, sunt volubile iar coloritul contribuie expresiv la umanizarea lor.

Frescele interioare ne rețin atenția chiar de la tabloul votiv în care fiecare personaj dintre membrii familiei ctitorului este distinct individualizat. Chipul Maicii Domnului din dreapta tronului Împăratului ceresc are multe similitudini fizionomice cu cel al femeilor din partea locului. Bolta pronaosului măiestrit înstelată, sinaxarul și alte două icoane ale Fecioara dovedesc nu numai amplele posibilități de exprimare plastică ci și cunoașterea de către zugrav a elementelor artei occidentale ca și a acelor folosite în răsărit. În acest context "Fecioara cu Pruncul" zugrăvită în luneta ușii pronaosului este considerată de exegeți ca fiind cea mai sensibilă imagine plastică a maternității din pictura noastră medievală. Stilul grafic și pe alocuri miniaturizant al zugravului Moldoviței se desprinde și din icoana de hram - "Buna Vestire" - aflată deasupra ușii gropniței. Inedit este și faptul că în această încăpere a mormintelor se află și o tainiță - deci un spațiu ce putea adăposti în vremuri grele odoarele bisericii, obiectele de cult și alte bunuri. În naos sunt prezentate cele mai de seamă episoade din Patimile Domnului în formă de friză (de povestire) ceea ce se numește în popor "Drumul crucii". Pe peretele din partea de vest este tabloul votiv ce reprezintă familia ctitorială, cel mai reușit tablou fiind al lui Petru Rares. De o deosebită bogăție decorativă este Catapeteasma, toată sculptată în lemn și acoperită cu stuc aurit. Dominața metalizată a aurului, decorul cu motive vegetale și din loc în loc cu păsări aflate în fața unor vase cu apă vieții, medalioanele, icoanele împărătești ale praznicilor conferă Sfântului Altar o nota de cucernică solemnitate. Clisiarnița - corespondentul casei destinate Voivodului, membrilor familiei sale sau înalților oaspeți - aflată pe latura de nord-vest - are un remarcabil aspect de monumentalitate. Aici este adăpostită în prezent o foarte valoroasă colecție de obiecte de cult și de artă veche. Vase, candelă, broderii și manuscrise, icoane de multe sute de ani stau alături de cel mai onorat și

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

contemporan "odor" - "Mărul de aur" - onorantă distincție atribuită de Federația Internațională a Ziariștilor și Scriitorilor de Turism ca legitimă recunoaștere a valorii fără egal a monumentelor de artă medievală din această parte de țară.

MĂNĂSTIREA SUCEVIȚA

Situată în satul cu același nume, pe valea pâraului Sucevița, la o distanță de 18 km sud-vest de orașul Rădăuți, Mănăstirea Sucevița a fost zidită în ultimele decenii ale secolului al XVI-lea, cu cheltuiala întregii familii de boieri Movilă dintre care Ieremia a domnit în scaunul Moldovei între anii 1595-1606.

Prima ctitorie a familiei Movileștilor, care a precedat actualului complex mănăstiresc, a fost o biserică mai modestă, datând din preajma anului 1581. În timpul domniei lui Petru Șchiopul (1582-1591), frații Movilă, ajungând sftnicii voievodului și având o situație economică prosperă, încep construirea unei mănăstiri de amploare, prima clădire ridicată a ansamblului fiind biserică zidită între anii 1582-1584.

După venirea pe tronul Moldovei, în 1595, Ieremia Movilă adaugă bisericii două pridvorașe, amplasate la intrarea în biserică pe laturile de nord și de sud, zidurile și turnurile de incintă, care conferă mănăstirii înfățișarea de cetate medievală, o casă domnească, ale cărei ruine se mai văd pe latura de nord a complexului, precum și chilii pentru călugări.

Tot timpul domniei lui Ieremia Movilă se pictează biserica în interior și exterior.

Biserica cu hramul "Invierea Domnului" este construită în stilul arhitecturii moldovenești, stil consolidat în timpul domniei lui Ștefan cel Mare și Sfânt, care este de fapt o îmbinare armonioasă a elementelor de artă bizantină și gotică, la care se adaugă elemente de arhitectură ale vechilor bisericii din lemn din Moldova.

Pictura, realizată în frescă, a fost executată de doi pictori moldoveni, Ioan Zugravul și fratele său Sofronie, și se păstrează în forma originală. Programul iconografic al picturii interioare și exterioare respectă tradiția constituită în prima jumătate a secolului al XVI-lea - epoca lui Petru Rareș - dar introduce și unele teme noi, cu caracter teologic-dogmatic, cum este scena din conca naosului, reprezentând imnul liturgic "Unul Născut ..." și alte reprezentări ale Sfintei Treimi.

O trăsătură caracteristică a picturii de la Sucevița este înclinația spre narațiune, configurând cicluri complete din viețile unor sfinți cum sunt: Sf. Pahomie, Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, Sf. Ierarh Nicolae, Sf. Mucenic Gheorghe, Viața lui Moise, s.a., prezentate cu scop educativ. Știința și măestria pictorilor se descifrează cu deosebire în abordarea perspectivelor studiate, a popularii fundalurilor cu peisaje sau arhitecturi specifice spațiului artistic postbizantin din această zonă a Europei.

Tabloul votiv, reprezentând întreaga familie a lui Ieremia Movilă, se desfășoară în partea stângă a ușii naosului, în partea opusă a ușii aflându-se al doilea tablou votiv, cu Mitropolitul Gheorghe Movilă, inițiatorul construcției bisericii, precum și cu tatăl fraților Movilă, Ioan Movilă, fost logofăt, călugărit la bătrânețe, cu numele de Ioanichie. Pictura naosului reprezintă "Viața Mântuitorului Iisus Hristos - minunile și patimile".

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pictura exterioară a Mănăstirii Sucevița este cea mai bine păstrată din grupul bisericilor moldovenești cu pictură exterioară, singura care-și păstrează latura de nord, unde este reprezentată scena "Scara virtuților", cea mai impresionantă, prin amploarea și contrastul dintre ordinea îngerilor și haosul iadului. În această scenă este redată lupta dintre bine și rău, încercarea omului de a păși spre perfecțiune, pentru a-și redobândi chipul pierdut prin căderea în păcat. Pe pereții celor trei abside, în șapte registre, este redată "Rugăciunea tuturor sfinților", temă unică în arta creștin-ortodoxă, creație a școlii de pictură din Moldova. Fața sudică este decorată cu "Arborele lui Iesei", având la bază filozofii antici", Acatistul Maicii Domnului", "Rugul în flăcări" și "Acoperământul Maicii Domnului". Pictura murală de la Sucevița, considerată de cercetatorul de arta francez Paul Henry "testamentul artei moldovenești", încheie epoca de mari creații, care a fost secolul al XVI-lea, ale cărei monumente cu pictură exterioară de la Humor, Moldovița, Arbore și Voroneț constituie capodopere ale artei universale.

În camera mormintelor sunt înmormântați frații voievozi, Ieremia și Simion Movilă, ale căror lespezi de morminte, din marmura romanească de Ruschița, constituie valori artistice ale sculpturii medievale românești. Iconostasul sau catapeteasma, care desparte altarul de naos, este sculptat în lemn de tisa, în stil baroc-rococo, în anul 1801.

Mănăstirea Sucevița posedă o colecție de obiecte, de certă valoare artistică și culturală, expuse în actualul muzeu, fosta sală de consiliu a mănăstirii, situată pe latura de est a incintei. Printre exponate se remarcă câteva broderii de valoare excepțională, datând din secolele XV-XVI-lea, din vremea lui Ștefan cel Mare și Ieremia Movilă, lucrate cu fir de aur, argint, mătase și perle. Cele mai importante piese sunt portretele lui Ieremia și Simion Movilă și un epitaf cu

perle, tetraevangheliarele ferecate în argint aurit, un chivot donat de Mitropolitul Gheorghe Movilă.

În complexul cultural-artistic pe care-l reprezintă Mănăstirea Sucevița, vizitatorul dornic de a cunoaște arta medievală a secolelor XV-XVI, întâlnește aici, arhitectura religioasă, de apărare și civilă, monastică, pictura, sculptată în lemn și piatră, broderii, manuscrise miniaturate și argintarie. Datorită valorii sale complexe și îndeosebi a rolului educativ religios cultural, faima Mănăstirii Sucevița a trecut de mult hotarele țării, această superbă perlă a ortodoxiei românești înscriindu-se în rândul operelor de cultură universală.

Mănăstirea Sucevița care străjuiește de patru secole la poalele munților, ca o mărturie a credinței noastre strămoșești și a istoriei neamului, va dăinui peste veacuri întreținând vie făclia spiritualității ortodoxe românești.

MĂNĂSTIREA VORONEȚ

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

“Cu voia Bunului Dumnezeu, cu rugăciunile Sf. Cuvios Daniil Sisastrul și prin osârđia Biencredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt s-a înălțat, din 26 mai până în 14 septembrie 1488, Mănăstirea Voroneț cu hramul Sf. Mare Mucenic Gheorghe.”

În 1547 i s-a adăugat pridvorul și i s-a făcut pictura exterioară sub privegherea Mitropolitului Grigorie Roșca, ce se odihnește în pridvor.

Încă de la început Mănăstirea a fost binecuvantată cu călugari cu aleasă viață duhovnicească, în vremea Sf. Cuvios Daniil Sisastrul fiind o adevărată lavră a isihasmului românesc. Viața monahală s-a întrerupt în anul 1785 după anexarea Bucovinei la Imperiul Habsburgic și s-a reluat în anul 1991, de data aceasta cu obște de călugărițe sub stăreția Stavroforei Irina Pantescu. Tânăra obște se străduiește să îmbine armonios rugăciunea cu munca în gospodărie, în câmp, în atelierul de pictură și în îndrumarea vizitatorilor. Mănăstirea Voroneț este socotită "Capela Sixtină a Orientului" pentru marea frescă de pe fațada de vest, numită "Judecata de apoi". De asemenea "albastrul de Voroneț" este considerat de specialiști ca unic în lume și cunoscut ca roșul lui Rubes sau verdele lui Veronese. Pe fondul albastru este prezentat "Arborele lui Iesei" sau Genealogia Mântuitorului nostru Iisus Hristos iar pe coloane sunt pictați filozofii greco-latini. Sunt căutați cu privirea Aristotel și Platon iar pe absida laterală reține atenția "chipul ascetic al Sf. Onufirie".

În stânga ușii de la intrare este zugrăvit chipul aureolat al Sf. Cuvios Daniil Sisastrul. Deasupra ușii străjuiește Icoana "Deisis". Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Judecătorul Atotdrept, privește cercetător pe toți cei care trec pragul Bisericii noastre; în dreapta și în stanga Sa, Maica Domnului și Sf. Ioan Botezătorul mijlocesc milostivirea pentru noi, oamenii. Pe contrafort este pictat Sf. Mare Mucenic Gheorghe, patronul Mănăstirii noastre, iar pe primele rânduri ale acestui ansamblu de pictură, sus, "Acatistul Sf. Nicolae" și mai jos, "Acatistul Sf. Ioan cel Nou de la Suceava".

În pridvor pictura reprezintă calendarul creștin-ortodox, iar pe multe Icoane se văd nume și zgârieturi, semne ale celor 206 ani de pustiire. Deasupra ușii de la intrare, în pronaos, se află o minunată Icoană - "Dulcea îmbrățișare" și mai sus inscripția în piatră ce precizează numele ctitorului și timpul înălțării Mănăstirii. În pronaos se află, străjuit de o candelă aprinsă, mormântul Sf. Cuvios Daniil Sisastrul, ce a fost primul stareț al Mănăstirii. Tabloul votiv, al întemeietorului, se află în naos. Măria Sa, Ștefan cel Mare și Sfânt, pictat în anul 1496 împreună cu Doamna Maria-Voichița și Bogdan moștenitorul închină, prin mijlocirea Sf. Mare Mucenic Gheorghe, Mănăstirea aceasta Mântuitorului nostru Iisus Hristos pentru a-i mulțumi că l-a ajutat în lupta împotriva cotorpitorilor turci. Privind tabloul votiv și ascultând clopotele dăruite de voievod Mănăstirii încă de la întemeiere, clopote ce trase de viețuitoarele noastre tinere cheamă de peste veacuri numele ctitorului: "Ștefan-Vodă, Ștefan-Vodă" ca într-o veșnică pomenire, ne simțim legați prin fire nevăzute de înaintașii noștri.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Valoroasă artistic este catapeteasma din lemn de tisa, aurit, ușile împărătești fiind o adevărată capodoperă de sculptură în lemn. De mare preț este tronul Mitropolitului Grigorie Roșca și nădăjduim că va reveni acasă tronul original al Măriei-Sale, cel din Biserică fiind o copie distonând cu piesele vechi. Pictura din naos și din Sf. Altar, obosită de fumul lumânărilor sutelor de ani, așteaptă restaurarea. După primele probe de curățire făcute de specialiști se zăresc culorile originale bine conservate. Această lucrare minuțioasă și costisitoare se va face din donațiile statului nostru român și din micile donații ale turiștilor și închinătorilor români și străini care iubesc Voronețul.

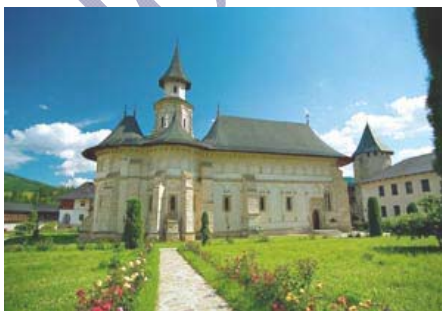

Expresia artistică a dreptei noastre credințe, a rafinamentului și gustului pentru frumos a neamului nostru, Sf. Mănăstire Voroneț îndeamnă la reculegere și încântă inima și mintea privitorului ce ajunge la noi din toate colțurile lumii.

Iara, Stefan-voda, mergand de la cetatea Neamtului in sus pre Moldova, au marsu pe la Voroneț, unde traie un parinte sihastru, pre nume Daniil, si tatand Stefan-voda in usa sihastrului sa-i descuie, au raspunsu sihastrul sa astepte Stefan-voda afara pana ce si-a istovit ruga. Si dupa ce si-au istovit sihastrul ruga, l-au chemat in chilie pre Stefan-voda si s-au ispovedit Stefan-voda la dansul. Si au intrebat Stefan-voda pre sihastru ce va mai face, ca nu poate sa sa mai bata cu turcii: inchina-va tara la turic, au ba? Iar sihastrul a dzis sa nu o inchine, ca razboiul este a lui, numai, dupa ce va izbandi, sa faca mănăstire acolo, in numele Sfantului Gehorghe, sa fie framul bisericii.

Ion Neculce

Mănăstirea Putna

Este prima ctitorie a Sfântului Ștefan cel Mare, destinată să fie locul de înmormantare al marelui domn și al familiei sale. Construită între anii 1466 și 1481, trebuia să fie și principala instituție eclesiastică a țării, care să-l sprijine pe domn pe tărâm cultural și religios în politica sa de neatarnare și de întărire a statului.

Soarta lăcașului a fost, parcă retrăind simbolic clipele de restriște sau de mărire ale întregii țări, extrem de agitată. Biserica, începută în 1466, în momentul în care Sf Ștefan ajunsese la o anumită siguranță a domniei, a fost terminată trei ani mai târziu - în 1469, și sfințită abia în 1470, după ce domnul repurtase câteva victorii și eliminase pe Petru Aron, ucigașul tatălui său și rivalul său la scaunul țării. În lumina acestor evenimente, ctitoria Putnei apare ca un gest de

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

semnificații - prima afirmare a domnului ca protegitor al bisericii, iubitor de carte și de frumos, început al unui lung șir de ctitorii menite să constituie focare de învățatură care să temeinicească unitatea de gând și crez a poporului.

Legenda spune că domnul a ales locul trăgând cu arcul. Dar dincolo de legendă se întrezăresc realități istorice mai substanțiale. Locul fermecător de la poalele Obcinei Mari, acolo unde se deschide Valea Putnei vărsându-se în râul Suceava, era poate un mai vechi loc de călugărie, așa cum ar fi dovedit-o pomenirea de către Neculce a unei biserici de lemn anterioare, precum și existența în apropiere a unei bisericuțe săpate în stâncă, așa numita chilie a lui Daniil Sihastrul. Dar, în același timp, mănăstirea constituia o așezare puternică, fortificată și bogată, închizând una din văile prin care se putea coborî de la Pasul Prislopului în Moldova și polarizând populația răsfirată din această zonă de munte, pe atunci acoperită, în mult mai mare măsură de păduri.

Scurtă vreme după zidirea bisericii (în 1481), de altfel, domnul a întărit-o cu zid de cetate cu turnuri la colțuri și la mijlocul laturilor. Din această fortificație originală nu se mai păstrează decât turnul tezaurului, pe latura de apus, și pisania turnului clopotniței, pe sub care, poate, se și intra în mănăstire, pe aceea de răsărit, mutată pe turnul porții, construit mai târziu, la refacerea din jurul anului 1760. Totodată domnul dă temeuri temeinice trainice vieții economice a mănăstirii, înzestrând-o și dându-i nenumarate danii în pământ, paduri elesteie, mori risipite pe tot intinsul Țării Moldovenești. În anul 1503 Putna stăpânea 24 sate. Dar, în 1484, în timpul campaniei turcești încheiată cu anexarea Chilie și Cetății Albe la Imperiul Otoman, Putna arde "cu desăvârșire". Domnul o reconstruiește, pe aceleași temelii, după câte se pare. Domnii care-i urmează, la rândul lor, se străduiesc să sporească și să îmbogățească lăcașul prestigios. Alexandru Lăpușneanu construiește un turn-clopotniță nou.

La începutul veacului al XVII-lea, mănăstirea este jefuită de o ceată de hoți care coborâse din munți, dinspre Prundul Bârgăului. Apoi, la 1653, cazacii lui Timus Hmielnitki, veniți să lupte pentru reintronarea lui Vasile Lupu-Vodă, jefuiește mănăstirea și-i luă învelitoarea de plumb, din care au făcut, în cetate la Suceava, gloanțe pentru puști. Gheorghe Ștefan-Vodă, noul domn, a refăcut în mare parte mănăstirea, poate continuând lucrări începute în scurta ultimă domnie a lui Vasile Lupu (mai-septembrie 1653).

Dar reconstruirea mănăstirii nu avea să se încheie decât în anul 1662, în vremea lui Israți Dabija-Vodă, cel iubitor.

În anul 1739, un cutremur năprasnic a dărâmat pentru a treia oară mănăstirea. Nereparată la vreme, aproape părăsită, a continuat să se ruineze până, ce, în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, Iacov Putneanu, fost mitropolit al Moldovei, retras la Putna, a întreprins o renovare radicală a construcțiilor, reparând biserica, refăcând și lărgind pe alocurea zidul de incintă, construind un turn al porții nou, chilii noi de lemn (1756-1760).

În cursul sec al XIX-lea au fost construite chilii noi de zid (1854-1856), un turn-clopotniță nou (1882), a fost lărgit din nou zidul de incintă. În anul 1902, au fost întreprinse restaurări importante de arhitectul Karl Romsorfer, care au modificat într-o anumită măsură aspectul ansamblului în viziunea romantică, influențată de școala de restaurare a lui Viollet le Duc. În

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

sfârșit începând din anul 1954, Direcția Monumentelor Istorice și de Artă a întreprins numeroase lucrări de restaurare, care au contribuit într-o măsură considerabilă la restituirea aspectului inițial al mănăstirii și la elucidarea istoricului ei.

În vremurile înfloririi ei, mănăstirea Putna a fost și un important centru artistic. Nu au rămas decât prea rare marturii documentare directe cu privire la atelierile artistice și ale înfăptuirii culturale ale mănăstirii. Dar este sigur că la Putna au existat atelier de caligrafi și miniaturişti, precum și de broderie. Letopisețul de la Putna și cel al lui Azarie atestă persistența unei tradiții cronicărești în mănăstire, de altfel, din încredințarea domnească. Iar sculptura crucilor de lemn, arta calugărească prin excelență, a continuat să fie practică în mănăstire până în zilele noastre. Desigur, argintarii, pietrarii și chiar meșterii în lemn, precum acel Vichenti care a făcut ușa de lemn ferecată în fier a turnului tezaurului, erau orășeni, lucrând pentru mănăstire numai după nevoie, la comandă.

Dar chiar dacă nu toate artele au fost reprezentate printre monahii care o populau, neprețuitul și bogatul tezaur de podoabe împărătești, pe care ctitorul ei și urmașii săi le dăruiseră mănăstirii - 13 manuscrise, 14 broderii, 4 piese de metal, din câte ni s-au păstrat, aparțin vremii lui Sf Ștefan cel Mare și au fost făcute special pentru mănăstirea Putna - a constituit un ansamblu prestigios, servind de model pentru generații întregi de ctitori și donatori și drept izvor de inspirație pentru nenumărați artiști. De altfel, din acest punct de vedere pe primul loc trebuie amintită pictura bisericii. După câte ne spune Ion Neculce, mănăstirea avea și pictură exterioară - chiar dacă nu putem preciza în ce constă această pictură - întreaga zugrăveală avea un caracter accentuat somptuos, "mai mult aur decât zugrăveală".

În incinta patruleteră a mănăstirii se pătrunde pe sub turnul scund, străpuns de un gang cu boltă semicilindrică, al porții. Pe latura de nord, în interior, casa scării duce la etajul superior al turnului. Pe fațada exterioară împărțită în panouri patruleter de cărămidă și tencuială, în centru, a fost prinsă pisania originală, din vremea Sf Ștefan cel Mare, a mănăstirii, iar pe cea interioară, altă pisanie, datând din 1752.

MĂNĂSTIREA BOGDANA

Biserica Sfântul Nicolae este prima construcție religioasă de piatră din Moldova păstrată în forma ei originală, nealterată până astăzi, fiind considerată un adevărat document de naștere a arhitecturii Moldovei. Ctitorită în jurul anilor 1360 de voievodul Bogdan I (1359-1365) drept mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru izbânda în luptele pentru constituirea statului liber și independent Moldova, acest sfânt locaș de închinare avea să-i fie necropolă lui și familiei.

În biserica Mănăstirii Bogdana sunt înmormântați domnitorii Moldovei și membrii familiilor domnitoare până în timpul lui Alexandru cel Bun. În naos se află 7 morminte. Primul, în colțul sud-estic este al lui Bogdan I. Pe aceeași latură este înmormântat Lațcu Voievod. În apropierea acestora este un

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

mormânt cu inscripția lespezii funerare ștearsă, fiind amplasat la nivelul pardoselii și nu deasupra, asemeni celorlalte. După dimensiunea pietrei funerare se presupune că aici a fost înmormântată o femeie, poate chiar Maria soția lui Bogdan I sau Ana, soția lui Lațcu. Lângă peretele nordic sunt mormintele lui Ștefan I, Roman I, Bogdan-fratele lui Alexandru cel Bun și Bogdan-fiul lui Alexandru cel Bun. În pronaos se află 3 morminte. Pe latura nordică se află mormântul Doamnei Stana, soția lui Bogdan al III și mama lui Ștefăniță Vodă și mormântul Anastasiei fiica lui Lațcu. Înaintea ușii pronaosului se află piatra de mormânt a episcopului Ioanichie, mort în 1504. Fiind necropola Mușatinilor, primii voievozi ai Moldovei, biserica Bogdana a beneficiat de atenția lui Ștefan cel Mare care a împodobit mormintele înaintașilor cu lespezi executate de meșterul Jan (cca 1480) în tehnica reliefului plat, cioplire în piatră care "...se opune principial sculpturii decorative occidentale" (P. Comarnescu); și motivele ornamentale sunt bizantin-orientale (palmata – frunza de palmier stilizată), chiar amendate autohton cu frunzele fagului, frasinului, ulmului. Domnitorul Alexandru Lăpușeanu hotărăște în 1559 mărirea construcției prin adăugarea pridvorului închis și înlocuirea ancadramentelor din piatră ale ferestrelor.

Biserica Bogdana constituie expresia unei admirabile sinteze artistice între arhitectura romanică, gotică și bizantină. Dispoziția generală a planului prezintă caracteristicile basilicii romanice cu cor și absidă. Tendința de a frânge unele arcuri și bolți sunt caracteristice arhitecturii gotice, iar specific arhitecturii bizantine este delimitarea spațiului interior în altar, naos, pronaos și pridvor. Edificiul are plan basilical (influență romanico-gotică), fără turle, unic în arhitectura moldovenească; navele laterale interioare au deasupra tribune false, mai degrabă tainite la care se ajunge pe scara în spirală din pronaos. Zidurile sunt întărite la exterior cu contraforți și decorate cu o friză de firide în partea superioară. Paul Henry consideră biserica un fel de casă țărănească la exterior. Lăcașul a constituit model important în orientarea și dezvoltarea arhitecturii moldovenești a secolelor XVI-XVII.

Istoricul bisericii de la Bogdana consemnează faptul că primul strat de pictură datează din secolul al XIV-lea, din vremea lui Alexandru cel Bun. Alexandru Lăpușeanu a dispus refacerea picturii originale în anul 1558. Restaurări ulterioare au avut loc în sec. XVIII-XIX (1745-1750, în timpul episcopului Iacob Putneanu și 1880 când pictorul bucovinean Epaminonda Bucevschi a realizat în tempera frescele actuale). Din fresca epocii Ștefan cel Mare un interes deosebit prezintă compozițiile altarului (Cina cea de Taină, Împărțășania apostolilor, Spălarea picioarelor), în parte asemănătoare celor din altarul Mănăstirii Voroneț. Tabloul votiv, pictat în naos, reprezentând pe Ștefan cel Mare alături de Alexandru Lăpușeanu, Bogdan I și Alexandru cel Bun, confirmă presupunerea că a fost executat în timpul acestuia. În 1775, când Bucovina a fost ocupată de hasburgi, mănăstirea a fost desființată, biserica Sfântul Nicolae rămânând biserică episcopală până în 1782 (când episcopia a fost transferată la Cernăuți), apoi transformată în biserică parohială. Mănăstirea Bogdana a fost redeschisă la 6 decembrie 1992 și au început lucrările de restaurare. În 1996 catapeteasma din lemn de tei, degradată, a fost înlocuită cu alta din lemn de stejar și a început construcția unui corp de chilii cu arhondaric, terminat în 1998. Tot în 1998 a fost terminată și acoperită cu tablă de cupru, noua biserică, cu hramul Sfântul Leontie (ale cărui moaște sunt în pronaos).

Prin calitățile artistice, arhitecturale și decorative, Mănăstirea Bogdana a devenit unul din monumentele reprezentative ale patrimoniului artistic-cultural al României, fiind inclusă în patrimoniul UNESCO.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

MĂNĂSTIREA SLATINA

Mănăstirea Slatina cu hramul "Schimbarea la Față", este prima ctitorie a lui Alexandru Lăpușeanu și se află la 30 de kilometri de Fălticeni, într-o zonă de o frumusețe aparte. Istoria zidirii mănăstirii se pierde în negura timpului, dar legendele spun că aici trăia un sihastru care l-ar fi sfătuit pe domnitorul Lăpușeanu să zidească o mănăstire pe locul unde creștea un paltin. Incerte sunt și datele despre sfințirea lăcașului.

Într-o cronică a lui Grigore Ureche se menționează data de 14 octombrie 1558, însă inscripția slavonă plasată de starețul Nil în anul 1572, atestă anul 1561.

Biserica de mari proporții, în plan triconc alungit, are pridvorul închis. Pictura nu este cea originală, reînnoirea celei vechi fiind făcută cu fidelitate. Tabloul votiv, amplasat pe peretele de nord al pronaosului, prezintă pe Alexandru Lăpușeanu cu familia.

Frumos ornamentate și inscripționate, lespezile funerare marchează mormintele domnitorului ctitor Alexandru Lăpușeanu, al doamnei Ruxandra, precum și ale celor două fiice, Teofana și Teodora. Casa domnească este un prețios exemplar de arhitectură laică unde se evidențiază influența Renașterii transilvănene. Incinta Mănăstirii Slatina are formă patrulateră, neregulată. Zidurile împrejmuitoare făcute din bolovani de râu, cu stânci de legătură la colțuri, au metereze și drum de strajă. La cele patru colțuri s-au plasat bastioane, ceea ce arată că Mănăstirea Slatina era destinată pentru adăpost, rezistență și apărare. Intrarea se face prin gangul aflat pe latura de est, refăcut în întregime în perioada 1830-1834. În turnul dinspre sud-vest, format dintr-un naos și o mică absidă, se află o ușă cu chenar din piatră la care se pot distinge elemente decorative ale stilului Renașterii, iar turnul dinspre nord-vest destinat clopotniței, are ferestre mari cu ancadrame de factură gotică. În biserică se pătrunde prin două uși ale pridvorului, dispuse la sud și la nord. Potrivit tradiției arhitecturii moldovenești, dar și a Bisericii Ortodoxe, spațiul interior este împărțit în pridvor, pronaos, încăperea mormintelor, naos și altar. Pridvorul este acoperit de o boltă semicilindrică, fiind luminat de trei ferestre cu ancadrame de influență gotică. Pronaosul a fost împărțit în două de un arc transversal, pavimentul fiind realizat din marmură alb-roz. Peretele care separă încăperea mormintelor a fost îndepărtat pentru mărirea spațiului. Deasupra naosului se află turla care prezintă particularitatea de a avea și la interior ocnite dispuse pe un singur rând sub nivelul ferestrelor. Altarul spațios, are nișe în ambele părți. Pictura bisericii nu este cea originală, reînnoirea celei vechi fiind făcută cu fidelitate. Tabloul votiv îl prezintă pe Alexandru Lăpușeanu cu familia și este amplasat pe peretele de nord al pronaosului. Frumos ornamentate și inscripționate, lespezile funerare marchează mormintele domnitorului Alexandru Lăpușeanu, al doamnei Ruxandra, precum și ale celor două fiice, Teofana și Teodora.

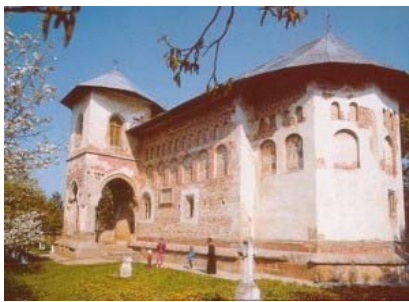
Din punct de vedere al arhitecturii este de remarcat simetria construcției și dimensiunile celor patru turla, mult mai reliefate. În incintă încă se păstrează o construcție mare în plan pătrat, cu chilii boltite și hol cu tavanul susținut de grinzi. Întreaga arhitectură a Slatinei dovedește că mănăstirea a fost trasată după regulile construcțiilor Renașterii, cu o ordine clară și o anume dispunere a detaliilor. Splendoarea Mănăstirii Slatina - curte princiară, a avut de suferit după

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

moartea ctitorului. De la sfârșitul secolului al-XVII-lea, timp de un veac, frecvențele războaie, jafuri, incendii au dus la distrugerea, apoi la părăsirea mănăstirii vreme de patruzeci de ani. La începutul secolului al-XIX-lea viața monahală a fost reluată și a început restaurarea. În anul 1821, Mănăstirea Slatina a devenit refugiul căpitanului Iordache Olimpiotul, unul dintre conducătorii mișcării Eteria, împreună cu grupul lui de luptători. Supusă unui sever asediu, mănăstirea a fost incendiată și în mare parte darâmată. Munca de restaurare a fost reluată în 1823. S-a refăcut acoperișul chiliilor și al turlelor (în stilul baroc rus), iar reședința princiară a suferit importante transformări. În 1834 Arhimandritul Filaret taie turnul incintei, construiește o capelă deasupra căii de acces și dispune ca fațada să fie făcută cu pilaștri în stil neoclasic. Episcopul Veniamin Costache adaugă o construcție deasupra chiliilor din partea estică și un frumos portic cu coloane în stil neoclasic, la fel și balcoane în partea nordică.

Prin valoarea sa arhitectonică Mănăstirea Slatina a intrat în rândul marilor ansambluri monastice ale Moldovei medievale.

MĂNĂSTIREA BĂLINEȘTI

Logofătul Tautu a construit în 1493 la Curtea sa de pe malul Siretului o biserică impozantă, astăzi "...unul dintre cele mai reprezentative monumente din epoca lui Ștefan cel Mare" (V.Drăguț).

Edificiul este de plan dreptunghiular, boltit în semicilindru, fără abside, cu pronaos poligonal și turn-clopotniță adosat la sud, în dreptul intrării.

Pridvorul este împodobit cu sculpturi în stil flamboyant, fațadele cu discuri de ceramică smălțuită sub cornișă, soclul, ancadramentele, nervurile bolții pridvorului au numeroase elemente de stil gotic.

Pictura interioară, de ridicată valoare artistică, este opera din 1493 a unei echipe conduse de zugravul Gavriil Ieromonahul. Portretul ctitorului din tabloul votiv reprezintă una din cele mai reușite picturi de acest gen din Moldova epocii; rețin atenția în mod anume Ducerea la judecată a lui Iisus, Drumul Crucii, Așezarea în mormânt (naos), Sfânta Varvara (pronaos) cu evidente influențe renaștentiste.

Pictura exterioară, realizată probabil în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, se păstrează fragmentar (Judecata de Apoi).

În biserică se află pietrele funerare ale ctitorilor.

Muzee și case memoriale din județul Suceava

MUZEU ETNOGRAFIC AL BUCOVINEI(HANUL DOMNESC)

Str. Ciprian Porumbescu nr.5,Suceava

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tel.: 0230/214081 216439

e-mail: muzeu@assist.ro

MUZEUL SATULUI DIN BUCOVINA

Str. Cetății, Suceava

MUZEUL NAȚIONAL AL BUCOVINEI

Str. Ștefan Cel Mare nr. 33, Suceava

Tel: 0230/216439

E-mail: mnsv@assist.cccis.ro

web: www.muzeul-bucovina.ro

CASA MEMORIALĂ “SIMION FLOREA MARIAN”

Str. Simion Florea Marian nr.4, Suceava

Tel: 0230/227297

MUZEUL DE ȘTIINȚE ALE NATURII

Str. Ștefan Cel Mare nr. 23, Suceava

Tel: 0230/213775

MUZEUL NAȚIONAL AL BUCOVINEI-SECȚIA ARTĂ

Str. Ștefan Cel Mare nr. 33, Suceava

Tel: 0230/216439

PLANETARIUL

Str. Universității nr. 13A, Suceava

MUZEUL „ARTA LEMNULUI”

Calea Transilvaniei nr. 10, Campulung Moldovenesc, jud. Suceava

Tel: 0230/311378

MUZEUL ETOGRAFIC “TEHNICI POPULARE BUCOVINENE”

Piata Unirii nr.63, Radauti, jud. Suceava

Tel: 0230/526565

MUZEUL OBICEIURILOR POPULARE DIN BUCOVINA

Piata Republicii nr.2, Gura Humorului, jud. Suceava

Tel: 0230/231108

MUZEUL ORASENESC

Str. August nr.2, Falticeni, jud. Suceava

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tel:0230/441258

CASA MEMORIALA “MIHAIL SADOVEANU”

Str. Ion Creanga nr.68,Falticeni,jud.Suceava

MUZEUL APELOR”MIHAI BACESCU”

Str. Beldiceanu nr.8,Falticeni,jud.Suceava

Tel:0230/541416

MUZEUL ION IRIMESCU

FALTICENI,jud.Suceava

Muzeul de Istorie

Expoziția de bază actuală a Muzeului de Istorie a fost organizată într-o clădire de pe strada Ștefan cel Mare nr. 33, construită în stil neoclasic, la începutul secolului al XX-lea. Proiectant și constructor a fost J. Bochner. Clădirea are două niveluri (parter și etaj), unde încăperile sunt dispuse simetric. Realizarea spațiului arhitectural interior a fost determinată de mai mulți factori - se are în vedere marea diversitate de dimensiuni a exponatelor, de la piesele foarte mici provenite din săpături arheologice, până la machete și piese de arhitectură descoperite la Cetatea de Scaun. Aceste elemente au determinat gândirea unui spațiu interior, cu deschideri sub formă de arce, pentru ca, la final, să se obțină un circuit expozițional continuu și unitar. Actuala structură funcțională a clădirii este determinată de organizarea diferențiată a spațiului, destinat expunerii, depozitării și cercetării. Pornindu-se de la ideea caracteristică etapei dinainte de 1989, potrivit căreia structura de bază a unui muzeu trebuie să ilustreze pregnant trăsăturile caracteristice ale trecutului nostru istoric, expoziția de bază a Muzeului de Istorie a fost concepută ca o prezentare a istoriei locale împletită cu cea națională. Tematic, s-a insistat asupra unor aspecte fundamentale, care conferă o permanență multiseculară spiritualității românești de pe aceste meleaguri. Muzeul are 27 de săli.

Secția de Artă a Complexului Muzeal Bucovina, inaugurată în vara anului 1961, prezintă, după cum s-a putut vedea, lucrări valoroase ale unor pictori aparținând perioadei de început a artei românești moderne, cât și lucrări ale pictorilor generațiilor mai noi, interesați în a reda viața cotidiană, sub aspectele ei cele mai evocatoare, realitățile surprinse în continuă transformare, cât și frumusețile naturii.

Expoziția de bază a Complexului Muzeal Bucovina se înfățișează cu un conținut modern de idei, științific sistematizate și cu o bună concepție de organizare. Aceasta îi permite vizitatorului să pătrundă în profunzimea evenimentelor istorice și să cunoască elementele sale caracteristice. Constituind o sinteză a istoriei meleagurilor bucovinene, expoziția de bază, prin valorosul patrimoniu pe care îl etalează, se bucură de aprecierea publicului, fiind vizitată anual de mii de oameni.

Noua viziune asupra expoziției de bază, aflată numai în *studii pe hârtie*, va putea fi realizată atunci când vor exista resursele financiare.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

"Hanul Domnesc"

Centru comercial și meșteșugăresc, Suceava a atras întotdeauna numeroși meșteșugari, istoria sa împletindu-se cu cea a Moldovei. În 1775 orașul Suceava cu toată partea de nord a Moldovei avea să fie anexată imperiului Habsburgic. Oraș bogat în vestigii istorice, Suceava se înscrie în rețeaua muzeistică a zonei și a țării. Unul dintre obiectivele culturale ale zonei și ale orașului este Hanul Domnesc. Epocă de strălucită istorie, marcată durabil în cărămidă și piatră prin cetăți, biserici și mănăstiri, evul mediu a lăsat posterității și construcții civile, una dintre acestea fiind Hanul Domnesc. Clădire cu două niveluri, construită la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui următor, Hanul Domnesc a fost destinat găzduirii unor dregători străini, oaspeți de seamă și mari negustori. Odată cu ocuparea nordului Moldovei de către imperiul Habsburgic în 1775, Hanul Domnesc își schimbă destinația, devenind casă de vânatoare pentru membri familiei imperiale. În 1962 a fost restaurat de la nivelul pivniței până la acoperiș, urmărindu-se reconstituirea elementelor de arhitectură interioară de la parter, în fosta bucătărie a hanului, pe locul cuptorului s-a ridicat un altul inspirat din cuptoarele moldovenești, la etaj s-au păstrat grinzile de stejar ale plafoanelor celor două coridoare. Ca elemente arhitecturale de epocă recăștigate odată cu refacerea zidurilor, construcția Hanului Domnesc ca monument de arhitectură a intrat în tradiția culturală a Sucevei ca vechi han medieval. Expoziția permanentă de la parterul clădirii reconstituie atmosfera de epocă a unui han care găzduiește oaspeții de seamă, dregători, negustori. În salonul privat este reconstituită o sobă de influență austriacă cu plăci de ceramică de tip Kutty, mobilat cu piese sculptate ornamentate cu motive populare tradiționale: masă cu scaune cu spătare înalte sculptate, dulap cu vitrină pentru veselă și piese de porțelan, sticlă și metal (farfurii, căni, suporturi pentru pahare, tăvi, tabacheră, lulea, etc.).

Hanul Domnesc a fost într-o perioadă (sfârșitul secolului al XVIII-lea) casă de vânatoare, atmosfera acestei perioade fiind ilustrată cu obiecte specifice acestei ocupații – pe un rastel sunt expuse puști de vânatoare panoplie cu pistoale și pumnale. Ambianța salonului este completată cu blănuri de mistreț. Urmează camera în care sunt obiecte de uz casnic necesare preparării hranei. Aici sunt râșnița de mână, teascul pentru ulei, cumpăna, cofa pentru apă, butoaie, butoiașe, balerci, saci pentru făină, tăvi de cpot, piuă.

În bucătărie, elementul principal este cuptorul cu plită, rolă și cuptor de pâine. Vasele necesare sunt așezate pe un grilaj din jurul hornului (linguroaie, tăvi, tigăi, oale, căni); pe plită și pe vatră: oală pentru sarmale, chiup pentru borș, lopată, clește, cociorvă, piuă pentru sare. Mobilierul din bucătărie este cel specific: masă, blidare, laiță, lingurare.

Circuitul de vizitare trece apoi în sala de han. Aici sunt mese cu laițe și scaune, poliță cu vase din ceramică, blidare, butoiașe, balerci, colțare. Pe masă sunt sfeșnice, strachini, linguri, fund de mămligă. Această cameră este destinată servirii mesei. Inventarul mesei este completat cu textile de interior, ștergare de mână, țesături de cânepă. Urmează camera de odihnă cu mobilier specific: pat cu tăblii, banchetă, jilț, scrin, lavoar cu oglindă cu cană și lighean de porțelan. Interiorul acestei camere este completat cu țesături de factură populară: ștergare, așternut de pat, scoarță pentru perete și blană de urs pe perete și de mistreț pe jos. O sobă de încălzit și un cufăr pentru haine întregesc inventarul acestei încăperi care-și așteaptă oaspeții. Holul de intrare face legătura dintre celelalte spații. Acici sunt expuse piese de harnașament (șei, tarnițe, curele, hamuri) și obiecte legate de transport și vânatoare. Este expusă o căruță, un mic atelier de fierărie cu nicovală, ciocane, clești.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pivnița cu cele două camere legate printr-un culoar boltit constituie un punct de atracție prin arhitectura lor și prin reconstituirea funcționalității lor. În spațiul de la intrare sunt expuse butoaie pentru băuturi și pentru alimente, iar în a doua încăpere este amenajată o cramă cu mese și laițe cu obiecte din lemn și ceramică. Interacțiunea dintre reconstituirea interioarelor specifice hanului și prezența obiectelor de factură populară fac trecerea spre etajul clădirii unde sunt expuse toate genurile de artă populară din principalele zone etnografice ale județului. Zona etnografică Humor se remarcă prin meșteșugul prelucrării artistice a lemnului care s-a materializat în obiecte de mare frumusețe ca formă și ornamentație, meșteșug practicat și astăzi cu aceeași măiestrie.

Dintre țesături se remarcă ștergarele de perete și țesăturile de traistă în carouri. Costumele tradiționale purtate în toate anotimpurile oferă diferite variante artistice locale. Compose din ștergar de cap cu vârste colorate, cămașă femeiască bogat ornamentată cu fir, paiete și mărgelile, catrință sobră cu dungi înguste de culoare galben auriu și bondiță ornamentată cu șnur negru.

Zona Dornelor se distinge prin velnițele de pat cu decor liniar, în culoarea naturală a lânii; ștergarele de perete cu motive geometrice realizate în tehnica alesăturii cu acul. O piesă de port deosebită este cămașa cu platcă cu motive vegetale aplicate cu mărgelile. Cele patru ansambluri de port tradițional încadrează mai bine de un secol de conciliere a influențelor vechilor tradiții de natură geometrică specifică nordului Moldovei cu stilizări vegetale de influență năsăudeană. Salbele de dotă realizate cu ajutorul unei zgarde cu ornamente de mărgelile, de care se prind monedele reprezintă o particularitate zonală ce completează costumul femeiesc. Zona etnografică Rădăuți se caracterizează printr-o realizare artistică superioară în toate domeniile creației populare. Se remarcă scoarțele, lăicerele și grindărașele cu motive geometrice și colorit de natură vegetală în general. Costumele populare ilustrează toate tipurile de haine tradiționale purtate de locuitorii acestor așezări. Zona Rădăuți se impune, de asemenea, prin meșteșugul cojocăritului reprezentat prin cele câteva tipuri de haine de blană (cojocel, pieptar, pieptar cu poale) cu o ornamentație bogată ce le subliniază croiala, într-un colorit viu cu motive vegetale. Meșteșugul olăritului este reprezentat prin ceramica neagră de Marginea și cea smălțuită de Rădăuți.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zona etnografică Câmpulung continuă străvechea tradiție a prelucrării lemnului prin realizarea diferitelor obiecte, de la furca de tors la cofița pentru aghiasmă și tiparul de prescure.

Portul tradițional al zonei se remarcă prin cămașa femeiască cu motive geometrice și rafinement coloristic și cu bondițele cu prim de jder sau de dihor și cu decor geometric cu mătase și mărgele. Sărbătorile de iarnă aduc în scenă cerbul care este ornamentat cu materiale strălucitoare cu mulți canafi colorați, personaj marcant în alaiurile din zonă. În spațiul de trecere sunt expuse piese de artă populară actuală din toate genurile de creație: țesături, ceramică, obiecte de lemn, coarne pentru praf de pușcă.

Muzeul Satului Bucovinean

Organizat în apropierea Cetății de Scaun a Sucevei, Muzeul Satului Bucovinean pune în valoare patrimoniul cultural-arhitectonic de factură populară din Țara de Sus. Cel mai tânăr dintre muzeele în aer liber ale României s-a înfiripat în deceniul al VIII-lea al secolului trecut când satul bucovinean dispunea de nenumărate monumente de arhitectura populară dar din păcate activitatea – concretizată prin transferul mai multor obiective și reconstruirea a trei dintre acestea – a fost întreruptă.

După 1990, această generoasă idee a căpătat în sfârșit contur, noi gospodarii și instalații tehnice au fost transferate pe platoul cetății pentru a fi reconstruite și puse în valoare – 30 de obiective de arhitectură populară. Concepută ca un sat tradițional bucovinean expoziția în aer liber va cuprinde 80 monumente de arhitectură populară: biserică, școală, gospodării țărănești, ateliere meșteșugărești, instalații tehnice, crâșmă.

Printre cele mai valoroase obiective amintim:

- Biserica Vama, monument de arhitectură, donație a Parohiei Înălțarea Domnului din Vama de Jos, datează din anul 1783. Construcția este bogat ornamentată cu motive zoomorfe (capul de cal) și geometrice (rozeta). Biserica are un plan treflat clasic compus din pronaos, naos și altar, pictura originală păstrându-se doar în zona altarului. Lângă biserică a fost reconstruită clopotnița.

- Casa Dorna Candreni, construită la sfârșitul secolului al XVIII-lea, având la acea vreme o frecvență medie astăzi fiind un unicat pentru zonă, aparținerea unor oameni mai

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

înstăriți. Casa reprezintă momentul de extindere al planimetriei prin adoptarea unui nou element arhitectonic – foișorul. Casa este amenajată cu obiecte specifice zonei Dornelor și cu inventarul de piese folosite de bărbați la lucrul la pădure și la plutărit.

- Casa Roșu construită la sfârșitul secolului al XIX-lea, este reprezentativă pentru zona Dornelor; obiectivul de dimensiuni impunătoare a aparținut unor gospodari înstăriți, dovadă stând cele două cuptoare cu elemente de inspirație orășenească și foișorul larg de la intrare.

- Crâșma lui Moș Iordache, după numele fostului crâșmar, datează din prima jumătate a secolului al XX-lea (1928 - 1930), fiind drept crâșmă în satul Șaru Dornei până după cel de-al doilea război mondial.
- Pe un mic curs de apă numit chiar „Pârâul Morii” este reconstruită o moară cu roată hidraulică. Moara de piatră de la Mănăstirea Humorului ce datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea, era cea mai mare moară din această zonă.
- Gospodăria Straja, datând de la mijlocul secolului al XIX-lea, tipică pentru zona de tranziție de la munte la podiș, este compusă din casă de locuit, grajd și celar (hâj).
- Casa Ostra, datând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, monumentală prin proporții și dimensiuni, conservă un plan tradițional de construcție de largă circulație în Bucovina. În situ casa a fost construită „pe loc” din arborii doborâți pentru a face loc gospodăriei.

- Pe o suprafață de 6 hectare sunt reconstruite obiective de arhitectură populară din toată Bucovina: Atelier de olar de la Marginea, casa Cacica, Casa Volovăț, Casa Vicov, Celar Moldovița, Celar Câmpulung Moldovenesc, Casă Câmpulung Moldovenesc, Gospodărie Rădășeni, Gospodărie Mănăstirea Humorului, Casă Holohoșca – comuna Sadova, Casă Pârtești de Jos, Gospodărie Bilca, Coșer Sf. Ilie.

Muzeul de Stiintele Naturii

Amplasat într-o clădire situată în Parcul Central al Municipiului Suceava.

Colecții principale:

- Mineralogie - Petrografie : valoroase eşantioane de minerale și roci

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- Paleontologie : o colecție de amprente foliare , fragmente de vertebrate fosile
- Botanică : un herbar regional

- Entomologie : colecții de lepidoptere, gândaci de scoarță, viespi aurii, malofage
- Ornitologie-Mammalogie : păsări și mamifere din Bucovina

Expoziția de baza:

De la intrarea în muzeu, vizitatorul este întâmpinat de un mic grupaj acvaristic, precum și de un stand cu o ofertă diversificată constând din : pliante, vederi, alte publicații editate de muzeu, ceramică, obiecte de podoabă din pietre semiprețioase.

Expoziția de bază are două componente:

- PĂMÂNTUL – O BIOGRAFIE GEOLOGICĂ
- PĂDUREA – FACTOR FUNDAMENTAL AL MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR ȘI ECOSISTEM POLIFUNCȚIONAL
- Apreciată ca o mare atracție pentru public – SALA CRISTALELOR- prezintă cele mai frumoase și valoroase eșantioane de flori de mină existente în patrimoniul muzeului. Deosebite sunt și amprente foliare, ca și fragmentele de animale dispărute, care vin să completeze tabloul evoluției vieții pe Pământ, în decursul erelor geologice.

A doua componentă expozițională se materializează prin abordarea unor noțiuni fundamentale de ecologie, cu referire la: ecosistem, principalele tipuri de ecosisteme terestre, aspecte sezoniere- cu o prezentare dioramică, relații trofice, grupe ecologice, de păsări, ținând cont și de câteva aspecte de cinegetică. Se remarcă dioramele: „Turmă de mistreți”, „Ursul brun din Bucovina”, „Boncănitul cerbilor”, „Haită de lupi – iarna ”.

Pe circuitul expozițional sunt amplasate monitoare și alte mijloace audio pentru a reda animalele prezentate în diorame în mediul din natură. În incinta muzeului există și o Sală de activități unde sunt prezentate și alte documentare de interes pentru elevii din gimnazii și licee.

Biblioteca de specialitate a muzeului cuprinde peste 5000 de cărți, periodice, extrase românești și străine.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Planetariu

Pe terasa de observatii - marti, miercuri si joi intre orele 9:00 - 17:00 observatii cu luneta si telescop asupra soarelui. Seara 18:00-21 (la cerere program prelungit) se observa stelele, planetele, luna etc. Observatiile se fac pe cer senin.

Muzeul „ARTA LEMNULUI”

Înființat ca *Muzeu de etnografie și științele naturii*, a fost reprofilat în 1967 ca *Muzeu al lemnului*, este unic în țară prin denumire și printre puținele din Europa, ca tematică și pentru valoarea exponatelor. Deține un bogat patrimoniu ce cuprinde peste 15.000 piese din lemn și are la bază colecțiile etnografice alcătuite de **Ion Ștefureac** și **Constantin Brăescu**.

Colecțiile Muzeului „**Arta Lemnului**” sunt cuprinse în 20 de săli, din care două de expoziții temporare, unde exponatele vorbesc simțurilor prin pasiunea pe care meșterii au știut s-o transmită lemnului: emoția artistică, o anumită sensibilitate înscrisă în lemn, căci Câmpulungul Moldovenesc a fost și este un centru al civilizației lemnului, relevând varietatea ocupațiilor localnicilor de pe plaiurile Rarăului și Giumalăului.

Muzeul etnografic „IOAN ȚUGUI”

Colecția originală de linguri, prin numărul ei impresionant (aproape 5000, provenite din România și din multe alte țări de pe glob) arată, pe lângă utilitatea casnică, căutarea frumosului. Sunt expuse în casa-muzeu diferite tipuri de linguri din lemn: de uz casnic, ciobănești și huțanești. Colecția reprezintă o adevărată comoară de artă populară, de creștături

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

măiestre, de o rară inventivitate a formelor: linguri obișnuite, însă frumos ornamentate, cu coada în creștături scrijelite artistic și cu găvanuri în diferite forme. Colecția mai cuprinde: linguroaie, verzoburi, jintuitoare, căușe, căpuri, etc. Unele au coada împletită în opt, altele în șase ori în patru, iar altele au ornamentații reprezentând cerbi, coarne de cerbi, cocoși, pești, cozi de pește, șerpi, etc.

Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina – Gura Humorului

Este unicul muzeu din România, de acest fel. Vizitatorul intră în atmosfera specială a satului bucovinean aflat la ceas de sărbătoare: Sf. Andrei, Crăciunul, Anul Nou și Boboteaza, se va trece prin începutul anului agrar și pastoral, pentru a se ajunge la Paști, Sf. Petru, Sf. Ilie și în cele din urmă pentru a închide calendarul popular cu Vinerea Mare, Sf. Paraschiva și Sf. Dumitru. În cele 16 săli și 2 holuri sunt expuse piese după diferite tematici: culesul și vânatoarea, pescuitul și albinăritul, păstoritul, agricultura, industria textilă casnică, ștergere decorative, ceramică de Păltinoasa, fierăritul și prelucrarea artistică a lemnului, porturi populare din diferite zone și interioare țărănești.

Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț”

Înființat la 28 iunie 1934, de soții Samuil și Eugenia Ioneț, cadre didactice și pasionați colecționari. Deține peste 7.000 de piese, din care cca 1.000 sînt expuse în expoziția de bază. Piesele sunt organizate pe colecții: pictură și icoane, lemn, port popular, țesături, metal, os, piele, ceramica, carte veche și manuscrise, podoabe populare, ouă încondeiate, obiceiuri și instrumente muzicale. Funcționează la parterul unei clădiri declarată monument de arhitectură dispunând de 12 săli decorate cu panouri cașerate cu pînză roșu și negru, cu fotografii și desene documentare și o sală de expoziții temporare. Ambientul încearcă să reconstituie atmosfera tradițională a țăranilor meșteșugari bucovineni. În 2006, prin Hotărîre a Consiliului Local, s-a renunțat la denumirea de Muzeul Tehnici Populare Bucovinene și s-a revenit la cea inițială, Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț”.

Muzeul Etnografic

Un loc în care cultura și tradiția oășului **Vatra Dornei**, a Bucovinei în general sunt extrem de bine ilustrate este și Muzeul Etnografic Vatra Dornei. Micuțul sătuc alegoric creat în incinta primăriei Vatra Dornei, este poate primul loc ce ar trebui vizitat de către orice turist. Sunt prezentate unelte gospodărești vechi, interioare tradiționale de case, elemente de port, fel de fel de alte atracții. Muzeul este deschis zilnic între orele 8 - 16, 8 - 12 Sâmbăta, duminica fiind închis.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Muzeul de Științe ale Naturii – Vatra Dornei

Înființat în 1952, muzeul a fost deschis oficial în 1957. În 1974, s-a mutat în actualul local și în 1984 s-a mai deschis o secție de etnografie în localul Primăriei. Clădirea a fost construită în 1920, funcționând ca pensiune și apoi ca sediu pentru diferite instituții. Din 1974 găzduiește Muzeul de Științe Naturale. Muzeul este organizat astfel: științe naturale, cu prezentarea faunei montane din zona Dornelor și cinegetica județului Suceava; etnografie, cu prezentarea artei populare din Bucovina; colecții de geologie, floră și faună din nordul Moldovei.

Muzeul de Artă Ion Irimescu

Clădirea muzeului, monument istoric, a fost construită la mijlocul secolului al XIX-lea și a avut destinații diverse, până în 1974, când a fost cedată muzeului de artă. În 1974, din

inițiativa și donațiile sculptorului Ion Irimescu, a fost înființat muzeul, la început ca secție a Muzeului Orășenesc. Ulterior valoarea colecției a crescut, în prezent fiind cea mai bogată colecție de autor, iar în 1991 s-a constituit în muzeu. Cuprinde cea mai reprezentativă creație a sculptorului Ion Irimescu, peste 300 de sculpturi și 1.000 de desene: portrete, compoziții; proiecte de monument, realizate în tehnica ronde-bosse sau altoreliefuri, în gips, lemn, teracotă, marmoră, bronz sau plastilină, lucrări de grafică, donate special pentru muzeul de artă fălțicenean.

Muzeul Apelor “Mihai Băcescu”

Muzeul deține colecția biologului și oceanografului Mihai Băcescu (1908 - 1999); diorame cu floră și faună acvatică, moluște, pești, corali, crustacee adunate din cele trei oceane, din Marea Neagră și Marea Mediterană, glob geografic cu relieful scoarței terestre, păsări acvatice din România, colecția de moluște și corali din Marea Roșie donată de C. Căruntu. Două săli memoriale sunt dedicate medicului veterinar parazitolog Ioan Ciurea (1879 - 1943), născut la Fălțiceni, membru corespondent al Academiei Române, profesor universitar la București, descoperitor a noi specii de viermi paraziți. Din anul 1984 s-a adăugat și un acvariu.

Galeria Oamenilor de Seamă

Muzeul este organizat în casa donată de Horia și Vasile Lovinescu. Expoziția permanentă evocă numeroasele personalități culturale și științifice fălțicene de talie națională și universală care s-au format în atmosfera de efervescentă culturală din acest mic oraș.

Muzeul Orășenesc

Muzeul a fost înființat de un grup de intelectuali conduși de prof. V. Ciurea, în 1914, în cadrul liceului "Nicu Gane". Muzeul este reorganizat, în 1933, în actualul sediu. Sunt expuse piese de istorie, colecția arheologică (piese neolitice, medievale, descoperite la Baia), colecția de faună locală, colecția mineralogică, obiecte care ilustrează ocupațiile și arta populară din zonă, colecția de artă a artiștilor locali.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Casa memorială Simion Florea Marian

Situată în centrul municipiului Suceava, “câștigată cu condeiul” de marele etnograf și folclorist, cum scrie pe o placă memorială, cumpărată cu banii proveniți din premiul acordat, în anul 1883, de Academia Română, pentru lucrarea “Ornitologia Poporană Română”. Casa Memorială a fost inaugurată ca instituție muzeistică în iunie 1974 și oferă vizitatorilor ambianța de epocă în care a trăit și a creat academicianul. Simion Florea Marian (1847-1907) a locuit aici din anul 1884 și până la sfârșitul vieții (1907), în perioada cea mai fertilă a activității sale. Este una din casele vechi ale Sucevei, datând din prima jumătate a sec. XIX și adăpostește o zestre memorialistică și documentară impunătoare, dispusă în șase încăperi, începând cu expoziția memorială, continuând cu spațiile rezervate etalării unei ample colecții de obiecte memorialistice, de epocă, și sfârșind cu cele destinate studiului pentru cercetatori și specialiști în domeniu (carte veche românească și străină, periodice-ziare și reviste începând cu sec.XIX-, manuscrise, corespondență, fotografii, documente personale, culturale, istorice etc.), însumând aproximativ 20 000 de numere.

Casa Memorială Ciprian Porumbescu

Casa Memorială “Ciprian Porumbescu”, inaugurată în 1953, este adăpostită într-o anexă originală – singura care s-a păstrat – a fostei case parohiale de la Stupca (Ciprian Porumbescu), locuită de familia preotului, scriitorului și militantului român din Bucovina, Iraclie Porumbescu, între anii 1865 – 1883. Aici se reconstituie prin intermediul unor exponate autentice (ex. pianul Mărioarei Rațiu-Porumbescu – sora compozitorului) reprezentând obiecte care au aparținut familiei, o atmosferă de epocă, preponderent rustică, proprie mediului în care a trăit și a creat în acest sat întemeietorul muzicii românești moderne, Ciprian Porumbescu (1853-1883), sugerându-se relațiile acestuia cu universul satului, gama de impresii ce și-au pus amprenta specifică asupra personalității și creației porumbesciene.

Casa memorială Nicolae Labiș

Inaugurată în 1975, Casa Memorială este amenajată în locuința din centrul satului Mălini, care a aparținut părinților poetului și unde acesta a trăit un timp din scurta și fulgerătoare sa viață, zămisbind aici poate cea mai semnificativă parte a inestimabilei sale moșteniri poetice. Expoziția de bază și spațiile memorialistice, desfășurate în patru încăperi, reconstituie

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

tulburător, grație exponatelor autentice, încărcate cu o multitudine de conotații evocatoare (cărți, caiete, rechizite școlare, piese vestimentare, un clopoțel cu “sunet argintiu”, o galenă cu care poetul păstra contactul cu zvonurile lumii, documente, fotografii, afișe etc.), climatul de viață și creație al poetului de la Mălini, sugerându-se coordonatele esențiale ale operei sale și aportul extraordinar al acesteia la evoluția liricii românești contemporane. Nicolae Labis (1935-1956), poet “incandescent” dar, în același timp, incredibil de matur pentru tinerețea sa, ne-a dăruit prin “Moartea caprioarei” (paradoxal jocul de cuvinte, ca și scurta sa existență), o operă fără de moarte.

Casa Memorială Mihail Sadoveanu

Construită în anul 1908, după schițele scriitorului Mihail Sadoveanu, care a locuit aici între 1909 și 1918, casa a fost transformată în muzeu în 1987. Sunt expuse documente, cărți, fotografii și obiecte personale care au aparținut scriitorului. La Fălticeni, Sadoveanu și-a petrecut adolescența, tinerețea și primii ani ai maturității. Avea 38 de ani când a plecat din Fălticeni și o treime din întreaga sa operă este scrisă aici. În fiecare an, în luna noiembrie, în semn de omagiu, iubitorii operei sadoveniene se întâlnesc la Fălticeni în cadrul "Zilelor Sadoveanu"

Casa Memorială Eusebiu Camilar

Inaugurată în anul 1984, Casa Memorială de la Udești este amplasată pe una din ulițele din centrul satului, în locuința moștenită de scriitor de la părinți și “completată” de el cu încă o încăpere și o verandă.

Expoziția de bază și spațiile memorialistice, distribuite în trei încăperi, conțin un important fond de obiecte cu o impresionantă forță evocatoare, sugestive pentru universul dur al operei de un realism crud, pe care Eusebiu Camilar (1910-1965) a lasat-o posterității în pagini de proză, de poezie și dramaturgie. Exponatele etalate sunt edificatoare și în ceea ce privește relațiile scriitorului cu o serie de confrăți sau, mai ales, cu lumea satului natal din care și-a extras în esență aproape întreaga sa creație literară.

Casa ION GRĂMADĂ

A fost inclusă în repertoriul național **monumente de arhitectură** în iunie 1955. Reprezintă o construcție tipică pentru începutul secolului al XIX-lea. Este o casă de tip orășenesc, ridicată de țărani înstăriți cărora Grigore Ghica Vodă, domnul Moldovei, la 12 martie 1737, prin carte domnească, le recunoaște starea de răzeși de baștină din Câmpulung.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Cetatea de scaun a Sucevei

Cetatea de Scaun a Sucevei este atestată documenter la 11 februarie 1388, ridicată în vremea domniei lui Petru I (1375 – 1391). Alexandru cel Bun (1400 – 1432) a intervenit la rândul său în sistemul defensiv al cetății prin întărirea cu un zid de apărare a primei intrări situată pe latura sudică a fortului. Aceasta a suferit modificări odată cu preluarea conducerii Moldovei de către eroul legendar Ștefan cel Mare (1457 – 1504), canonizat în anul 1992, conducător dibaci, diplomat desăvârșit și strateg militar, calități recunoscute de însăși contemporanii săi.

În încercarea de a pătrunde în cetate vom întâlni patru elemente defensive: șanț de apărare, pod de acces, zid de apărare în exterior și capcana căreia istoricii i-au dat numele de „cursa de șoareci”. Sistemul defensiv a făcut imposibilă pătrunderea în cetate fără acceptul celor din interior, slujitori și susținători ai intereselor Moldovei.

Puține sunt bătăliile pe care Ștefan cel Mare le-a pierdut în fața invaziei otomane sau împotriva armatelor polone. Cetatea a fost martora numeroaselor lupte amintim aici cele mai importante din anii de zenit ai domnitorului Ștefan cel Mare; 1476 și 1484 împotriva turcilor și 1497 contra armatei poloneze, condusă de regele regatului polon Ioan Albert.

Interioarele cetății au fost parțial restaurate astfel încât să ne amintim de viața de curte și să ne facem o imagine despre ceea ce a reprezentat locuința temporară a voievozilor Moldovei. Imediat ce trecem de podul de acces dăm de primele încăperi destinate străjerilor, odată depășit acest obstacol suntem impresionați de curtea interioară frumos pavată cu pietre în acele vremuri. Descoperim în cadrul acestui amplasament încăperi cu diverse destinații: închisoarea, baia cu aburi, pivnița, capela ș.a. Aici au locuit pe lângă voievozii amintiți mai sus și boieri cu ranguri înalte în administrația statului medieval moldav, de la vistiernic pâna la hatman.

Restaurările de la Cetatea de Scaun a Sucevei au început în cea de-a doua jumătate a secolului XX, în urma cărora vechile ruine, rămase după distrugerile provocate fie de factorul uman, fie de factori naturali, au fost înălțate și aduse la un nivel apreciabil atât cât a permis condițiile de conservare a monumentului. Linia albă, ce șerpuieste pâna exterioră a zidurilor, ușor de observat cu ochiul liber, delimitează vechile ruine ale cetății și intervenția contemporană.

Curtea Domnească Suceava

Complexul arhitectonic care formează Curtea Domnească a fost edificat pe parcursul secolelor XIV – XV. În timpul domniei lui Petru I Mușatinul au fost construite o casă din lemn și, probabil, un turn de piatră.

Alexandru cel Bun a adăugat noi construcții, care au fost distruse în urma campaniei otomane din anul 1476 în Moldova. În timpul domniei lui Ștefan cel Mare au fost refăcute din piatră și cărămidă, căpătând, din punct de vedere planimetric, forma pe care și astăzi o prezintă ruinele palatului domnesc.

Cetatea Șcheia

Cetatea Șcheia, construită la sfârșitul secolului al XIV-lea și dărâmată chiar înainte de a fi

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

terminată, nu s-a bucurat decât de atenția specialiștilor, fiind puțin cunoscută, în timp ce Cetatea de Scaun a intrat de mult în legendă cât și în conștiința marelui public.

3.2 Obiective de atracție turistică – rezervații mixte, floristice, forestiere, geologice la nivelul județului Suceava

REZERVAȚII MIXTE

Rezervația "12 Apostoli " (Dorna)

Localizare: creasta ce formează cumpăna apelor dintre bazinele pâraielor Neagra Șarului și Poiana Negri și coboară dinspre Călimani peste culmile Tamău și pietrele Roșii spre vărfurile Lucaciu și orașul Vatra Dornei adăpostește multe figuri zoomorfe și antropomorfe, "sculptate" de intemperii în decursul vremurilor, constituite din fragmente de lava cimentată. Grupul de stânci ce formează rezervația este cel mai important și cuprinde "sculpturi" fantastice, ca de exemplu figura unui moș cu barbă, spre nord, a unui bătrân spre sud, a unui urs cu capul plecat, a unei femei ce amintește de silueta faraoanei Nefertiti, etc. Figura bătrânului se evidențiază prin aceea că are "trei" fețe distincte, orientate spre cele trei cărări ce se îndreaptă spre el : către Gura Haitii - o față lată, brahicefală; spre nord - un cap mai mic, cu o frunte mai îngustă și o barbă alungită, spre sud - o față mai înaltă și îngustă, de tip dolicocefal, având parcă și un coif pe creștet. Originea acestor formațiuni megalitice este certă : modelarea eoliană, dezagregarea fizică, eroziunea aglomeratelor, etc. dar s-au înaintat și ipoteze care susțin "modelari" provocate de om. Alături de aceste formațiuni se găsesc jnepenișuri și ienuparete de pe versantul vestic care adăpostesc cocoșul de mesteacan (*Lyrurus tetrix*) - monument al naturii, argumente suficiente pentru înființarea în 1971 a acestei rezervații, unica de acest fel în Bucovina. Amanunte asupra genezei, reliefului și aspectului Călimanilor se găsesc la Rezervația forestieră de jnepeniș și *Pinus Cembra* (Călimani). Suprafața rezervației este de cca. 200,00 ha.

Rezervația Pietrele Doamnei - Rarău (Campulung)

Localizare : Masivul Rarău adăpostește în partea nordică una din cele mai interesante forme geologice din lanțul Carpaților Orientali, cunoscută sub numele de Pietrele Doamnei. Accesul în zonă se poate face fie din orașul Campulung Moldovenesc, fie prin localitățile Pojorata, Mestecaniș, Slătioara sau Chiril.

Asupra originii toponimului Rarău sunt încă discuții : localnicii îl explică prin terenul frământat, cu grehotișuri, greu de străbătut, - din construcția "la râu" a luat naștere "Rarău", iar academicianul Iorgu Iordan reluându-l pe Tikton, atribuie numele unei păsări, șoimului, explicație plauzibilă, ținând cont că în zonă este o stâncă calcaroasă care se numește Piatra Șoimului. Alte ipoteze sunt mai puțin vehiculate.

Denumirea stâncilor Pietrele Doamnei provine, se pare, de la faptul că, pe vremea lui Petru Rareș - care a găsit aici adăpost sigur pentru familia sa - doamna, soția sa, se urca deseori pe stânci și scruta zorile în așteptarea soțului. Din punct de vedere peisagistic, această rezervație se prezintă ca o piesă unică în Carpați. Spre sud se învecinează cu Pietrosul Bistriței, spre vest

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

cu Giumalăul, spre nord cu muntele Tomnatec, iar spre est se întind pajiștile Todirescu din preajma codrului secular Slătioara. Ca un fapt inedit, semnalăm o ninsoare căzută pe timp de vară, în zilele de 21-22 iunie 1910. Întreaga zonă reprezintă calcare cu încrustații de corali, amoniți, alge marine, elemente care formau mari recife, acum 140 milioane de ani, în perioada cretacică, când acest teritoriu a fost acoperit de mările calde ale oceanului. În perimetrul rezervației, pe povârnișul sudic, se afla Peștera Liliecilor, peșteră care din cauza turismului haotic și distructiv necesită protecție maximă. Vegetația lemnoasă este reprezentată în principal de molid, alături de care se găsesc diseminate : plopul tremurator, salcia căprească, scorusul, mestecănul. Dintre endemismele (specii unicate), aici întâlnim: micsandra sălbatică (*Erysimum wittmanii* subsp. *wittmanii*), gușa porumbelului (*Silene mutans*, subsp.), clopoțelul (*Campanula carpatica*), margareta (*Chrysanthemum rotundifolium*), *Ranunculus carpaticus*, *Melamporum saxsum*, cimbrisor (*Thynus comosus*), paius (*Festuca carpatica*), *Dentaria glandulosa*. Pe stânci se întâlnesc floarea de colț (*Leontopodium alpinum*), jnepănul (*Pinus mugo*) și relictul *argentina* (*Dryas octopetala*).

Ion Nemeș descoperă două specii noi pentru fauna țării dintre microlepidoptere: *Cnephasia articolana* și *Chlorochysta cotrata* (forma *strigulata*), fluturi mici de un deosebit interes științific. **Fauna** este bine reprezentată (urs, lup, cocos de munte, cerb nobil, caprior, etc.) fiind o caracteristică a zonei montane. Deoarece statutul de rezervație al aceste zone este adesea încălcat prin acțiuni umane distructive care duc la degradări ireversibile ale peisajului, este absolut necesar și civilizată ca turiștii să respecte zonele de campat, amenajate lângă motelul Rarău, să parcheze mașinile până la cabană și să facă focul pe vechile vetre și în locuri special amenajate.

Suprafața rezervației este de cca. 253,0 ha.

Rezervația Cheile Zugrenilor (Dorna)

Localizare : Este situată la 20 km în aval de orașul Vatra Dornei, pe râul Bistrița, la o altitudine de 740 m de la suprafața apei, întinzându-se pe verticală până pe vârful Pietrosul Bistriței. Zona este deosebit de pitorească prin sălbăcia stâncilor. Flora rezervației este specifică stâncărilor, aici găsiindu-se floarea de colț (*Leontopodium alporum*) în cea mai joasă stațiune naturală din Moldova. De remarcat ar fi prezența endemismului *Andrzalla levitomentosa* aflat pe stâncile inaccesibile din masiv. Vegetația lemnoasă este reprezentată de molid, paltin de munte, ulm de munte, tei, plop tremurator, scorus, mestecan.

Suprafața rezervației este de cca. 150,10 ha.

REZERVAȚII FLORISTICE

Rezervația Fânețele seculare de la Ponoare

Localizare: Rezervația este situată la 9 km sud de municipiul Suceava, în dreptul satului Cumpărătura (comuna Bosanci), la 1 km de șoseaua europeană E85 care duce spre Fălticeni, ocupând un fânaș pe dealul Strâmbu.

Denumirea de Ponoare datează din 1911, când, după o perioadă de ploi abundente, aproape 2 ha de teren din actuala rezervație au alunecat de pe un versant vestic cu pantă mare, producând noi terase. În forma actuală, rezervația a fost propusă pentru protecția plantelor din

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

1921 de către prof. Mihail Gusuleac, fiind unul din primele monumente ale naturii din țara noastră. Altitudinea rezervației este cuprinsă între 324 m și 405 m iar expoziția variază între cea nordică, nord-estică și sud-vestică, predominând cea vestică. Solul este specific pădurilor ceea ce confirmă existența în trecutul îndepărtat a pîdurilor de stejar, a căror urme se găsesc și astăzi. Zona rezervației este caracterizată printr-o climă temperată, cu temperatura medie anuală de 8 grade Celsius și media precipitațiilor anuale de 600 mm. Iernile sunt aspre, temperatura coborând uneori sub -30 grade Celsius (ianuarie 1975), verile relativ călduroase, media lunii iulie fiind de 20 grade Celsius.

În ceea ce privește **vegetația lemnoasă** care a existat cândva pe acest amplasament, cercetările întreprinse pe baza profilului de sol (la cca. 330-340 cm) au arătat prezența unei vegetații formată din molid și pin, alternând cu ulm, gorun, tei și carpen.

Specii ocrotite: diversitatea plantelor impune această rezervație ca una dintre cele mai importante științifice, aici putând fi găsite elemente:

- **eurasiatice:** stânjenelul siberian (*Iris siberica*), frâsinelul (*Dictamnus albus*), stegoroaia (*Veratrum album*, *Veratrum nigrum*), ruscuta de primăvară (*Adonis vernalis*)...
- **europene și central-europene:** bulbucii (*Trollius europaeus*), degetarul (*Digitalis grandiflora*), turta (*Carlina acaulis*), pălămida (*Cirsium decusatum*);
- **continentale:** clocoțis (*Clematis integrifolia*), sparceta (*Onobrychis arenaria*), galbinaria (*Serratula wolffii*), deditelul (*Pulsatilla alba*)...
- **pontice, pontico-submediteraneene și pontico-mediteraneene:** odoleanul (*Crambe tatarica*), inul sălbatic (*Linum flavum*), măceșul (*Rosa gallica*), trifoiul galben (*Trifolium pannonicum*), *Asynemna caescons*...
- **circumpolar:** feriga de mlaștină (*Dryopteris thelypteris*), drăgaica (*Galium boreale*), iarba albastră (*Molinia caerulea*), soparlita albă (*Parnassia palustris*).

De menționat este că în perimetrul rezervației se află o casă laborator unde sunt herbarizate circa 400 de specii provenite din fânețele ocrotite de la Ponoare.

Fauna este deosebit de bogată, specifică zonei colinare, iar ca element "de import" s-a semnalat în anul 1973 fazanul, specie care a migrat din padurea Mihoveni, de la o distanță de peste 25 km. De asemenea, rezervația oferă loc de odihnă pentru berzele albe care se află în partea de la nord spre sud, în lunile august-septembrie. Ion Nemeș a descoperit aici noi specii de fluturi pentru fauna țării noastre (circa 10), dintre care menționăm: *Cosmetricha potatoria* (forma *immaculata*), *Clepsus strigana*, *Broculatrix cristatella*, *Stomopteryx remisella*, *Phalonidia walsinghamana*. Existența casei-laborator (construită în 1969) a permis efectuarea de studii botanice și analizelor poro-palnice ce au dus la concluzii deosebite referitoare la alternanța florei din zonă. S-au tras, de asemenea, concluzii incontestabile asupra unor procese ce au avut loc, de exemplu mlaștina actuală luând naștere în urma unei alunecări de teren. În decursul anilor, rezervația a fost studiată de specialiști de peste hotare (Polonia, Franța, Cehia, Slovacia, Anglia, Egipt) și din România: Iuliu Morariu, Clement Horeanu, Gh. Bujoreanu, Emilian Topa, Ion Nemeș, Constantin Toma, Gheorghe Mihai, Taras Seghedin, Mihai Mititriuc, Nicolae Boscaiu... dovedind cu prisosință importanța științifică a acestei rezervații.

Suprafața: cca. 24,50 ha.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Rezervația Fânețele seculare de la Frumoasa (Suceava)

Localizare: Rezervația se află pe teritoriul comunei Moara, la 4 km spre vest de bifurcația șoselei Suceava-Falticeni din comuna Scheia, sat Sf.Ilie.

Fânețele seculare de la Frumoasa au fost studiate detaliat în 1921 de către Mihai Gusuleac și considerate de acesta ca fiind o "interesantă costișă pontică cu resturi de floră termofilă". Este formată din două planuri distincte orientate spre vest: în partea superioară, la o altitudine medie de 395m este o pantă cu înclinație mare (cca.50 grade), iar în partea inferioară apare o fâșie de fânaț aproape plană, cu mici zone uneori înmlăștinate. În partea superioară, cu pantă mare, solul este uscat, nisipos cu un conținut mărit de carbonați, iar în partea plată se găsesc un cernoziom lipsit de carbonați.

Specii ocrotite: din punct de vedere al florei, Aurel Procopianu Procopovici descrie în anul 1892 un număr de 26 de specii de angiosperme (plante cu semințe închise în fruct). Ulterior, alți cercetători descriu flora acestei rezervații, printre care D.Mititelu și V.Cojocaru care citează 483 de plante vasculare, numeroase ciuperci și mușchi. Multitudinea speciilor este evidențiată de plante specifice zonelor de vegetație și anume:

- circumpolare: rogozul (*Carex* sp.);
- eurasiatice: *Senecia integrifolius*, toporasul (*Viola pumila*);
- europene: paroinicul (*Orchis ustulata*);
- central-europene: laptele câinelui (*Euphobia amygdaloides*);
- continentale: drobul (*Cytisus ustulata*), stânjenele de stepă (*Iris ruthenica*), deditețul (*Pulsatilla alba*), veronica (*Veronica incana*);
- pontice: barba boerului (*Ajuga laxmannii*), vaneteaua (*Centaurea* sp.), zambila pitică (*Hyacanthella leucophaea*);
- mediterano-pontice: *Lathyrus pannonicus*;
- mediteraneene: usturoiul sălbatic (*Albium flavum*), *Trinia glauca*;
- balcano-dacice: *Centannea banațica*.

Rezervația se găsește la interferența florei nordice cu cea sud-vestică, interferență care se datorează localizării fânețelor seculare la contactul dintre provincia floristică central-europeană și cea ponto-sarmatică. Ion Nemeș a descoperit și aici o nouă specie de insecte, *Coleophora bucovinella*, a cărui habitat se limitează numai la această zonă.

Suprafața rezervației este de cca.9,50 ha.

Rezervația Fânețele seculare de la Calafindești (R. Siret)

Localizare: Rezervația se găsește la 6 km de orașul Siret, spre Suceava, în apropierea drumului național (DN2). Interesul pentru această rezervație se leagă de un relict glaciatic deosebit de rar în flora țării noastre și anume varza iepurelui (*Ligularia glauca*). Altitudinea rezervației este cuprinsă între 350-430 m, iar expoziția predominantă este cea estică.

Locul unde se află rezervația este cunoscut în toponimia locală prin indicația "la stejari", pe pârâiașul Horaiț. Referința toponimică atestă prezența în trecut a unor întinderi de stejari (*Quercus robur* și *Quercus petraea*) din care, astăzi au rămas puține exemplare, în locul lor instalându-se fânețele actuale. Analizele au demonstrat caracterul străvechi al stejareților care au rezistat glaciațiunii, fapt care explică dănuirea unor populații de plante erbacee ce au găsit refugiu în potecile rărite de stejari.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

O particularitate remarcabilă a acestor fânețe este prezența unui număr mare de plante caracteristice lizierei pădurilor xeroterme (păduri care au preferat temperaturile ridicate): coada cocoșului (*Polygonatum odoratum*), *Potentilla alba*, curpen (*Clematis recta*), stirigoaia (*Veratrum rugrum*) și specii nemorale (specii care apar primele primăvara): clopoței (*Campanula sp.*), crinul de munte (*Lilium martagon*).

De asemenea se găsesc și specii rare și ocrotite : lăleaua pestriță (*Fritillaria melegris*), stânjelul siberian (*Iris siberica*), bulbucul (*Trollium europaeus*), gladiola salbatică (*Gladiolus imbricatus*), calcea calului (*Caltha palustris*), etc. Toate aceste elemente floristice asigură o mare diversitate de culori pe toată perioada sezonului de vegetație.

Suprafața rezervației este de cca. 17,30 ha.

Rezervația Fânețele montane de pe plaiul Todirescu (Campulung)

Localizare: accesul în rezervație se face prin poteca de legătură care pornește din satul Slătioara spre cabana Rarău, sau prin drumul Padinei, în partea sudică a codrului de la Slătioara, ușor accesibil, sau dinspre cabana Rarău, pe un drum de creastă ce duce la Slătioara. Propusă ca zonă de protecție a codrului secular de la Slătioara încă din 1933, rezervația fânețele montane de pe plaiul Todirescu cuprinde pajiștile montane ce adăpostesc o floră montană foarte variată. Fânețele sunt situate la o altitudine cuprinsă între 1200 m și 1492 m. Plaiul Todirescu, cum sunt denumite fânețele montane ce formează cununa superioară a Codrului Secular Slătioara, marchează latura de sud-est a masivului Rarău. Creasta reprezintă cumpăna apelor între două mari bazine hidrografice, al Moldovei (spre nord) și al Bistriței (spre sud-vest).

Specii ocrotite :

- dintre speciile rare de plante, aici amintim : usturoiul siberian (*Allium sibiricum*), svertia (*Svertia perennis*), ghințura (*Gentiana dussi*), arnica (*Arnica montana*), barcoace (*Cotoneaster integerrima*), margarete (*Chrysanthemum sp.*), vinețeaua (*Centaurea austriaca*), diversi clopoței (*Campanula sp.*), omagul (*Aconitum sp.*), bulbucii (*Trollius europaea*).
- dintre speciile lemnoase amintim : molidul, fagul paltinul de munte, scorusul.

Fauna este reprezentată de urs, lup, veveriță, râș și cerb - care se evidențiază prin perioada de boncanit începând cu 10 septembrie. Condițiile excelente de habitat fac posibilă prezența cocoșului de munte (*Tetrao urogallus*) în zonele superioare. Dintre lepidoptere, Ion Nemeș a descoperit aici două specii noi pentru țara noastră : *Euphitecia linariata* și *Gnophos intermedia* (forma *gremmingeri*), pe care le-a descris literatura de specialitate.

Suprafața rezervației este de cca. 44,30 ha.

REZERVAȚII FORESTIERE

Rezervația quercetumul de la Crujana

Localizare: Rezervația se găsește pe teritoriul comunei Pătrăuți, fiind constituită dintr-un arboreț de specii de foioase, cu participarea majoritară a stejarului. Constituția arborețului este

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

plină, înălțimea medie fiind de 30 m iar diametrul cuprins între 45-50 cm. Altitudinea rezervației este de 370 m.

Suprafata: cca. 39,40 ha.

Rezervația tinovul mare Poiana Stampei

Localizare: Rezervația se află pe teritoriul comunei Poiana Stampei, străjuită de dealurile Smida, Căsoi, Ciungii Chiperenilor, în stada șoselei naționale Vatra Dornei - Bistrița și reprezintă cea mai întinsă rezervație de turbă naturală din țara noastră.

Patrundera în tinov se face prin traversarea unui pod de lemn peste pâraiașul Căsoi. Trecând printr-o bandă de molizi înalți, avem surpriza de a descoperi "o tundra" de tip siberian compusă dintr-un puiet cu consistență medie (0,5 m - 0,6 m) vegetând în aspre condiții staționale (mlaștină oligotrofă).

Acest tinov, declarat monument al naturii în 1955, este situat la o altitudine medie de 880 m și este străbătut de un pod de lemn lung de 900 m care permite vizitarea rezervației, întrucât stratul de mușchi higroscopici mustește continuu.

Importanța științifică a acestei rezervații constă în aciditatea stratelor de mușchi care a permis păstrarea nealterată a polenului depus în stratele de turbă de-a lungul zecilor de ani. Solul și apa sunt puternic acide, colorate cu nuanțe gradate de brun, predominant acizii humici și humirici. Flora bacteriană lipsește în totalitate, datorită acidității și lipsei de oxigen.

Analizele sporopolenice pot determina evoluția în timp de la formarea turbăriilor de acum câteva mii de ani.

Dintre analizele și studiile efectuate de Emil Pop, au reieșit următoarele succesiuni de vegetatie :

- faza de pin amestecat cu molid, parțial salcie și mesteacan, în perioada preboreală;
- faza de pin cu molid, cu urme de alun și stejariș mixt (cu ulm și tei), puțin reprezentată ca fază de trecere din borealul timpuriu;
- faza molid-alun-stejariș mixt cu preponderența molidului, cuprinzând timpul călduros postglacial și boreal până la subboreal;
- faza molid-carpen, acesta atingând maximum de uscăciune de la sfârșitul subborealului, trecând în subatlantic;
- faza molid-fag-brad din subatlanticul rece și umed, faza fagului fiind cea mai recentă.

Genetic, tinoavele au început să ia naștere în postglacial după permanentizarea timpului călduros, când la altitudini de peste 800 m cădeau destule precipitații pentru a alimenta sfragnetele vechi. Modalitatea de geneza se pare ca a fost colmatarea unei mlaștini entrofe de către mușchi (*Sphagnum*). În prezent specia lemnoasă dominantă în tinovul Poiana Stampei este pinul silvestru (*Pinus silvestris* forma *turfosa*) care vegetează greu, ajungând la diametre cuprinse între 10-22 cm la vârste de circa 100 ani, mesteacănul pufos (*Betula pubescens*) și unii hibridi (*Betula hybrida*, *Betula warnstorffii*), precum și specii ca scorusul, plopu tremurator și molidul (care alcatuiesc zona de protecție).

Flora erbacee este alcatuită din specii acidofile: feriga (*Dryopteris cristata*), merișorul (*Vaccinium vitis-idea*), afinul (*Vaccinium myrtillus*), răchițeaua (*Vaccinium oxycoccos*),

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

ruginarea (*Andromeda polyfolia*), vuietoarea (*Empetrum nigrum*), rogozul (*Carex pauciflora*), iar dintre mușchi - *Sphagnum wulfianum* - relict arctic și subarctic caracteristic unor zone periferice de zăvoaie de tip finlandic.

Fauna, pe lângă reprezentanții caracteristici zonei montane, este reprezentată de unele relicte cu areal foarte îndepărtat: Groenlanda, Scoția, Extremul Orient, cum ar fi *Macrobiatus dubrus* - necunoscut în Europa Centrală și sudică, o furnică (*Fornica fusca picea*) și păianjenii *Tetragantha pinicola*, *Therium undulatum* și *Drasodes margaritella*.

Așadar, tinoavele oligotrofe conservă atât speciile relicte cât și pe cele actuale arătând succesiunea speciilor de-a lungul anilor. Ele sunt o mărturie a trecerii timpului, existența lor fiind extrem de valoroasă pentru studiul evoluției speciilor cât și pentru exploatarea rațională a turbei pentru calitățile sale deosebite (curative, izolator, turbă medicinală, îngrășământ pentru flori).

Suprafața: cca. 681,80 ha.

Rezervația de la Zamostea Lunca

Localizare: declarată rezervație naturală în 29 Octombrie 1973, Zamostea Lunca se află situată pe malul drept al râului Siret, la 12 km nord de drumul național Suceava-Dorohoi, drum ce trece prin comuna Zvorastea.

Situată la contactul tectonic dintre orogenul carpatic și platforma cratogenă moldo-podolică, lunca Zamostei se prelungește de la altitudinea de 290 m a terasei inundabile a Siretului spre piemontul colinar.

Particularitățile climatice: precipitații abundente 700-800 mm anual, temperaturi medii 6-8 grade Celsius, fac din această zonă o adevărată enclavă umedă.

Dintre speciile lemnoase remarcăm: stejarul (*Quercus robur*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), teiul (*Tilia cordata*), cireșul (*Prunus avium*), paltinul de câmp (*Acer platanoides*), plopul tremurător (*Populus tremula*).

Elementele arbustive sunt reprezentate de: jugastru (*Acer campestre*), alunul (*Corylus avellana*), sangerul (*Cornus sanguinea*), ulmul de câmp (*Ulmus laevis*), păducelul (*Crataegus monogyna*), salba moale (*Euonymus europaea*), iedera (*Hedera helix*) și sporadic salba pitică (*Euonymus nana*) - monument al naturii.

Flora este bogat reprezentată prin ghiociei (*Galanthus nivalis*), viorele (*Scilla bifolia*), mierea ursului (*Pulmonaria officinalis*), dalacul (*Paris quadrifolia*), tătăneasa (*Symphytum cordatum*), slăbanogul (*Impatiens noli-tangere*), lăcramioara (*Convalaria majalis*), cerentel (*Geum urbanum*), precum și prin monumente ale naturii: *Fritillaria meleagris* și papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*).

Tot aici s-au găsit coarne fosilizate de creb, indicând prezența de odinioară a acestei specii în luncile Siretului, biotop clasic pentru aceste animale, până la intervenția brutală a omului.

Fauna este tipică zonelor colinare: mistreț, căprior, iepuri, vulpe. Numeroasele formațiuni vegetale (în care predomină stejarul) atrag un număr mare de păsări ce găesc aici condiții ideale de viață, iar formațiunile floristice confirmă importanța deosebită a acestei rezervații pentru conservarea sistemelor relictare.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Suprafața: cca. 107,60 ha.

Rezervația Făgetul - Dragomirna (Suceava)

Rezervația de fag de la Dragomirna se află pe teritoriul comunei Mitocul Dragomirnei și face parte din trupul de pădure Chilia, fiind situată la o altitudine care variază între 380-450 m.

La această rezervație se poate ajunge pe 2 trasee:

- drumul comunal Suceava - Mănăstirea Dragomirna, până la mănăstire și apoi urmând drumul cunoscut sub numele de "Trei meri" pe o distanță de 1,6 km până la rezervație.
- pe șoseaua națională Suceava-Siret, până la intersecția cu satul Pătrauți, se trece de localitate și pe drumul forestier "Trei meri" se ajunge la rezervație.

Arboretul din rezervație are o proveniență naturală în proporție de 97%. Cea mai importantă intervenție silvică din acest perimetru a avut loc între anii 1875-1880, când s-au plantat puiți de molid, larice și pin silvestru. În jurul anului 1890, s-a plantat un hectar cu stejar și paltin. Marea majoritate a arborilor au vârste cuprinse între 110-130 de ani. Acestei rezervații i s-a dedicat un studiu monografic - Făgetum Dragomirna aparut în volumul V din "Studii și comunicări de ocrotire a naturii", autor regretatul dr. ing. Petru Brega.

Fauna este tipică pentru zona împădurită colinară.

Suprafața rezervației este de cca. 134,80 ha.

Rezervația Tinovul Sarul Dornei (Dorna)

Rezervația se găsește în apropierea șoselei ce duce la Gura Hăitii, înainte de a intra în comuna Șarul Dornei-în drum spre masivul Călimani.

Turbăria, elementul ocrotit al rezervației, este de o formație mai recentă (cca. 3000 ani), este așezată pe terasa pârâului Neagra Șarului, la o altitudine de 800 m.

Vegetația este alcătuită în marea majoritate de muschiul de tip arctic (Sphagnum), peste care, în condiții vitrege de vegetație s-a dezvoltat un arboret de pin silvestru (Pinus silvestris, var. turfosa) pe un strat de turbă a cărui grosime variază între 1,10 m și 3,20 m.

Demn de remarcat este că, spre deosebire de celelalte tinoave, acesta nu are zonă de protecție.

Suprafața rezervației este de cca. 36,00 ha.

Rezervația "Tinovul Gaina - Lucina" (Campulung)

Rezervația se află pe raza comunei Moldova - Sulița, în cătunul Lucina, la stânga pârâiașului Bilcani, ce se unește cu valea pârâului Gaina în tinovul cu același nume, la o altitudine de 1200 m. Perimetrul rezervației se prezintă ca un podiș adâncit la mijloc și lărgit spre margini. Intregul bazin hidrografic se mărginește la nord cu vârfurile Lucina (1590 m), Stirbul (1479 m), la vest cu Chitca Mare (1394 m) și Chitca Mică (1361m), iar spre sud și sud-est cu muntele Gaina (1425 m). Expoziția predominantă este de nord-nord-vest spre sud-sud-vest.

Unul din relictele arctice deosebit de interesante pentru oamenii de știință și deopotrivă pentru turiști, îl constituie mestecănul pitic (Betula nana), în arealul său sudic mondial aflat în țara noastră la Lucina în Bucovina și la Luci (Harghita). Tufele de mestecănu pitic cresc pe un strat gros de turbă și mușchi de tip arctic (Sphagnum), asociate cu merișor (Vaccinium vitis-idaea) și afin (Vaccinium myrtillus). Pe ramuri se dezvoltă lichenii. Desișul astfel format este

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

invadat (pe latura estică) mai ales de pin silvestru și molid și de specii de salcie. La marginea vestică vegetează mestecenii pufoși (*Betula humilis* și *Betula pubescens*).

Dintre plante, cele mai întâlnite sunt : bumbărița (*Eriophorum vaginatum*) și graminee de mlaștină (în special trestia de mlaștină - *Calamagrostis neglecta*). Pe lângă o faună foarte bogată (lup, urs, vulpe, cerb nobil, căprior, etc), Ion Nemeș a descoperit trei specii de fluturi, considerate rarități (*Argyroplaca schulziana*, citat numai în nordul Europei, *Argyroplaca bipunctana* și *Gryphopteryx fischeriella*).

Suprafața rezervației este de cca. 1,0 ha.

Rezervația Codrul Secular Giumalău (Campulung)

Pe teritoriul comunei Pojorâta, în actena nord- vestică a muntelui Giumalău și către cursul superior al bazinului Putna Mare - Sterparul, se află Codrul Secular Giumalău - rezervație naturală. Rezervația a primit acest statut în anul 1941. Padurea seculară este cuprinsă între 1230 m și 1680 m altitudine, cu pante variind între 15 și 35 grade, fiind marcată la limita superioară în golul de munte prin vârfurile Sapele (1427 m), Ciungi (1521 m), Stegele (1630 m), Alunul (1667 m), și Giumalău (1857 m), cel mai înalt vârf din Bucovina.

Originea masivului Giumalău este cristalino-mezozoică, fiind constituit dintr-un fundament cristalin și o cuvertură sedimentară mezozoică, prezentând în ansamblu o structură în pânze de sarvaj. Temperatura medie anuală este în jur de 4 grade Celsius la baza masivului, iar pe creasta scade la 2 grade Celsius, precipitațiile oscilând între 800-900 mm în aval și 1000 mm spre vârf.

Vegetația forestieră este dominată de molid (*Picea abies*), sporadic apar scorusul (*Sorbus aucuparia*), paltinul de munte (*Acer pseudoplatanus*), plopul tremurător (*Populus tremula*), salcii (*Salix cinerea*, *Salix pentandra*).

Patura erbacee este reprezentată prin : ferigi (*Athyrium filix femina*, *Dryopteris filix-mas*, *Polypodium vulgare*), calcea calului (*Caltha palustris*, ssp. *lacta*), clopoței (*Campanula spatula*), pojarnița (*Hypericum maculatum*), oparita (*Melandryum rubrum*), afin (*Vaccinium myrtillus*), afinul alpin (*Vaccinium uliginosum*), s.a. În zona subalpină predomină ienupărul (*Juniperus intermedia*) și jeapănul (*Pinus mugo*).

Fauna și avifauna sunt specifice zonei montane și remarcăm : râsul (*Lynx lynx*), cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*) sau corbul (*Corvus corax*) - monument al naturii.

Suprafața rezervației este de cca. 309,50 ha.

Rezervația Codrul Secular Slătioara (Campulung)

Intervenția omului, în decursul vremurilor, a limitat suprafața pădurilor, inclusiv biodiversitatea acestora. Ideea păstrării nealterate a anumitor suprafețe împădurite a stat la baza înființării rezervației de la Slătioara. Situat pe versantul estic al masivului Rarău, la o altitudine cuprinsă între 790 m și 1353 m, în satul Slătioara, la 12 km de comuna Stulpicani de care aparține, codrul secular Slătioara se întinde pe 3 creste mari : Batca Neagră, Batca cu Plai, Batca Lesei, separate între ele prin văi adânci, unde își strâng apele pârâile Variuga, Valea lui Ion, dând naștere pârâului Slătioara, care se varsă în Suha și apoi în Moldova.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Accesul în rezervație se face de pe șoseaua Suceava- Cluj-Napoca, de la Frasin spre Stulpicani. Inițiativa declarării acestei rezervații datează de la începutul acestui secol (1904,1907), de când pădurile erau administrate de Fondul Bisericesc Ortodox -român din Bucovina. In perioada 1920-1930, codrul a fost amenințat de exploatarea forestiere, extrăgându-se cca.7200 mc. material lemnos ; unii arbori monumentali au fost doborâți, iar cheia "Latoace" a fost dinamitată din ordinul șefului de ocol de atunci. Reamenajarea pădurilor pe baze tipologice, executată în 1955 a permis crearea de perimetre de protecție absolută în care nu se pot executa nici un fel de exploatarea.

Din punct de vedere geologic, teritoriul codrului secular Slătioara aparține cuvetei marginale mezozoice, având cele mai mari dimensiuni în limita inferioară a bazinului. Este evidentă prezența calcarului și a dolomitelor prin așa-numitele Klippe ce apar sub forma de diguri neîntrerupte în aval și în amonte de chei. Datorită condițiilor staționale deosebite, pădurea fiind ferită de curenți de aer de mare intensitate, aici nu s-au produs doborâturi de vânt de mare intensitate (doborâturile reprezintă arborii cazuți din cauza condițiilor meteorologice extreme cum ar fi vântul sau zapada).

Vegetatia lemnoasa cuprinde numeroase specii : molidul (*Picea abies*), bradul (*Abies alba*), pinul silvestru, (*Pinus silvestris*), tisa (*Taxus baccata*), fagul (*Fagus sylvatica*), scorusul (*Sorbus aucuparia*), carpenul (*Carpenus betulus*), arinul (*Alnus incana*), paltinul de munte (*Acer pseudoplatanus*), salcii (genul *Salix*). Arbuștii sunt reprezentați de agris (*Ribes grossularia*), cununiță (*Spirea ulmifolia*), zmeurul (*Rubus idaeus*), tulichina (*Daphne mezereum*), afinul (*Vaccinium myrtillus*), merișorul (*Vaccinium vitis-idea*).

Flora erboasa este bogat reprezentată : omagul (*Aconitum paniculatum*), floarea paștelui (*Anemone nemorosa*), vulturica (*Hieracium transsilvanicum*), piciorul cocoșului (*Ranunculus carpathicus*), sarisoara(*Sanicula aenropinea*), clopoștii (genul *Campanula*), orhidee : papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*), mlastita (*Epipactes altopurpurea*), *Listera ovata*, etc.

Dintre muschi, T.Stefureac citează 451 de unități sistematice, dintre care 108 aparțin clasei Hepaticae, 343 clasei Musci, iar dintre licheni, 94 de unitati aparținând mai frecvent genurilor *Cladonia*, *Parmelia*, *Peltigera*, s.a. Cercetările au scos în evidență cca. 900 specii de plante, dar cifra se va mări cu siguranță în urma altor studii. Monumentele naturii întâlnite in codrul secular Slatioara sunt: tisa (*Taxus bacata*), vulturica de stâncă (*Hieracium pojoratense*), tulichina (*Daphne mezereum*), foaie grasa - algă roșie de apă dulce (*Hildekbrndtia revularis*).

Fauna este bogat reprezentată , beneficiind de condițiile de hrană și adăpost din rezervație. Demnă de remarcat este prezenta râsului (*Lynx lynx*) - monument al naturii. Dintre insecte menționăm 5 specii noi de fluturi descoperiți de Ion Nemeș dar și specia endemică (unică în lume) *Carabus rarauense*. Rezervația a suscitat interesul mai multor naturaliști printre care: F.Cardei, M.Constantineanu, R. Constantineanu, I.Petcu, C. Pisica, Gh. Mustata, I. Cevanu, I.Nemeș.

Suprafața rezervației este de cca. 1064,20 ha.

Rezervația de jnepeniș și *Pinus cembra* din munții Călimani (Dorna)

In partea de sud-vest a județului Suceava se întind munții Călimani cu ramificații spre nord, până în albia râului Dorna. In ansamblu aceștia urcă de la sud spre nord până la altitudini de

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

peste 2100 m. Fără a insista asupra genezei acestor munți, trebuie amintit că ei sunt de natură vulcanică, fiind rezultatul unor puternice erupții, separate prin perioade de liniște, cu o vârstă de circa 55 milioane de ani, recomandându-i ca cei mai tineri munți din țara noastră. Căldările glaciare tipice, de pe versantul bucovinean sunt pe Răchitiș, la o altitudine de 1900m. Acestea erau acoperite cu cca. 1 milion de ani în urmă, de ghețari ce se întindeau pe distanțe de până la 3 km. Relieful Călimanilor se caracterizează prin terase mari, dispuse în trepte, evidențiind curgerile masive de lavă. Manifestările post-vulcanice sunt reprezentate prin depuneri de sulf nativ, limonit și prin izvoare carbogazoase. Rezervația a fost inclusă în legea 9/1973 privind protecția mediului înconjurător și cuprinde pădurile și jnepenișurile situate la izvorul pârâului Neagra Șarului, înspre vârful Răchitiș, având ca limite : la vest șaua ce duce spre vârful Pietricelul, spre sud creasta Răchitiș, spre est arboretul de limită al amestecului molid-zambru, iar spre nord o linie marcată ce atinge șoseaua care urcă la colonia de minieri Calimani.

În afară de peisaj, Rezervația prezintă o deosebită importanță științifică prin aceea că aici se găsește un arboret natural în amestec intim de molid și zambru, unic în țară și foarte rar în Europa. Aici zamburul are trunchiuri bine conformate, cilindrice, drepte. În zona jnepenișului, zamburul prezintă înfuriări datorită intemperiilor (vânturi puternice, ploi abundente, trăsnete, ninsori masive, geruri, arșițe) specifice limitei altitudinale de vegetație. Interesantă în acest perimetru este și prezența arinului (*Alnus viridis*) care fixează bine solul precum și prezența scorusului (*Sorbus aucuparia*) ce vegetează bine chiar până la cota 1880. Un fapt demn de remarcat este arbustul ocrotit ce apare frecvent în jnepenișuri sau pe soluri de natură vulcanică: smandarul (*Rhododendron kotskyi*) care colorează în roșu aprins covorul vegetal în luna iulie-august. Alte specii erboase sunt: degetarul (*Soldanella montana* varietatea calimanică și varietatea romanică), ciuboțica cucului (*Primula minima*).

În patrimoniul rezervației se înscriu și "grotele Luanei", descoperite de geologul Emil Butnaru în 1961, formate în rocile vulcanice, numite vulcanocarst. O mențiune deosebită ar trebui făcută cu privire la exploatarea sulfului din masivul Călimani, care, fără a atinge nivelurile scontate, a distrus definitiv ecosistemele montane din zonă, arii întregi necesitând lucrări severe de reconstrucție ecologică și protecția zonelor ocrotite.

Suprafața rezervației este de cca. 384,20 ha.

REZERVAȚII GEOLOGICE

Rezervația geologică Piatra Țibăului (Dorna)

Piatra Țibăului este localizată la confluența pârâului Țibău cu Bistrița Aurie, pe teritoriul comunei Cârlibaba și reprezintă un interesant masiv de calcare eocene fosilifere, înalt de 70 m înălțime. Această impresionantă stâncă atrage prin masivitatea sa și reprezintă terminația estică a flisului carpatic. Ca aspect geologic, se remarcă conglomerate de gresii dispuse peste sisturi cristaline, atribuite perioadei neocene. Urmează marne roșii-gălbui și cenușiu-verzui peste care se suprapun calcare stratificate, apoi un alt strat de calcare ce conțin și ele faună eocenă. Calcarele au o grosime mai rar obișnuită (peste 50m), dovedind condiții speciale de acumulare. Protecția stâncii s-a impus datorită valorii științifice pe care o prezintă și faptul că aceste calcare (de foarte bună calitate pentru construcții), ar fi putut fi atras exploatarea și ar fi periclitat existența ei.

Suprafața rezervației este de cca. 20,30 ha.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Rezervația geologică Piatra Pinului și Piatra Șoimului (Campulung)

Rezervația geologică **Piatra Pinului** reprezintă un ecosistem extrem de important din punct de vedere paleontologic cu numeroase resturi de pești fosiliferi care demonstrează existența unei faune specifice : pești, corali, scoici, etc.

Rezervația se afla în dreapta râului Moldova, fiind acoperită parțial cu pin silvestru, brad, molid, fag, etc., prezentându-se ca un versant acoperit cu blocuri de stâncă și grohotiș.

De menționat ca unicat, este faptul că specia subarbustivă - afinul negru- se află aici la cea mai mică altitudine din Bucovina (600 m).

Piatra Șoimului, situată la câteva sute de metri în amonte de Piatra Pinului este vizitată pentru pitorescul stâncilor din pădure.

Suprafața rezervației este de cca. 0,50 ha

Rezervația Cheia Lucavei (Campulung)

Este situată la gura pârâului Lucava, la intrarea spre fânețele de la Lucina, pe teritoriul comunei Moldova - Sulița. Impresionează frumusețea stâncilor calcaroase ce adăpostesc cele două monumente ale naturii : strugurele ursului și floarea de colț. Tot aici este de menționat prezența izvorului cu apă sulfuroasă - potabilă - izvor aflat în apropierea drumului.

Suprafața rezervației este de cca. 24,30 ha.

Rezervația Clipa de calcare triasice Pârâul Cailor (Campulung)

Clipele triasice sunt formațiuni geologice foarte vechi și importante prin diferitele specii de pești , scoici și amoniți de origine marină încrustați în stâncile rămase ca martori ai unor mișcări tectonice și ai vieții din oceanele calde de altădată.

Rezervația Clipa de calcare triasice Pârâul Cailor se găsește pe raza comunei Fundu Moldovei, pârâul Cailor, afluent de stânga al Moldovei, pe un drum de exploatare, după care, pe o cărare traversând fânețe, se ajunge la un bloc de calcare roșii.

Aceste calcare au fost descoperite de geologul austriac K. Paul (1874) și redescoperite în 1878 de alt geolog austriac, B. Walter. Din această rezervație s-au extras multe fosile, trecute într-o importantă monografie asupra cefalopodelor triasice din zona mediteraneană a renumitului paleontolog E. Mojsisovice.

Cercetatorul Ion Turculeț (1972) precizează că fosilele din clipa de calcare triasice Pârâul Calului - 15 forme de amoniți și 11 bivalve, au avut meritul de a stabili cu exactitate mai mare zona calcarelor din zonă.

Suprafața rezervației este de cca. 0,10 ha.

Rezervația Cheia Moara Dracului (Campulung)

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Situată pe cursul superior al pârâului Valea Caselor, afluent de dreapta al râului Moldova, rezervația se află la 7 km de gara Campulung Moldovenesc- Est, pe versantul de nord al masivului Rarău.

Formațiunile geologice nu au un caracter unitar, pe margine apărând formațiuni carbonatice, în timp ce în partea centrală sunt depozite noi argilo-marnoase de vârsta cretacică, cu klippe calcaroase și blocuri dispuse pe mai multe niveluri.

Orientarea cheii este sud-vest-nord-estică, iar procesul de evoluție continuă și în prezent deoarece încă nu s-a atins baza dolomitică, datorită atât rezistenței rocilor la carstificare, cât și debitului redus al pârâului ce trece prin aceasta cheie.

Vegetația lemnoasă este reprezentată de molid, brad, mesteacăn, plop tremurător, salcie căprească, iar dintre speciile erboase este demnă de reținut prezența usturoiului sălbatic, clopoștelor, vulturicii, etc.

Suprafața rezervației este de cca.1,30 ha

3.3. Trasee turistice in judetul Suceava

Trasee turistice recomandate

1. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic) – **Dragomirna** (vizitarea mănăstirii) – **Rădăuți** (unde se vizitează mănăstirea Bogdana și Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț”) - **Putna** (unde se vizitează mănăstirea și Chilia lui Daniil Sihastru)- **Marginea** (unde se vizitează Centrul de ceramică neagră) – **Sucevița** (se vizitează mănăstirea) - **Vatra Moldoviței** (se vizitează mănăstirea și Muzeul de ouă încondeiate-Condrea Traian) - **Campulung Moldovenesc** (se poate vizita Muzeul „ARTA LEMNULUI", Muzeul etnografic „IOAN ȚUGUI”, Casa ION GRĂMADĂ, Munții Rarău) – **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) - **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) - **Suceava**.

2. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic) – **Dragomirna** (vizitarea mănăstirii) – **Rădăuți** (unde se vizitează mănăstirea Bogdana și Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț”) – **Putna** (unde se vizitează mănăstirea și Chilia lui Daniil Sihastru) – **Marginea** (unde se vizitează Centrul de ceramică neagră) – **Sucevița** (se vizitează mănăstirea) - **Vatra Moldoviței** (se vizitează mănăstirea și Muzeul de ouă încondeiate-Condrea Traian) - **Câmpulung Moldovenesc** (se poate vizita Muzeul „ARTA LEMNULUI", Muzeul etnografic „IOAN ȚUGUI”, Casa ION GRĂMADĂ, Munții Rarău) - **Vatra Dornei** (unde se vizitează Muzeul Etnografic, Muzeul de Științe ale Naturii, Parcul orașului) – **Zugreni** (Cheile Zugrenilor) – **Broșteni** - **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) - **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) - **Suceava**.

3. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic) - **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) – **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) - **Câmpulung Moldovenesc** (se

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

poate vizita Muzeul „ARTA LEMNULUI”, Muzeul etnografic „IOAN ȚUGUI”, Casa ION GRĂMADĂ, Munții Rarău) - **Vatra Moldoviței** (se vizitează mănăstirea și Muzeul de ouă încondeiate- Condrea Traian) - **Sucevița** (se vizitează mănăstirea) - **Marginea** (unde se vizitează Centrul de ceramică neagră) - **Putna** (unde se vizitează mănăstirea și Chilia lui Daniil Sihastru) - **Rădăuți** (unde se vizitează mănăstirea Bogdana și Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț”) - **Pătrăuți** (se vizitează mănăstirea) - **Dragomirna** (vizitarea mănăstirii) – **Suceava**.

4. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic) - **Fălticeni** (unde se poate vizita Muzeul de Artă Ion Irimescu, Muzeul Apelor “Mihai Băncescu”, Galeria Oamenilor de Seamă, Muzeul Orășenesc, Casa Memorială Mihail Sadoveanu) - **Baia** (se vizitează biserica „Sfântul Gheorghe”-Biserica Albă) - **Malini** (Casa memorială Nicolae Labiș) - **Slatina** (se vizitează Mănăstirea Slatina) - **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) - **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) - **Suceava**.

5. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic) – **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) – **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) – **Fălticeni** (unde se poate vizita Muzeul de Artă Ion Irimescu, Muzeul Apelor “Mihai Băncescu”, Galeria Oamenilor de Seamă, Muzeul Orășenesc, Casa Memorială Mihail Sadoveanu) – **Probota** (se vizitează mănăstirea) – **Suceava**.

6. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic) – **Dragomirna** (vizitarea mănăstirii) – **Rădăuți** (unde se vizitează mănăstirea Bogdana și Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț”) – **Putna** (unde se vizitează mănăstirea și Chilia lui Daniil Sihastru) – **Marginea** (unde se vizitează Centrul de ceramică neagră) – **Sucevița** (se vizitează mănăstirea) - **Vatra Moldoviței** (se vizitează mănăstirea și Muzeul de ouă încondeiate-Condrea Traian) - **Câmpulung Moldovenesc** (se poate vizita Muzeul „ARTA LEMNULUI”, Muzeul etnografic „IOAN ȚUGUI”, Casa ION GRĂMADĂ, Munții Rarău) - **Vatra Dornei** (unde se vizitează Muzeul Etnografic, Muzeul de Științe ale Naturii, Parcul orașului) – **Zugreni** (Cheile Zugrenilor) – **Broșteni** – **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) - **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) – **Fălticeni** (unde se poate vizita Muzeul de Artă Ion Irimescu, Muzeul Apelor “Mihai Băncescu”, Galeria Oamenilor de Seamă, Muzeul Orășenesc, Casa Memorială Mihail Sadoveanu) – **Probota** (se vizitează mănăstirea) – **Suceava**.

7. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic) – **Dragomirna** (vizitarea mănăstirii) – **Bălinești** (vizitarea mănăstirii) – **Siret** (Biserica "Sf. Onofrei" - construită în sec. XVII, Biserica "Sf. Treime" - construită în sec. XIV) – **Rădăuți** (unde se vizitează mănăstirea Bogdana și Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț”) – **Arbore** (vizitarea mănăstirii) – **Solca** (se vizitează biserica din Solca construită în secolul XII de Tomșa și casa-muzeu, monument reprezentativ pentru arhitectura populară din zona Rădăuți)

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

– **Cacica** (se vizitează Salina Cacica și Basilica Minor) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) - **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) – **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) – **Slatina** (se vizitează Mănăstirea Slatina) – **Baia** (se vizitează biserica „Sfântul Gheorghe”-Biserica Albă) – **Râșca** (se vizitează mănăstirea) – **Fălticeni** (unde se poate vizita Muzeul de Artă Ion Irimescu, Muzeul Apelor “Mihai Băncescu”, Galeria Oamenilor de Seamă, Muzeul Orășenesc, Casa Memorială Mihail Sadoveanu) – **Suceava**.

8. Suceava (unde se vizitează Cetatea de Scaun, Muzeul Satului, Mănăstirea Sfantul Ioan, Muzeul de Istorie, Muzeul de Științele Naturii și Muzeul Etnografic)- **Voroneț** (se vizitează mănăstirea) - **Mănăstirea Humorului** (se vizitează mănăstirea) - **Câmpulung Moldovenesc** (se poate vizita Muzeul „ARTA LEMNULUI”, Muzeul etnografic „IOAN ȚUGUI”, Casa ION GRĂMADĂ, Munții Rarău) - **Ciocănești** (Muzeul Național al Ouălor încondeiate) - **Vatra Dornei** (unde se vizitează Muzeul Etnografic, Muzeul de Științe ale Naturii, Parcul orașului) – **Panaci** (se vizitează Parcul Național Călimani) – **Zugreni** (Cheile Zugrenilor) – **Broșteni** - **Gura Humorului** (unde se vizitează Muzeul Obiceiurilor Populare din Bucovina) – **Fălticeni** (unde se poate vizita Muzeul de Artă Ion Irimescu, Muzeul Apelor “Mihai Băncescu”, Galeria Oamenilor de Seamă, Muzeul Orășenesc, Casa Memorială Mihail Sadoveanu) – **Suceava**.

document în turism

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 4.

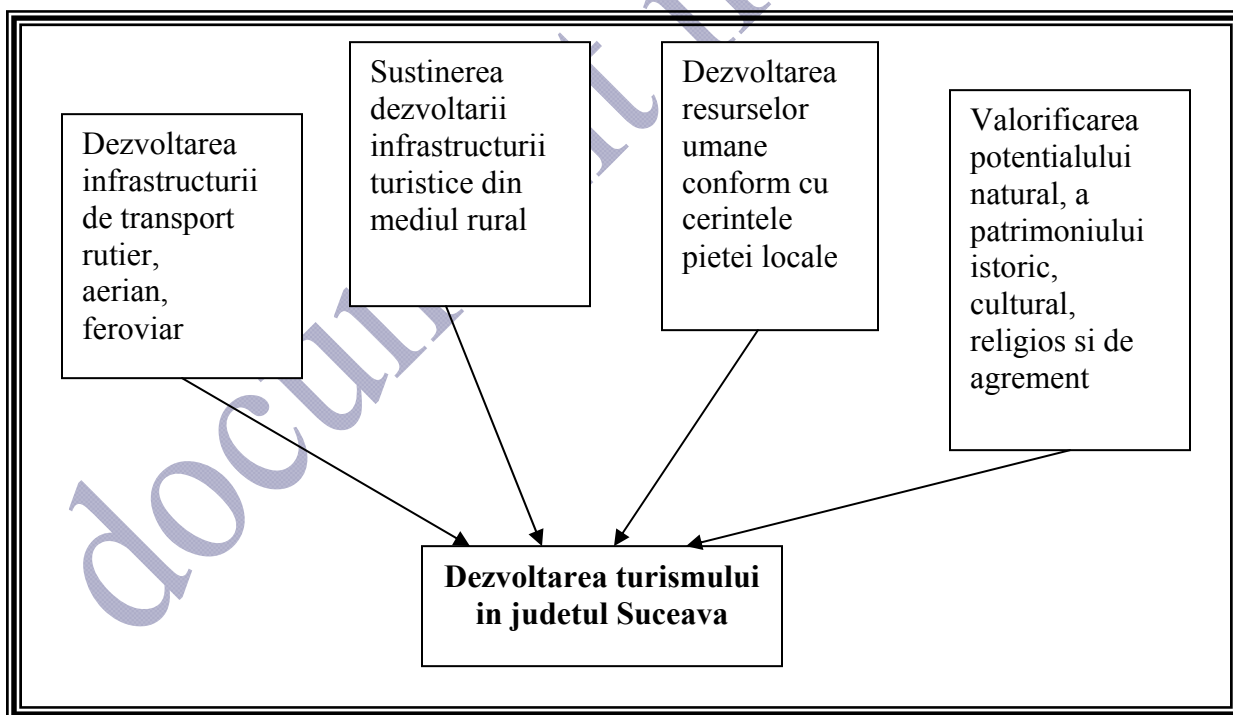
Identificarea zonelor cu potential turistic mare. Analiza Multicriteriala

In procesul de identificare a zonelor s-au luat in considerare urmatoarele aspecte:

a) particularitatile domeniului

- date insuficiente la nivel national si local;
- periodicitatea colectarii datelor statistice la nivel national si local este mare, ceea ce duce la lipsa unor date cat mai apropiate de situatia reala;
- insuficienta si relevata partiala a unor indicatori utilizati in domeniul turismului;
- resurse umane insuficient pregatite;
- existenta turismului “la negru”.

b) turismul este un domeniu a carui dezvoltare implica dezvoltarea altor domenii – infrastructura, utilitati, deci un turism performant presupune existenta resurselor si pentru dezvoltarea celorlalte domenii

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

c) politicile/planurile existente la nivel regional, national si european

La nivel regional

- Planul Regional de Dezvoltare
- Planul Regional de Actiune pentru Turism Nord-Est 2009-2013

La nivel national

- Planul Național de Dezvoltare 2007 - 2013
- Planul Național Strategic de Dezvoltare Rurală 2007-2013.
- Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN)
- Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național
- Strategia Nationala de Dezvoltare a Turismului

La nivel european

- COM(2006) 134 - O politica UE în domeniul turismului reînnoită: Către un parteneriat mai puternic pentru turismul european.
- Comunicarea Comisiei: Agenda pentru un turism european durabil și competitiv COM(2007) 621 - Ca rezultat, Comisia a lansat pregătirile pentru Agenda Europeană 21 pentru turism, pe baza rezultatelor Grupului pentru un turism durabil¹ (TSG), prezentate în cadrul raportului „Acțiuni pentru un turism european mai durabil”², publicat în februarie 2007. Agenda reprezintă o nouă contribuție la punerea în aplicare a Strategiei de la Lisabona revizuite pentru creștere și locuri de muncă³ și a Strategiei revizuite de dezvoltare durabilă⁴.
- Directiva Consiliului nr. 95/57/EC privind colectarea de informații statistice în domeniul turismului va fi revizuită astfel încât să ia în considerare evoluția turismului în Europa și nevoile celor implicați în acest sector. Aceasta va fi substanțial îmbunătățită în ceea ce privește programarea temporală și punctualitatea, relevanța și comparabilitatea.
- Initiative de tipul proiectului pilot „Destinații europene de excelență” (EDEN). EDEN promovează noile destinații europene sau Portalul Destinațiilor Turistice Europene.

d) rolul esential pe care il au fondurile europene in dezvoltarea economico-sociala in general si in special in Romania, ceea ce presupune o abordarea integrata cu eforturile pentru atragerea fondurilor europene atat in domeniul turismului dar si al altor domenii (de exemplu dezvoltare locala si rurala)

În cadrul Consiliului Județean Suceava funcționează Departamentul de Dezvoltare Locală și Rurală, având ca obiectiv sprijinirea autorităților publice locale din județul Suceava în procesul acestora de dezvoltare. În vederea unei mai bune colaborări cu autoritățile de la nivelul local, s-a conceput o împărțire pe zone a județului Suceava. Au fost stabilite 7 zone. Pentru fiecare zonă există în cadrul Departamentului de Dezvoltare Locală și Rurală un expert responsabil al cărui

¹ A se vedea COM(2003) 716 final și COM(2006) 134 final pentru detalii privind componența și rolul acestuia.

² http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/tourism_sustainability_group.htm

³ COM(2005) 24 final 2.2.2005.

⁴ Strategia UE revizuită de dezvoltare durabilă, astfel cum a fost adoptată de către Consiliul European la 15/16 iunie 2006.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

rol este asigurarea asistentei în dezvoltare prin furnizarea de informații referitoare în primul rând la modul de accesare al fondurilor europene.

În plus Biroul Turism din cadrul Consiliului Județean Suceava va asigura, sub conducerea directă a administratorului public al județului coordonarea dezvoltării turistice în județul Suceava.

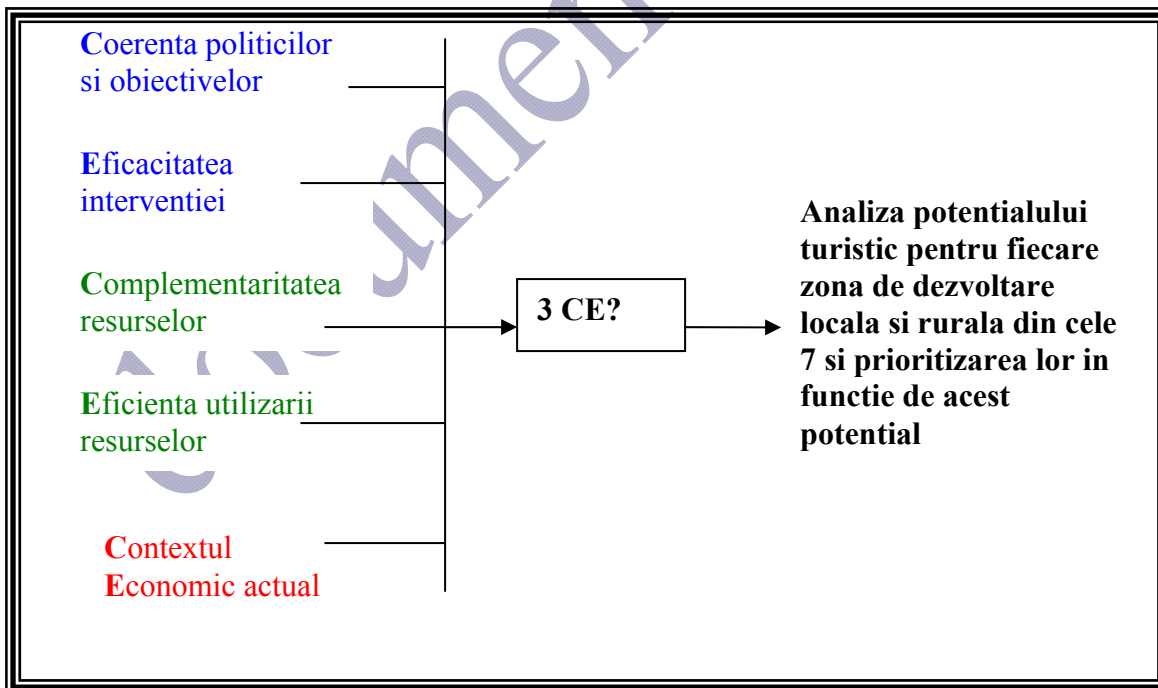
e) impactul activităților asupra mediului și necesitatea acordării unei atenții sporite în contextul schimbărilor climatice globale

f) contextul actual – al crizei economico-financiare mondiale ce impune o atenție sporită modului de planificare a investițiilor în următorii ani.

g) potențialul turistic necontestat, înscris în toate documentele oficiale pe care îl are județul Suceava.

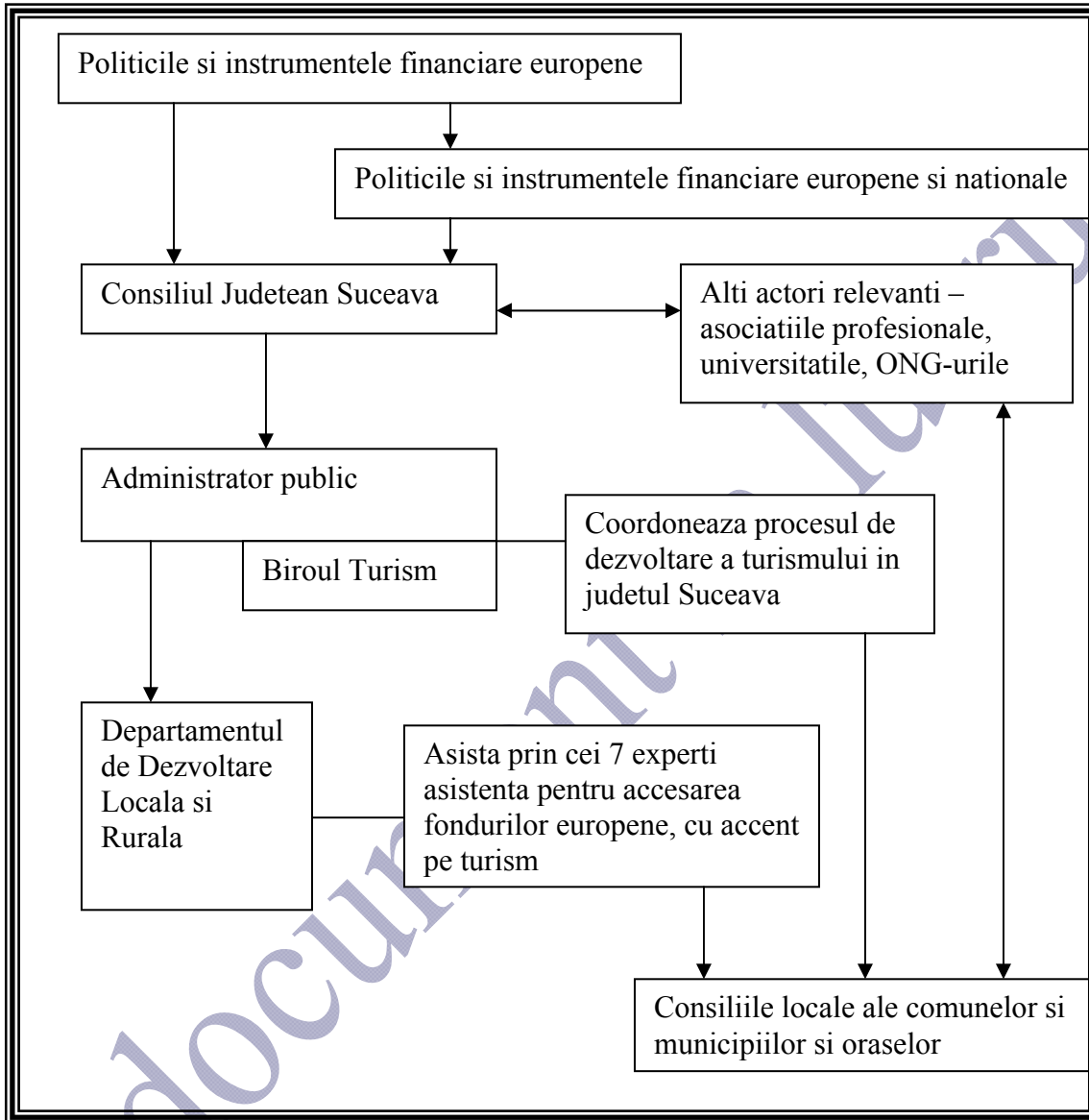
Astfel, s-a ajuns la concluzia că potențialul turistic va fi analizat pentru fiecare zonă de dezvoltare locală și rurală, intervenția ulterioară făcându-se în funcție de locul pe care fiecare zonă îl ocupă în ierarhie.

Ce anume ne-a făcut să propunem această abordare?

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Logica intervenției va fi următoarea:

Metodologia abordată

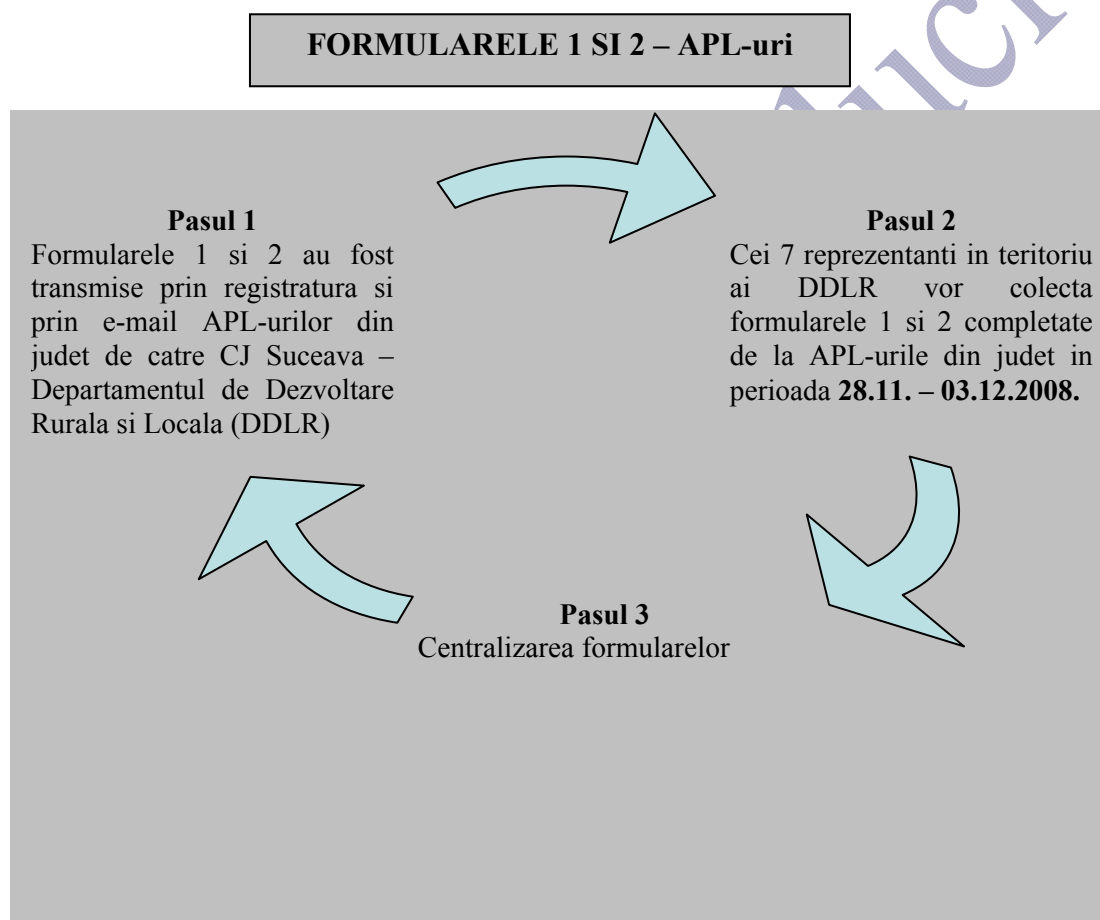
1. Întalniri cu experții Consiliului Județean Suceava
2. Colectarea datelor la nivelul județului Suceava – aplicarea a 3 chestionare (prezentate în anexa)
3. Centralizare și interpretare, apoi comparare și interpretare în contextul datelor existente al nivel național (PATN – secțiunea VI)
4. Consultări cu asociațiile profesionale
5. Dezbateri publice

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Metodologia de aplicare a formularelor a fost următoarea:

- *Formularul 1 – Fisa localitatii – s-a aplicat APL-urilor din judet*
- *Formularul 2 – Formular pentru colectarea datelor legate de monumentele culturale - istorice si religioase – s-a aplicat APL-urilor din judet*
- *Formularul 3 – Formular de colectare date de la structurile de cazare – s-a aplicat structurilor de primire turistica din judet*

Circuitul formularelor se regaseste in diagramele de mai jos:

FORMULARUL 3 – Structuri de primire turistica

In c Formularul 3 va fi aplicat telefonic operatorilor economici – structuri de primire turistica, in perioada 24.11 – 05.12.2008.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- din 114 chestionare aplicate consiliilor locale (primarii) au raspuns 96;
- din 413 chestionare aplicate structurilor de cazare au raspuns 121;

Procesul de identificare a zonelor cu potential turistic mare din judetul Suceava a fost asadar initiat prin conceperea unor formulare, avand drept grupuri tinta autoritatile publice locale din judet (pentru formularele 1 si 2) si respectiv structurile de primire turistica din judet (pentru formularul 3). Cele 3 formulare sunt atasate **in Anexa 1**.

In urma colectarii raspunsurilor la Formularul 3 - Formular de colectare date de la structurile de cazare, putem centraliza datela dupa cum urmeaza:

1. Centralizator date structuri de cazare la nivelul judetului Suceava

TOTAL Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare care au raspuns initiativei Consiliului Judetean Suceava: 121

Menționăm faptul că, în cadrul aceleași structuri de primire turistică se pot regăsi 2 sau mai multe tipuri de unități de cazare.

A. Tipul de structură de primire turistică

Tipul unității de cazare	Număr unități de cazare
Pensiune turistică	70
Hotel	17
Motel	4
Vilă	7
Hostel	1
Bungalow	1
Cabană turistică	13
Camping	1
Sat de vacanță	1
Căsuțe tip camping	17
Popas turistic	4
Pensiune agroturistică	14
Apartament sau cameră de închiriat	11
Total	161

B. Standardul de calitate

Categoria de clasificare pe număr de unități de cazare

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tipul unității de cazare	Stele				Flori / margarete			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Pensiune turistică	-	8	12	4	1	17	21	7
Hotel	1	4	9	3	-	-	-	-
Motel	-	3	1	-	-	-	-	-
Vilă	-	1	2	1	-	-	3	-
Hostel	-	-	-	1	-	-	-	-
Bungalow	-	-	1	-	-	-	-	-
Cabană turistică	1	4	-	-	1	2	4	1
Camping	-	-	-	-	-	1	-	-
Sat de vacanță	-	-	-	-	-	-	1	-
Căsuțe tip camping	-	1	14	-	-	2	-	-
Popas turistic	-	-	-	-	-	4	-	-
Pensiune agroturistică	-	1	1	-	-	8	4	-
Apartament sau cameră de închiriat	-	-	-	-	-	11	-	-
TOTAL	2	22	40	9	2	45	33	8

1. Anul înființării unităților de cazare

Anul înființării	Tipul unității de cazare													Total
	Pen-siune turistică	Ho-tel	Mo-tel	Vilă	Hos-tel	Bun-galow	Ca-bană turistică	Cam-ping	Sat de vacanță	Căsu-țe tip cam-ping	Popas turistic	Pens. agroturistică	Apar-tament /cameră de închi-riat	
1968	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1970	-	1	1	-	-	-	1	-	-	14	-	-	-	17
1971	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1972	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1975	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
1978	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1988	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
1990	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
1991	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1992	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1993	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
1995	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1996	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

1997	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
1998	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1999	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
2000	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7
2001	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5
2002	7	2	-	-	-	-	2	1	-	2	2	3	1	19
2003	8	2	1	-	-	-	1	-	-	-	1	3	10	26
2004	6	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	-	10
2005	12	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	16
2006	8	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3	-	16
2007	5	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9
2008	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3

2. Numărul aproximativ al turiștilor într-un an calendaristic

Tipul unității de cazare	Număr de turiști / an
Pensiuni turistice	54.772
Hoteluri	85.290
Moteluri	4.800
Vile	1.180
Hosteluri	1.800
Bungalowuri	1.300
Cabane turistice	8.710
Campinguri	500
Sate de vacanță	4.500
Căsuțe tip camping	3.135
Popasuri turistice	1.330
Pensiuni agroturistice	3.020
Apartamente sau camere de închiriat	650
Total	170.987

3. Publicitatea / promovarea structurilor de primire turistică

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Mijloace de promovare / publicitate

Tipul unității de cazare	Materiale promoționale tipărite (pliante, broșuri, flyere etc.)	Mijloace de promovare / publicitate					Participări la târguri / expoziții de profil	Promo-vare din gură în gură
		Panouri de informare	Site-uri / internet	Agenții de turism	Asociații profesionale de turism	Mass-media locală / națională		
Pensiune turistică	30	2	61	3	2	8	9	8
Hotel	12	3	16	4	2	6	4	4
Motel	3	1	4	-	-	1	-	-
Vilă	3	1	4	-	-	2	-	2
Hostel	1	-	1	-	-	-	-	-
Bungalow	1	-	1	-	-	1	-	-
Cabană turistică	8	3	12	2	2	3	2	3
Camping	1	-	1	-	-	-	-	1
Sat de vacanță	1	-	1	-	-	1	-	-
Căsuțe tip camping	3	1	3	-	-	-	-	1
Popas turistic	6	1	2	2	2	2	2	2
Pensiune agroturistică	8	1	11	2	1	1	1	2
Apartment sau cameră de închiriat	1	-	1	-	-	-	-	1
TOTAL	78	13	118	13	9	25	18	24

4. Capacitatea de cazare turistică

Tipul unității de cazare	Număr de camere	Tipul camerelor			
		Single	Double	Suite	Apartamente
Pensiuni turistice	1.011	289	655	31	36
Hoteluri	1.053	186	836	4	27
Moteluri	70	17	47	6	-
Vile	63	-	55	3	5
Hosteluri	6	1	5	-	-
Bungalowuri	4	2	2	-	-
Cabane turistice	117	25	61	31	-
Campinguri	11	-	11	-	-

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Sate de vacanță	15	3	12	-	-
Căsuțe tip camping	41	31	8	2	-
Popasuri turistice	26	14	12	-	-
Pensiuni agroturistice	96	23	71	2	-
Apartamente sau camere de închiriat	13	5	8	-	-
TOTAL	2.526	596	1.783	79	68

5. Serviciile de servire a mesei și serviciile de agrement din cadrul unităților de cazare

Tipul unității de cazare	Mic dejun					Servicii de agrement						
	Cu mic dejun	Fără mic dejun	Cu mic dejun la cerere	Excursii / drumeții	Vânătoare / pescuit	Plimbări cu sania / trăsura	Vizite la stână	Seri folclorice / obiceiuri și tradiții	Locuri de joacă copii	Echitație / Schi	Bază tratament / agrement	Fără servicii de agrement
Pensiuni turistice	37	21	12	17	8	24	5	10	5	18	2	20
Hoteluri	10	4	3	7	3	4	2	4	3	5	8	5
Moteluri	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	3
Vile	3	3	1	4	3	5	3	3	2	3	3	2
Hosteluri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Bungalowuri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Cabane turistice	6	3	4	2	-	3	-	-	2	2	-	5
Campinguri	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Sate de vacanță	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Căsuțe tip camping	15	1	1	3	-	14	1	-	-	-	-	-
Popasuri turistice	2	1	1	4	1	2	-	-	-	1	-	-
Pensiuni agroturistice	10	2	2	3	2	9	2	2	6	2	-	2
Apartamente sau camere de închiriat	11	-	-	-	10	1	-	-	-	-	-	-
TOTAL	100	36	25	41	27	64	14	19	19	31	13	39

6. Tipul produselor oferite la masă turiștilor

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tipul unității de cazare	Produse tradiționale	Produse netradiționale	Nu oferă masa turiștilor
Pensiuni turistice	55	25	12
Hoteluri	14	14	2
Moteluri	4	4	-
Vile	5	2	2
Hosteluri	1	1	-
Bungalowuri	1	1	-
Cabane turistice	10	7	2
Campinguri	1	-	-
Sate de vacanță	1	-	-
Căsuțe tip camping	17	14	-
Popasuri turistice	4	-	-
Pensiuni agroturistice	10	1	3
Apartamente sau camere de închiriat	11	-	-
Total	134	69	21

7. Utilitățile puse la dispoziția turiștilor

Tipul unității de cazare	Apă curentă rece și caldă	Căldură	Tipul de combustibil folosit			
			Lemn	Gaz metan	Petrol	Motorină
Pensiuni turistice	70	70	58	15	1	1
Hoteluri	17	17	4	14	-	1
Moteluri	4	4	3	1	-	-
Vile	7	7	5	2	-	-
Hosteluri	1	1	-	1	-	-
Bungalowuri	1	1	1	-	-	-
Cabane turistice	13	13	13	-	-	-
Campinguri	1	1	1	-	-	-
Sate de vacanță	1	1	1	-	-	-
Căsuțe tip camping	17	17	16	1	-	-
Popasuri turistice	4	4	4	-	-	-
Pensiuni agroturistice	14	14	13	-	-	1
Apartamente sau camere de închiriat	11	11	11	-	-	-
Total	161	161	130	34	1	3

8. Unități pentru producerea souvenir-urilor

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tipul unității de cazare	Unități pentru producerea souvenir-urilor		Meșteri populari – produse tradiționale				
	Există	Nu există	Încondeietoare ouă	Țesătoare	Olar	Pictoricoane pe lemn	Sculptor lemn
Pensiuni turistice	37	33	24	14	14	8	8
Hoteluri	4	13	3	3	2	4	2
Moteluri	2	2	-	-	3	-	1
Vile	4	3	3	3	1	1	2
Hosteluri	-	1	-	-	-	-	-
Bungalowuri	-	1	-	-	-	-	-
Cabane turistice	4	9	3	1	1	1	1
Campinguri	1	-	1	-	-	-	-
Sate de vacanță	-	1	-	-	-	-	-
Căsuțe tip camping	1	16	-	1	-	-	-
Popasuri turistice	4	-	4	-	-	2	2
Pensiuni agroturistice	6	8	3	1	2	-	2
Apartamente sau camere de închiriat	1	10	1	-	-	-	-
Total	64	97	42	23	23	16	18

9. Toți reprezentanții structurilor de primire turistică consideră necesară dezvoltarea activității.

10. Aspecte despre care operatorii economici din sectorul turistic considera ca isi aduc aportul in mod decisiv la dezvoltarea afacerii

Tipul unității de cazare	Infrastructura rutieră	Utilități	Cadrul legislativ	Dezvoltare activități artizanale	Fonduri nerambursabile	Colaborare la nivel local	Spații de agrement	Promo-vare	Pârții de schi	Aeroport
Pensiuni turistice	46	4	3	1	15	7	17	22	15	1

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Hoteluri	13	8	-	7	3	-	5	1	5	1
Moteluri	2	-	-	-	3	1	-	1	-	-
Vile	6	-	-	-	1	-	1	-	2	-
Hosteluri	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Bungalowuri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cabane turistice	6	3	-	1	6	-	3	2	1	-
Campinguri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sate de vacanță	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Căsuțe tip camping	-	-	1	-	2	-	14	15	-	-
Popasuri turistice	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Pensiuni agroturistice	7	-	-	-	3	-	2	1	3	-
Apartamente sau camere de închiriat	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Total	85	15	4	9	36	8	42	44	26	2

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

In ceea ce priveste formularele 1 si 2, centralizarea fost realizata la nivel de localitate a judetului, iar interpretarea si analiza datelor a fost elaborata per zona, dupa cum urmeaza :

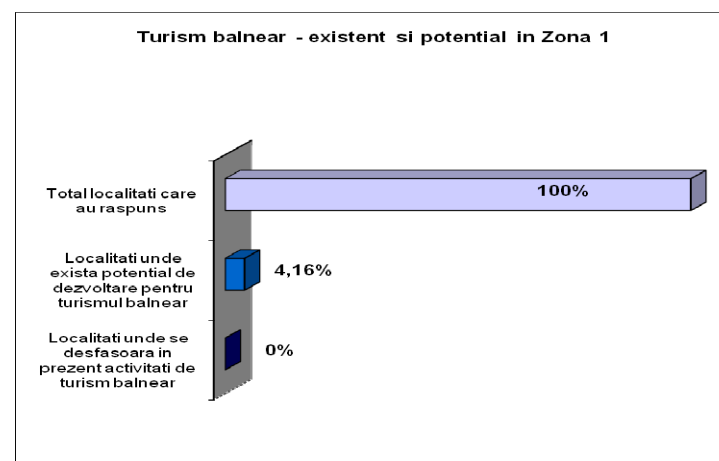
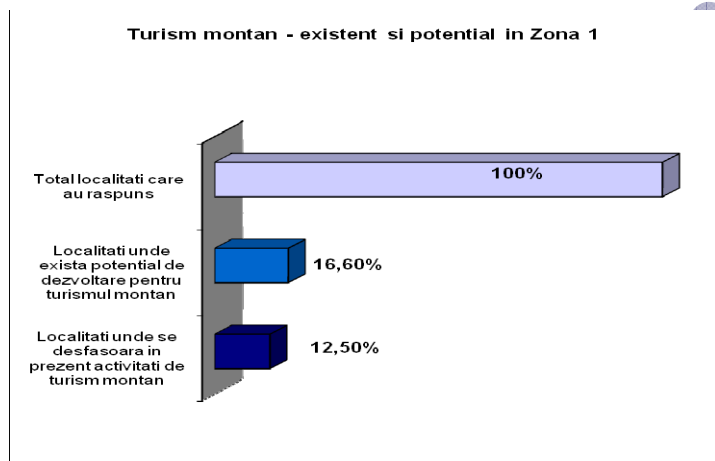
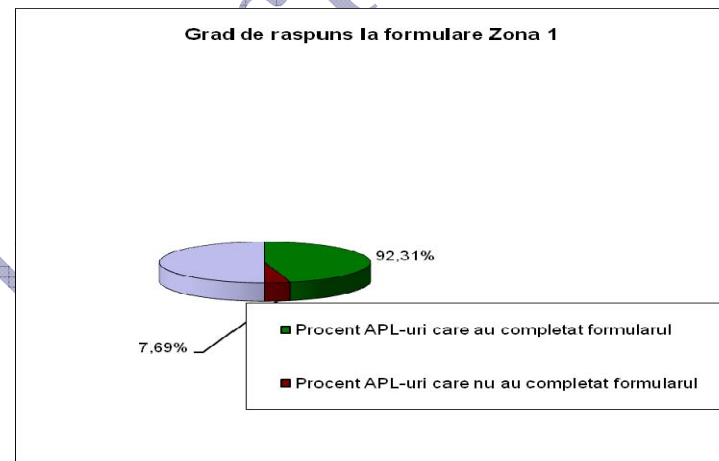
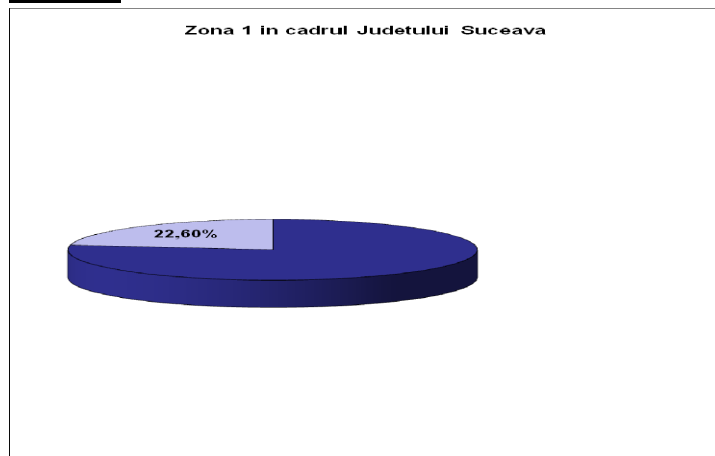
Zona 1	Zona 2	Zona 3	Zona 4	Zona 5	Zona 6	Zona 7
Suceava	Falticeni	Radauti	Siret	Gura Humorului	Campulung Moldovenesc	Vatra Dornei
Adâncata	Baia	Bilca	Bălcăuți	Capu Câmpului	Breaza	Brosteni
Arbore	Bogdănești	Brodina	Calafindești	Frasin	Ciocănești	Coșna
Bălăceana	Boroaia	Burla	Grămești	Mănăstirea Humorului	Frumosu	Crucea
Bosanci	Bunești	Dornești	Grănicești	Ostra	Fundu Moldovei	Dorna Candrenilor
Botoșana	Cornu Luncii	Frătăuții Noi	Mușenița	Păltinoasa	Izvoarele Sucevei	Dorna-Arini
Cajvana	Dolhasca	Frătăuții Vechi	Șerbăuți	Stulpicani	Moldova-Sulița	Iacobeni
Comănești	Dolhești	Gălănești	Zamostea	Dragoiști	Moldovița	Panaci
Dărmănești	Drăgușeni	Horodnic De Jos		Berchișești	Pojorâta	Poiana Stampei
Dumbrăveni	Fântâna Mare	Horodnic De Sus		Ciprian Porumbescu	Sadova	Saru Dornei
Fântânele	Forăști	Iaslovăț		Ilișești	Vama	
Hânești	Hârtop	Marginea		Pârteștii de Jos	Cârlibaba	
Ipoțești	Horodniceni	Milisauti		Cacica	Vatra Moldoviței	
Mitocu Dragomirnei	Liteni	Putna		Valea Moldovei		
Moara	Mălini	Satu Mare				
Pătrăuți	Pretești	Straja Sucevița				
Poieni Solca	Rădășeni					
Salcea	Rasca	Ulma				
Șcheia	Slatina	Vicovu De Jos				
Siminicea	Vadu Moldovei	Vicovu De Sus				
Solca	Vulturești	Voitinel				
Stroiesti		Volovat				
Todirești						
Udești						
Verești						
Zvoristea						

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

2. Tipurile de turism practicate in fiecare din cele 7 zone, precum si valoarea conferita zonelor de existenta monumentelor istorice sau religioase a fost estimat in baza datelor colectat de la consiliile locale (primarii)

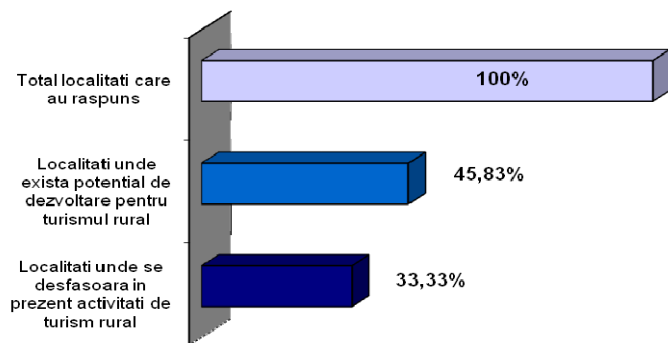
In baza datelor colectate, am procedat la intocmirea urmatoarelor grafice, pe zone :

Zona 1

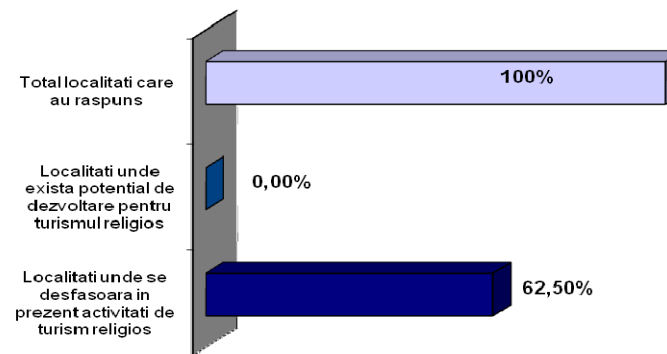

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

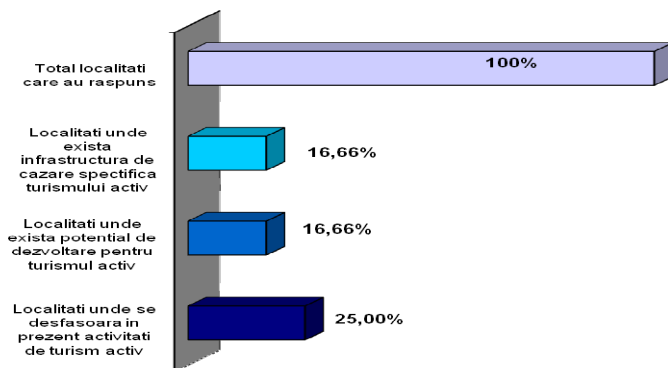
Turism rural - existent si potential in Zona 1

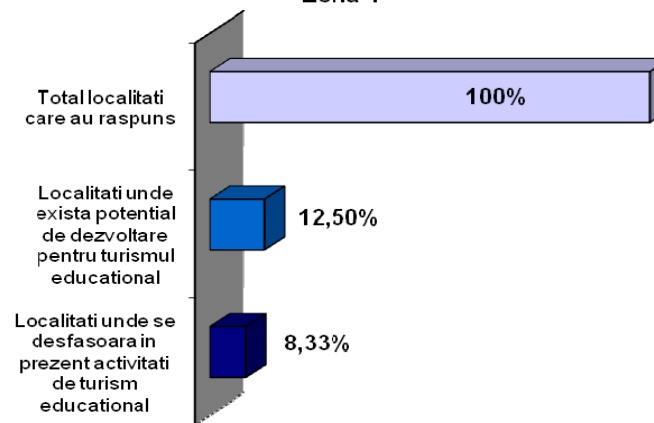
Turism religios - existent si potential in Zona 1

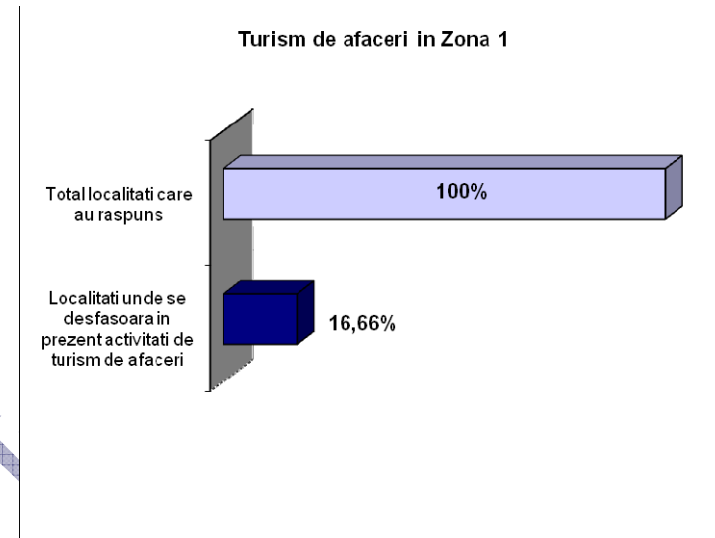
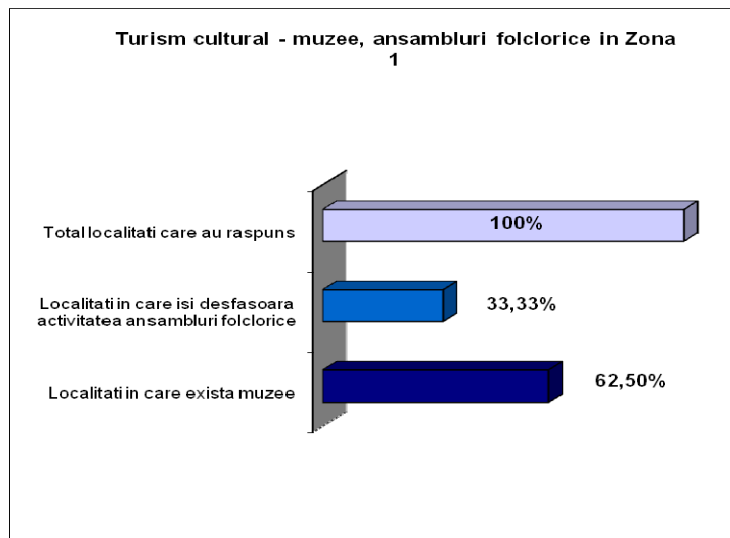
Turism activ - existent, potential, infrastructura specifica in Zona 1

Turism educational - potential si existent in Zona 1

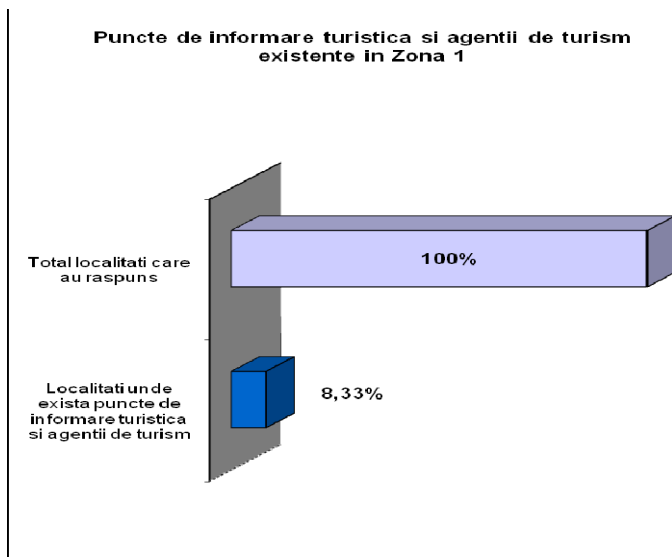
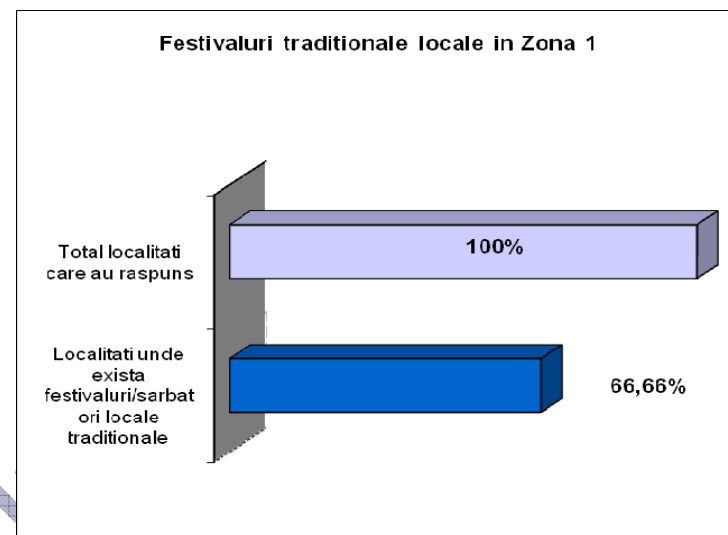
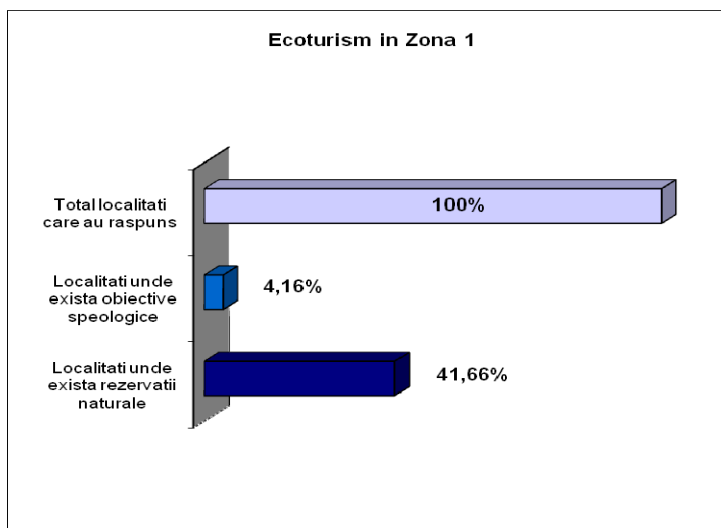

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

document

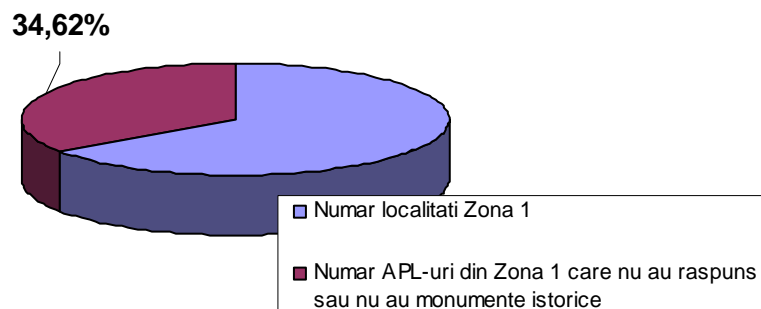
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

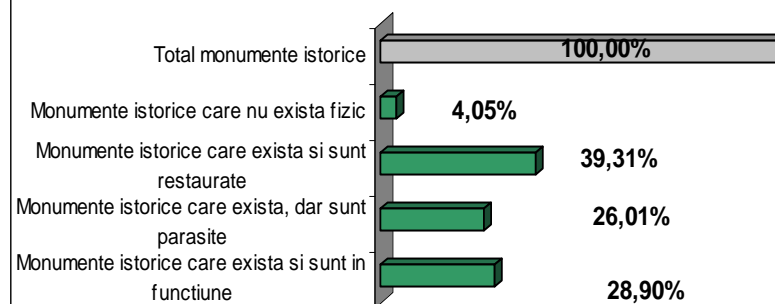
In ceea ce priveste starea **monumentelor istorice si religioase din zona 1**, situatia se prezinta dupa cum urmeaza :

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

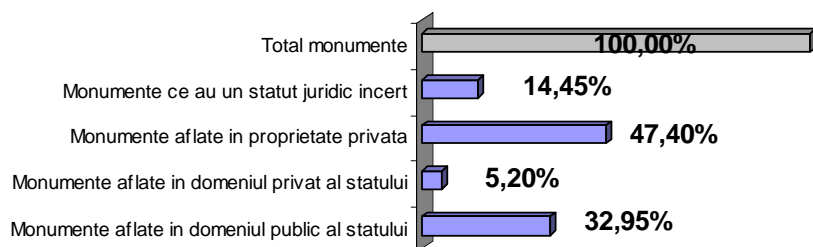
APL-uri din zona 1 care nu au raportat prezenta monumentelor istorice pe raza localitatii

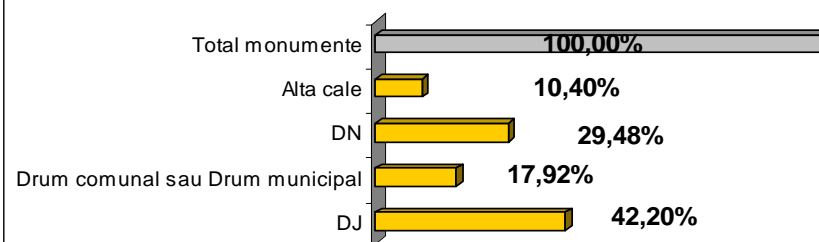
Starea fizica a monumentelor istorice din Zona 1

Statutul juridic al monumentelor istorice din Zona 1

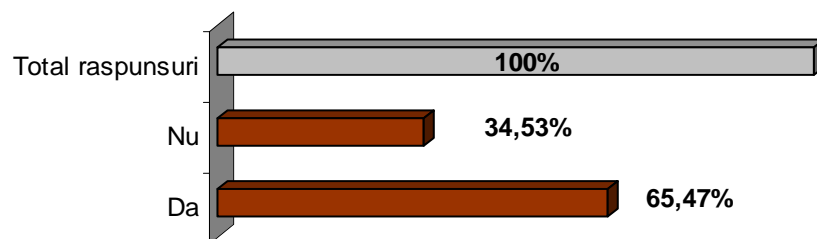

Calea de acces la monumentele istorice din Zona 1 este reprezentata de:

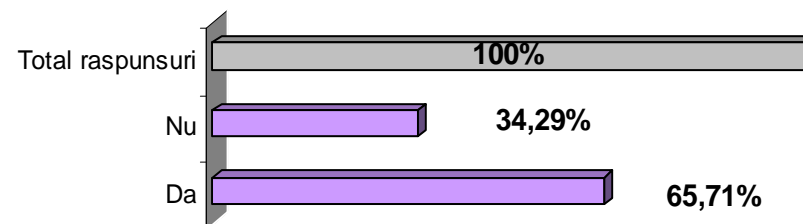

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

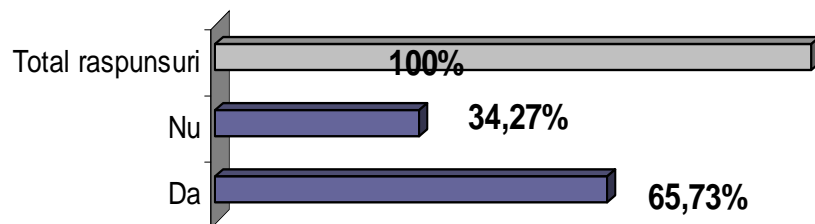
Exista retea de canalizare in apropiere:

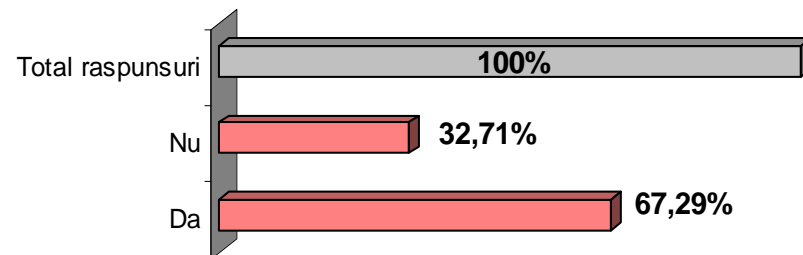
Exista retea de alimentare cu apa in apropiere:

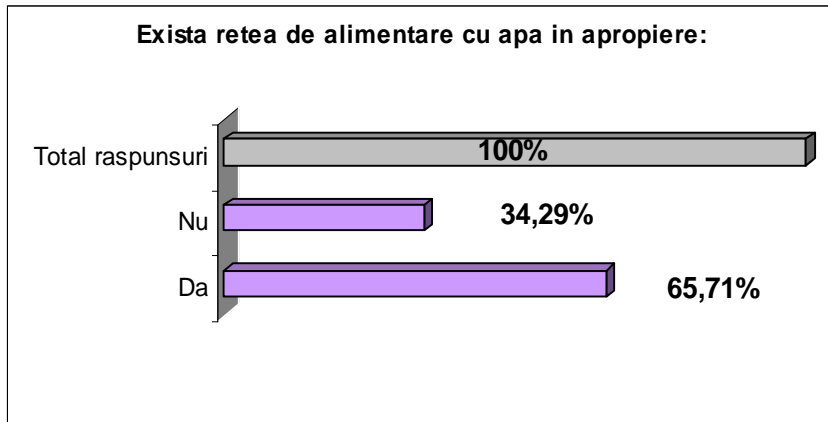
Monumentul este iluminat:

Monumentul este imprejmuit:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

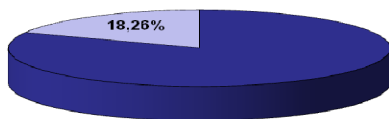

document în lucru

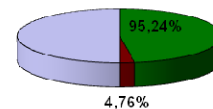
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zona 2

Zona 2 în cadrul Județului Suceava

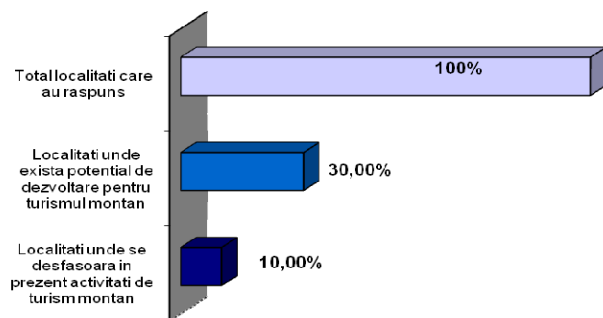

Grad de răspuns la formulare - Zona 2

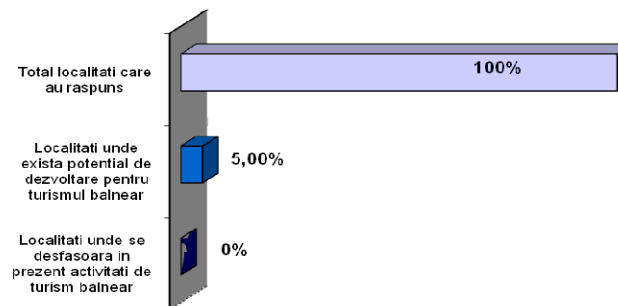

- Procent APL-uri care au completat formularul
- Procent APL-uri care nu au completat formularul

Turism montan - existent și potențial în Zona 2

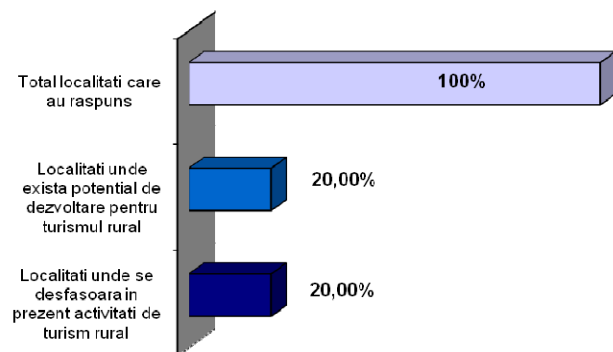

Turism balnear - existent și potențial în Zona 2

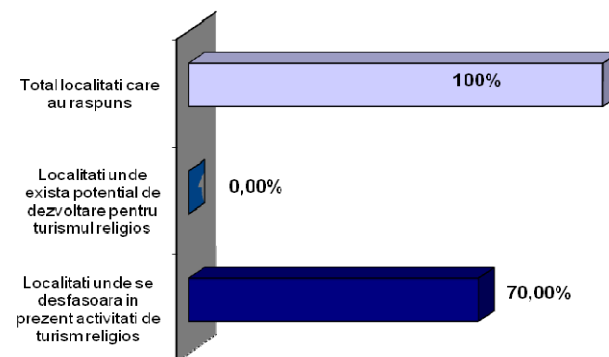

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

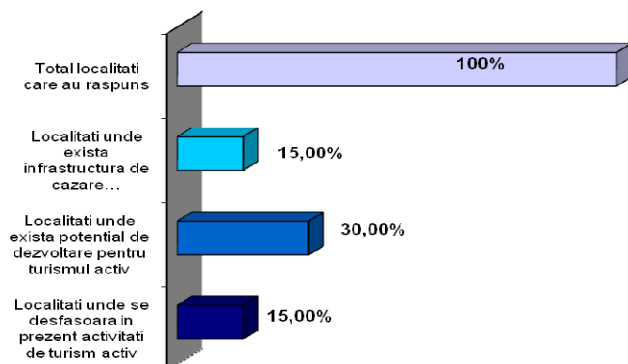
Turism rural - existent si potential in Zona 2

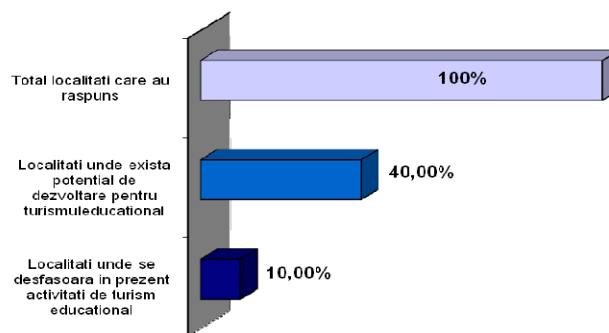
Turism religios - existent si potential in Zona 2

Turism activ - existent, potential, Infrastructura specifica in Zona 2

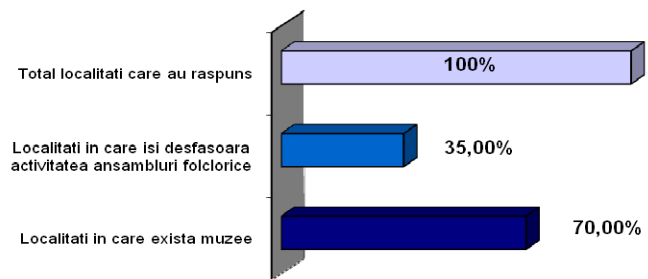

Turism educational - potential si existent in Zona 2

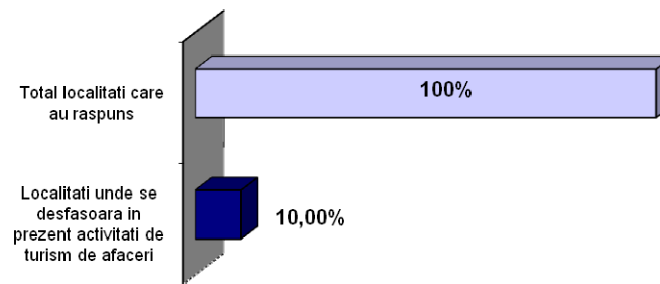

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

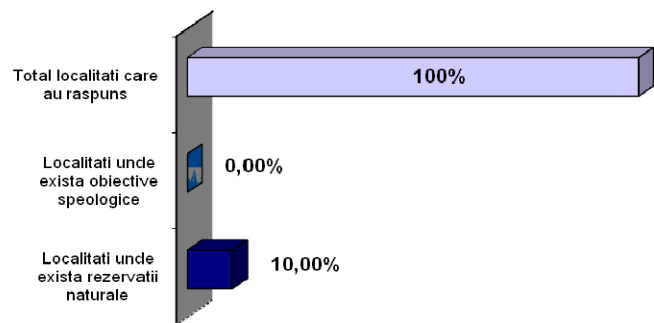
Turism cultural - muzee, ansambluri folclorice in Zona 2

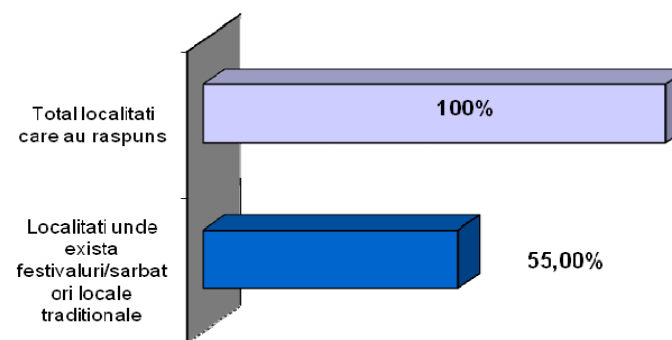
Turism de afaceri in Zona 2

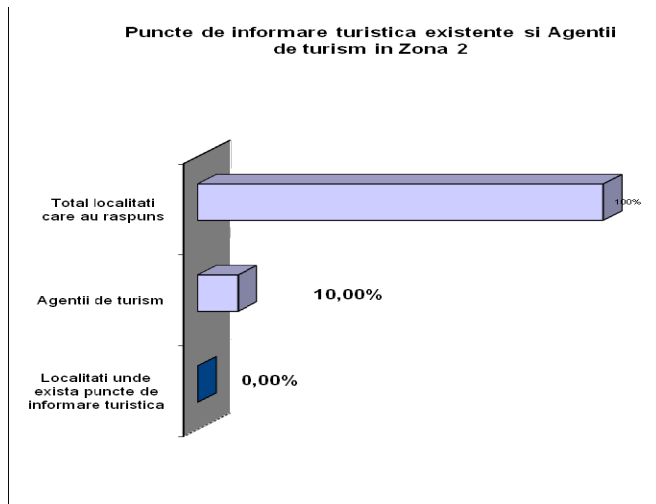
Ecoturism in Zona 2

Festivaluri traditionale locale in Zona 2

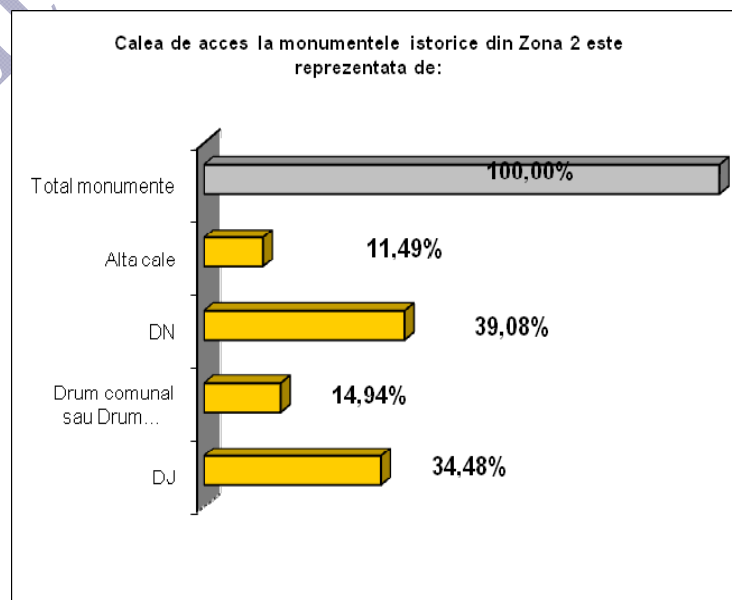
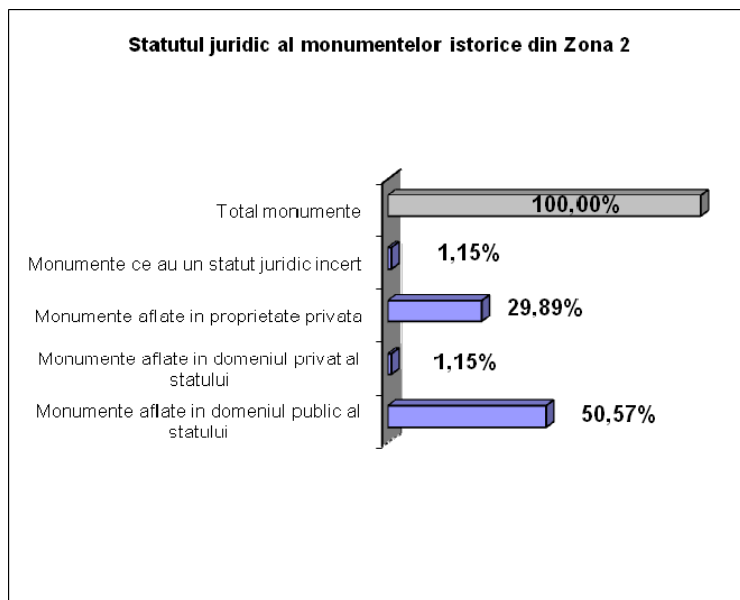
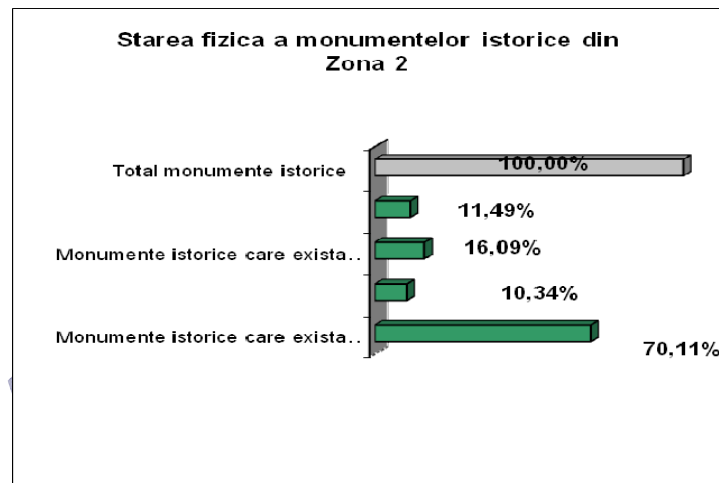
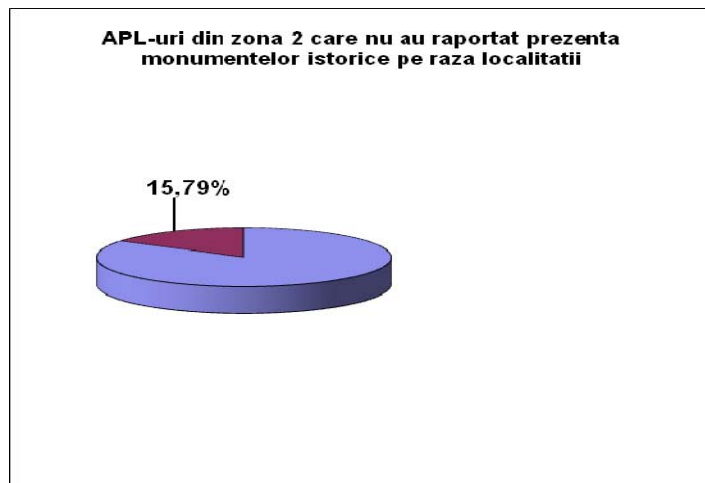
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

document în lucru

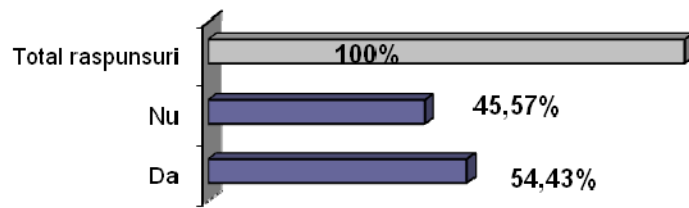
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

În ceea ce privește starea **monumentelor istorice și religioase din zona 2**, situația se prezintă după cum urmează :

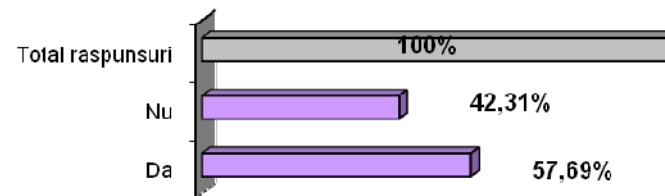

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

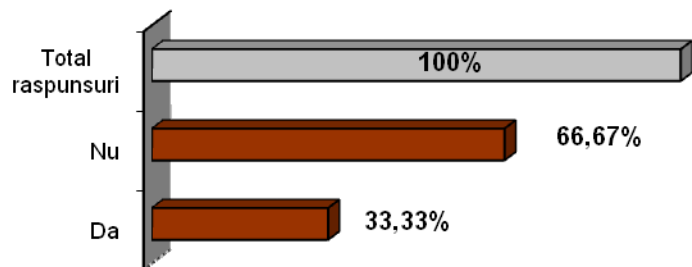
Monumentul este iluminat:

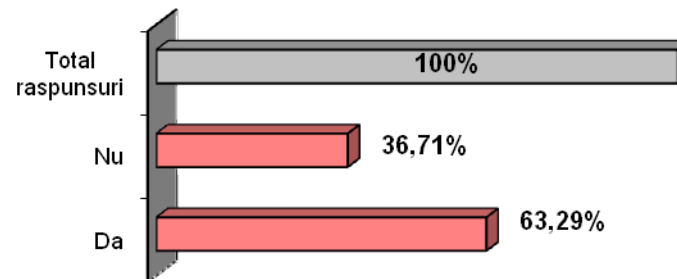
Exista retea de alimentare cu apa in apropiere:

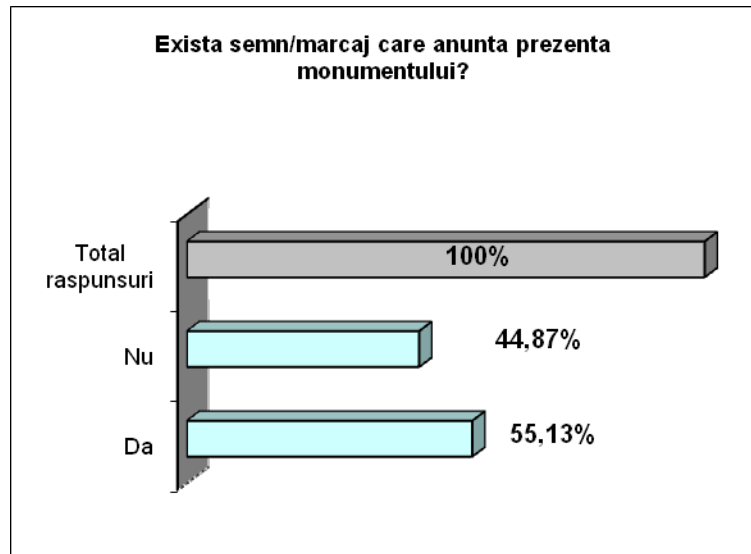
Exista retea de canalizare in apropiere:

Monumentul este imprejmuat:

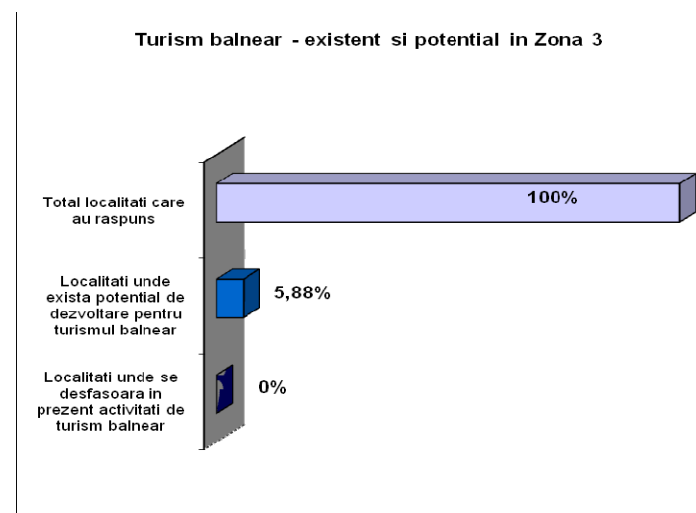
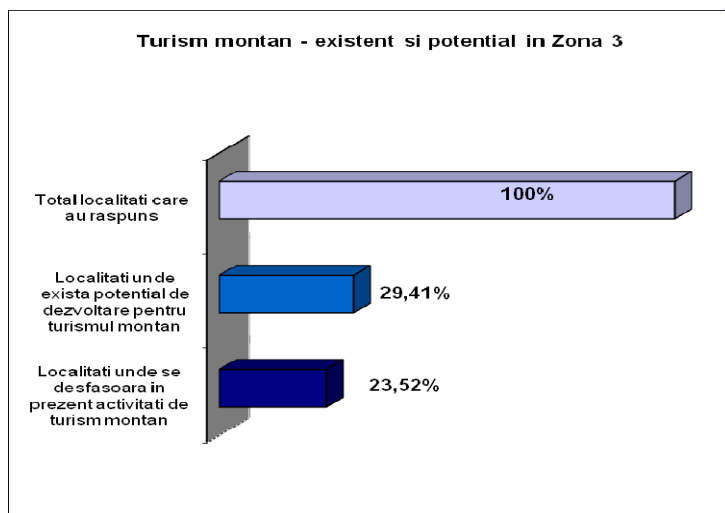
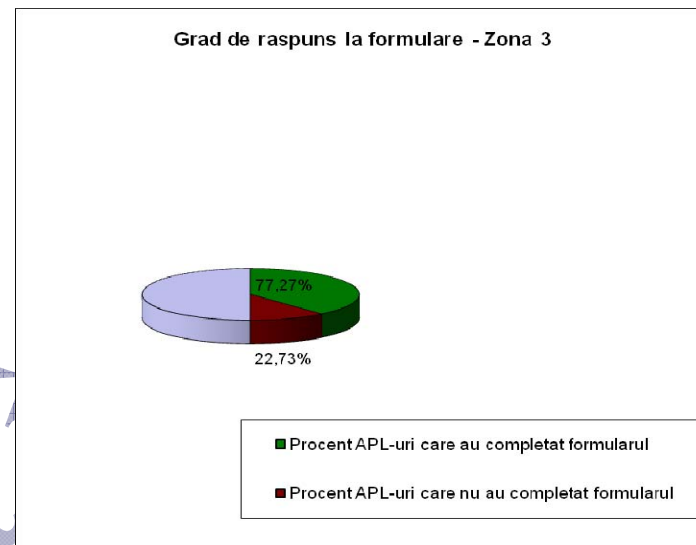
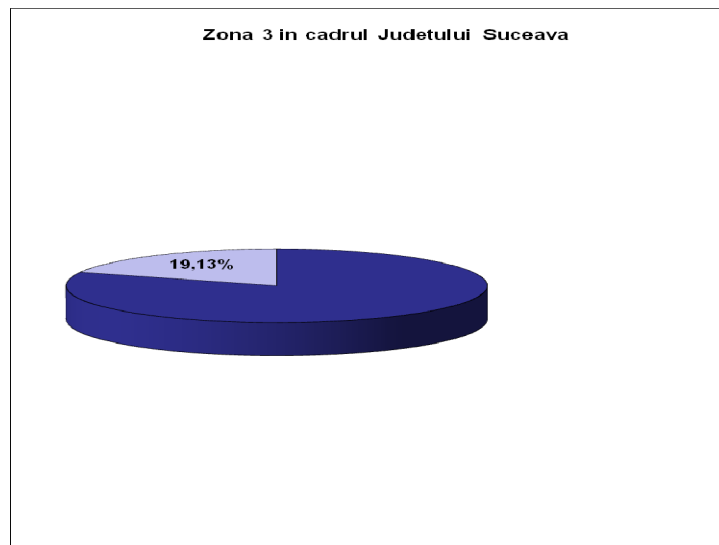
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

document în lucru

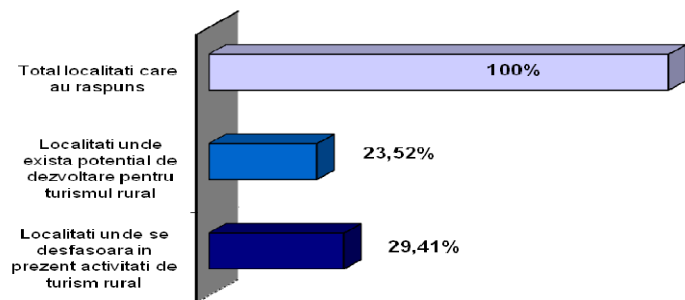
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zona 3

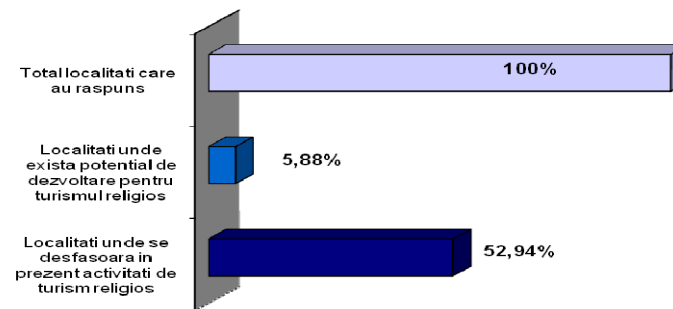

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

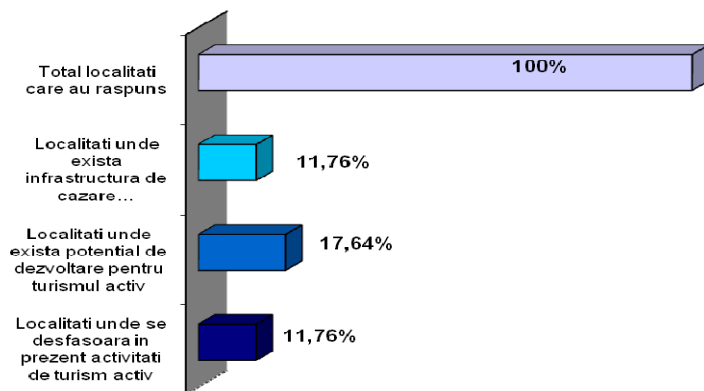
Turism rural - existent si potential in Zona 3

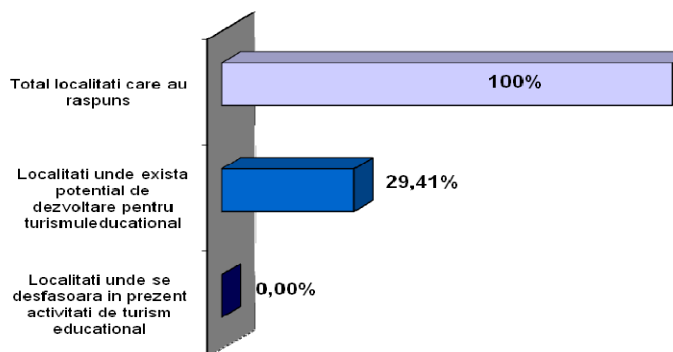
Turism religios - existent si potential in Zona 3

Turism activ - existent, potential, infrastructura specifica in Zona 3

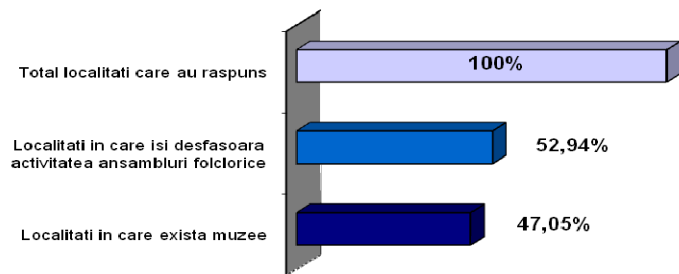

Turism educational - potential si existent in Zona 3

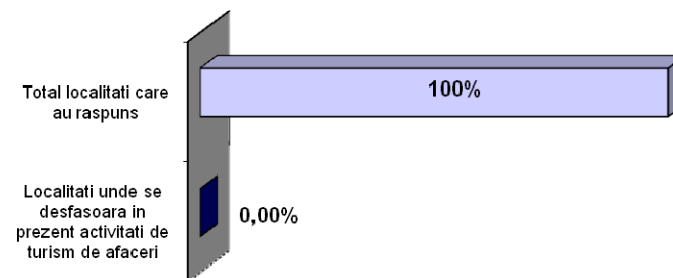

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

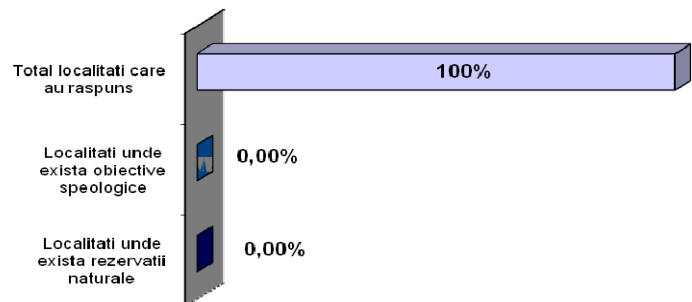
Turism cultural - muzee, ansambluri folclorice in Zona 3

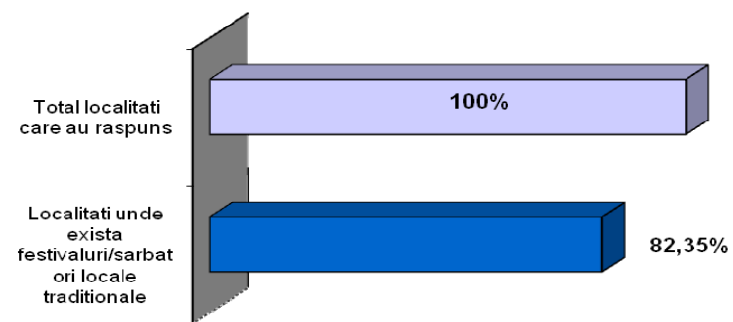
Turism de afaceri in Zona 3

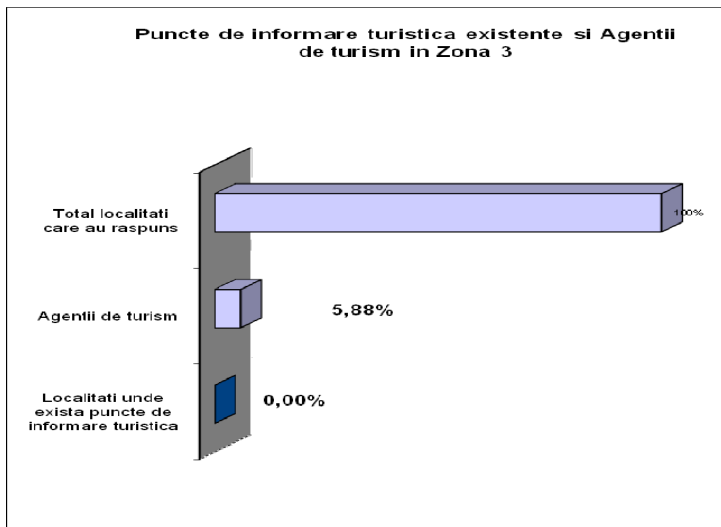
Ecoturism in Zona 3

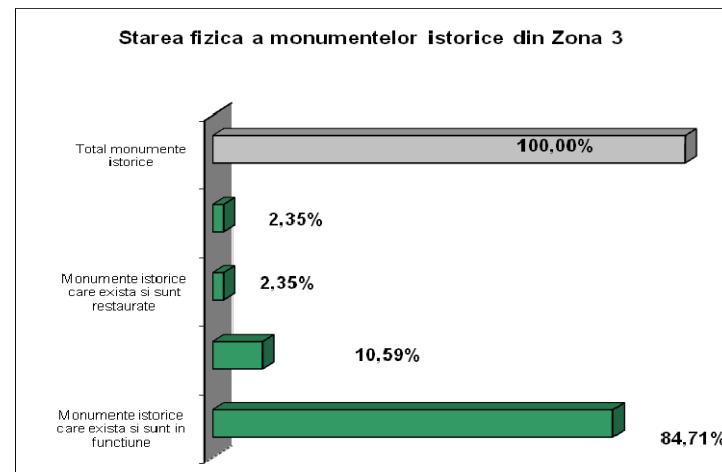
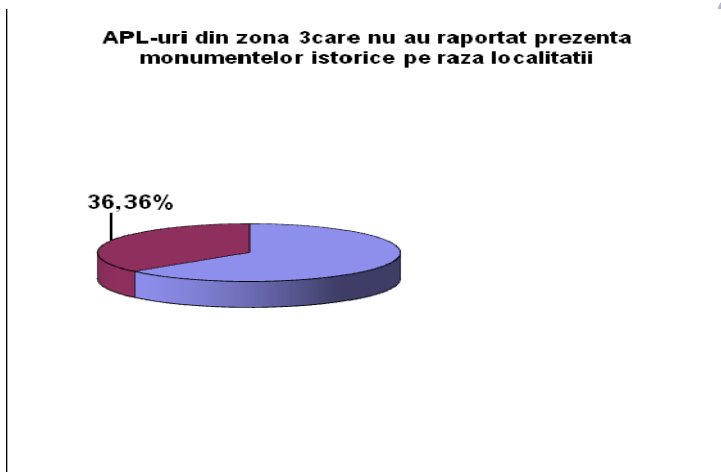
Festivaluri traditionale locale in Zona 3

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

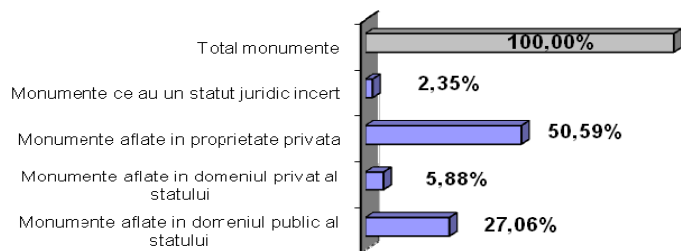

In ceea ce priveste starea **monumentelor istorice si religioase din zona 3**, situatia se prezinta dupa cum urmeaza :

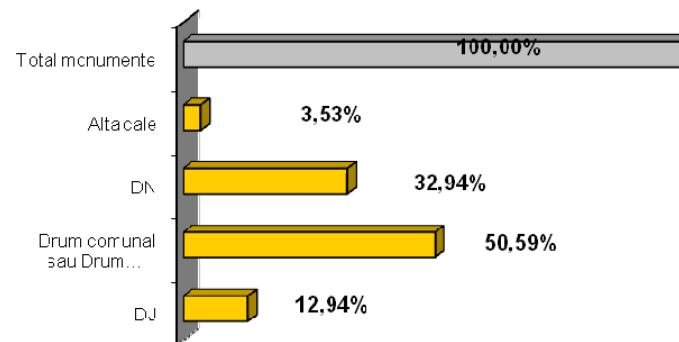

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

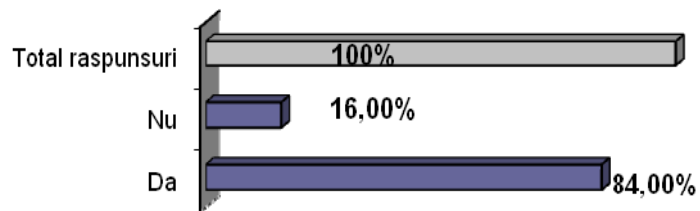
Statutul juridic al monumentelor istorice din Zona 3

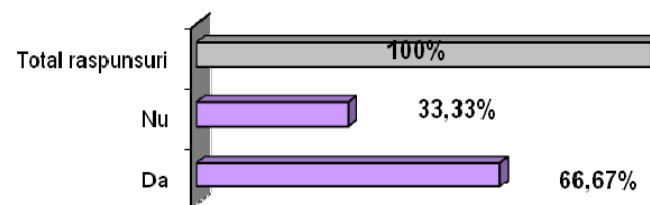
Calea de acces la monumentele istorice din Zona 3 este reprezentata de:

Monumentul este iluminat:

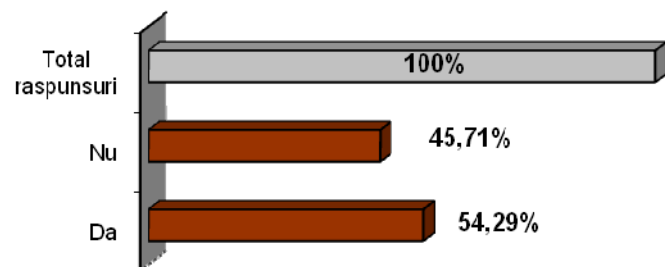

Exista retea de alimentare cu apa in apropiere:

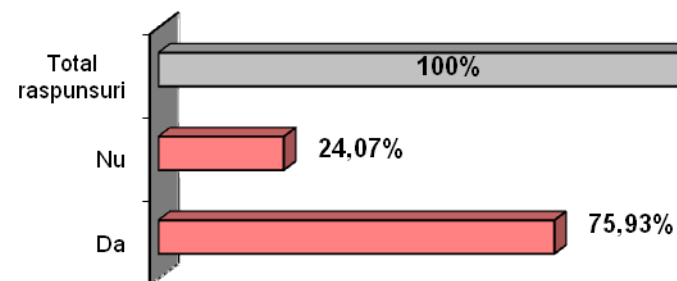

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

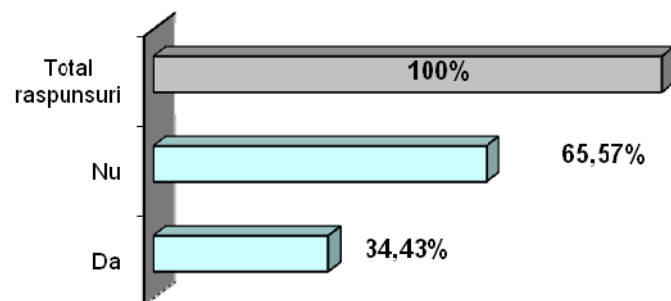
Exista retea de canalizare in apropiere:

Monumentul este imprejmuit:

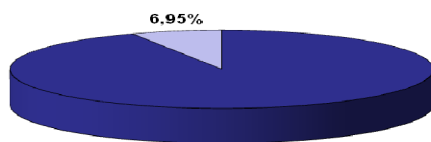
Exista semn/marcaj care anunta prezenta monumentului?

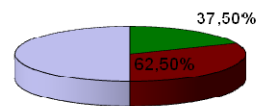
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zona 4

Zona 4 in cadrul Judetului Suceava

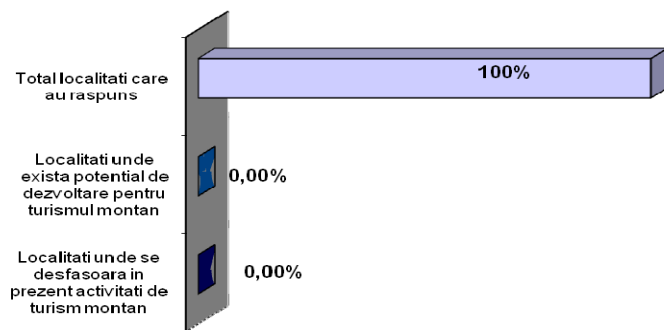

Grad de raspuns la formulare - Zona 4

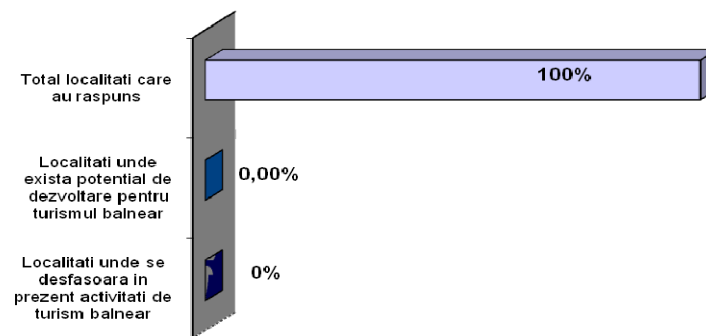

- Procent APL-uri care au completat formularul
- Procent APL-uri care nu au completat formularul

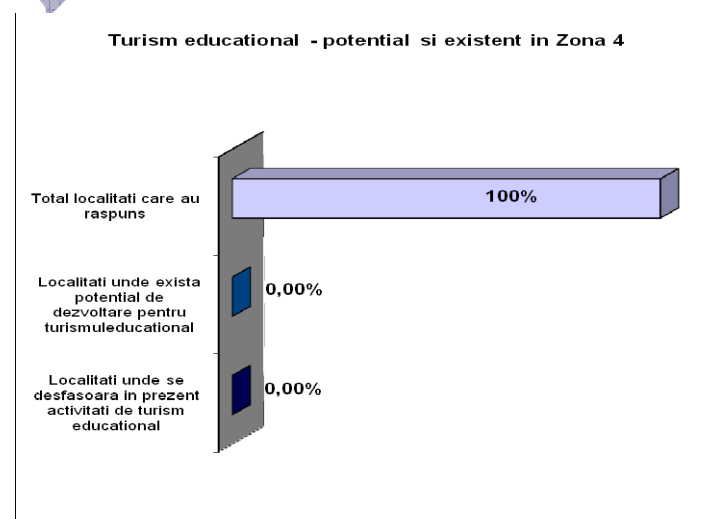
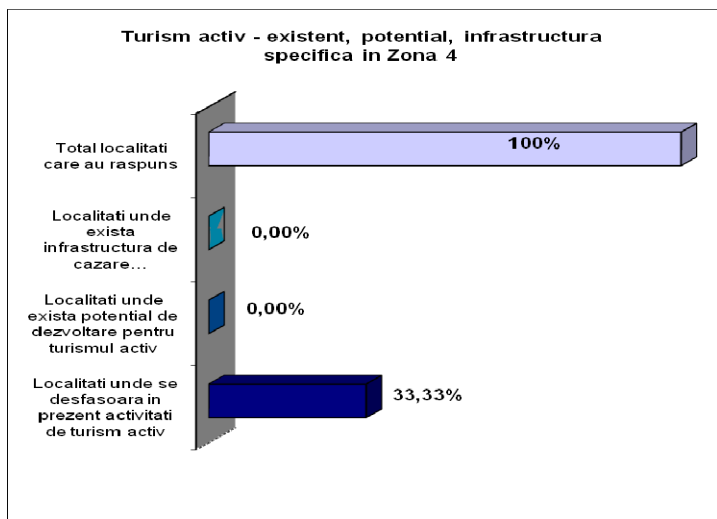
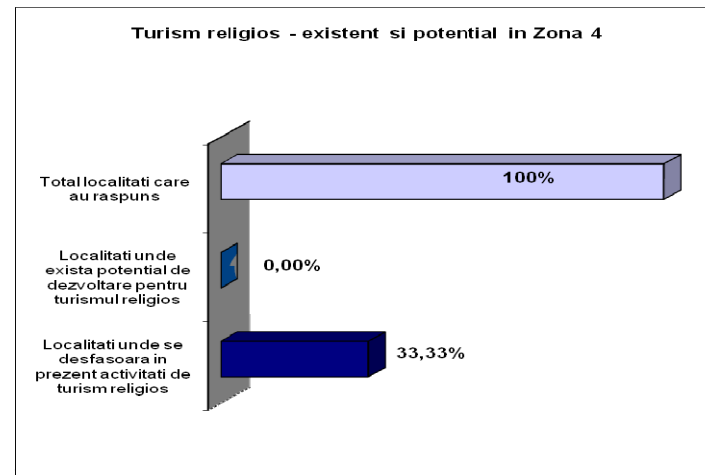
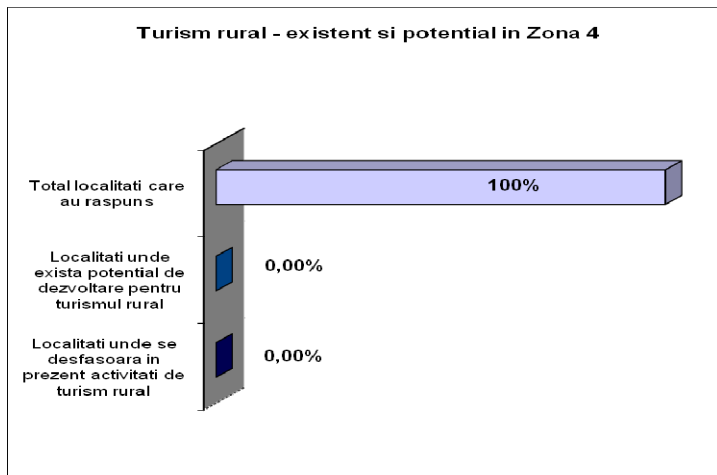
Turism montan - existent si potential in Zona 4

Turism balnear - existent si potential in Zona 4

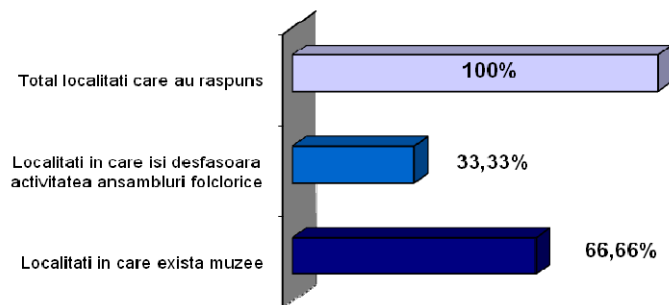

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

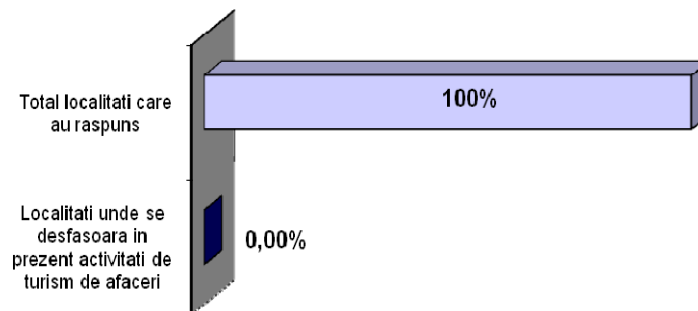

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

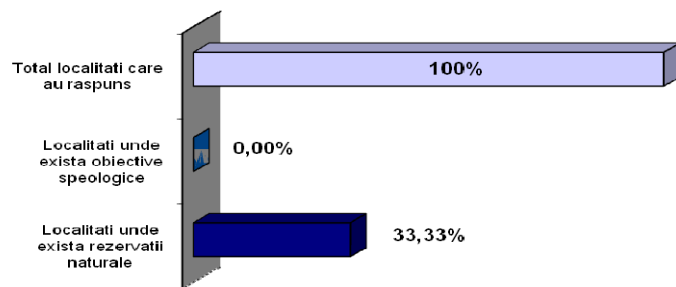
Turism cultural - muzee, ansambluri folclorice in Zona 4

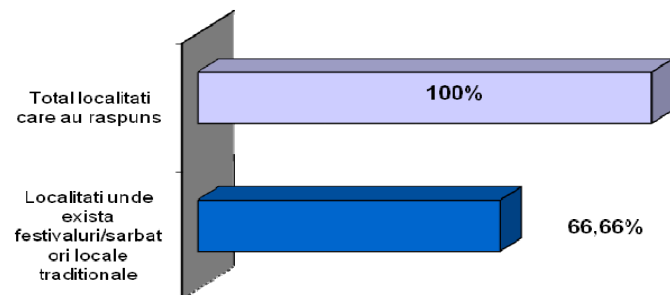
Turism de afaceri in Zona 4

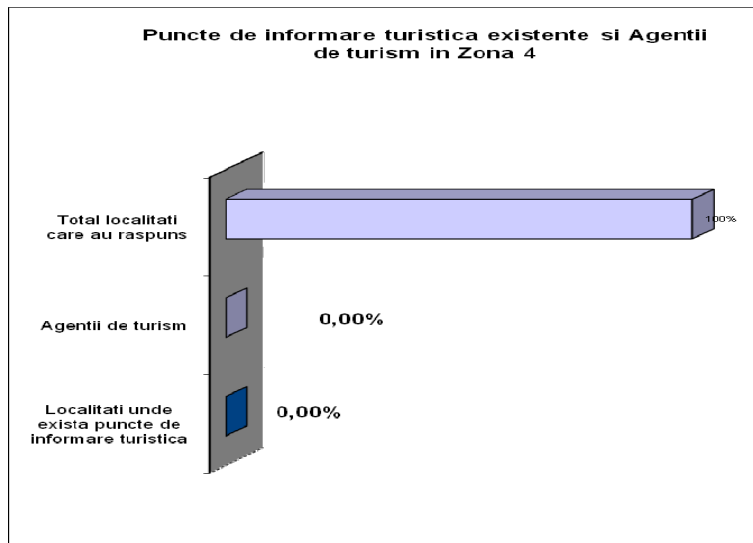
Ecoturism in Zona 4

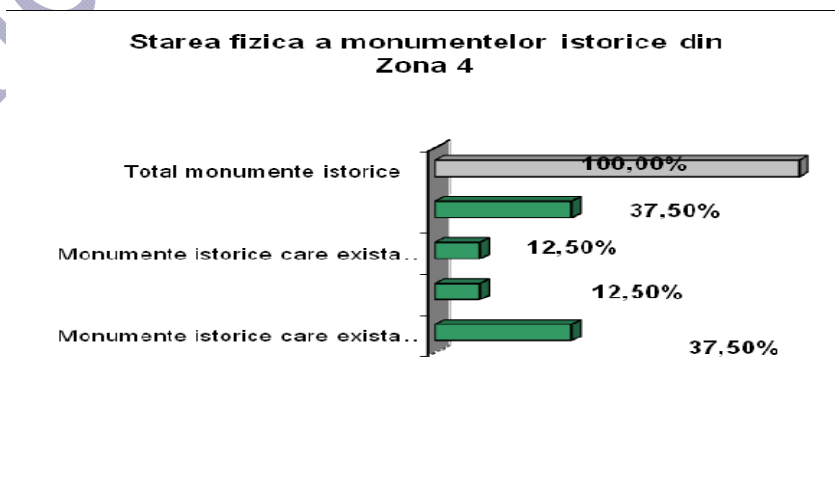
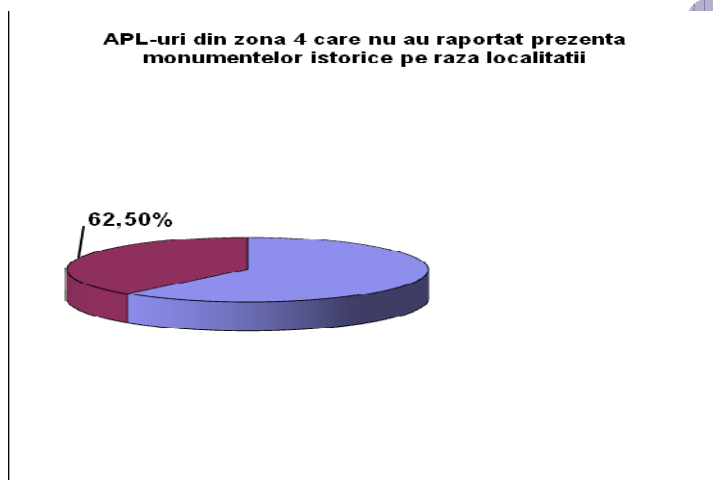
Festivaluri tradiționale locale in Zona 4

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

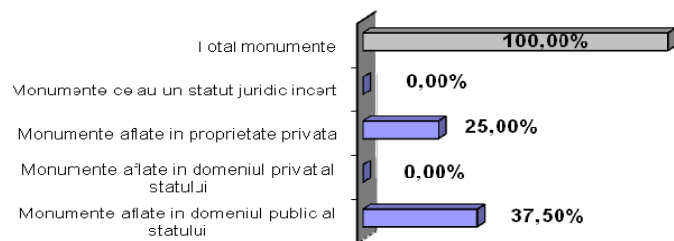

In ceea ce priveste starea monumentelor istorice si religioase din zona 4, situatia se prezinta dupa cum urmeaza :

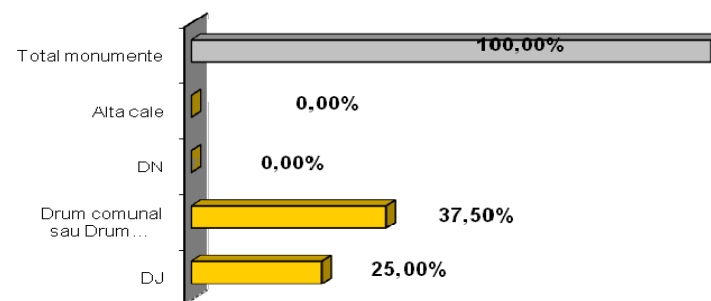

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

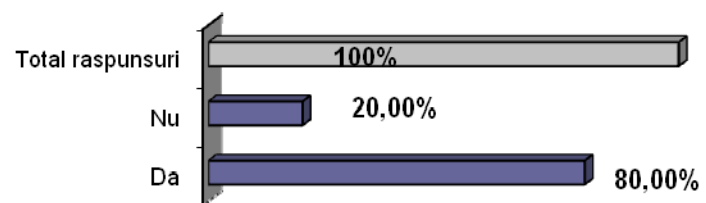
Statutul juridic al monumentelor istorice din Zona 4

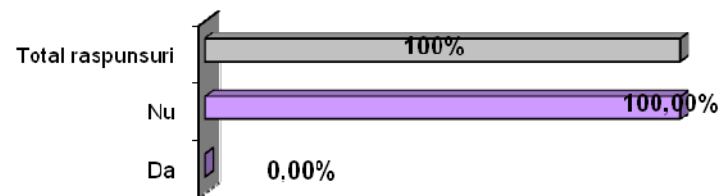
Calea de acces la monumentele istorice din Zona 4 este reprezentata de:

Monumentul este iluminat:

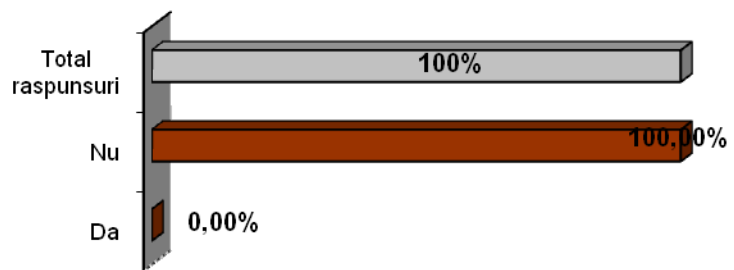

Exista retea de alimentare cu apa in apropiere:

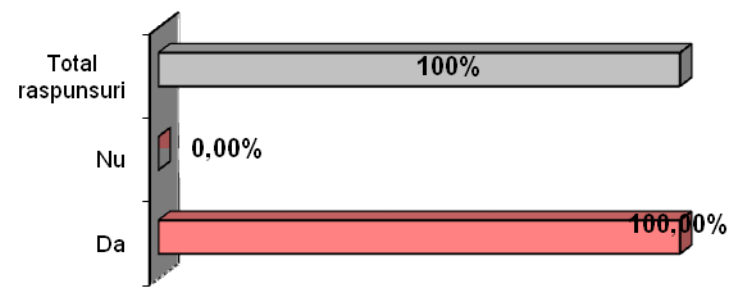

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

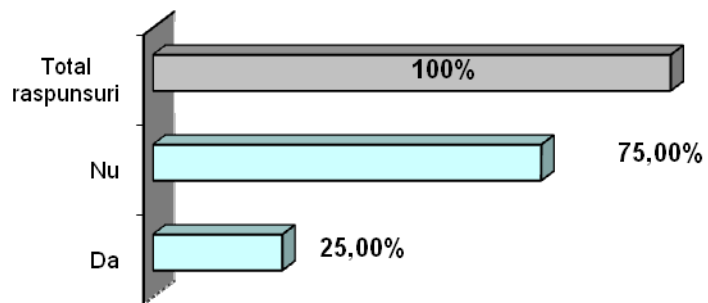
Exista retea de canalizare in apropiere:

Monumentul este imprejmuit:

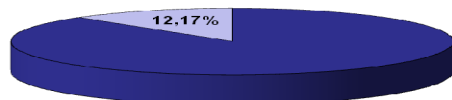
Exista semn/marcaj care anunta prezenta monumentului?

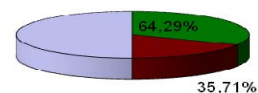
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zona 5

Zona 5 in cadrul Judetului Suceava

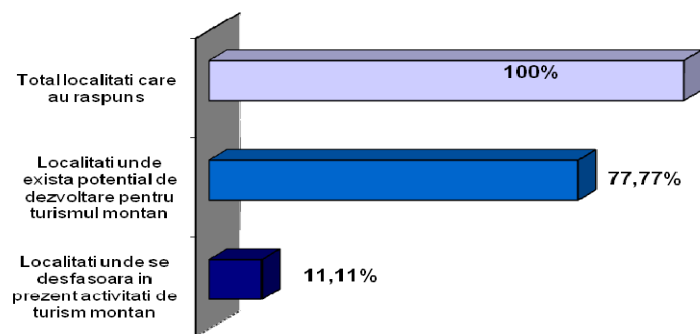

Grad de raspuns la formulare - Zona 5

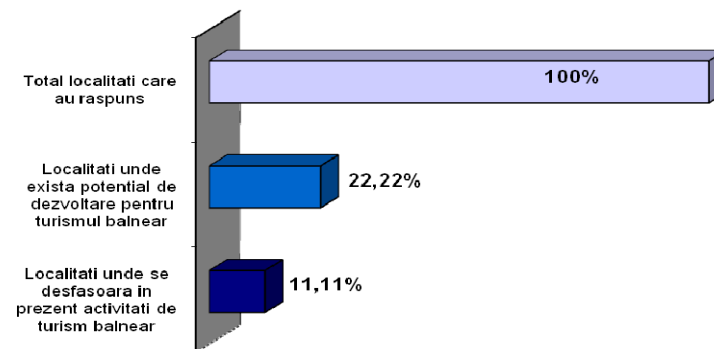

■ Procent APL-uri care au completat formularul
■ Procent APL-uri care nu au completat formularul

Turism montan - existent si potential in Zona 5

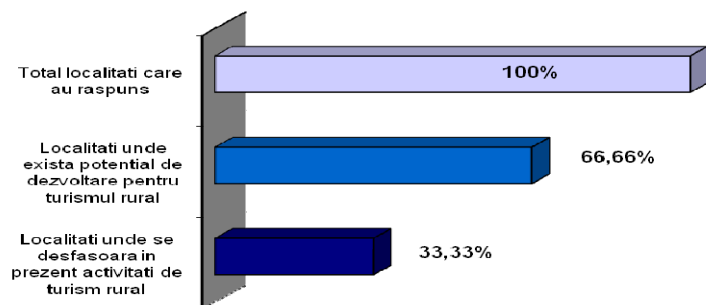

Turism balnear - existent si potential in Zona 5

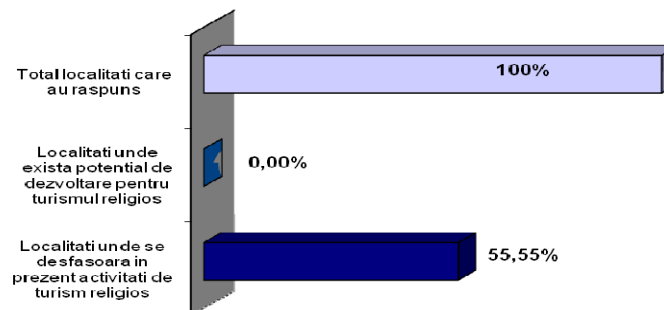

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

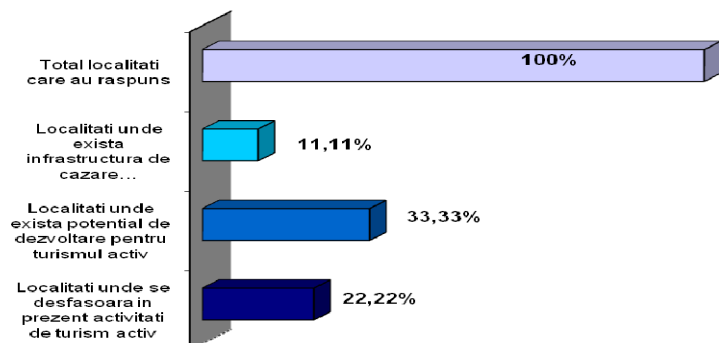
Turism rural - existent si potential in Zona 5

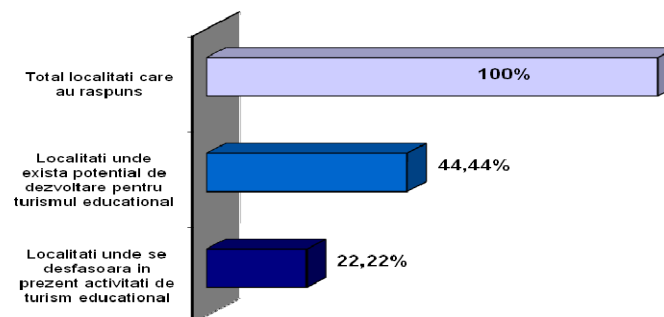
Turism religios - existent si potential in Zona 5

Turism activ - existent, potential, infrastructura specifica in Zona 5

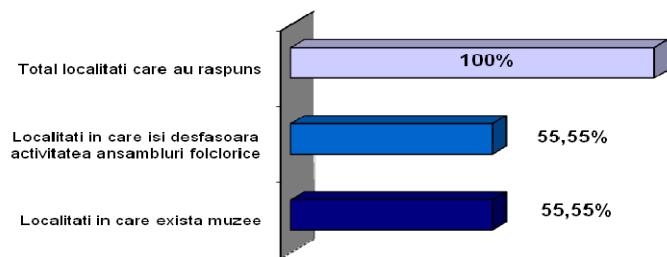

Turism educational - potential si existent in Zona 5

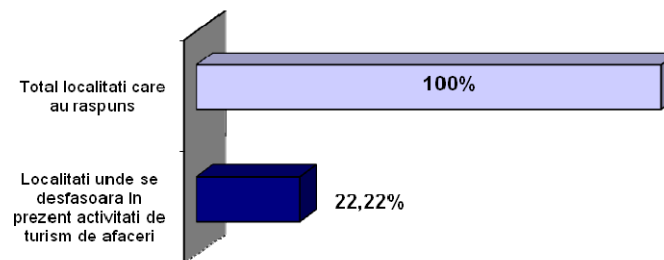

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

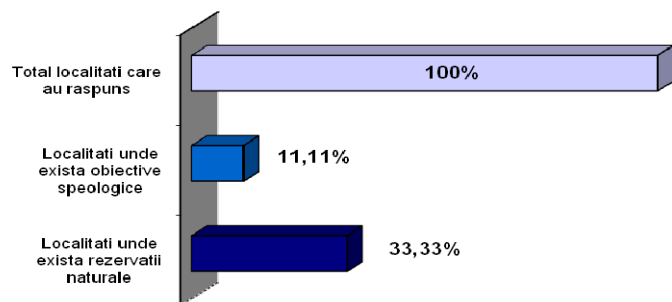
Turism cultural - muzee, ansambluri folclorice in Zona 5

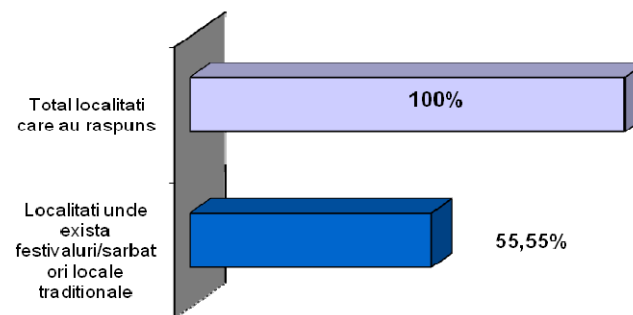
Turism de afaceri in Zona 5

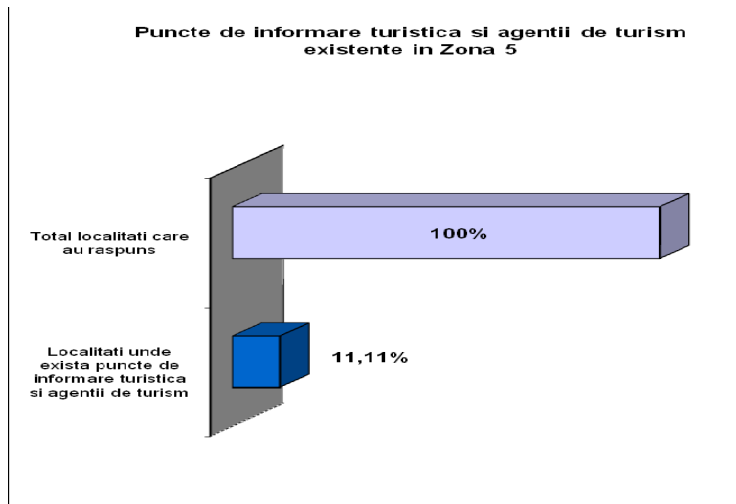
Ecoturism in Zona 5

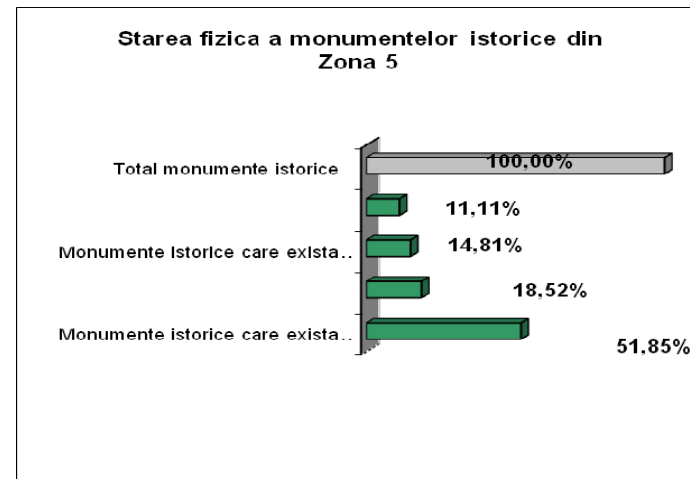
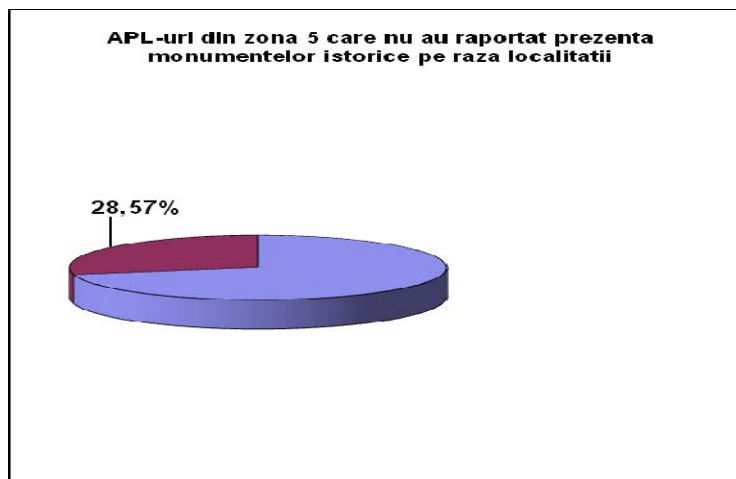
Festivaluri traditionale locale in Zona 5

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

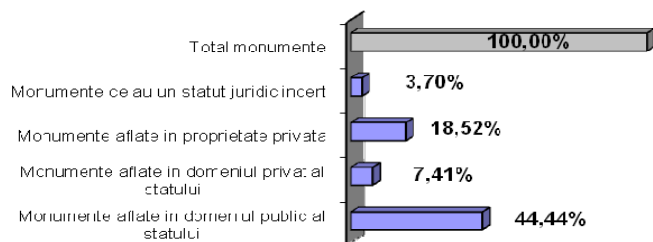

In ceea ce priveste starea monumentelor istorice si religioase din zona 5, situatia se prezinta dupa cum urmeaza :

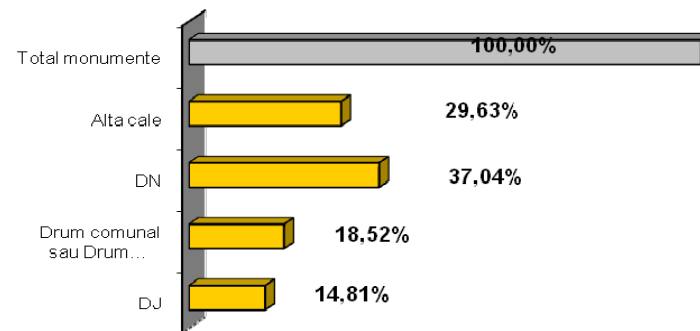

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

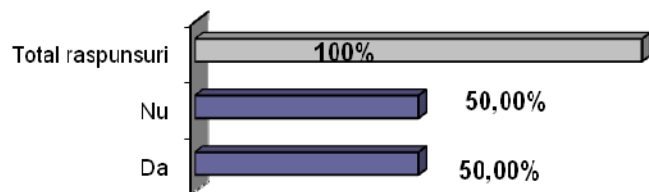
Statutul juridic al monumentelor istorice din Zona 5

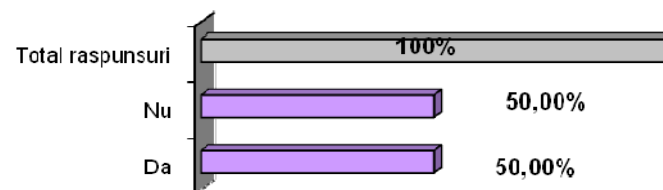
Calea de acces la monumentele istorice din Zona 5 este reprezentata de:

Monumentul este iluminat:

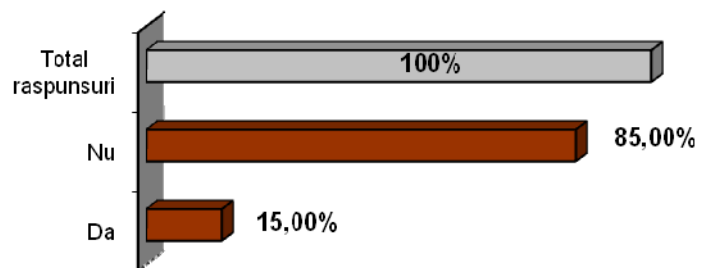

Exista retea de alimentare cu apa in apropiere:

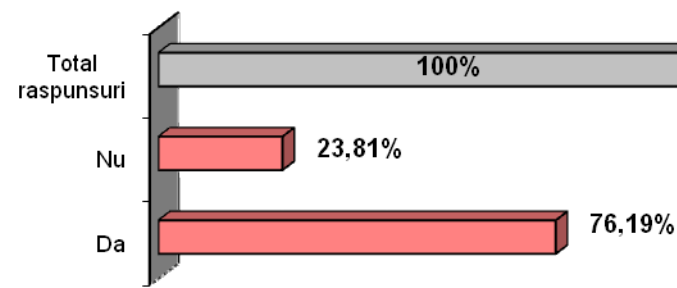

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

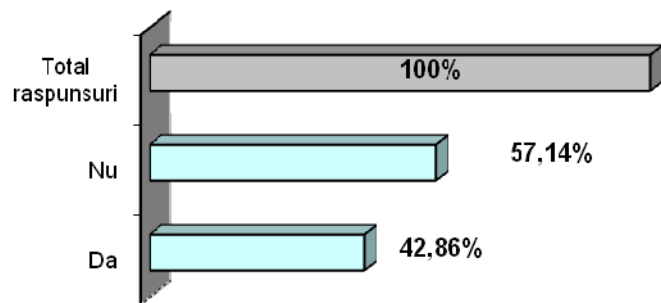
Exista retea de canalizare in apropiere:

Monumentul este imprejmuit:

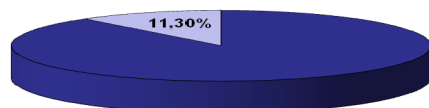
Exista semn/marcaj care anunta prezenta monumentului?

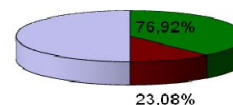
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zona 6

Zona 6 în cadrul Județului Suceava

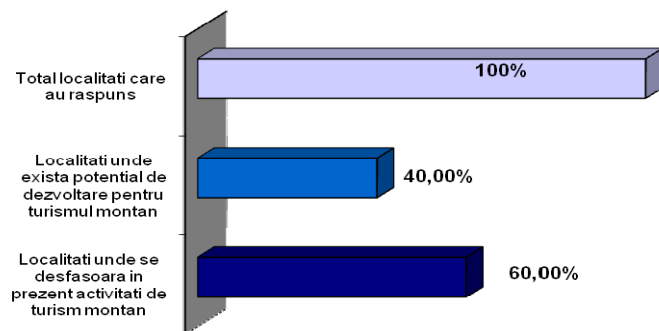

Grad de raspuns la formulare Zona 6

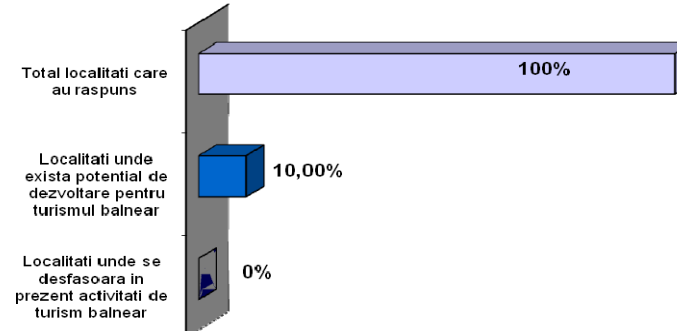

- Procent APL-uri care au completat formularul
- Procent APL-uri care nu au completat formularul

Turism montan - existent si potential in Zona 6

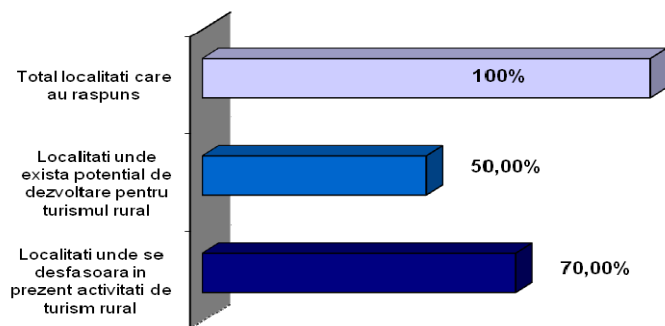

Turism balnear - existent si potential in Zona 6

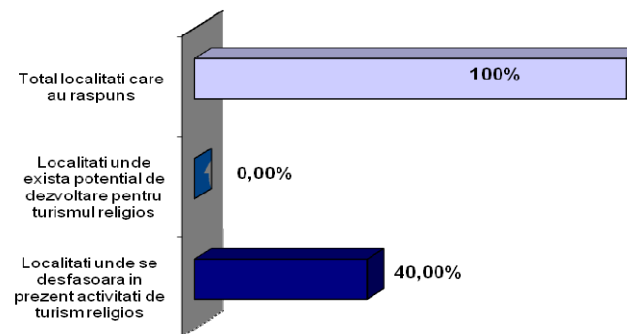

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

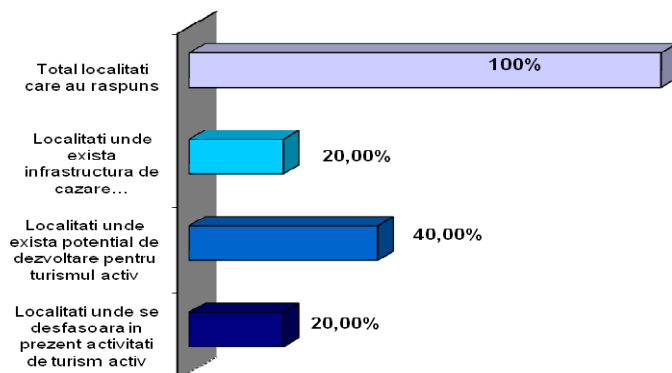
Turism rural - existent si potential in Zona 6

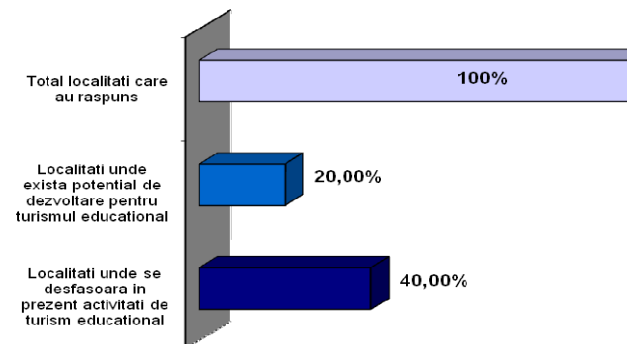
Turism religios - existent si potential in Zona 6

Turism activ - existent, potential, infrastructura specifica in Zona 6

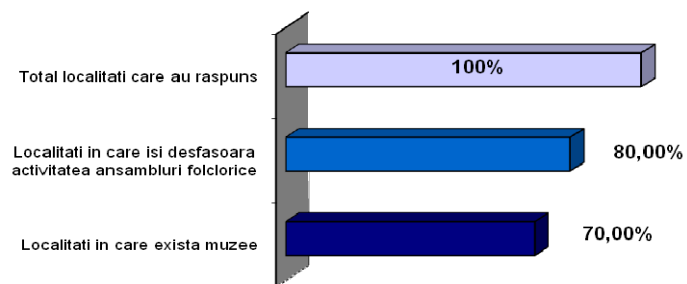

Turism educational - potential si existent in Zona 6

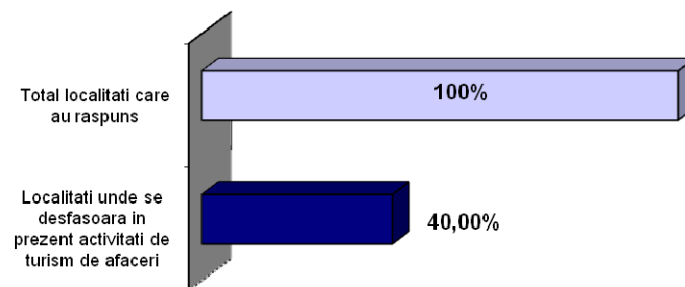

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

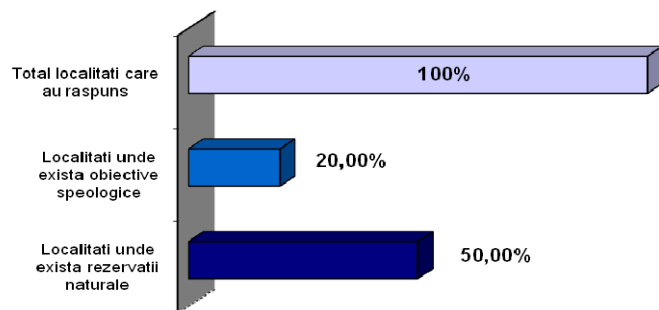
Turism cultural - muzee, ansambluri folclorice in Zona 6

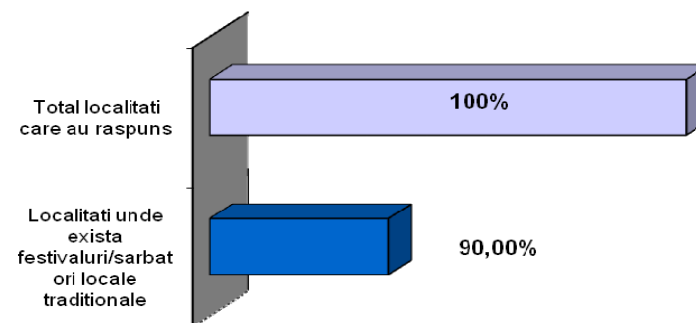
Turism de afaceri in Zona 6

Ecoturism in Zona 6

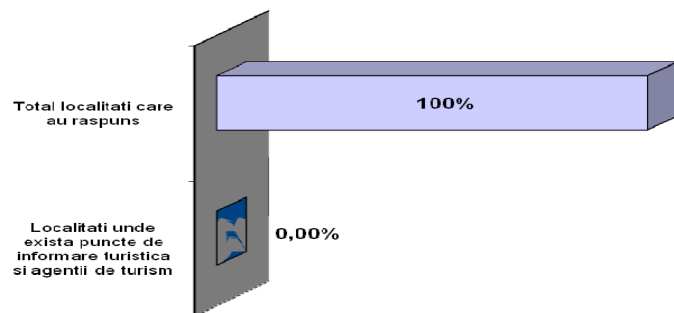

Festivaluri traditionale locale in Zona 6

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Puncte de informare turistica si agentii de turism existente in Zona 6

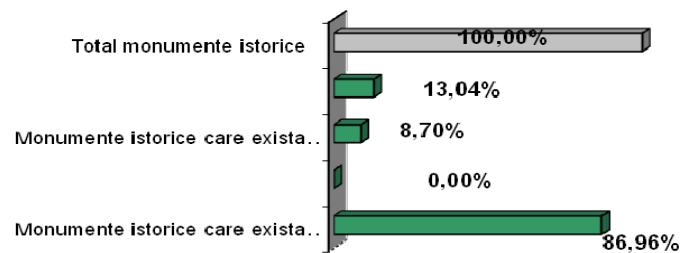
In ceea ce priveste starea monumentelor istorice si religioase din zona 6, situatia se prezinta dupa cum urmeaza :

APL-uri din zona 6 care nu au raportat prezenta monumentelor istorice pe raza localitatii

61,54%

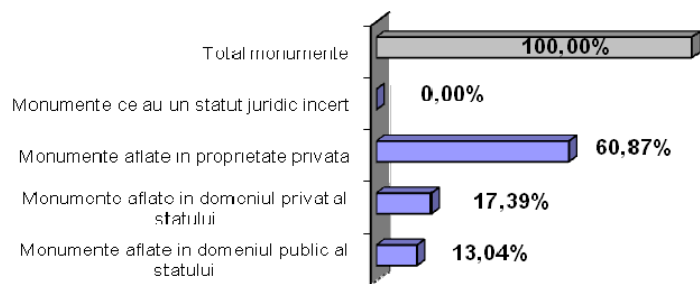

Starea fizica a monumentelor istorice din Zona 6

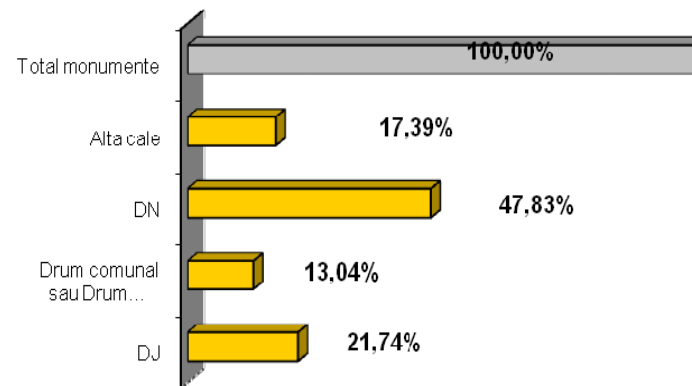

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

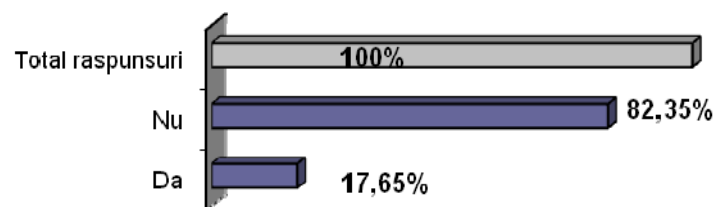
Statutul juridic al monumentelor istorice din Zona 6

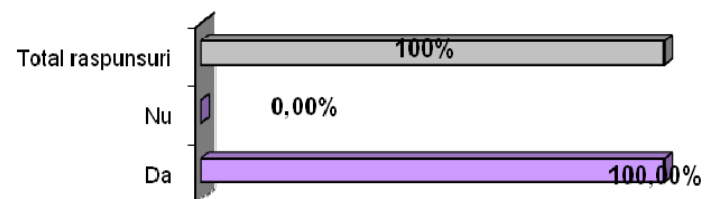
Calea de acces la monumentele istorice din Zona 6 este reprezentata de:

Monumentul este iluminat:

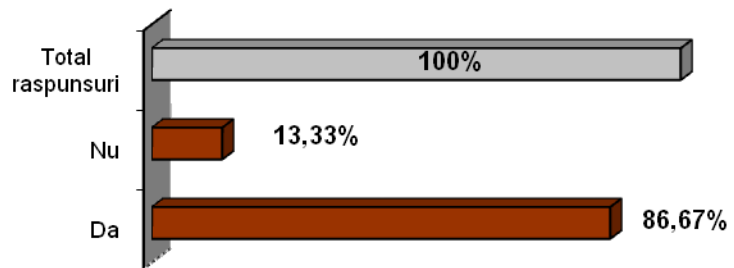

Exista retea de alimentare cu apa in apropiere:

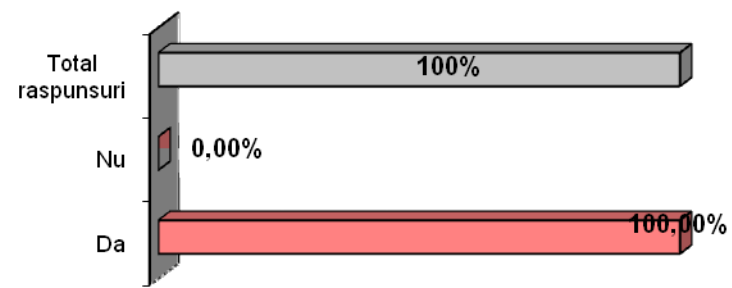

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

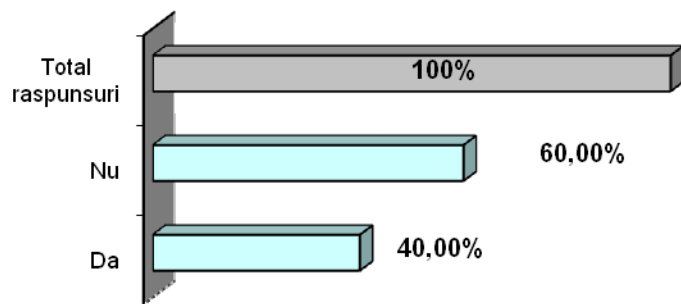
Exista retea de canalizare in apropiere:

Monumentul este imprejmuir:

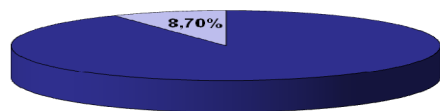
Exista semn/marcaj care anunta prezenta monumentului?

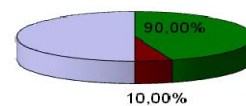
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Zona 7

Zona 7 in cadrul Judetului Suceava

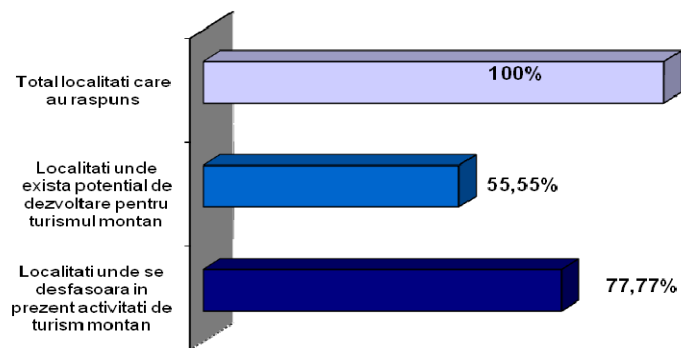

Grad de raspuns la formulare Zona 7

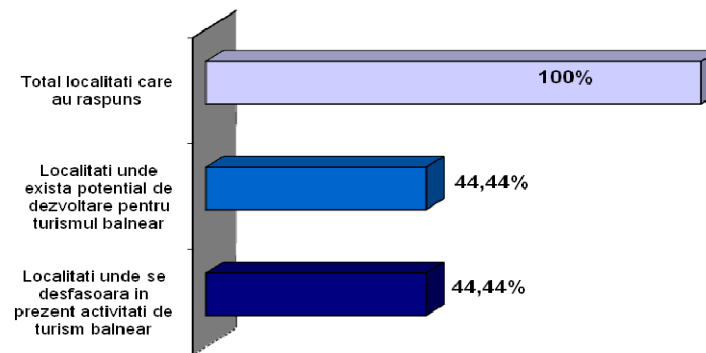

- Procent APL-uri care au completat formularul
- Procent APL-uri care nu au completat formularul

Turism montan - existent si potential in Zona 7

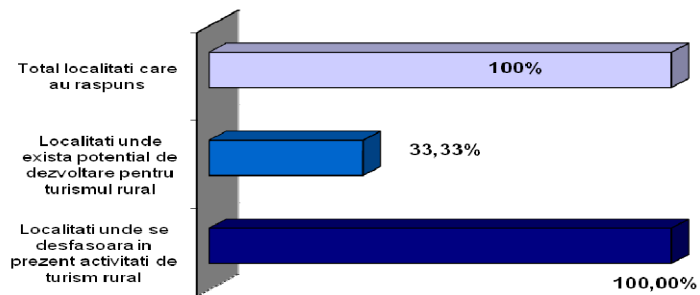

Turism balnear - existent si potential in Zona 7

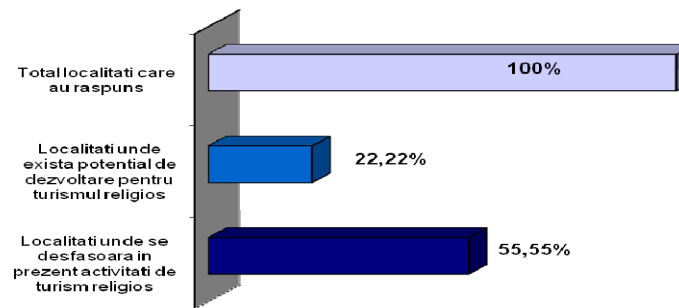

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

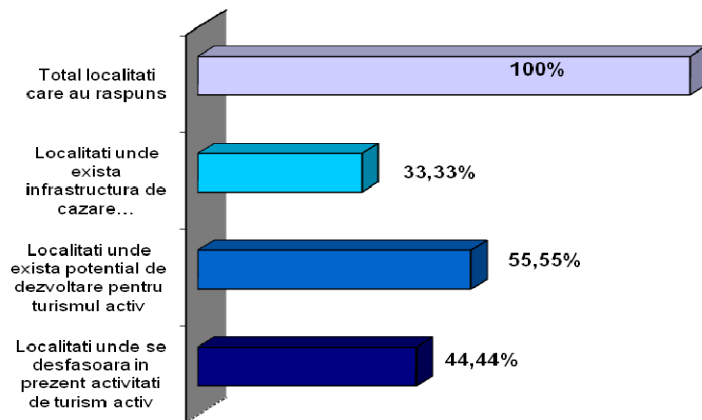
Turism rural - existent si potential in Zona 7

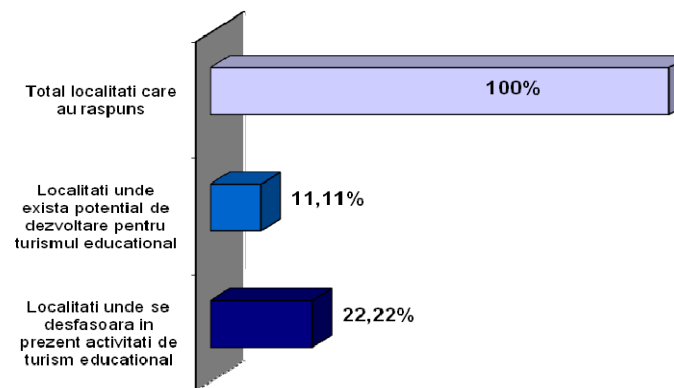
Turism religios - existent si potential in Zona 7

Turism activ - existent, potential, infrastructura specifica in Zona 7

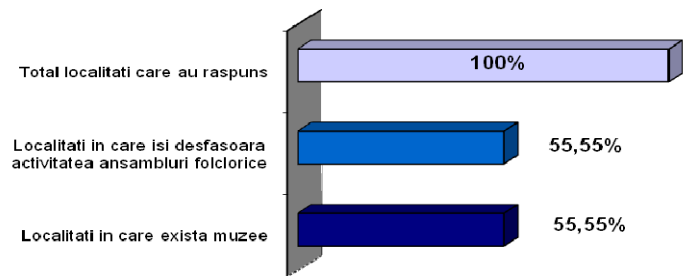

Turism educational - potential si existent in Zona 7

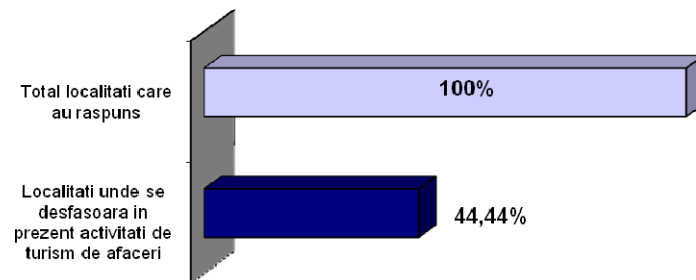

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

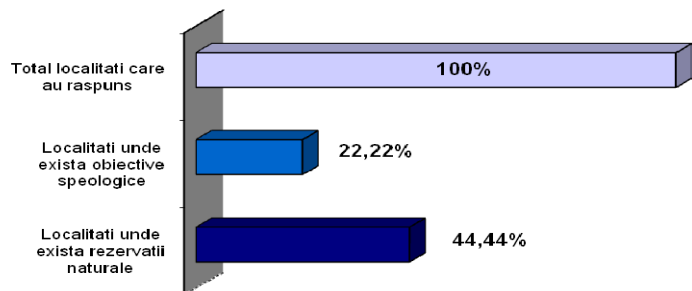
Turism cultural - muzee, ansambluri folclorice in Zona 7

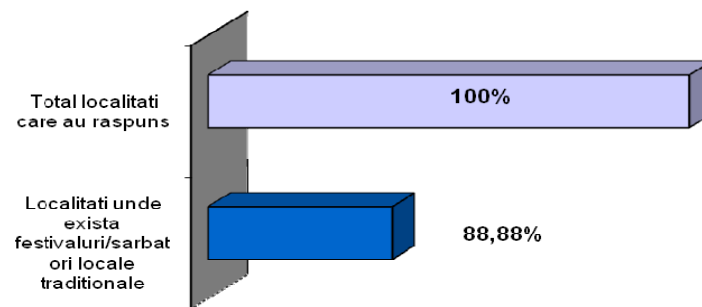
Turism de afaceri in Zona 7

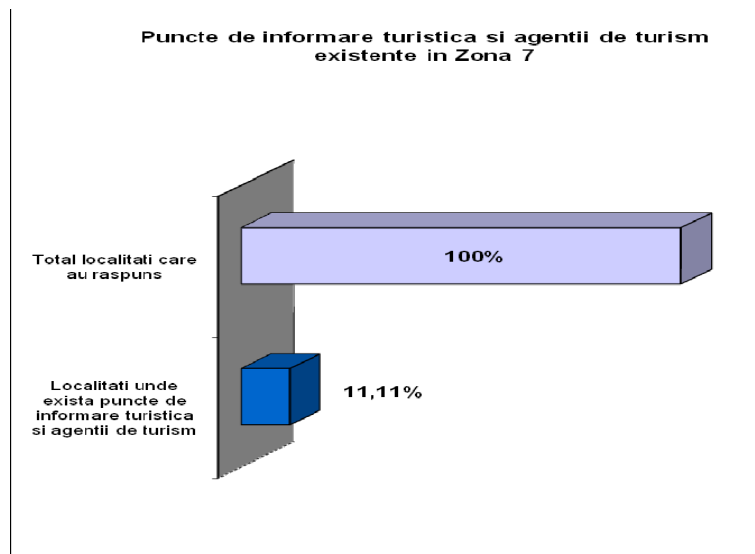
Ecoturism in Zona 7

Festivaluri traditionale locale in Zona 7

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

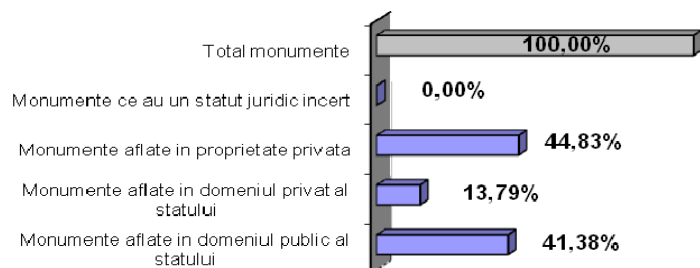
In ceea ce priveste starea monumentelor istorice si religioase din zona 7, situatia se prezinta dupa cum urmeaza :

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

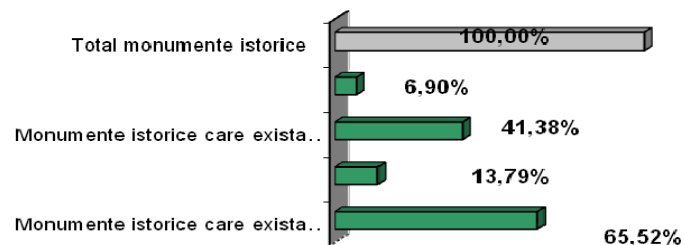
APL-uri din zona 1 care nu au raportat prezenta monumentelor istorice pe raza localitatii

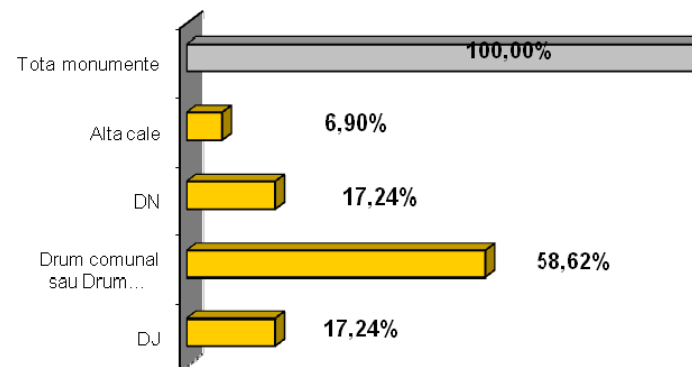
Statutul juridic al monumentelor istorice din Zona 7

Starea fizica a monumentelor istorice din Zona 7

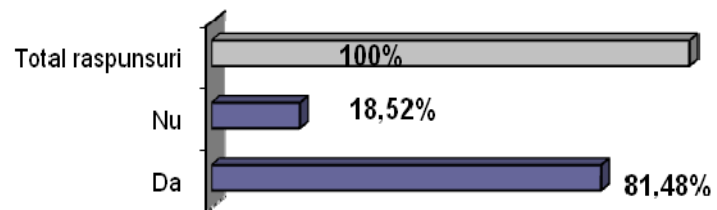

Calea de acces la monumentele istorice din Zona 7 este reprezentata de:

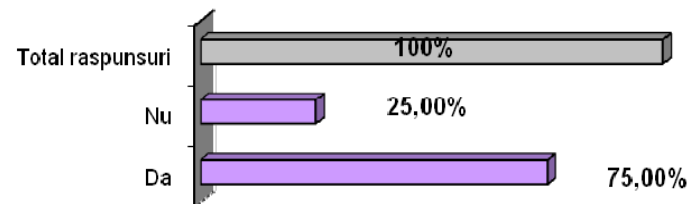

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

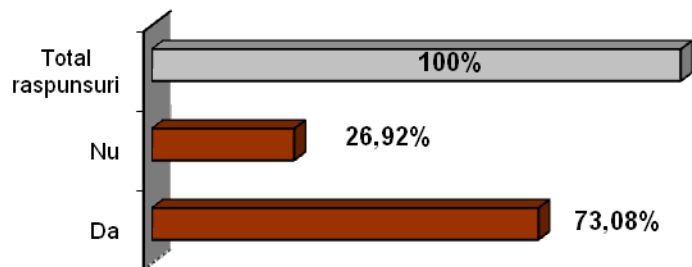
Monumentul este iluminat:

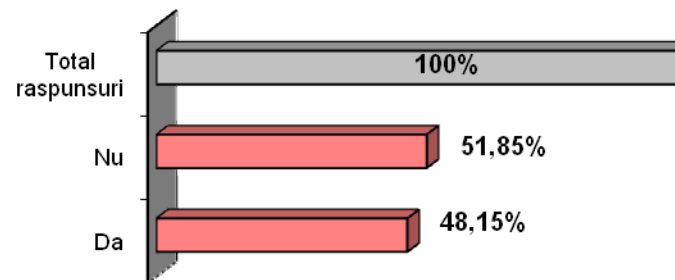
Exista retea de alimentare cu apa in apropiere:

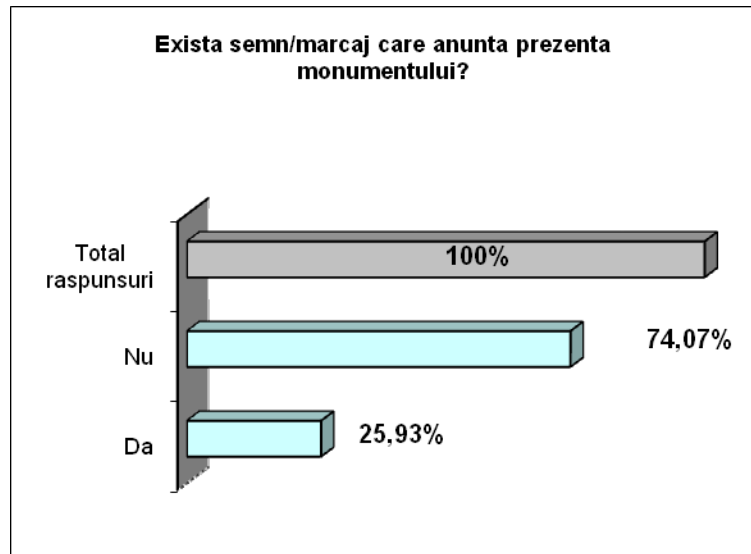
Exista retea de canalizare in apropiere:

Monumentul este imprejmuit:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Resurse turistice consacrate existente la nivelul Județului Suceava

	Zona 1	Zona 2	Zona 3	Zona 4	Zona 5	Zona 6	Zona 7	Observatii
Rezervații Mixte							Rezervația "12 Apostoli "- Rezervatie Mixta	
						Rezervația Pietrele Doamnei – Rarău – Rezervatie Mixta		
							Rezervația Cheile Zugrenilor- Rezervatie Mixta	
Rezervatii Floristice	Rezervația Fânețele Seculare De La Ponoare							OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua Natura 2000
	Rezervația Fânețele Seculare De La Frumoasa							OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua Natura 2000
				Rezervația Fânețele Seculare De La Calafindești (R. Siret)				
					Rezervația Fânețele			

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Zona 1	Zona 2	Zona 3	Zona 4	Zona 5	Zona 6	Zona 7	Observatii
					Montane De Pe Plaiul Todirescu (Campulung)			
Rezervatii Forestiere	Rezervația Quercetumul De La Crujana							
							Rezervația Tinovul Mare Poiana Stampei	OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua Natura 2000
	Rezervația De La Zamostea Lunca							OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua Natura 2000
	Rezervația Făgetul - Dragomirna (Suceava)							OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua Natura 2000
							Rezervația Tinovul Sarul Dornei (Dorna)	OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua Natura 2000
							Rezervația "Tinovul Gaina - Lucina"	OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Zona 1	Zona 2	Zona 3	Zona 4	Zona 5	Zona 6	Zona 7	Observatii
						(Campulung)		Natura 2000
						Rezervația Codrul Secular Giumalau (Campulung)		OM Nr. 1.964/2007 Rețeaua Natura 2000
					Rezervația Codrul Secular Slatioara (Campulung)			
							Rezervația De Jnepeniș Și Pinus Cembra Din Munții Călimani (Dorna)	
Rezervații Geologice						Rezervația Geologică Piatra Țibăului (Dorna)		
						Rezervația Geologică Piatra Pinului Și Piatra Șoimului (Campulung)		
						Rezervația Cheia Lucavei (Campulung)		
						Rezervația Clipa De Calcare Triasice Pârâul Cailor (Campulung)		

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Zona 1	Zona 2	Zona 3	Zona 4	Zona 5	Zona 6	Zona 7	Observatii
						Rezervația Cheia Moara Dracului (Campulung)		
Manastiri	Mănăstirea Pătrăuți							Patrimoniul Mondial Unesco1993-Cod 598
		Mănăstirea Probota						Patrimoniul Mondial Unesco1993-Cod 598
		Mănăstirea Râșca						
	i.Mănăstirea Arbore							Patrimoniul Mondial Unesco1993-Cod 598
	Mănăstirea Dragomirna							
					Mănăstirea Humor			Patrimoniul Mondial Unesco1993-Cod 598
						Mănăstirea Moldovița		Patrimoniul Mondial Unesco1993-Cod 598
			Mănăstirea Sucevița					

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Zona 1	Zona 2	Zona 3	Zona 4	Zona 5	Zona 6	Zona 7	Observatii
					Mănăstirea Voroneț			Patrimoniul Mondial Unesco1993-Cod 598
			Mănăstirea Putna					
			Mănăstirea Bogdana					
		Mănăstirea Slatina						
				Mănăstirea Bălinești				
	Biserica Sfântul Gheorghe-Suceava							Patrimoniul Mondial Unesco1993-Cod 598
Muzee Și Case Memoriale	Muzeu Etnografic Al Bucovinei(Hanul Domnesc)							
	Muzeul Satului Din Bucovina							
	Muzeul Național Al Bucovinei							
	Casa Memorială “Simion Florea Marian”							
	Muzeul De Științe Ale Naturii							
	Muzeul							

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Zona 1	Zona 2	Zona 3	Zona 4	Zona 5	Zona 6	Zona 7	Observatii
	Național Al Bucovinei- Secția Artă Planetariul							
						Muzeul „Arta Lemnului”		
			Muzeul Etografic ”Tehnici Populare Bucovinene”					
					Muzeul Obiceiurilor Populare Din Bucovina			
		Muzeul Orasenesc						
		Casa Memoriala “Mihail Sadoveanu”						
		Muzeul Apelor”Mihai Bacescu”						
		Muzeul Ion Irimescu						
	Stațiune de interes general intrata in circuitul internațional						Vatra Dornei	Sursa Institutul Național de Recuperare, Medicină Fizică și Balneoclimatologie - INRMFB

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Analiza multicriterială:

Procedam la întocmirea tabelului de mai jos, care centralizează procentele determinate pentru fiecare indicator analizat per zonă, obținut în baza datelor ce au rezultat din aplicarea Formularului 1 – Fișa localității:

Pondere zonei în total județ	Zona	Turism montan existent	Turism montan potential	Turism balnear existent	Turism balnear potential	Turism rural existent	Turism rural potential	Turism religios existent	Turism religios potential	Turism activ existent	Turism activ potential	Turism activ infrastructura specifica existenta	Turism educational existent	Turism educational potential	Turism cultural muzee	Turism cultural ansamblu ri	Turism de afaceri	Ecoturism rezervatii naturale	Ecoturism obiective speologice	Sarbatiori/ Festivaluri traditionale locale	Agentii de turism si puncte de informare turistica
22,60%	Zona 1	12,50%	16,60%	0,00%	4,16%	33,33%	45,83%	62,50%	0,00%	25,00%	16,66%	16,66%	8,33%	12,50%	62,50%	33,33%	16,66%	41,66%	4,16%	66,66%	8,33%
18,26%	Zona 2	10,00%	30,00%	0,00%	5,00%	20,00%	20,00%	70,00%	0,00%	15,00%	30,00%	15,00%	10,00%	40,00%	70,00%	35,00%	10,00%	10,00%	0,00%	55,00%	10,00%
19,13%	Zona 3	23,52%	29,41%	0,00%	5,88%	29,41%	23,52%	52,94%	5,88%	11,76%	17,64%	11,76%	0,00%	29,41%	47,05%	52,94%	0,00%	0,00%	0,00%	82,35%	5,88%
6,95%	Zona 4	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	66,66%	33,33%	0,00%	33,33%	0,00%	66,66%	0,00%
12,17%	Zona 5	11,11%	77,77%	11,11%	22,22%	33,33%	66,66%	55,55%	0,00%	22,22%	33,33%	11,11%	22,22%	44,44%	55,55%	55,55%	22,22%	11,11%	33,33%	55,55%	11,11%
11,30%	Zona 6	60,00%	40,00%	0,00%	10,00%	70,00%	50,00%	40,00%	0,00%	20,00%	40,00%	20,00%	40,00%	20,00%	70,00%	80,00%	40,00%	50,00%	20,00%	90,00%	0,00%
8,70%	Zona 7	77,77%	55,55%	44,44%	44,44%	100,00%	33,33%	55,55%	22,22%	44,44%	55,55%	33,33%	22,22%	11,11%	55,55%	55,55%	44,44%	44,44%	22,22%	88,88%	11,11%

Punctaj	Turism montan existent	Turism montan potential	Turism balnear existent	Turism balnear potential	Turism rural existent	Turism rural potential	Turism religios existent	Turism religios potential	Turism activ existent	Turism activ potential	Turism activ infrastructura specifica existenta	Turism educational existent	Turism educational potential	Turism cultural muzee	Turism cultural ansamblu ri	Turism de afaceri	Ecoturism rezervatii naturale	Ecoturism obiective speologice	Sarbatiori/ Festivaluri traditionale locale	Agentii de turism si puncte de informare turistica	Total punctaj
Zona 1	1,25	1,66	0,00	0,42	3,33	4,58	6,25	0,00	2,50	1,67	1,67	0,83	1,25	6,25	3,33	1,67	4,17	0,42	6,67	0,83	48,74
Zona 2	1,00	3,00	0,00	0,50	2,00	2,00	7,00	0,00	1,50	3,00	1,50	1,00	4,00	7,00	3,50	1,00	1,00	0,00	5,50	1,00	45,50
Zona 3	2,35	2,94	0,00	0,59	2,94	2,35	5,29	0,59	1,18	1,76	1,18	0,00	2,94	4,71	5,29	0,00	0,00	0,00	8,24	0,59	42,94
Zona 4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,33	0,00	0,00	0,00	0,00	6,67	3,33	0,00	3,33	0,00	6,67	0,00	23,33
Zona 5	1,11	7,78	1,11	2,22	3,33	6,67	5,56	0,00	2,22	3,33	1,11	2,22	4,44	5,56	5,56	2,22	1,11	3,33	5,56	1,11	65,55
Zona 6	6,00	4,00	0,00	1,00	7,00	5,00	4,00	0,00	2,00	4,00	2,00	4,00	2,00	7,00	8,00	4,00	5,00	2,00	9,00	0,00	76,00
Zona 7	7,78	5,56	4,44	4,44	10,00	3,33	5,56	2,22	4,44	5,56	3,33	2,22	1,11	5,56	5,56	4,44	4,44	2,22	8,89	1,11	92,21

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Se dă câte o nota de la 1 la 10 pentru fiecare indicator per zona. Punctajul maxim pe zona poate fi, asadar, 200 de puncte. Intrucat cele 7 zone in care este impartit judetul Suceava, nu au acelasi numar de localitati, ponderam punctajul obtinut de fiecare zona, cu procentul reprezentat de numarul localitatilor aferente zonei respective in totalul localitatilor judetului.

Zona	Punctajul per zona	Ponderea zonei in cadrul judetului	Punctajul zonei la nivel de judet	Ierarhizarea in functie de importanta dpdv turistic	Zona	Punctajul obtinut
Zona 1	48,74	22,60%	11,02	Locul 1	Zona 1	11,02
Zona 2	45,50	18,26%	8,31	Locul 2	Zona 6	8,59
Zona 3	42,94	19,13%	8,21	Locul 3	Zona 2	8,31
Zona 4	23,33	6,95%	1,62	Locul 4	Zona 3	8,21
Zona 5	65,55	12,17%	7,98	Locul 5	Zona 7	8,02
Zona 6	76,00	11,30%	8,59	Locul 6	Zona 5	7,98
Zona 7	92,21	8,70%	8,02	Locul 7	Zona 4	1,62

Se observa ca pe primul loc se situeaza Zona 1, urmata de zonele 6, 2, 3, 7 si 5, in aceasta ordine, ce au inregistrat punctaje foarte apropiate. Zona 4, a inregistrat cel mai mic punctaj, situandu-se astfel pe ultimul loc in ierarhia zonelor cu potential turistic de la nivelul judetului Suceava. Aceasta ierarhizare a zonelor stabileste ordinea prioritatilor privind investitiile de dezvoltare a sectorului turistic la nivelul judetului Suceava si se suprapune ca si asezare in teritoriu cu sinteza privind zonele cu potential turistic, in relatie cu infrastructura specific turistica si tehnica existenta, realizata in cadrul Planului de Amenejare a Teritoriului National, asa cum reiese din harta de mai jos:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

PATN - SECTIUNEA a VI-a - ZONE TURISTICE

JUDETUL SUCEAVA

ZONE CU RESURSE TURISTICE. RELATIA CU INFRASTRUCTURA SPECIFIC TURISTICA SI TEHNICA

LEGENDA:

CONCENTRAREA IN TERITORIUL A RESURSELOR TURISTICE NATURALE SI ANTROPICE

- MEDIU
- MARE
- FOARTE MARE

ZONE DE CONCENTRARE A RESURSELOR TURISTICE NATURALE SI ANTROPICE CU PROBLEME ALE INFRASTRUCTURII SPECIFIC TURISTICE

ZONE DE CONCENTRARE A RESURSELOR TURISTICE NATURALE SI ANTROPICE CU PROBLEME ALE INFRASTRUCTURII TEHNICE

LIMITE ADMINISTRATIV TERITORIALE

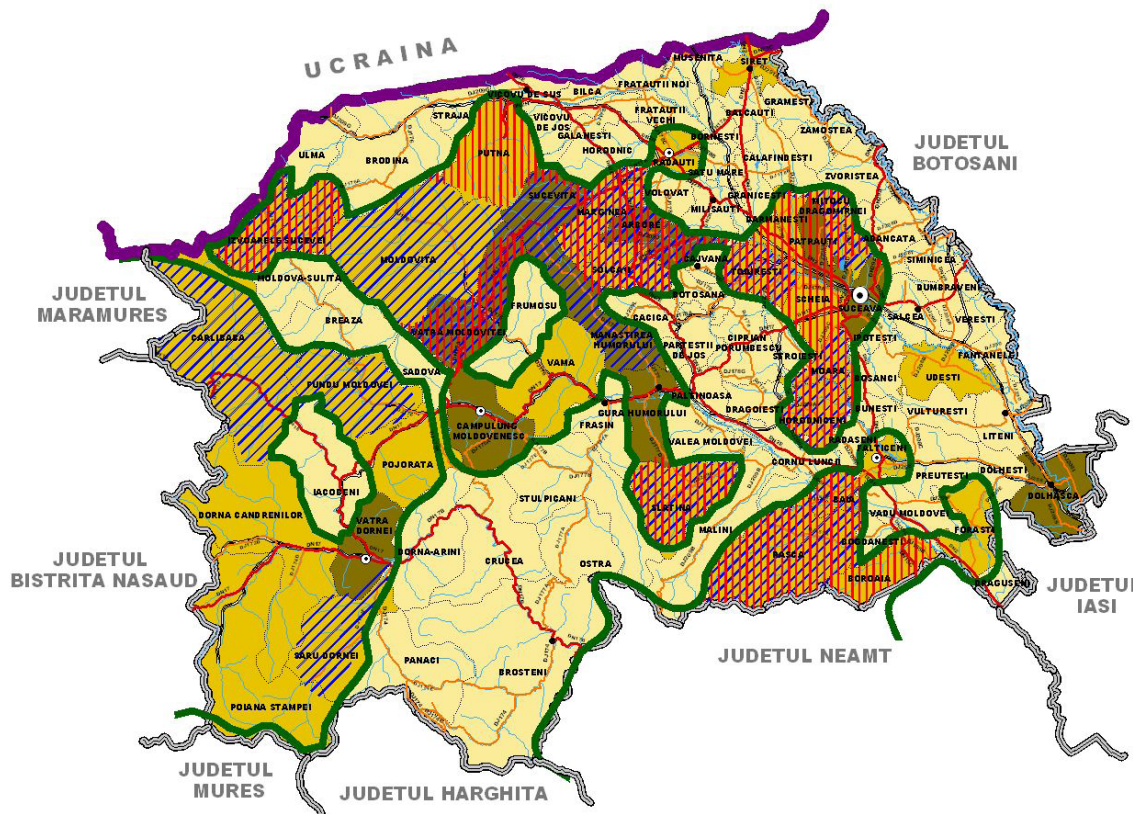
- LIMITA TERITORIULUI NATIONAL
- LIMITA TERITORIULUI JUDETEAN
- LIMITA UNITATI ADMINISTRATIV TERITORIALE DE BAZA (MUNICIPII, ORASE, COMUNE)

CAI DE COMUNICATIE

- DRUM NATIONAL
- DRUM JUDETEAN
- CALE FERATA
- LACURI
- APE

LOCALITATI

- MUNICIPIU RESEDINTA DE JUDET
- MUNICIPII
- ORASE

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

In baza Analizei de mai sus, produsele turistice din judetul Suceava pot fi clasificate in functie de importanta zonei de care apartin, dupa cum urmeaza:

Produse turistice repartizate pe zone

	Produs turistic	Clasament	Situatie existenta	Clasament	Potential de dezvoltare
1	Turism montan	1	Zona 7 -Vatra Dornei	1	Zona 5 – Gura Humorului
		2	Zona 6 – Campulung Moldovenesc	2	Zona 7 Vatra Dornei
		3	Zona 3 - Radauti	3	Zona 6 – Campulung Moldovenesc
2	Turism balnear	1	Zona 7 -Vatra Dornei	1	Zona 7 -Vatra Dornei
		2	Zona 5 – Gura Humorului	2	Zona 5 – Gura Humorului
		3	-	3	Zona 6 – Campulung Moldovenesc
3	Turism rural	1	Zona 7 -Vatra Dornei	1	Zona 5 – Gura Humorului
		2	Zona 6 – Campulung Moldovenesc	2	Zona 6 – Campulung Moldovenesc
		3	Zona 5 – Gura Humorului/Zona 1 - Suceava	3	Zona 1 - Suceava
4	Turism religios	1	Zona 2 - Falticeni	1	Zona 7 -Vatra Dornei
		2	Zona 1 - Suceava	2	-

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

		3	Zona 5 – Gura Humorului/ Zona 7 - Vatra Dornei	3	-
5	Turism activ	1	Zona 7 -Vatra Dornei	1	Zona 7 -Vatra Dornei
		2	Zona 4 – Siret	2	Zona 6 – Campulung Moldovenesc
		3	Zona 1 - Suceava	3	Zona 5 – Gura Humorului
6	Turism educational	1	Zona 6 – Campulung Moldovenesc	1	Zona 5 – Gura Humorului
		2	Zona 7 -Vatra Dornei/ Zona 5 – Gura Humorului	2	Zona 2 - Falticeni
		3	Zona 2 - Falticeni	3	Zona 3 - Radauti
7	Turism cultural	1	Zona 6 – Campulung Moldovenesc	1	-
		2	Zona 7 -Vatra Dornei/ Zona 5 – Gura Humorului	2	-
		3	Zona 2 - Falticeni	3	-

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Directii strategice de dezvoltare a turismului in Romania si la nivel european

Intrucat la nivelul Uniunii Europene abordarea strategica si programarea prezinta o importanta deosebita pentru politicile conturate de catre aceasta, pentru a putea beneficia de fondurile alocate tarilor membre, Romania, prin intermediul autoritatilor administratiei publice centrale si locale trebuie sa isi stabileasca pe termen mediu si lung directiile de dezvoltare si sa propuna proiecte in concordanta cu acestea pentru comunitatile reprezentate, tinand seama de obiectivele stabilite la nivel comunitar. Rezulta, asadar, ca, pentru realizarea unui document strategic in orice domeniu, deci si al turismului, este necesara cunoasterea politicilor si principiilor europene, a modului in care acestea au fost transpuse la nivel national, pentru a concepe niste directii de dezvoltare si a unor proiecte aliniate cu axele prioritare stabilite la nivel european, national si regional.

Astfel, consideram ca, in vederea realizarii unei strategii de dezvoltare a turismului multianuale pentru judetul Suceava, care sa fie coerenta, realista si user-friendly, este necesar sa cunoastem contextul general al dezvoltarii comunitatilor din Romania, in calitatea sa de Stat Membru al UE, care este, in mod specific, politica europeana in domeniul turismului, care sunt documentele de programare nationale si fondurile europene puse la dispozitia autoritatilor publice, precum si cum este conceputa strategia de dezvoltare a Regiunii din care face parte judetul Suceava si care sunt masurile propuse in domeniul turismului.

Contextul general al dezvoltării comunităților din România, stat membru al Uniunii Europene

În urma evaluărilor politicilor implementate la nivel european în perioada 2000 – 2006, și având în vedere obiectivele Strategiei de la Lisabona⁵, pentru perioada de programare 2007 – 2013 au fost stabilite 3 obiective :

- *Obiectivul “Convergență”* - acoperă regiunile care au PIB/locuitor sub 75% din media UE. (Întreg teritoriul României se încadrează în acest obiectiv).
- *Obiectivul “Competitivitate regională și ocuparea forței de muncă”*- vizează regiunile care nu sunt eligibile pentru obiectivul Convergență;
- *Obiectivul “Cooperare teritorială europeană”* – pentru regiuni, județe și zone transnaționale.

Aceste trei obiective se vor realiza prin implementarea *Politicii de Coeziune Economică și Socială* (PCES), care reprezintă politica fundamentală a UE, fiindu-i alocat 1/3 din bugetul său și urmărește:

- Reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială între statele membre/regiunile UE;

⁵ Strategia de la Lisabona, cunoscută și ca Agenda de la Lisabona, este un plan de acțiune și dezvoltare pentru Uniunea Europeană, adoptat de Consiliul European de la Lisabona în martie 2000, care are ca obiectiv ”transformarea Uniunii Europene în cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă de o creștere economică sustenabilă, care să genereze locuri de muncă mai multe și mai bune, precum și coeziune socială”.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- Îmbunătățirea funcționării pieței unice;
- Promovarea dezvoltării stabile și durabile a UE.

Pentru perioada 2007-2013, politica de coeziune a Uniunii Europene a fost reformulată pentru a răspunde mai bine obiectivelor stabilite la Lisabona și la Göteborg⁶ (economie competitivă bazată pe cunoaștere, cercetare și dezvoltare tehnologică, dezvoltare sustenabilă, ocuparea forței de muncă).

În plus, politica de coeziune are o dimensiune teritorială, ce presupune că:

- tuturor zonelor Comunității trebuie să li se asigure posibilitatea de a contribui la dezvoltarea europeană;
- orientările strategice trebuie să țină cont de: necesitățile de investiții atât pentru zonele urbane, cât și pentru zonele rurale, având în vedere rolul acestora în dezvoltarea regională, în promovarea unei dezvoltări echilibrate, a unor comunități stabile și a integrării sociale.

Pentru atingerea obiectivelor comunitare specifice pentru **zonele rurale**, există politici complementare de dezvoltare, cum sunt Politica Agricolă Comună a Uniunii Europene (PAC) și Politica Comună de Pescuit (PCP). Al doilea pilon al Politicii Agricole Comune, și anume Politica de Dezvoltare Rurală, are drept obiectiv creșterea dinamismului economic al zonelor rurale, prin menținerea dinamismului social, agriculturii durabile și asigurarea conservării și îmbunătățirii resurselor naturale, privind în mod exclusiv zonele rurale și periurbane.

Fiecare prioritate comunitară, și contribuția ei la realizarea obiectivelor de la Lisabona și Göteborg se va regăsi în planul național de dezvoltare și în documentele programatice de dezvoltare ale Statului Membru.

În multe cazuri, vor exista priorități naționale sau regionale pentru probleme specifice legate de lanțul producției agricole, situația climatică și geografică a agriculturii și a sectorului forestier. Zonele rurale se pot confrunța și cu alte probleme specifice cum ar fi presiunea peri-urbană, șomajul, densitatea mică a populației.

Contextul european de dezvoltare a sectorului turistic

Provocările cu care se confruntă turismul european impun o abordare politică integrată a turismului la nivel European. De aceea Comisia Europeană a propus în 2006 o politică în domeniul turismului revizuită⁷.

⁶ Strategia de la Göteborg este strategia Uniunii Europene privind dezvoltarea durabilă, aprobată în cadrul ședinței Consiliului European de la Göteborg (15 și 16 iunie 2001).

⁷ COM(2006) 134 - O politică UE în domeniul turismului reînnoită: Către un parteneriat mai puternic pentru turismul european.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Această politică trebuie să se concentreze pe obiective și scopuri clare și realiste, împărtășite de cei implicați în procesul de luare a deciziilor, de angajați și de angajatori, dar și de populație. Politica în domeniul turismului trebuie să folosească resursele disponibile în cel mai eficient mod și să valorifice toate posibilele sinergii. Trebuie să construiască pe baza tuturor acțiunilor care deja au fost duse la bun sfârșit și să asigure în mod clar valoarea adăugată politicilor și măsurilor de nivel național și regional. În consecință, politica în domeniul turismului trebuie să fie complementară politicilor elaborate de Statele Membre.

Comisia a elaborat în 2006 o politică reînnoită în domeniul turismului, bazată pe experiența acumulată până în prezent și care să răspundă provocărilor de azi.

Obiectivul general al acestei politici va fi **îmbunătățirea competitivității industriei europene a turismului și crearea mai multor locuri de muncă de calitate prin dezvoltarea durabilă a turismului în Europa și la nivel global.**

Pentru implementarea acestei politici, Comisia își propune să dezvolte un parteneriat strâns cu autoritățile Statelor Membre și cu actorii relevanți din industria turismului.

Principalele domenii pe care se va concentra politica europeană în domeniul turismului sunt:

2.1. Abordarea integrată a măsurilor care afectează turismul

2.1.1. O legislație mai bună

2.1.2. Coordonarea politicilor

2.1.3. Folosirea instrumentelor financiare europene disponibile

Turismul a beneficiat de suportul financiar oferit de diferite instrumente financiare și programe europene de-a lungul timpului, cum ar fi programul Interreg⁸ sau Leader+⁹. Acestea nu mai sunt active astăzi în forma lor inițială, dar se regăsesc în noua perioadă programatică într-o formă nouă, croită după situația și nevoile actuale.

⁸ Obiectivul general al Inițiativei **Interreg** este acela că frontierele naționale nu trebuie să devină o barieră pentru dezvoltarea echilibrată a teritoriului european. Principalele obiective ale acestei inițiative sunt: promovarea cooperării transfrontaliere, incluzând granițele externe și maritime; contribuția la integrarea teritorială armonioasă pe tot teritoriul UE; susținerea cooperării interregionale prin îmbunătățirea tehnicilor și politicilor de dezvoltare economică.

Relevanța pentru sectorul turistic: Aceasta inițiativă a fost deschisă tuturor sectoarelor, iar proiectele proiectele de instruire și angajare în sectorul turistic au fost eligibile acolo unde au îndeplinit condițiile.

⁹ Obiectivul general al inițiativei **Leader+** era încurajarea, pe baza parteneriatelor locale, dezvoltării strategiilor de dezvoltare locală într-o formă pilot. Aceste noi modele de dezvoltare rurală au fost disseminate și au produs valoare adăugată prin formarea de rețele.

Relevanța pentru sectorul turistic: Aproape toate programele Leader din Statele Membre au inclus măsuri în turism (în cadrul primului program Leader aproape 40% din totalul bugetului a fost destinat măsurilor pentru turism rural).

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

În perioada 2007-2013, Fondurile Structurale și alte fonduri și programe UE vor susține financiar dezvoltarea afacerilor, serviciilor și infrastructurii aferente turismului.

Comisia a prevăzut posibilitatea finanțării proiectelor din sectorul turismului durabil prin **Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR)**, în vederea susținerii dezvoltării socio-economice. Pentru atingerea obiectivelor “Convergență”, “Competitivitate și angajare” și “Cooperare teritorială europeană”, FEDR va susține mai multe modele de turism în vederea promovării moștenirii culturale și naturale, dezvoltării infrastructurii de mobilitate și accesibilitate și promovării tehnologiilor de informare și comunicare (TIC), a inovației în sectorul IMM și al rețelelor de afaceri, promovării unor servicii cu valoare adăugată mai mare, precum și realizarea de strategii transfrontaliere comune și schimburi de experiență inter-regionale.

Infrastructurile de mediu și transport, ambele de importanță maximă pentru turism, sunt de asemenea finanțate de **Fondul de Coeziune**. Dezvoltarea turismului, dat fiind potențialul său de generare de locuri de muncă, este un domeniu important al intervenției **Fondului Social European (FSE)**. Printre altele, FSE cofinanțează proiecte ce au ca scop realizarea de programe educaționale și de instruire în vederea creșterii productivității și a gradului de calitate al angajării și al serviciilor în sectorul turistic.

FSE asigură de asemenea instruire combinate cu crearea de micro-întreprinderi de turism. Aceste acțiuni tind să fie foarte eficiente pentru generarea de activități economice și de locuri de muncă. Fondul cofinanțează și acțiuni care susțin mobilitatea profesională.

Zonele rurale au devenit foarte atractive și oferă multe facilități de mediu, transformând astfel, în ultimele decenii, turismul rural într-o importantă sursă de diversificare a economiei rurale. Aceasta poate deveni o oportunitate importantă pentru noile State Membre și pentru țările candidate. Noul **Fond European Agricol de Dezvoltare Rurală (FEADR)** va furniza suport pentru:

- Îmbunătățirea calității producției și produselor agricole;
- Îmbunătățirea mediului și a zonelor rurale;
- Încurajarea activităților din sectorul turistic, ca parte a obiectivului de diversificare a economiei rurale;
- Studii și investiții asociate cu păstrarea, reabilitarea și îmbunătățirea moștenirii culturale.

Noul **Fond European Piscicol (FEP)** prezintă ca nouă temă prioritară “dezvoltarea durabilă a zonelor piscicole”. Acesta își propune să îmbunătățească efectele socio-economice ale restructurării sectorului piscicol și să regenereze zonele dependente de activitățile piscicole prin diversificare și prin crearea de alternative de angajare. Unul dintre domeniile către care pescarii își pot redirecționa activitățile este eco-turismul. FEP va susține financiar infrastructura de turism și piscicolă de scară mică, precum și scheme de reconversie profesională.

Programul Cadru pentru Competitivitate și Inovare va susține competitivitatea companiilor europene și în special a IMM-urilor, așadar prezintă relevanță și în domeniul turismului. Activitățile de cercetare vor fi susținute prin **Al Șaptelea Program Cadru pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică**. Activitățile finanțate prin acest program pot aduce beneficii în sectorul

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

turismului ca, de exemplu, cercetarea în domeniul tehnologiilor de informare și comunicare, moștenire culturală și amenajarea teritoriului.

Statele Membre, regiunile, autoritățile locale și industria la toate nivelurile trebuie să coopereze pentru a asigura faptul că turismul profită de disponibilitățile puse la dispoziție de instrumentele financiare europene și că este luat în calcul în planificarile tuturor proiectelor relaționate.

În octombrie 2007, Comisia a aprobat „*Agenda pentru un turism european durabil și competitiv*”, care reprezintă îndeplinirea unui angajament pe termen lung al Comisiei Europene¹⁰, angajament sprijinit în continuare de către celelalte instituții europene¹¹. Aceasta se bazează pe raportul Grupului pentru un turism durabil și pe rezultatele consultării publice ulterioare¹². Agenda reprezintă o nouă contribuție la punerea în aplicare a Strategiei de la Lisabona revizuite pentru creștere și locuri de muncă¹³ și a Strategiei revizuite de dezvoltare durabilă¹⁴.

OBIECTIVE PRIVIND DURABILITATEA TURISMULUI EUROPEAN ȘI PROVOCĂRI CARE URMEAZĂ A FI ABORDATE

Pentru a stabili un echilibru adecvat între bunăstarea turiștilor, nevoile mediului natural și ale mediului cultural, precum și dezvoltarea și competitivitatea destinațiilor și a întreprinderilor, este necesară o abordare politică integrată și globală, în cadrul căreia toate părțile interesate să împărtășească aceleași obiective.

Cadrul comunitar existent pentru dezvoltarea politicilor economice, sociale și de mediu, bazat pe Parteneriatul pentru creștere și locuri de muncă, precum și pe Strategia de dezvoltare durabilă, constituie contextul adecvat pentru realizarea obiectivelor prezentei „agende”: prosperitate economică, egalitate și coeziune socială, protecție a mediului natural și a culturii¹⁵.

Aceste obiective ar trebui, de asemenea, să ghideze părțile interesate din cadrul turismului european în politicile și acțiunile lor care influențează impactul turismului emitor european și în sprijinirea turismului ca instrument al dezvoltării durabile în țările gazdă.

În vederea atingerii acestor obiective, trebuie abordate o serie de provocări¹⁶ specifice sectorului turismului. Acestea includ în principal conservarea și gestionarea durabilă a resurselor naturale și culturale, reducerea la minimum a utilizării resurselor și a poluării în cadrul destinațiilor turistice, inclusiv producerea de deșeuri, gestionarea schimbării în interesul bunăstării

¹⁰ Acest angajament a fost prezentat pentru întâia oară în COM(2001) 665 final din 13.11.2001 (Măsura 8) și confirmat ulterior în COM(2003) 716 final din 21.11.2003 și COM(2006) 134 final.

¹¹ Rezoluția Consiliului din 21.5.2002 privind viitorul turismului european (2002/C 135/01), concluziile Consiliului privind caracterul durabil al turismului european (8194/05, 19.4.2005), Rezoluția Parlamentului European privind noi perspective și provocări ale turismului european durabil (2004/2229 INI).

¹² A se vedea http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/index_en.htm

¹³ COM(2005) 24 final 2.2.2005.

¹⁴ Strategia UE revizuită de dezvoltare durabilă, astfel cum a fost adoptată de către Consiliul European la 15/16 iunie 2006.

¹⁵ Aceste obiective sunt detaliate în Raportul TSG (p. 3).

¹⁶ Aceste provocări esențiale au fost prezentate în detaliu în raportul TSG (pp. 8-17) și sunt în relație cu cele șapte provocări identificate în Strategia revizuită de dezvoltare durabilă.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

comunității, reducerea caracterului sezonier al cererii, studierea impactului asupra mediului pe care îl are transportul local implicat în turism, crearea unui turism accesibil tuturor fără discriminare și îmbunătățirea calității locurilor de muncă din sectorul turismului, abordând, de asemenea, în cadrul politicii Comisiei privind migrația¹⁷, problema angajării unor resortisanți din țări terțe a căror ședere este ilegală. Garantarea siguranței și securității turiștilor și a comunităților locale din zonele turistice reprezintă o altă provocare și, de asemenea, o condiție esențială pentru dezvoltarea cu succes a turismului¹⁸.

Aceste priorități pot varia în spațiu sau în timp. Prioritatea care li se va acorda, modalitatea în care vor fi abordate, precum și șansele pe care le pot oferi variază de la caz la caz.

Părțile interesate trebuie să continue să anticipeze și să monitorizeze schimbările. Politicile și acțiunile trebuie să țină seama de modul în care cererea și oferta vor fi afectate de provocările în materie de mediu - cum ar fi schimbările climatice¹⁹ și deficitul de apă²⁰ -, de dezvoltările tehnologice sau de alte aspecte politice, economice și sociale de actualitate. Prin urmare, ansamblul provocărilor va fi actualizat în mod periodic, în colaborare cu toate părțile interesate.

CADRU DE ACȚIUNE

Îndeplinirea obiectivelor acestei agende și abordarea provocărilor menționate anterior vor necesita o acțiune coerentă care poate fi sprijinită de politici publice adecvate: gestionarea durabilă a destinațiilor, integrarea preocupărilor în materie de durabilitate în cadrul mediului de afaceri și sensibilizarea turiștilor cu privire la durabilitate.

Gestionarea durabilă a destinațiilor este esențială pentru dezvoltarea turismului, în special prin planificarea utilizării eficiente a spațiului și a terenului, precum și prin controlul dezvoltării și prin deciziile de a investi în infrastructură și servicii. Garantând faptul că noua dezvoltare a turismului este, ca scară și tip, adecvată nevoilor comunității locale și mediului natural, gestionarea durabilă poate consolida pe termen lung performanțele economice și poziția concurențială a unei destinații. Aceasta necesită un cadru de sprijin care să implice toate părțile interesate de la nivel regional și local, precum și o structură eficientă care să faciliteze parteneriatul și conducerea eficace.

O cerință de bază pentru întreprinderi este de a rămâne competitive. Acțiunile întreprinse în acest scop ar trebui considerate ca parte a procesului de creare a unui caracter durabil, ceea ce reprezintă unul dintre cele mai importante avantaje concurențiale. Prin urmare, pentru a-și asigura competitivitatea, viabilitatea și prosperitatea pe termen lung, întreprinderile ar trebui să pună mai mult accent pe integrarea deplină a preocupărilor privind durabilitatea în cadrul procesului decizional și în cadrul practicilor și instrumentelor de gestiune ale acestora. Un rol important în acest proces îl au serviciile și asociațiile de sprijinire a întreprinderilor.

¹⁷A se vedea, de asemenea, propunerea de directivă de stabilire a sancțiunilor la adresa angajatorilor de resortisanți din țări terțe cu ședere ilegală, COM(2007)249, p.2; Raportul de evaluare a impactului SEC(2007)603, p.7.

¹⁸Statele membre ar putea beneficia de pe urma identificării și împărtășirii de bune practici privind protecția anumitor situri și evenimentele de anvergură prin intermediul Programului european de protecție a infrastructurii critice care ar permite o coordonare adecvată a acțiunilor relevante.

¹⁹A se vedea, de asemenea, Cartea Verde „Adaptarea la schimbările climatice în Europa - posibilitățile de acțiune ale Uniunii Europene” COM(2007) 354 final din 29.6.2007.

²⁰A se vedea, de asemenea, „Rezolvarea problemei deficitului de apă și a secetei în Uniunea Europeană” COM(2007) 414 final din 18.7.2007.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

În cele din urmă, pentru a înregistra un progres vizibil, cererea, atât din partea pieței activităților recreative, cât și a întreprinderilor, ar trebui să trimită semnale mai puternice și mai coerente. Este necesară sensibilizarea turiștilor pentru a-și putea dezvolta și consolida capacitatea de a face alegeri în favoarea dezvoltării durabile. Sensibilizarea cu privire la durabilitate și etică poate facilita apariția unor atitudini și practici individuale responsabile din partea turiștilor. Înțelegerea crescândă a consumatorilor în ceea ce privește durabilitatea ar putea influența întreprinderile să manifeste interes în această direcție și să acționeze în consecință.

PRINCIPII DE URMAT PENTRU REALIZAREA UNUI TURISM COMPETITIV ȘI DURABIL

Pentru a atinge obiectivul unui turism competitiv și durabil, Comisia invită toți actorii să respecte următoarele principii²¹:

- **O abordare globală și integrată** - În planificarea și dezvoltarea turismului, ar trebui să se țină seama de totalitatea impacturilor pe care acesta le are. De asemenea, turismul trebuie să fie bine echilibrat și integrat în cadrul activităților care au un impact asupra societății și mediului.
- **Planificarea pe termen lung** - Dezvoltarea durabilă se referă la protejarea nevoilor generațiilor viitoare, precum și ale prezentei generații. Planificarea pe termen lung necesită abilitatea de a susține acțiuni de-a lungul timpului.
- **Găsirea unui ritm adecvat pentru dezvoltare** - Nivelul, ritmul și forma dezvoltării ar trebui să reflecte și să respecte caracterul, resursele și nevoile comunităților gazdă și ale destinațiilor.
- **Implicarea tuturor părților interesate** - O abordare durabilă necesită participarea amplă și angajată în procesul de luare a deciziilor și de punere în aplicare din partea tuturor părților vizate de rezultate.
- **Utilizarea celor mai bune cunoștințe disponibile** - Politicile și acțiunile ar trebui să fie elaborate pe baza celor mai bune și recente cunoștințe disponibile. În întreaga Europă, ar trebui împărtășite informațiile privind tendințele și efectele turismului, precum și competențele și experiențele.
- **Reducerea și gestionarea riscurilor** (principiul precauției) - În cazul în care există incertitudini cu privire la rezultate, ar trebui realizată o evaluare completă și luate măsuri de prevenire pentru a evita producerea de efecte dăunătoare asupra mediului sau a societății.
- **Repercutarea efectelor asupra costurilor** (utilizatorul și poluatorul plătesc) - Prețurile ar trebui să reflecte costurile reale pentru societate generate de activitățile de consum și de producție. Această măsură nu vizează numai poluarea, ci și utilizarea de echipamente care generează costuri semnificative de gestiune.

²¹Raport al Grupului pentru un turism durabil „Acțiuni în vederea unui turism european mai durabil” (Action for more sustainable European Tourism), februarie 2007, pp. 3-4.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- **Stabilirea și respectarea limitelor, acolo unde este cazul** - Ar trebui recunoscută capacitatea limită a anumitor situri și regiuni, iar acolo unde este cazul, ar trebui să existe voința și capacitatea de a limita dezvoltarea turismului și numărul turiștilor.
- **Realizarea unei monitorizări continue** - Durabilitatea presupune înțelegerea efectelor și vigilența cu privire la acestea, pentru a putea aduce schimbările și îmbunătățirile necesare.

PROGRESE COMUNE

Domeniul turismului implică o multitudine de părți interesate din sectorul privat și din cel public ale căror competențe sunt descentralizate. Prin urmare, este foarte importantă respectarea principiului subsidiarității și folosirea unei abordări verticale, de la bază spre vârf, care să implice acele părți interesate care au competența și puterea de a acționa și care contribuie în mod voluntar la punerea în aplicare a Agendei.

Acesta este motivul pentru care se va pune accentul pe acțiunea comună la nivelul destinațiilor, desfășurată însă în cadrul unor politici și acțiuni naționale și comunitare de sprijinire.

5.1. Rolul părților interesate

Părțile interesate din sectorul turismului sunt solicitate să accepte responsabilitățile respective și sunt invitate să profite de posibilitățile pe care le oferă durabilitatea în calitate de potențial motor pentru inovare și creștere.

Părțile interesate ar trebui să-și împărtășească cunoștințele comunicând rezultatele pozitive și negative obținute, în vederea consolidării legăturii dintre obținerea și difuzarea cunoștințelor și punerea în aplicare a practicilor durabile și competitive. În acest scop, părțile interesate ar trebui să stabilească o cooperare structurată și periodică la nivelurile la care activează cel mai mult – fie la nivelul destinațiilor, fie la nivel regional, național, european sau internațional – și să discute cu privire la durabilitate în cadrul acestor structuri de cooperare. Un exemplu al acestui tip de cooperare îl reprezintă dialogul social dintre angajatori și angajați și organizațiile care îi reprezintă.

Întreprinderile mici și microîntreprinderile joacă un rol fundamental în turismul european, însă riscă, datorită dimensiunii lor, să fie mai puțin pregătite să integreze aspecte privind dezvoltarea durabilă și să le lanseze pe piață ca parte integrantă a activității lor. Prin urmare, se solicită intermediarilor relevanți să transmită mesajele esențiale ale acestei Agende către întreprinderile mici și microîntreprinderi și să faciliteze contribuția acestora la punerea în aplicare a Agendei.

5.2. Rolul Comisiei Europene

Comisia își recunoaște responsabilitatea de a acționa și va pune în aplicare inițiative la scară europeană în cadrul unei abordări progresive, prin furnizarea unei valori adăugate la nivel european către părțile interesate din sectorul turismului, în același timp respectând pe deplin repartiția competențelor, astfel cum este prevăzută în Tratat.

Agenda va orienta activitățile viitoare ale Comisiei în domeniul turismului și în toate celelalte domenii de acțiune care au impact asupra turismului și caracterului său durabil. În acest scop, Comisia se bazează pe Grupul pentru un turism durabil.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Comisia va continua cooperarea în domeniul turismului cu țările vecine (Europa de Est și regiunea MED) și cu țările din cadrul PEV (Politica Europeană de Vecinătate) și va sprijini în continuare țările în curs de dezvoltare cu venituri mici și medii prin intermediul investițiilor străine directe ale Uniunii Europene și a societăților mixte în sectorul turismului.

5.2.1. *Mobilizarea actorilor pentru a obține și împărtăși cunoștințe*

Comisia Europeană are ca obiectiv îmbunătățirea vizibilității și a recunoașterii bunelor practici de către cetățenii europeni și societate, precum și stimularea cunoașterii și înțelegerii practicilor care asociază în mod sinergic durabilitatea și competitivitatea.

Comisia organizează deja conferințe și întreprinde studii de cercetare pentru a spori gradul de conștientizare cu privire la anumite provocări, cum ar fi facilitarea deplasării tinerilor, a persoanelor în vârstă și a celor cu nevoi speciale prin intermediul unor inițiative cu caracter social și accesibile din domeniul turismului, precum și cu privire la metodele de lucru care ar putea fi aplicate la nivel local și regional (de exemplu, un studiu privind impactul marilor evenimente culturale și sportive asupra IMM-urilor axate pe turism). În special, manualul privind spațiul de profesionalizare în turism reprezintă o inițiativă practică menită să sprijine implicarea instituțiilor bazate pe cunoaștere în cadrul unei abordări construite pe consens care vizează îmbunătățirea prestării IMM-urilor și a potențialului uman din sectorul turismului la nivelul destinațiilor.

Comisia va continua să atragă atenția actorilor creatori de cunoaștere (de exemplu, universități, institute de cercetare, observatori publici și privați) asupra provocărilor durabilității turismului european. Aceasta va facilita cooperarea actorilor și va încuraja educația formală și non-formală în domeniul turismului. Va încuraja mobilitatea în întreaga Europă prin sprijinirea formării și angajării transnaționale, a schimburilor și dezvoltării de metode, materiale și conținuturi de formare, inclusiv integrarea principiilor durabilității în cadrul programelor de formare.

Angajamentul la nivel local și regional va fi sprijinit prin intermediul stabilirii de alianțe între diverse tipuri de destinații (de exemplu, destinații rurale, de coastă, de munte, urbane) dedicate gestionării durabile instituite de precursori și deschise participării tuturor celorlalte părți interesate. Comisia Europeană va sprijini consolidarea sau crearea de platforme – utilizând, de asemenea, noile tehnologii – care vor permite schimbul de învățăminte în urma bunelor sau relelor practici, precum și îmbunătățirea colaborării dintre sectorul turismului și alte sectoare conexe. Încurajarea schimbului de bune practici în materie de gestionare durabilă a destinațiilor (de exemplu, abordarea problemei caracterului sezonier și a prelungirii sezonului turistic) poate contribui în mod semnificativ la competitivitatea destinațiilor turistice. Aceste platforme ar putea permite o abordare mai specifică care să reflecte caracteristicile teritoriale și economice ale destinațiilor.

Forumul european anual privind turismul oferă, de asemenea, o platformă pentru schimbul de opinii și consolidarea colaborării dintre toate părțile interesate în ceea ce privește aspectele legate de relaționarea durabilității și a competitivității turismului european.

5.2.2. *Promovarea destinațiilor de excelență*

Comisia va continua să pună în aplicare proiectul pilot „Destinații europene de excelență” (EDEN). EDEN promovează noile destinații europene și oferă sprijin destinațiilor care urmăresc dezvoltarea turismului într-o manieră în care să asigure durabilitate socială, culturală și de

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

mediu. În fiecare an, se alege o temă diferită pentru atribuirea premiului. Comisia va facilita crearea de rețele între destinațiile premiate, cu scopul de a înlesni schimbul de bune practici la nivel european și a încuraja alte destinații să adopte modele similare de dezvoltare turistică durabilă.

De asemenea, Comisia va consolida imaginea și modul în care este percepută Europa ca destinație turistică de o excelentă calitate și caracterizată de durabilitate. În acest scop, Comisia va colabora cu Comisia europeană a turismului și organizațiile naționale de turism pentru a elabora o strategie adecvată care să implice și utilizarea site-ului internet dedicat destinațiilor turistice europene²².

5.2.3. *Mobilizarea instrumentelor financiare comunitare*

Comisia europeană recunoaște necesitatea de a acorda sprijin financiar părților interesate pentru a favoriza punerea în aplicare a Agendei. Există deja la nivel european oportunități în acest sens, cum ar fi posibilitatea ca statele membre și toate regiunile să finanțeze proiecte în domeniul turismului prin intermediul Fondului European de Dezvoltare Regională. Practicile durabile și inovatoare din sectorul turismului constituie deja criterii prioritare în cadrul obiectivelor diferitor instrumente financiare europene – în special, fondurile politicii de coeziune (Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul Social European), Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, Fondul European pentru Pescuit, Al șaptelea program-cadru CE pentru cercetare, dezvoltare tehnologică și demonstrație (în cadrul căruia prioritatea esențială privind schimbările climatice include impactul asupra turismului) – precum și în cadrul programului Leonardo da Vinci prin introducerea unei măsuri specifice pentru ucenici și tinerii implicați în învățământul profesional și un proiect în desfășurare, care analizează și dezvoltă calificările din sectorul turismului. Programul-cadru pentru competitivitate și inovare (CIP) sprijină, de asemenea, competitivitatea întreprinderilor din UE și, în special, a IMM-urilor²³. Comisia va facilita popularizarea modalităților în care instrumentele financiare comunitare existente au fost și pot fi utilizate în acest scop de către diferite părți interesate din domeniul turismului.

5.2.4. *Integrarea durabilității și competitivității în cadrul politicilor Comisiei*

O serie de politici și acțiuni europene existente pot avea o influență puternică asupra turismului și a caracterului său durabil și pot contribui în mod semnificativ la abordarea provocărilor esențiale. Impactul politicilor generale, precum politica în materie de mediu, transport, angajare sau cercetare, poate fi diferit de la un teritoriu la altul datorită caracteristicilor specifice fiecărui teritoriu. Comisia ia și va lua în continuare în considerare nevoile diferitelor teritorii.

Participarea amplă a părților interesate la procesul de consultare privind viitoarea politică maritimă a UE a demonstrat interesul și sprijinul acestora pentru acțiune la nivel european în direcția unui turism maritim și de coastă mai durabil și mai competitiv. Ca răspuns la preocupările manifestate, abordarea integrată a politicii maritime va constitui baza pentru elaborarea acțiunii de consolidare a durabilității și competitivității sectorului. Ca prim pas, Comisia se va concentra asupra sectorului turismului de coastă și va evalua efectele segmentelor cu dezvoltare rapidă, cum ar fi turismul de croazieră, prin examinarea relațiilor dintre industria croazierelor, echipamentele portuare, porturile de agrement și alte industrii maritime, precum și

²²www.visiteurope.com

²³A se vedea, de asemenea, COM(2006) 134 final, pp. 6-7.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

efectele problemelor legate de concurența dintre exploatările terestre și cele maritime din zonele de coastă.

Zonele montane necesită politici prospective de dezvoltare rurală care să integreze atât cerințele de conservare a acestui mediu natural deosebit, cât și bunăstarea durabilă a locuitorilor²⁴. Comisia recunoaște nevoia de a conserva moștenirea naturală bogată a multor zone montane vulnerabile.

Zonele rurale investesc în turism pentru a-și diversifica economiile, necesare creșterii, ocupării forței de muncă și dezvoltării durabile. Acestea oferă adevărate posibilități, fie în calitate de locuri atractive în care se poate trăi și locui, fie în calitate de rezervor de resurse naturale sau ca peisaje de o deosebită valoare. În acest context, se impune asigurarea coerenței politicilor comunitare, crearea de sinergii între acestea, conservarea mediului natural și protejarea zonelor rurale.

Turismul poate contribui, de asemenea, la dezvoltarea durabilă a zonelor urbane prin sporirea competitivității întreprinderilor, satisfacerea nevoilor sociale și conservarea mediului cultural și a mediului natural. Pentru a înregistra succese în toate zonele, destinațiile urbane trebuie să adopte o abordare globală bazată pe principiile dezvoltării durabile și recunoscută și sprijinită de politicile publice la toate nivelurile, inclusiv la nivel european.

Fondurile europene disponibile în perioada 2007 – 2013

Fiecărei politici europene îi corespund anumite fonduri structurale și/sau complementare. Această separare pe politici specifice a Fondurilor cu acțiune structurală pentru perioada 2007 – 2013 a rezultat ca urmare a reformei Politicii de Coeziune, necesară în condițiile extinderii fără precedent a Uniunii Europene. În plus, pentru simplificare și pentru a susține reforma Politicii Agricole Comune și a Politicii Comune de Pescuit efectuată în 2002/2003, fondurile pentru agricultură și pescuit au fost transferate către politicile aferente, nemaifiind încadrate în Fondurile Structurale, dar funcționând pe aceeași tipologie.

Astfel, fondurile europene ce vor fi disponibile României în perioada 2007- 2013 sunt :

- *pentru atingerea obiectivelor politicii de coeziune : Fondul Social European (FSE) și Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) - fonduri structurale –, și Fondul de Coeziune (FC);*
- *pentru atingerea obiectivelor politicii de dezvoltare rurală : Fondul European Agricol de Dezvoltare Rurală (FEADR) - fond complementar ;*
- *pentru atingerea obiectivelor Politicii Comune de Pescuit : Fondul European pentru Pescuit (FEP) - fond complementar.*

Pentru o mai bună înțelegere a domeniilor de acțiune a acestor fonduri, ne propunem să prezentăm obiectivele specifice care se doresc a fi atinse prin alocarea lor.

²⁴Protocolul privind turismul la Convenția alpină reprezintă un exemplu de instrument-cadru capabil să stimuleze și să coordoneze contribuția părților interesate la nivel regional și local.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Fondul European pentru Dezvoltare Regională este fond structural destinat promovării coeziunii economico-sociale care are ca obiectiv înlăturarea dezechilibrelor prin dezvoltarea/conversia regiunilor. **FEDR finanțează** investițiile productive, investițiile în infrastructura de transport, educație, sănătate, telecomunicații, energie, protecția mediului, întărirea parteneriatului public-privat

Fondul Social European este fond structural, destinat prevenirii și combaterii șomajului și promovării integrării sociale, sprijinind implementarea Strategiei Europene pentru Ocupare. FSE finanțează îmbunătățirea învățământului profesional, a educației, consilierii, politicilor active pe piața muncii pentru combaterea șomajului, promovarea oportunităților egale, promovarea unei forțe de muncă flexibile.

Fondul de Coeziune este fond nestructural care oferă asistență în domeniul mediului și rețelelor transeuropene de transport. Activitățile eligibile pentru FC sunt cele care implică proiecte majore cu buget de peste 25 de milioane euro (în domeniul mediului) sau peste 50 de milioane Euro (în domeniul transporturilor).

Fondul European Agricol de Dezvoltare Rurală este fond **complementar**, ce oferă asistență în domeniul dezvoltării comunităților din mediul rural și periurban. FEADR finanțează activități ce au ca scop creșterea competitivității agricole și forestiere, de management agricol și de mediu, de îmbunătățire a calității vieții și diversificarea activităților economice în perimetrele ce variază de la zone rurale cu populație redusă până la zonele rurale periurbane aflate în declin sub presiunea centrelor urbane.

Fondul European pentru Pescuit este fond complementar ce finanțează măsurile de asigurare a continuității activităților de pescuit și exploatare rațională, precum și protejare a resurselor de pescuit, dezvoltare de întreprinderi viabile în sectorul piscicol, dezvoltare și îmbunătățire a calității vieții din zonele dependente de pescuit

Între aceste fonduri, există însă, în mod evident, sinergii și complementarități, abordarea fiind prin excelență una integrată. Astfel, în cazul dezvoltării zonelor rurale, FSE, FEDR și FC vor juca un rol important alături de fondul principal destinat acestui sector – FEADR.

Direcțiile strategice trasate de politicile europene mai sus menționate constituie un cadru de lucru pe care toate Statele Membre și regiunile sunt sfătuite să-l folosească în elaborarea și dezvoltarea programelor lor naționale și regionale.

Astfel, în procesul de elaborarea a documentelor strategice de dezvoltare la nivel național, regional, județean și local, orientările strategice relevante ale Uniunii Europene trebuie luate în calcul ca linii directe cărora trebuie să li se subscrie și să li se alinieze orice măsură întreprinsă.

Documente strategice naționale de dezvoltare

Documente strategice naționale sunt documentele în baza cărora se vor distribui fondurile europene în intervalul programatic 2007 – 2013. În vreme ce la nivel european, Regulamentele

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Comunitare privind alocarea fondurilor structurale și de coeziune trasează baza legală de alocare a acestora, Statele Membre trebuie să își definitiveze Programele Naționale de Dezvoltare, Planurile Operaționale Sectoriale și Planurile Naționale Strategice de Dezvoltare Rurală în vederea stabilirii obiectivelor strategice, a axelor prioritare de acțiune și a operațiunilor indicative pentru obținerea fondurilor.

Fiecare Stat Membru stabilește propriile obiective strategice de dezvoltare pentru a căror realizare se elaborează un Plan Național de Dezvoltare (PND), în colaborare cu actorii economici și sociali relevanți.

Statul Membru și Comisia Europeană discută asupra conținutului Planului Național de Dezvoltare și, pe baza acestuia, definesc cea mai adecvată repartizare a fondurilor naționale și comunitare necesare implementării lui. Documentul rezultat, în ceea ce privește atingerea obiectivelor de coeziune, este Cadrul Național Strategic de Referință (CNSR). Documentele similare pentru Agricultură și Pescuit sunt Planul Național Strategic de Dezvoltare Rurală, respectiv Planul Național Strategic pentru Pescuit și Acvacultură.

România va fi eligibilă pentru două obiective în perioada 2007 – 2013: Convergență și Cooperare teritorială europeană.

În calitate de stat membru România trebuie să se integreze în cadrul general, pentru corelarea obiectivelor de dezvoltare la nivel național cu cele de la nivel european. Viziunea de dezvoltare prezentată în Planul Național de Dezvoltare adoptat de Guvern în decembrie 2005, de Parlamentul României, a fost prezentată Comisiei Europene.

Planul Național de Dezvoltare 2007 - 2013

PND 2007-2013 încearcă să reflecte cât mai fidel prioritățile stringente de dezvoltare ale României la nivel național, regional și local și propune susținerea acestora prin investiții publice concentrate, alocate pe bază de programe și proiecte. Implementarea strategiei de dezvoltare prin utilizarea eficientă a fondurilor prevăzute, atât interne, cât și externe, va conduce, la orizontul anului 2013, la o Românie competitivă, dinamică și prosperă, integrată cu succes în Uniunea Europeană și aflată pe un trend de dezvoltare rapidă și durabilă.

OBIECTIVUL GLOBAL vizează: *Reducerea cât mai rapidă a disparităților de dezvoltare socio-economică între România și Statele Membre ale Uniunii Europene.*

În vederea atingerii obiectivului global și a obiectivelor specifice pentru perioada 2007-2013, măsurile și acțiunile avute în vedere sunt grupate în cadrul a **șase priorități naționale de dezvoltare**:

1. **Creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere**
2. **Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport**
3. **Protejarea și îmbunătățirea calității mediului**

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

4. **Dezvoltarea resurselor umane, promovarea ocupării și a incluziunii sociale și întărirea capacității administrative**
5. **Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în sectorul agricol**
6. **Diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării**

Planul Național de Dezvoltare (PND) pentru dezvoltarea economică și socială este o componentă a Strategiei de Dezvoltare a Economiei Naționale. El a fost adoptat în decembrie 2005 și reprezintă instrumentul fundamental de diminuare a discrepanțelor în dezvoltarea economică și socială dintre Uniunea Europeană (UE) și România.

Conform planului, "Industria turismului din România are capacitatea de a contribui la această reducere" a discrepanțelor și include turismul pe lista priorităților de investiții publice.

Obiectivul general pentru sectorul turismului, așa cum este prevăzut în plan este: "Valorificarea potențialului turistic și cultural al regiunilor și creșterea contribuției acestor domenii la dezvoltarea regiunilor prin reabilitarea, până în 2015, a 200 situri turistice și culturale și creșterea contribuției turismului la formarea PIB cu 1,25%."

După cum am menționat deja, turismul este considerat un sector de dezvoltare prioritar. Pentru realizarea unui turism românesc competitiv pe termen lung și îmbunătățirea imaginii României, se pune accentul pe marketingul României ca destinație turistică internațională.

De asemenea, planul consideră că turismul este un mijloc de realizare și a altor priorități strategice, cum ar fi "creșterea competitivității prin facilitarea accesului pe piață a societăților comerciale", prin promovarea pe plan intern și internațional, prin intermediul turismului, a unor produse economice specifice. Conform planului, dezvoltarea unei mărci a turismului național va avea o contribuție la imaginea de țară cu impact asupra investițiilor străine în România și asupra soldului contului curent.

Investițiile în infrastructura turismului, în agroturism și în turismul rural sunt considerate mijloace care pot contribui la susținerea unei dezvoltări echilibrate a tuturor regiunilor României, prin ridicarea nivelului de trai în zonele rurale și diminuarea diferențelor dintre regiunile țării.

În plan se menționează că principalele resurse ale turismului sunt amplasate, în majoritate, în zone subdezvoltate din punct de vedere socio-economic. Se menționează că stimularea sectorului turismului ar putea conduce la revitalizarea acestor zone, prin integrarea lor în circuitul turistic, și eventual în economia națională.

Se menționează că dezvoltarea turismului regional și rural reprezintă una din cele cinci priorități secundare ale strategiei de realizare a unei dezvoltări echilibrate a regiunilor țării. Dezvoltarea patrimoniului natural și cultural și activitățile concentrate asupra mediului natural și cultural sunt considerate, în plan, drept mijloace de dezvoltare și promovare a turismului. Turismul poate crea locuri de muncă în zone dezavantajate prin îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor turistice, protecția mediului și a patrimoniului, refacerea utilităților existente și a stațiunilor tradiționale de importanță deosebită, precum și diversificarea ofertelor turistice, dezvoltarea ecoturismului,

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

stațiunilor balneare și a celor specifice sporturilor de iarnă, dezvoltarea turismului cultural și istoric. Asociațiile familiale și micro-intreprinderile sunt menționate în mod special ca posibilitate de creștere a oportunităților de ocupare a forței de muncă la nivel local.

Planul identifică principalele aspecte-cheie care trebuie remediate în vederea unei creșteri în viitor a turismului, ca fiind următoarele:

- ◆ Instabilitatea cadrului instituțional cu responsabilități în dezvoltarea strategiilor și politicilor de turism;
- ◆ Lipsa cooperării între tur-operatori;
- ◆ Slaba contribuție a turismului la PIB;
- ◆ Insuficienta informare a turistilor și promovare;
- ◆ Infrastructură nedezvoltată în general, mai ales în ceea ce privește transportul, comunicațiile și serviciile;
- ◆ Un mare număr de structuri de cazare învechite;
- ◆ Grad redus de ocupare a structurilor de cazare;
- ◆ Dezvoltare insuficientă a întreprinderilor mici și mijlocii care pot începe să funcționeze;
- ◆ Insuficientă dezvoltare a produselor turistice și slabă concentrare asupra structurilor de cazare și unităților de alimentație publică.

Concluziile raportului pentru România întocmit de Consiliul Mondial al Turismului și Călătoriilor sunt în acord cu aspectele-cheie (de mai sus) menționate în Planul Național de Dezvoltare.

Eforturile comune ale statului român și ale Uniunii Europene în domeniul politicii de coeziune sunt concretizate în ceea ce se numește Cadrul Național Strategic de Referință (CNSR). Fondurile structurale vor fi alocate în baza priorităților din CNSR.

Cadrul Strategic Național de Referință

Scopul principal al **Cadrului Strategic Național de Referință** (CNSR) este de a întări concentrarea strategică a politicilor economice, de coeziune socială și regionale ale României, precum și de a stabili legăturile potrivite și corecte cu politicile Comisiei Europene, în principal cu Strategia de la Lisabona, care elaborează politici de dezvoltare economică și de creare de noi locuri de muncă.

Obiectivele CNSR : Reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială dintre România și statele membre UE Reducerea disparităților față de UE prin generarea unei creșteri suplimentare de 10% a Produsului Intern Brut până în 2015.

Programele Operaționale pe care le va derula România în perioada 2007 – 2013 sunt structurate după cum urmează:

- Pentru obiectivul Convergență:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Programul Operațional Regional (finanțat de FEDR)

Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice (finanțat de FEDR)

Programul Operațional Sectorial Mediu (finanțat de FEDR și FC)

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (finanțat de FSE)

Programul Operațional Sectorial Transport (finanțat de FEDR și FC)

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Capacității Administrative (finanțat de FSE)

Programul Operațional Sectorial Asistență Tehnică (finanțat de FEDR)

- Pentru obiectivul Cooperare Teritorială Europeană:

- cu alte State Membre:

Programul Operațional România – Bulgaria (finanțat de FEDR)

Programul Operațional România – Ungaria (finanțat de FEDR)

Programul Operațional Transnațional (SEE) (finanțat de FEDR)

Programul Operațional Interregional (finanțat de FEDR)

- cu State Nemembre:

Programul de Cooperare Transfrontalieră cu Republica Moldova și Ucraina (finanțat de Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat - I EVP)

Programul de Cooperare Transnațională în Zona Mării Negre (finanțat de Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat - I EVP)

Programul de Cooperare Transfrontalieră cu Serbia (finanțat de Instrumentul de Pre-Aderare - IPA)

Din perspectiva spațiului rural, cel mai important document strategic este Planul Național Strategic de Dezvoltare Rurală 2007-2013. Acesta reprezintă documentul-cadru în baza căruia România stabilește politicile și acțiunile de dezvoltare pentru perioada 2007-2013 în domeniile agricol, silvic și economie rurală, precum și proiectele de investiții în infrastructură, dezvoltare și renovare a satelor românești. Finanțarea se va realiza din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală, precum și din bugetul național.

Planul Național Strategic de Dezvoltare Rurală are ca obiectiv dezvoltarea competitivității economice a zonelor rurale, conservând mediul și accentuând prezența populației.

Pornind de la această strategie sunt definite prioritățile de acțiune pentru politici și programe naționale destinate dezvoltării rurale și pentru sprijinul comunitar. Programele naționale și Programul Național de Dezvoltare Rurală finanțat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală intervin în mod complementar.

Documente Naționale de Referință în domeniul Turismului

1. Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN)

Implementarea propunerilor de dezvoltare fizică a turismului din România va trebui integrată în cadrul de lucru al planificării naționale, regionale și locale, pentru a garanta că dezvoltarea se realizează în mod ordonat și eficient cu resursele existente.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Sistemul de planificare din Romania a suferit o serie de schimbări fundamentale în ultimii 60 de ani. Sub regimul comunist funcționa un sistem de planificare centralizată, cu priorități orientate în general spre producția industrială și agricolă. Construcția de locuințe, infrastructura și mediul, împreună cu alte sectoare, inclusiv turismul, au ocupat poziții mai joase pe lista priorităților pentru alocarea resurselor. În 1991 s-a adoptat un nou sistem de planificare bazat pe modelul francez, iar responsabilitatea întocmirii planului a revenit Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriale din acea vreme.

În prezent, responsabilitatea revine Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor. Instrumentul cheie utilizat pentru definirea planificării naționale strategice este Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN). Acest plan cuprinde un număr de studii sectoriale pentru stabilirea priorităților și direcțiilor planificării teritoriale din România. Până în prezent au fost încheiate și aprobate de Parlament sub formă de legi, cinci secțiuni ale PATN, astfel:

- ◆ Secțiunea 1, Infrastructura națională strategică;
- ◆ Secțiunea 2, Resurse de apă;
- ◆ Secțiunea 3, Zone protejate;
- ◆ Secțiunea 4, Zone urbane;
- ◆ Secțiunea 5, Zone cu risc natural.

Secțiunea 1 a Planului de Amenajare a Teritoriului Național definește întreaga infrastructură de transport, inclusiv principalele trei coridoare de transport transeuropene și stabilește cerințele și capacitățile propuse de infrastructură. Deși transportul rutier, feroviar și maritim sunt menționate, transportul aerian în special nu este tratat în planul strategic.

Secțiunea 3 a PATN stabilește atât zonele naturale, cât și cele construite protejate, inclusiv rezervele biosferei, parcurile naționale și monumentele. Legea zonelor protejate nr. 5/2000 stabilește zonele specifice și posibilități de utilizare permise pentru aceste zone.

Secțiunea 6, Turismul, este în prezent în curs de realizare, la fel cum sunt și secțiunile pentru agricultură, rețele energetice și păduri. În absența unui plan pentru turism, nu există nici o direcție strategică disponibilă pentru orientarea întocmirii planurilor de turism regionale, județene și municipale.

In plus față de PATN, Guvernul României a inițiat o serie de politici naționale aferente planurilor naționale, care includ:

- ◆ ***Strategia națională pentru dezvoltare durabilă;***
- ◆ ***Strategia națională pentru conservarea diversității biologice;***
- ◆ ***Strategia națională pentru administrarea apelor;***
- ◆ ***Strategia de dezvoltare a pădurilor;***
- ◆ ***Planul național de acțiune strategică pentru Marea Neagră; și***
- ◆ ***Strategia de protecție a mediului.***

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

2. Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național

Obiectivul central al Master Planului pentru Dezvoltarea Turismului Național este acela de a confirma România ca o destinație turistică de succes prin identificarea mijloacelor prin care nevoile pieței pot fi adaptate produselor și serviciilor de calitate precum și optimizarea potențialului pieței.

Analiza Situației și studiul punctelor slabe ale turismului românesc indică clar principalele acțiuni necesare pentru revigorarea industriei și pentru a o sprijini în atingerea obiectivelor și viziunii. Aceste direcții de acțiune pot fi rezumate astfel:

- 1. Structurile instituționale ale sectorului public ce beneficiază de personal profesionist și de resurse corespunzătoare trebuie să lucreze în parteneriat cu asociațiile din sectorul privat*
- 2. Cercetarea piețelor, segmentelor, clienților și a canalelor de comunicație*
- 3. Planificarea integrată a turismului care va duce la modernizarea, dezvoltarea și prezentarea produselor turistice pentru a veni în întâmpinarea cerințelor și așteptărilor pieței*
- 4. Educație și instruire pentru a asigura industriei la toate nivelurile personal orientat către client, profesionist și cu aptitudini corespunzătoare*
- 5. Marketing orientat pentru a stabili locul României ca destinație preferată*

Intr-o mai mare sau mai mică măsură, aceste acțiuni trebuie aplicate în toate sectoarele turismului românesc – produse, destinații, servicii etc. Acestea includ:

- ◆ Turismul de litoral
- ◆ City breaks
- ◆ Tururi și geoturism
- ◆ Turism balnear
- ◆ Turism activ și turism de tineret
- ◆ Turism cultural
- ◆ Turism de afaceri
- ◆ Turism rural și ecoturism
- ◆ Educație și pregătire în turism
- ◆ Promovarea investițiilor și servicii de consultanță
- ◆ Cazare
- ◆ Atracții
- ◆ Transport
- ◆ Informare turistică
- ◆ Marketingul destinațiilor
- ◆ Controlul calității
- ◆ Planificare
- ◆ Mediu
- ◆ Cadrul juridic

Nu este posibil să se transforme toate aceste sectoare într-o perioadă scurtă de timp, în special pentru că acestea sunt independente. Este necesară o abordare etapizată. În primul rând, este necesară Consolidarea pentru a asigura nivelul curent al activității și operațiilor în timp ce sunt realizate acțiunile corespunzătoare de cercetare, planificare și restructurare.

În al doilea rând, trebuie realizate acțiuni de Modernizare planificate pentru a umple golurile, a îmbunătăți calitatea și standardele și pentru a promova și oferi produse și servicii mai bune pe piață în mod eficient.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

În al treilea rând, numeroase sectoare trebuie să își diversifice activitatea pentru a ține pasul cu nevoile în schimbare ale pieței și pentru a identifica și dezvolta noi oportunități de piață.

Această abordare strategică etapizată este recomandată în cadrul fiecărei Inițiative Strategice descrise mai jos în acest master plan și reflectă prioritățile și termenele identificate în Planul de Acțiune.

Practic toate zonele din România au potențial turistic într-o formă sau alta și pot beneficia de pe urma acestei abordări strategice. Unele au potențial în mai mult de un sector. Unele au posibilitatea de a demara într-un anumit sector de turism ca urmare a punctelor tari existente precum căi de acces corespunzătoare, resurse naturale, produse de calitate, infrastructură dezvoltată și ca urmare a faptului că sunt deja recunoscute pe piață. Principalele regiuni sunt:

- ◆ Litoralul Mării Negre
- ◆ Delta Dunării
- ◆ București
- ◆ Transilvania
- ◆ Bucovina
- ◆ Maramureș

3. Strategia Națională de Dezvoltare a Turismului

*La nivel național, un alt document relevant în acest domeniu **Strategia Națională de Dezvoltare a Turismului** elaborată de către Autoritatea Națională de Turism, al cărei obiectiv strategic general este reprezentat de crearea unei destinații turistice pe plan internațional competitiv, la nivelul valorii resurselor turistice de care dispune România și care să impună acest domeniu ca activitate economică prioritară în cadrul sistemului economic național.*

Obiective

- crearea unei oferte turistice diversificate și competitive prin susținerea dezvoltării investițiilor interne și internaționale, care să conducă la creșterea volumului activității turistice și respectiv, a circulației turistice;
- stimularea dezvoltării ofertei turistice de calitate permite creșterea încasărilor – în lei și valută – a contribuției sectorului turistic în PIB și a veniturilor nete ale populației precum și sporirea gradului de absorbție a forței de muncă;
- crearea condițiilor de integrare a turismului din România în tendințele de dezvoltare mondiale și europene etc.

Direcții de relansare și dezvoltare a turismului

Realizarea obiectiv(elor)ului strategic în turism vizează unele direcții de acțiune, care privesc:

- modernizarea și dezvoltarea unei oferte turistice competitive pe piața turistică;
- îmbunătățirea și dezvoltarea activității de marketing și promovare;
- integrarea turismului românesc în tendințele europene și mondiale, prin asigurarea cadrului legislativ simplificat și eficient al domeniului, armonizat cu legislația internațională;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- crearea unui mediu de afaceri competitiv respectiv a unui regim fiscal care să încurajeze creșterea, exportul, investițiile, infrastructura și crearea de noi locuri de muncă.

Modernizarea și dezvoltarea turismului românesc și crearea unei oferte turistice competitive pe piața internă și externă

La baza stabilirii și detalierii acestui obiectiv stau analizele efectuate privind evoluția cererii și a ofertei turistice interne și internaționale, precum și evaluarea patrimoniului turistic al României, realizat printr-o serie de studii anterioare.

Aspectele principale ale obiectivului privind dezvoltarea produsului turistic vizează:

- modernizarea și dezvoltarea produsului turistic național, astfel încât România să se distingă de alte țări ca destinație turistică;
- diversificarea ofertei turistice prin adâncirea specializării și creșterea calității ofertei consacrate și promovarea pentru dezvoltare de noi oferte conform tendințelor pieței;
- crearea unor centre/zona/stațiuni turistice model în zone și domenii selectate, cu sprijin financiar din partea administrației centrale și locale precum și prin investiții de pe piețele internaționale de capital;
- optimizarea la maximum a componentei culturale și de afaceri a produsului în vederea atragerii unor schimbări profitabile în structura clientelei;
- creșterea calității amenajărilor turistice și dezvoltarea capacității turistice în zonele în care cererea turistică este mai mare decât oferta specifică;
- stabilirea de priorități în propunerile de infrastructură generală, pentru depășirea dificultăților existente pentru turism;
- ridicarea standardului serviciilor turistice de baza și complementare în conformitate cu categoria de confort și tariful practicat;
- agrementarea ofertei;
- stimularea dezvoltării unor forme de turism sau produse turistice complementare/paralele necesare asigurării unui răspuns la anumite segmente ale cererii interne (turism de tineret, turism rural, turism social);
- dezvoltarea turismului în contextul durabilității, presupunând în toate obiectivele, programele și acțiunile de dezvoltare:
 - protejarea și îmbunătățirea mediului în zonele turistice;
 - programe și planuri de dezvoltare a mediului construit care să respecte legislația privind protecția mediului, privind urbanismul și amenajarea teritoriului și cele specifice turismului, care au ca efect armonizarea cu mediul și optimizarea lui;

Turism montan

Turismul montan românesc se caracterizează prin următoarele:

- oferta de servicii învechită, necompetitivă pe piața internațională;
- structuri turistice de primire cu un grad de uzură înaintat;
- oferta de agrement săracă și de slabă calitate;
- domeniul schiabil neamenajat și mijloace de transport pe cablu învechite tehnologic;
- necorelarea între capacitățile de cazare din stațiuni și dotările pentru sporturi de iarnă, care sunt subdimensionate;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- concentrarea structurilor turistice pe Valea Prahovei – Poiana Brașov, celelalte masive montane fiind slab dezvoltate;
- rețeaua de cabane turistice este redusă și cu structuri turistice de primire necompetitive ca dotare și categorie de confort, etc.

Direcții strategice

- a) Îmbunătățirea standardelor de calitate pentru transportul pe cablu din România.
- b) Delimitarea exactă a domeniului schiabil în stațiunile turistice de interes internațional în concordanță cu legislația din domeniul mediului și agriculturii.
- c) Îmbunătățirea infrastructurii specifice agrementului și creșterea numărului de servicii/structuri specializate pe agrement.
- d) Modernizarea structurilor turistice cu funcțiuni de cazare.
- e) Creșterea rețelei de cabane și refugii montane în masivele montane care nu beneficiază de adăposturi.

Turism cultural

România deține un patrimoniu cultural-istoric și etnofolcloric de mare valoare turistică și reprezentativitate pentru poporul român. Dezvoltarea și diversificarea ofertei turistice culturale, precum și conștientizarea la nivelul piețelor internaționale că România este o destinație culturală cu obiective și atracții turistice de valoare europeană și universală (biserici cu fresce exterioare, biserici fortificate, cetăți medievale, arhitectură populară, artizanat etc.), sunt obiective prioritare în dezvoltarea produsului turistic cu componentă culturală.

Direcții strategice:

- Stabilirea elementelor de patrimoniu material identitare pentru cultura românească.
- Stabilirea elementelor de patrimoniu imaterial reprezentative pentru România, inclusiv pentru minorități.
- Promovarea turismului religios din România pe plan internațional.
- Creșterea nivelului de pregătire al ghizilor implicați în turismul cultural.
- Amenajarea accesului la obiectivele turistice, a zonei amplasată în apropierea acestora și a incintelor.
- Dezvoltarea unei rețele de centre de informare turistică în zonele cele mai reprezentative din punct de vedere al turismului cultural

Turismul rural și agroturismul

Aceste forme de turism oferă posibilitatea cunoașterii directe a tradițiilor poporului român, ospitalitatea acestuia și bucătăria autentică din fiecare zonă și creează în același timp premisele obținerii de către populația din zona rurală, în special din spațiul montan, de importante venituri suplimentare.

Totuși, turismul rural nu este dezvoltat la nivelul cererii pieței turistice interne și internaționale.

Turismul rural se poate practica pe toată durata anului, implică investiții reduse și grad de risc scăzut, reprezintă o alternativă ocupațională pentru forța de muncă rurală, o modalitate de diversificare a activităților economice din mediul rural și un factor de stabilitate și stabilizare a

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

populației din zonă. În același timp turismul rural are și o puternică componentă de dezvoltare durabilă și oferă o cale de integrare în UE a societății rurale românești. Legea muntelui stabilește unele facilități pentru dezvoltarea sistemului de turism rural din zona montană, pentru susținerea inițiativelor familiale în sensul că gospodăriile țărănești pot fi autorizate să presteze servicii turistice în calitate de pensiuni sau ferme agroturistice.

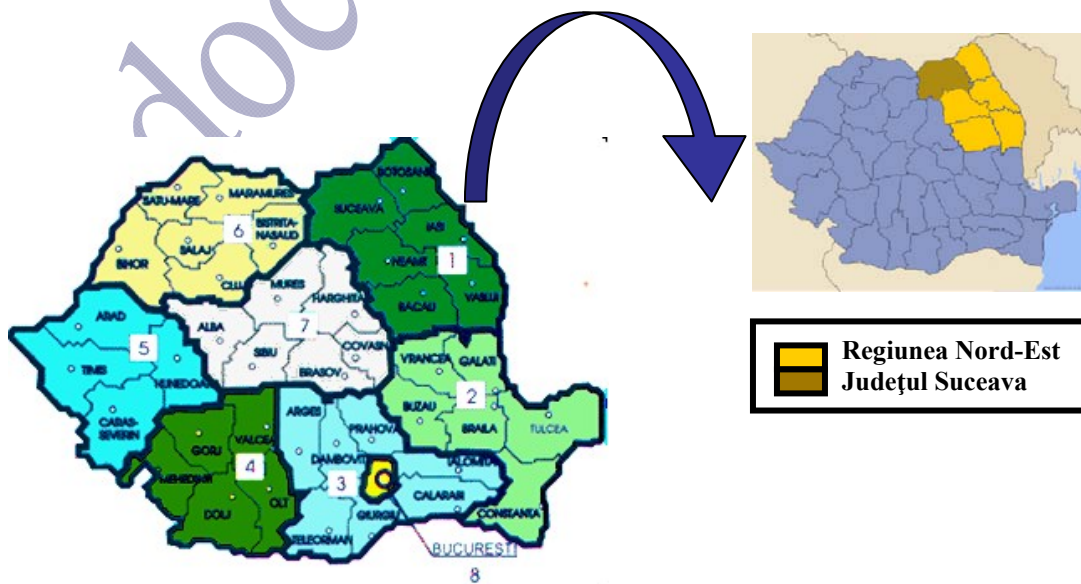
Pentru încurajarea și dezvoltarea agroturismului sunt necesare și următoarele amendamente:

- valorificarea experienței „Organizației satului românesc” (OVR), care, sub patronajul PHARE, a elaborat în anii 1996 – 1997 un „program de dezvoltare a satelor agroturistice”, iar nucleul acestui program este „Asociația locală pentru dezvoltarea turismului”, care are menirea să dezvolte și promoveze un turism cu „sprijinul și sub controlul populației locale având ca partener autoritățile locale”. Deci, este benefic pentru comunitățile locale organizarea și dezvoltarea turismului rural prin asociații locale și nu alte asociații independente de acestea.
- elaborarea unor criterii de identificare și omologare a satului românesc ca “sat turistic” și legiferarea acestei categorii de “produs turistic” prin Lege sau Hotărâre de Guvern.

Argumente: satul românesc prin valoarea turistică atestată poate deveni un “produs turistic” - “satul turistic” (format din mai multe subproduse: culturale, istorice, gastronomice, pensiunea turistică și agroturistică, etc.) de mare originalitate și de marcă pentru turismul românesc pentru a da imaginea reală a spațiului rural românesc cu spiritualitatea sa ancestrală, turismul rural și agroturismul nu pot fi promovate ca ofertă turistică decât în contextul “satului turistic” și al “zonei etnografice” căreia se integrează.

Coordonate regionale în dezvoltarea comunităților din România pentru perioada 2007 – 2013

La nivel regional, s-au realizat strategii pentru fiecare din cele 8 regiuni ale României în vederea atingerii unui grad comparabil de dezvoltare la nivelul acestora. Se urmărește, așadar, prin strategiile regionale, echilibrarea situațiilor economice, sociale și culturale în toate regiunile țării.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Obiectivul general al Strategiei Regionale Nord-Est 2007-2013 este reducerea decalajului existent față de regiunile dezvoltate ale României prin creșterea gradului de competitivitate și atractivitate regională.

Direcții strategice de dezvoltare

Strategia Regională Nord Est 2007-2013 conține priorități și măsuri ce vor putea fi sustinute din instrumente europene de finanțare prin Programul Operațional Regional, Programe Operaționale (Transport, Mediu, Creșterea Competitivității Economice, Dezvoltarea Resurselor Umane și Servicii Sociale, Dezvoltarea Capacității Administrative), Programul Național pentru Dezvoltare Rurală, precum și din alte surse de finanțare, având următoarea structură:

- **Prioritatea 1 - Infrastructura și mediul**
- **Prioritatea 2 - Sprijinirea afacerilor**
- **Prioritatea 3 - Turism**
- **Prioritatea 4 - Dezvoltare rurală**
- **Prioritatea 5 – Dezvoltarea resurselor umane și a serviciilor sociale**

Axa prioritară nr.3 – TURISM își propune realizarea de investiții și dezvoltarea de noi servicii turistice în vederea valorificării potențialului turistic regional, prin implementarea următoarelor măsuri

Măsura 1 - Investiții în turism

Obiectivul măsurii

Reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii de turism în vederea creșterii atractivității turistice regionale.

Măsura va consta în acțiuni pentru:

- reabilitarea obiectivelor turistice ce aparțin patrimoniului cultural, istoric, ecumenic;
- reabilitarea spațiilor de cazare și tratament;
- crearea, modernizarea și diversificarea dotărilor de agrement (inclusiv amenajări și ecologizări de lacuri);
- crearea de clustere de atracții turistice;
- dezvoltarea unui sistem de marcare a atracțiilor turistice în întreaga regiune (panouri, hărți turistice pe drumurile naționale și județene, gări, autogări, aerogări)
- dezvoltarea turismului montan și a infrastructurii de agrement asociate sporturilor de iarnă;
- modernizarea și realizarea traseelor montane, a rețelei de cabane și a refugiilor montane, a stațiilor montane;
- dezvoltarea și diversificarea infrastructurii fizice de agrement necesară pentru realizarea unei oferte de petrecere a timpului liber (hipism, parașutism, sporturi extreme și alte activități specifice turismului de nișă);
- dezvoltarea turismului de afaceri - centre de conferințe și afaceri în cadrul structurilor hoteliere;
- construcția și modernizarea facilităților pentru turismul balnear.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Măsura 2- Promovarea potențialului turistic

Obiectivul măsurii

Valorificarea potențialului turistic regional prin dezvoltarea de noi servicii turistice și de acțiuni specifice. Măsura va consta în acțiuni pentru:

- crearea de centre/oficii de informare regională cu filiale în toate reședințele de județ și orașele cu potențial turistic (gări, autogări, aeroporturi) și ghișee de informare în zona atracțiilor turistice;
- dezvoltarea rețelelor de comunicare între centrele de informare din regiune și cele naționale și internaționale și integrarea standardizată a acestora prin interconectare vizând direct dezvoltarea și îmbunătățirea sistemului de rezervări, crearea de rețele de rezervare on-line a serviciilor turistice;
- organizarea de târguri, expoziții muzeale, etnografice și manifestări culturale, festivaluri, acțiuni și campanii de promovare integrată a produsului turistic local și regional și sprijinirea participării la acest tip de evenimente pe plan intern și internațional;
- sprijinirea intrării în circuitul internațional a stațiunilor turistice;
- editarea de publicații promoționale și materiale audio-video (inclusiv distribuirea acestora în media turistică pe plan internațional);
- promovarea turismului ecologic.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

FORMULARUL 1 - FISA DE LOCALITATE

*Identificarea unor oportunitati/pachete turistice in vederea includerii acestora in
STRATEGIA DE DEZVOLTARE A TURISMULUI IN JUDETUL SUCEAVA*

1. DATE GENERALE:

- Nume localitate:.....
- Telefon:..... Fax:.....
- E-mail:..... Website:.....
- Nume reprezentant legal primarie:.....
- Persoana de contact din cadrul primariei:.....

2. FORME DE TURISM PRACTICATE

<p>↗ TURISM MONTAN:</p> <ul style="list-style-type: none">■ existent (hoteluri, pensiuni, domenii schiabile, alte obiective): <ul style="list-style-type: none">■ cu potential de dezvoltare (spre exemplu domenii schiabile, posibilitati de practicare a altor sporturi montane, peisaje naturale deosebite):
--

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

↙ **TURISM BALNEAR:**

■ **existent** (hoteluri, resurse balneare - ape minerale, ape de zăcământ, lacuri sărate, nămoluri sapropelice, gaze mofetice, terme, etc):.....
.....
.....

■ **cu potențial de dezvoltare** (ape minerale, ape de zacamant, lacuri sarate, namoluri sapropelice, gaze mofetice, terme, etc):
.....
.....

↙ **TURISM RURAL SI AGROTURISM:**

■ **existent** (hoteluri, pensiuni, alte obiective):
.....
.....

■ **cu potențial de dezvoltare:**
.....
.....

↙ **TURISM RELIGIOS SI DE PELERINAJ (ecumenic, monahal):**
.....
.....
.....
.....

↙ **TURISM ACTIV** (alpinism si escalada, vanatoare si pescuit, cicloturism, rafting, bungee-jumping, deltaplanorism, caiac-canoe, etc):

■ **existent:**
.....
.....

■ **cu potențial de dezvoltare:**
.....
.....

■ **infrastructura specifica de cazare existenta** :.....
.....

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

↪ **TURISM EDUCATIONAL:**

■ **existent** (tabere pentru scolari, elevi de liceu, studenti, de instruire, pentru pictura, sculptura, arte literare, stiinte, activitati sportive si de orientare, cercetasi, artizanat, etnografie, etc):

.....
.....
.....

■ **cu potential de dezvoltare** (mentionati):

.....
.....

↪ **TURISM CULTURAL** (muzee, teatre, case memoriale, vestigii istorice si arhitecturale, potentialul turistic al asezarilor urbane/rurale care pastreaza trasaturi medievale sau alte elemente interesante din punct de vedere istoric si arhitectural etc):

.....
.....
.....
.....

Va rugam sa mentionati ansamblurile folclorice si/sau formatiile locale existente.....

.....
.....
.....

↪ **TURISM DE AFACERI** (hoteluri, transport, catering, serie complexa de servicii specifice organizarii profesioniste de conferinte, programe motivationale, intruniri):.....

.....
.....
.....
.....

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

ECOTURISM

↪ **REZERVATII SI MONUMENTE ALE NATURII** (arii protejate, zone naturale protejate de interes national, parcuri nationale, parcuri naturale, chei):.....
.....
.....
.....
.....
.....

↪ **TURISM SPEOLOGIC** (pesteri) :
.....
.....
.....
.....
.....

↪ **TRADITII, SARBATORI, BUCATE TRADITIONALE, FESTIVLAURI GASTRONOMICE, MESTESUGURI SPECIFICE ZONEI PE CARE O REPREZENTATI:**
.....
.....
.....
.....

3. ALTE FACILITATI SI SERVICII OFERITE :

- Infrastructura de transport existenta (cai ferate, drumuri europene, nationale, judetene, locale, mentionand starea infrastructurii feroviare si rutiere):
.....
.....
.....
- Modalitati de petrecere a timpului liber (restaurante, excursii):
.....
.....
- Agentii de turism existente pe raza localitatii:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

.....
.....
.....

- Puncte de informare turistica existente sau alte modalitati de promovare (pliante, brosure, CD-uri de prezentare, etc):

.....
.....
.....

- Pachete turistice in care localitatea dumneavoastra este inclusa ¹:

.....
.....
.....

document în lucru

Nota: Daca spatiul nu este suficient, va rugam sa folositi o pagina separata.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

3. Pentru a avea o imagine completa despre cum pot fi puse in valoare monumentele istorice, va rugam sa completati informatiile solicitate mai jos:

Nr. crt	Monumentul	Este iluminat		Exista retea de alimentare cu apa in apropiere		Exista retea de canalizare in apropiere		Exista imprejmuire		Exista un semn care anunta prezenta monumentului/marcaj?	
		da	nu	da	nu	da	nu	da	nu	da	nu

4. Pentru punerea in valoare a monumentelor istorice colaborati cu

Nr. crt.	Institutia	Da	Nu
	Caminul Cultural		
	Consiliul Judetean		
	Directia Judeteana pentru Cultura		
	Muzeul Judetean		
	Scoala/Scolile din comuna		
	Altele		

5. Exista un eveniment local dedicat unui monument istoric?

DA

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

NU

Daca DA, specificati monumentul istoric.....

Daca DA, ce institutie organizeaza evenimentul?

.....

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 4 - anexa 1

Formularul 3 - Formular de colectare date de la structurile de cazare

Stimate domn/stimată doamnă,

Consiliul Județean Suceava a hotărât ca, pentru buna dezvoltare a comunității prin valorificarea tuturor oportunităților oferite de dobândirea calității de membru al Uniunii Europene să realizeze **Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava**.

Pentru acest lucru sunt necesare cât mai multe informații care să ofere posibilitatea unei analize cât mai reale a situației la nivel local, astfel încât direcțiile de dezvoltare în domeniul turismului să reiasă dintr-o nevoie reală a comunității.

Rolul dumneavoastră este extrem de important în procesul elaborării acestei strategii, care, după ce va fi realizată într-o versiune „proiect” va fi supusă dezbaterii publice până la finalizare.

Până atunci însă, avem nevoie de mai multe informații ce vor oferi posibilitatea prezentării situației actuale și de aceea vă rugăm, ca, în măsura în care aveți timp, să ne răspundeți următoarelor întrebări. Menționăm că aceste informații nu se referă la aspecte considerate confidențiale și nu vor fi folosite pentru elaborarea strategiei decât cu acordul dumneavoastră.

Va rugăm marcați în dreapta opțiunea corespunzătoare:

A. Tipul de structura de primire turistica:

Pensiune turistica	Hotel	Motel	Vila	Hostel	Bungalow	Cabana turistica	Camping
--------------------	-------	-------	------	--------	----------	------------------	---------

Sat de vacanta	Casute tip camping	Popas turistic	Pensiune agroturistica	Apartament sau camera de inchiriat
----------------	--------------------	----------------	------------------------	------------------------------------

B. Standard de calitate :

stele	1	2	3	4	5
flori	1	2	3	4	5

1. De cât timp este înființată stuctura de primire turistica?

.....
.....

2. Cam câți turiști aveți pe an?

.....
.....

3. Cum află ei de structura de primire turistica pe care o reprezentați? Faceți publicitate/promovare?

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

.....
.....
.....

4. Vă rugăm să ne descrieți structura de primire turistica:

- număr de camere.....
- tipul camerelor..... single..... double
- cu mic-dejun

Alte mențiuni (servicii de agrement oferite turiștilor sau servicii specifice stucturii de primire turistica a dumneavoastră, altele):

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. În cazul în care asigurați masa turiștilor cum procedați? Ce fel de produse oferiți? Sunt tradiționale?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Ce fel de utilități puneți la dispoziția turiștilor? (apă curentă rece și caldă, căldură). Ce fel de combustibil folosiți pentru încălzire?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Există unități pentru a produce mici obiecte pe care să le cumpere turiștii (souvenir)? Din ce sunt ele confecționate? Cine le realizează/confecționează?

.....
.....
.....

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava
Capitolul 4 - anexa 1

.....
.....

8. Credeți că ar trebui dezvoltată această activitate?

.....
.....
.....
.....

9. Ce anume credeți că ar contribui decisiv la dezvoltarea afacerii dumneavoastră?

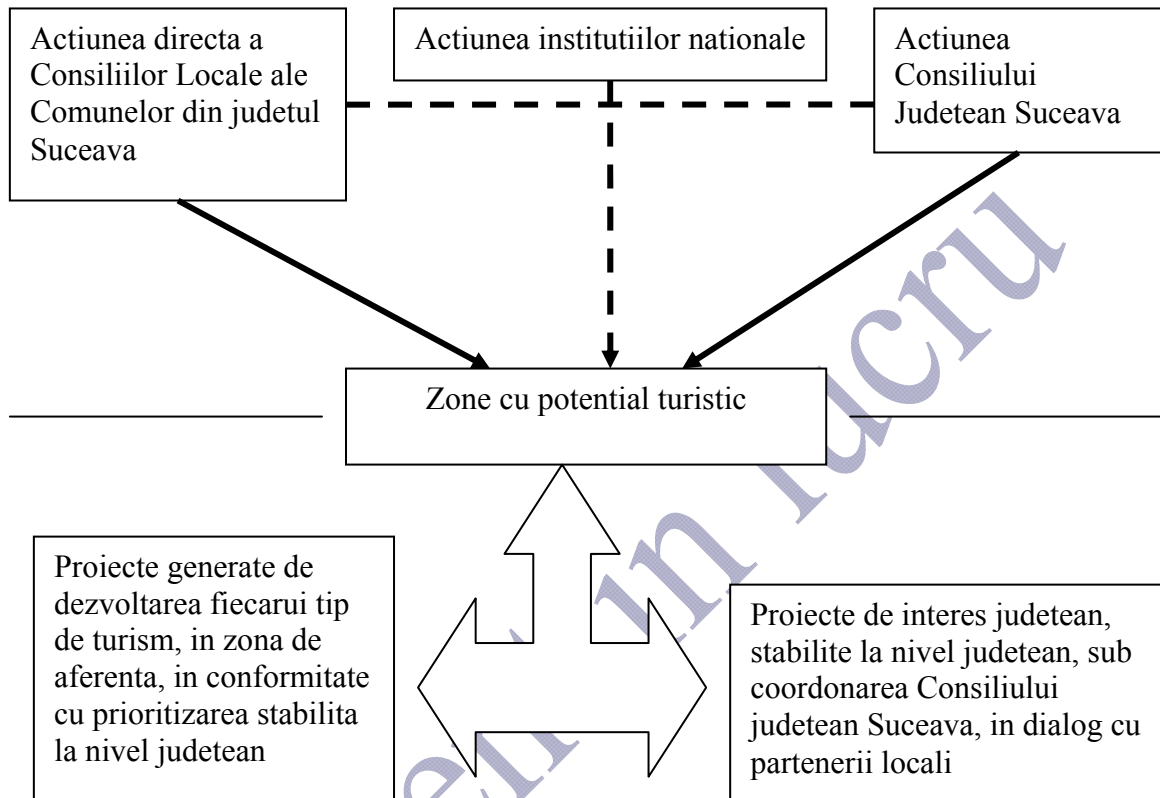
.....
.....
.....
.....
.....

Vă mulțumim pentru timpul acordat!

document în lucru

Capitol 5

Propuneri de punere în valoare a zonelor cu potențial turistic din județului Suceava

In functie de institutiile care pot interveni *la nivel local*, avem urmatoarele posibilitati:

- 1. Actiune directa a Consiliilor Locale ale comunelor si oraselor din zonele cu potential turistic. Consiliul Judetean actioneaza doar asupra zonelor/ ariilor naturale/monumentelor si obiectivele de patrimoniu aflate in administrarea sa.**

Avantaje

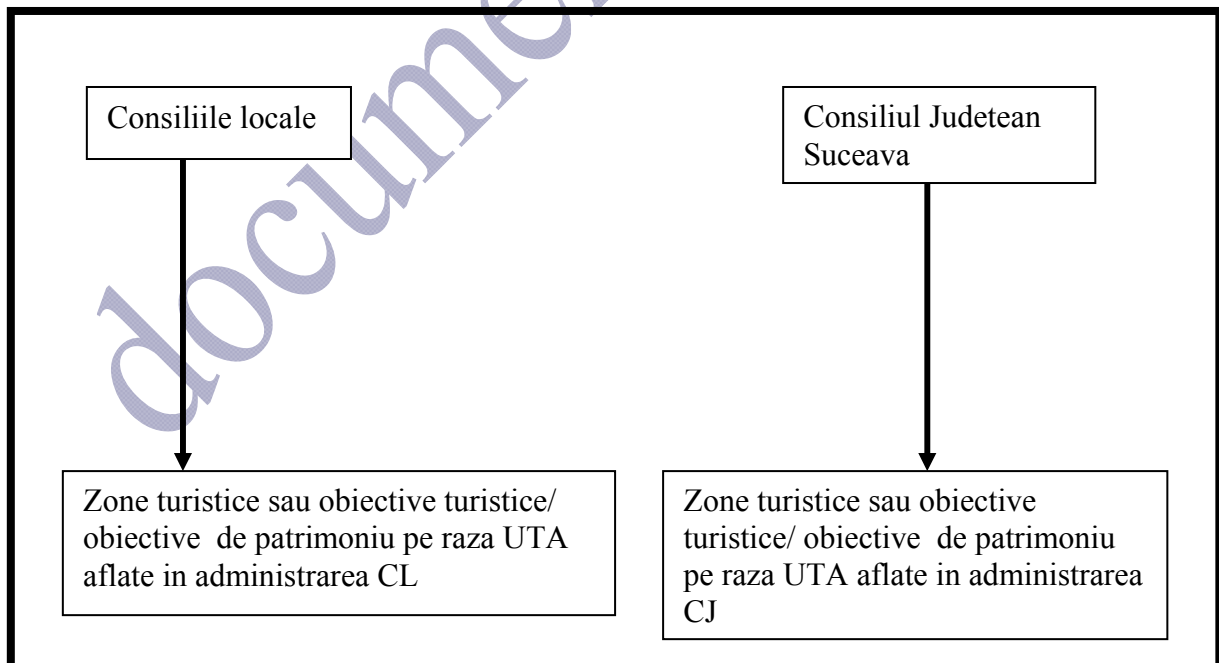
- comunitatea locala poate beneficia direct de prezenta in zona a unui obiectiv turistic sau de patrimoniu, in sensul dezvoltarii si cultivarii sentimentelor locale si a coeziunii culturale;
- interventia Consiliilor Locale poate fi direct observata de cetatenii si apreciata in consecinta;
- Consiliile Locale cunosc cel mai bine modul in care vor interveni pentru realizarea cailor de acces si a utilitatilor aferente necesare unei bune puneri in valoare a obiectivelor turistice si a obiectivelor de patrimoniu;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- Consiliile Locale ale comunelor au la dispozitie fonduri speciale – ex. PNDR, masura 322 si programe nationale care, desi insuficiente, sunt alocate pentru dezvoltarea turismului – prin companiile private si conservarea patrimoniului cultural si istoric existent si trebuie utilizate;
- Consiliile Locale pot dezvolta anumite zone ale unitatii administrative in functie si de dezvoltarea sectoarelor economice;

Dezavantaje:

- La nivel local, in special in mediul rural, rezolvarea problemelor referitoare la infrastructura rutiera, utilitati publice – alimentare cu apa, canalizare, iluminat public este stringenta, deci alocarea fondurilor de la bugetul local se face prioritar pe aceste teme fara corelarea cu abordarea strategica de la nivel judetean in domeniul turismului;
- Companiile private sunt putine si fara resurse financiare disponibile care sa faca posibila o sustinere a proiectelor dezvoltate de consiliul local in acest domeniu;
- Consiliile Locale au bugetul extrem de limitat, deci este putin probabil sa aloce fonduri pentru dezvoltarea obiectivelor sau produselor turistice (inclusiv protejarea, consolidarea sau restaurarea monumentelor istorice sau culturale);
- Consiliile Locale au capacitate restransa de a depune proiecte in vederea obtinerii de finantare europeana, deci desi sunt fonduri disponibile se poate sa nu existe capacitatea de a fi accesate;
- Lipsa unei capacitati de dezvoltare strategica poate duce la o lipsa de corelare a investitiilor si dezvoltarii economice.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

2. Actiunea Consiliilor Locale in vederea punerii in valoare a zonelor potentialului turistic, (obiective turistice si obiective de patrimoniu) aflate in raza de autoritate a autoritatilor publice locale din judetul Suceava sub coordonarea Consiliului Judetean Suceava

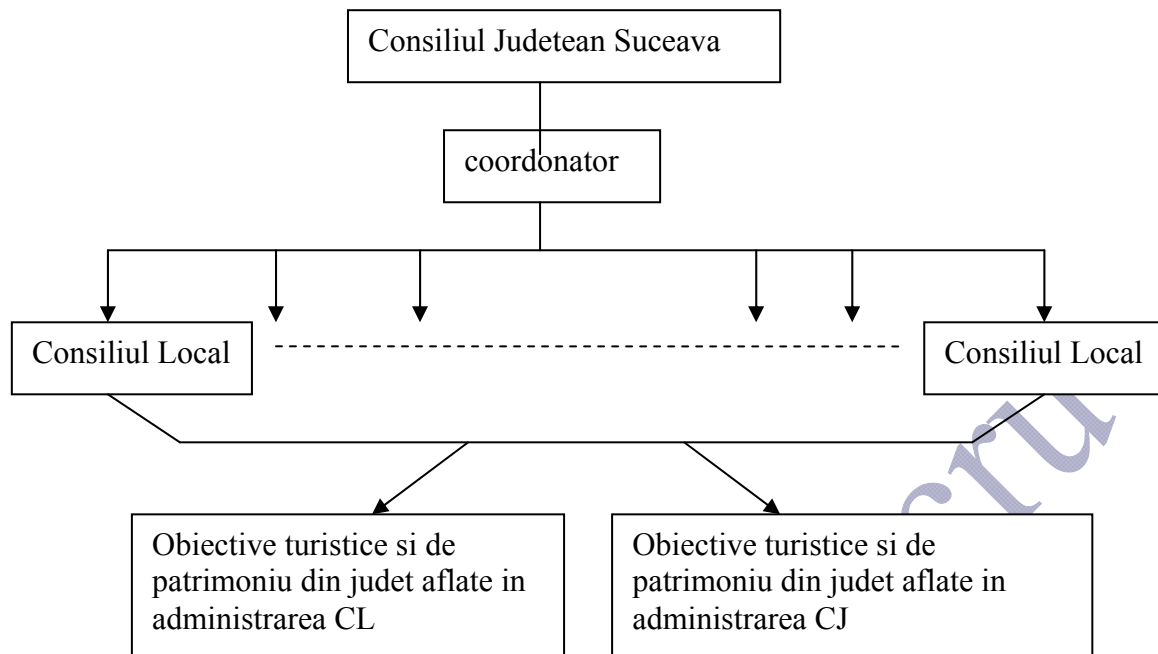
Avantaje:

- coordonarea strategica si eficienta a tuturor eforturilor de dezvoltare la nivel judetean; utilizarea eficienta a resurselor financiare;
- coordonarea investitii in infarstructura mai ales in cea aferenta asigurarii accesibilitatii;
- realizarea prioritatilor de dezvoltare in realizarea produselor turistice identificate pentru fiecare zona;
- posibilitatea de creare de trasee turistice pentru promovarea obiectivelor de patrimoniu;
- asigurarea unei protectii integrate a mediului, avand in vedere ca acest domeniu este gestionat la nivel judetean, prin institutiile de resort;
- fondurile europene disponibile pentru consiliul judetean sunt mult mai mari;
- existenta capacitatii institutionale la nivelul consiliului judetean pentru coordonarea proiectelor in acest domeniu si pentru atragerea de fonduri;
- posibilitatea promovarii unor proiecte inter-judetene sau de nivel national sau international.

Dezavantaje:

- unele zone se pot considera dezavantajate din perspectiva punerii in valoare si sustinerii dezvoltarii, in detrimentul altora, in cazul in care Consiliul Judetean prioritizeaza investitiile;
- alesii locali sunt cel mai aproape de cetateni si ei pot sesiza importanta obiectivelor turistice si a obiectivelor de patrimoniu in viata comunitatii – valoarea simbolica la nivelul comunitatii;
- directionarea proiectelor de dezvoltare in zonele care au potential turistic poate duce la cresterea diferentelor socio-economice in judet, intre comune;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

3. Consiliul Judetean Suceava selecteaza si prioritizeaza zonele cu potential turistic, obiectivele turistice si obiectivele de patrimoniu cultural si istoric si alocă fonduri pentru dezvoltarea si conservarea, modernizarea, restaurarea lor. Proiectele vor fi realizate pe baza parteneriatului Consiliu Judetean Suceava si Consiliile Locale implicate. Consiliile locale intervin in masura posibilitatilor lor financiare.

Avantaje

- Consiliul Judetean are capacitate de sustinere a proiectelor de investitii in asigurarea accesibilitatii si a accesului la utilitati;
- Consiliul Judetean poate genera trasee judetene si inter-judetene specifice punerii in valoare a potentialului turistic, a obiectivelor turistice si a obiectivelor de patrimoniu istoric si cultural;
- atragerea de venituri din turismul istoric si cultural poate conduce la posibilitatea de finantare a unor noi proiecte de punere in valoare a potentialului turistic;
- asigurarea unei protectii integrate a mediului, avand in vedere ca acest domeniu este gestionat la nivel judetean, prin institutiile de resort;
- fondurile europene disponibile pentru consiliul judetean sunt mult mai mari;
- existenta capacitatii institutionale la nivelul consiliului judetean pentru coordonarea proiectelor in acest domeniu si pentru atragerea de fonduri;
- posibilitatea promovarii unor proiecte inter-judetene sau de nivel national sau international.

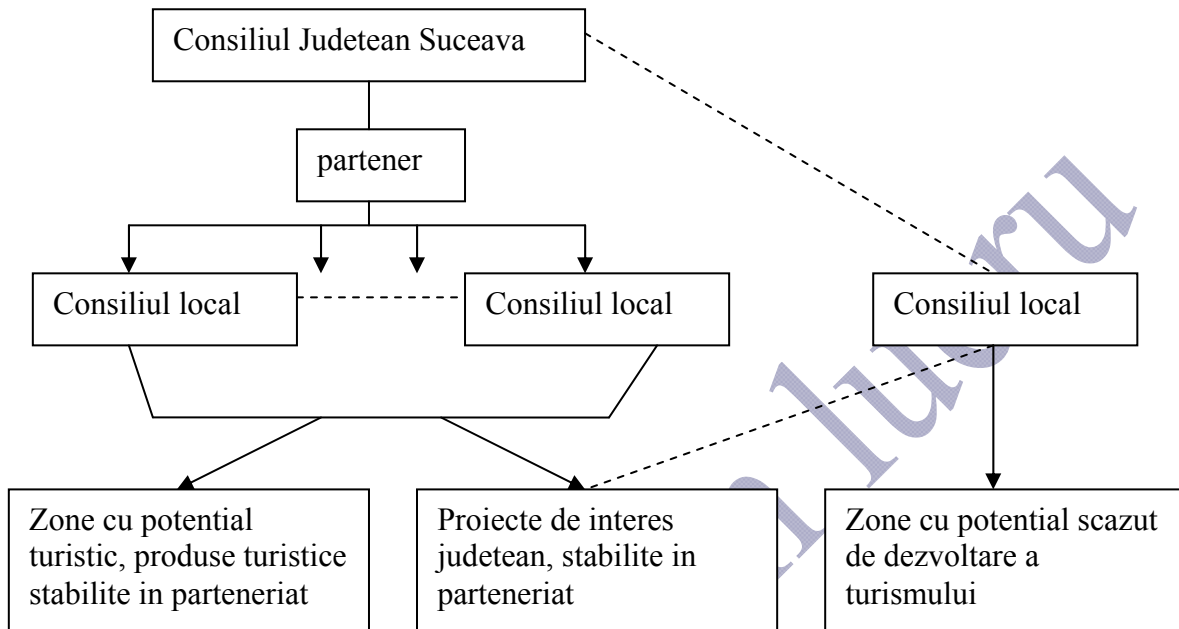
Dezavantaje

- consiliile locale fara fonduri suficiente si aflate intr-o zona cu potential turistic scazut nu vor putea sa se dezvolte pe baza resurselor pe care le au si nu vor avea ca prioritate dezvoltarea de obiective turistice sau modernizarea, restaurarea sau conservarea

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

obiectivelor de patrimoniu, ceea ce va duce la creșterea riscului de deteriorare sau distrugere totală a lor;

- dezvoltarea anumitor zone ale județului va duce la adâncirea diferentelor socio-economice;

Pe baza analizei datelor prezentate în acest studiu, experții companiei au concluzionat că cea mai potrivită variantă de intervenție la nivel instituțional este varianta nr. 3.

Consiliul Județean Suceava identifică zonele cu potențial turistic și propune o paletă de produse turistice pe care le dezvoltă împreună cu partenerii locali.

Propuneri de punere în valoare

1. generale – creșterea atracțiilor la nivel județean și a notorietății lor
2. specifice – pentru fiecare zonă de dezvoltare este propus cu prioritate un anumit tip de produs turistic
3. puncte de furnizare de tipuri de turism diversificate – concept „poiana”

Ac acestea sunt prezentate detaliat mai jos.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tipul de interventie	Obiectiv general	Proiecte/tipuri de actiuni propuse	Surse de finantare preconizate (detaliat in anexa Surse de finantare)
Propuneri de punere in valoare - generale – cresterea atractiilor la nivel judetean si a notorietatii lor			
Programul “Brand si promovare pentru judetul Suceava”	Dezvoltarea brandului Bucovina si cresterea notoritatii zonei	Brandul Bucovina – realizarea elementelor de identitate integrate	Programul Operational Regional – Axa Prioritara 5, DMI – 5.3
		Dezvoltarea si implementarea unui sistem unitar de marcare a atractiilor turistice in intreaga regiune (panouri, harti turistice pe drumurile nationale si judetene, aerogari);	
		Realizarea Centrului National de Informare si Promovare Turistica in municipiul Suceava;	
		Realizarea de materiale de promovare a obiectivelor/ circuitelor turistice (brosuri, ghiduri turistice, pliante, CD-uri prezentare, bannere, harti turistice etc) si sprijinirea derularii de actiuni si campanii de promovare	
		Participarea la targuri si expozitii internationale	
Programul “Dezvoltarea obiectivelor turistice in Bucovina”	Imbunatatirea calitatii obiectivelor turistice si reabilitarea patrimoniului cultural	Reabilitarea Cetatii de Scaun	Programul Operational Regional – Axa Prioritara 5, DMI – 5.1
		Reabilitarea Muzeului Judetean Suceava, monument istoric	
		Reabilitarea Muzeului Arta Lemnului, Campulung Moldovenesc	
Programul “Infrastructura pentru turism in judetul	Reabilitarea, modernizarea și	Reabilitarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier la standardele europene	Programul Operational

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tipul de interventie	Obiectiv general	Proiecte/tipuri de actiuni propuse	Surse de finantare preconizate (detaliat in anexa Surse de finantare)
Suceava”	extinderea infrastructurii specifice de turism la nivelul județului Suceava	Dezvoltarea aeroportului Suceava	Regional – Axa Prioritara 2, DMI – Programul TEN-T
		Imbunatatirea sistemelor TIC	
		Dezvoltarea infrastructurii pentru sporturi active	
Programul “Turismul - sansa dezvoltarii economice locale”	Cresterea contributiei turismului la dezvoltarea economica si sociala a judetului Suceava	<i>Marca Suceveana</i> – proiect de promovare a structurilor de cazare ce asigura un standard de calitate inalt (in vederea diminuarii turismului “la negru”)	PNDR – masura 313
		Parteneriat pentru turism – proiect de colaborare intre asociatiile profesionale, administratia publica locala si agentii economici	
		Srijinirea accesului IMM-urilor din sectorul turistic la serviciile de consultanta (management, marketing, studii de fezabilitate, studii de piata)	
		Promovarea si integrarea tehnologiei informatiei si a comunicatiilor in desfasurarea afacerilor in turism, inclusiv prin dezvoltarea sistemului de rezervari on-line	
		Incurajarea implementarii in sectorul turistic a sistemelor de management al calitatii conform standardelor ISO 9001:2000, sistemelor de management integrate Calitate-Mediu si altor instrumente de mediu si de calitate	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Tipul de interventie	Obiectiv general	Proiecte/tipuri de actiuni propuse	Surse de finantare preconizate (detaliate in anexa Surse de finantare)
			Scoala pentru resurse umane profesioniste in turism	
			Forumul Regional de Investitii	
			Dezvoltarea culturii antreprenoriale in sectorul turistic	
	Programul “Traditie si autenticitate in zona Bucovinei prin turism”	Valorificarea potentialului turistic existent si pastrarea autenticitatii zonei	Consilieri pentru autenticitate – proiect de formare a unor consilieri din institutiile publice care sa asigure respectarea arhitecturii locale	Programul Operational Regional – Axa Prioritara 5, DMI – 5.3
			Standarde și linii directoare pentru dezvoltarea peisajului și arhitecturii	
			Dezvoltarea de programe de instruire pentru personalul din muzee si ghizi turistici	
			Paște în Bucovina	
			Craciun in Bucovina – activitati si evenimente organizate cu ocazia sarbatorilor de iarna	
			Turism religios în Bucovina	
			Drumurile turistice	
			Drumul lui Stefan cel Mare	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Tipul de interventie	Obiectiv general	Proiecte/tipuri de actiuni propuse	Surse de finantare preconizate (detaliat in anexa Surse de finantare)
			Drumul Tatarilor Drumul Sarii Circuitul Manastirilor Drumul Laptelui Drumul lui Iacob (Viena-Suceava-Cernauti) Eco-tur (concept regional) Drumuri neolitice - Civilizatia Cucuteni (Iasi - Cucuteni - Piatra-Neamt – Muzeul de Istorie Suceava)	
			Bucovina BIOLAND eco-turism pentru promovarea produselor traditionale, bio	
			Dezvoltarea de campanii de constientizare a importantei dezvoltarii resurselor umane in sectorul turistic	
	Programul National DEZVOLTAREA TURISMULUI IN JUDETUL SUCEAVA	Imbunatatirea si dezvoltarea infrastructurii de turism si a serviciilor aferente in judetul Suceava		HG – surse de la bugetul de stat (procedura anexa 1)
Propuneri de punere in valoare - specifice – pentru fiecare zona de dezvoltare este propus cu prioritate un anumit tip de produs turistic				
	Dezvoltarea turismului montan in zona 5 – Gura Humorului	Valorificarea potentialului turistic si dezvoltarea infrastructurii turistice	Identificarea tuturor activităților și facilităților cerute pe piață Elaborarea unui program complet de indicatoare Sistem de hărți și ghid al traseelor integrate	Programul Operational Regional – Axa Prioritara 5, DMI –

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Tipul de interventie	Obiectiv general	Proiecte/tipuri de actiuni propuse	Surse de finantare preconizate (detaliat in anexa Surse de finantare)
	montane	Rețea de cărări completă și integrată	5.2
Dezvoltarea turismului balnear in zona 7 – Vatra Dornei	Valorificarea potentialului turism balnear	Dezvoltarea utilitatilor: rețelelor de captare și /sau transport a izvoarelor minerale și saline cu potențial terapeutic (ape minerale, lacuri și nămoluri terapeutice, gaze terapeutice, factorii sanogeni de la nivelul grotelor și salinelor) din stațiunea turistica balneo – climatica Vatra Dornei Crearea, modernizarea, dotarea (inclusiv cu utilități) a bazei de tratament din stațiunea balneo - climaterica	
Dezvoltarea turismului rural si a eco-turismului in zona – 5 Gura Humorului	Promovarea valorilor naturale și tradiționale ce respectă natura, ca atracții ecoturistice și păstrarea acestor valori	Dezvoltarea activitatilor recreationale: organizarea de trasee transport traditional; Dezvoltarea infrastructurii specifica; Stimularea structurilor de primire turistica in vederea organizarii de servicii de recreere pentru turisti constand in activitati traditionale (cositul, olarit, tesut, incondeiat oua)	
Dezvoltarea turismului cultural, istoric si religios in zona 7 Vatra Dornei	Cresterea gradului de constientizare a importantei istorice a zonei Vatra Dornei pentru cetatenii din judet si din tara	Pastrarea si promovarea patrimoniului istoric si cultural prin lucrari de protejare, mentinere, conservare si reabilitare a monumentelor istorice	Programul Operational Regional – Axa Prioritara 5, DMI – 5.2
Dezvoltarea turismului activ in zona 7 Vatra Dornei	Promovarea turismului activ in Zona Vatra Dornei	Stabilirea de trasee de echitatie; Organizarea de trasee de alpinism; River rafting – trasee Tiroliana - concursuri	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

	Tipul de interventie	Obiectiv general	Proiecte/tipuri de actiuni propuse	Surse de finantare preconizate (detaliat in anexa Surse de finantare)
	Dezvoltarea turismului educational si stiintific in zona 5 – Gura Humorului		Organizarea de tabere scolare pentru revitalizarea obiceiurilor si traditiilor bucovinene; Initierea si dezvoltarea turismului stiintific cu scop educational;	Programul Life +
Propuneri de punere in valoare - puncte de furnizare de tipuri de turism diversificate – concept „poiana”				
	Dezvoltarea zonei Poiana Bucovinei	Valorificarea potentialului turistic	Produse mixte – agrement etc Locatii propuse 1. Confluenta Zonelor: Radauti – Suceava – Gura Humorului 2. Confluenta Zonelor: Vatra Dornei – Campulung Moldovenesc – Gura Humorului	Programul Operational Regional – Axa Prioritara 5, DMI – 5.2

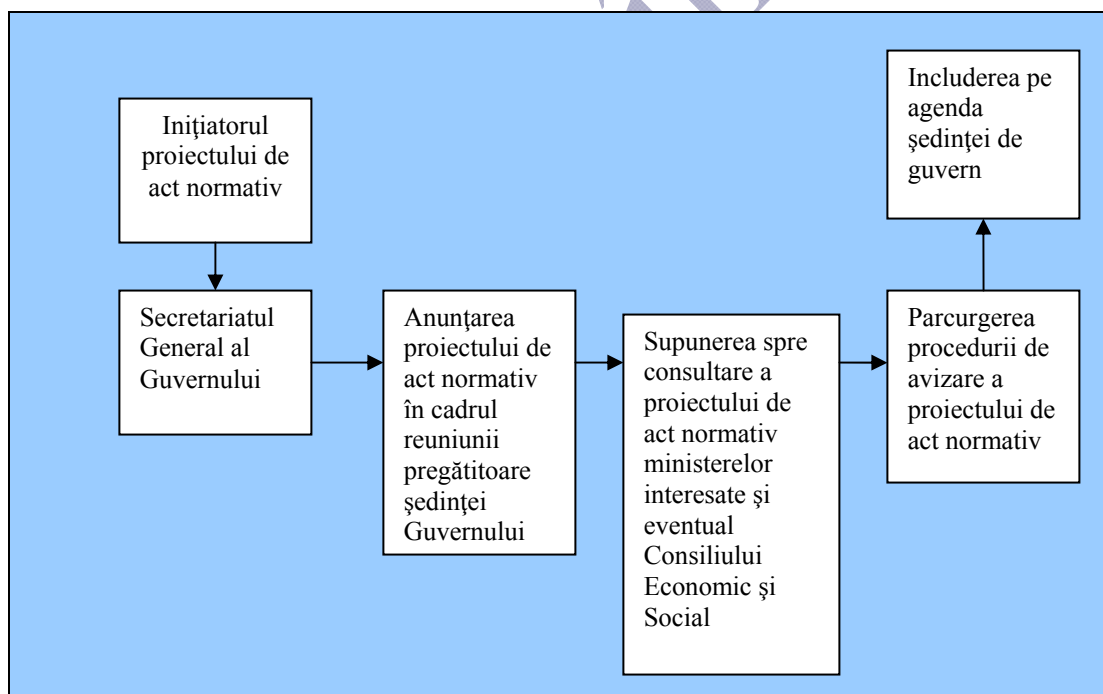
Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava Capitolul 5 - anexa 1

Procedura pentru adoptarea unei Hotarari de Guvern in vederea promovarii unui Program National

In ceea ce priveste propunerile de punere in valoare - generale – cresterea atractiilor la nivel judetean si a notorietatii lor, unul din obiectivele propuse este crearea unui Program National de **DEZVOLTARE A TURISMULUI IN JUDETUL SUCEAVA**, prin intermediul caruia pot fi finantate actiunile propuse prin acesta.

Adoptarea unui asemenea act normativ presupune însă parcurgerea unei anumite proceduri stabilite prin Regulamentul privind procedurile, la nivelul Guvernului, pentru elaborarea, avizarea și prezentarea proiectelor de documente de politici publice, a proiectelor de acte normative, precum și a altor documente, în vederea adoptării/aprobării.

Ilustrarea schematică a adoptării unui asemenea act normativ este redată mai jos:

Potrivit legislației în vigoare referitoare la adoptarea actelor normative, în vederea reglementării situației prezentate anterior, prin acordarea sprijinului financiar necesar creării Programului National **DEZVOLTAREA TURISMULUI IN JUDETUL SUCEAVA**.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 5 - anexa 1

Demersurile care trebuie întreprinse de către Consiliul Județean Suceava în acest scop, precum și etapele care trebuie parcurse urmează a fi prezentate în continuare.

Pasul 1- inițierea de către Consiliul Județean Suceava a demersurilor instituționale necesare în vederea obținerii sprijinului Ministerului Economiei și Finanțelor. Promovarea proiectului de hotărâre de guvern privind crearea Programului National **DEZVOLTAREA TURISMULUI IN JUDETUL SUCEAVA** și adoptarea acesteia este condiționată de sprijinul acordat de instituțiile și autoritățile publice centrale (ministere sau chiar Secretariatul General al Guvernului). Erijarea Ministerului Economiei și Finanțelor în inițiator al respectivului act normativ este în măsură să sporească șansele de reușită în legătură cu adoptarea actului normativ;

Pasul 2- constituirea unui grup de lucru în cadrul Ministerului Economiei și Finanțelor care să elaboreze proiectul de act normativ și instrumentul de prezentare și motivare a acestuia; elaborarea proiectului de act normativ va ține seama de planul de măsuri propus **crearea** Programului National **DEZVOLTAREA TURISMULUI IN JUDETUL SUCEAVA** și de aspectele considerate prioritare pentru aceasta;

Timpul alocat de grupul de lucru pentru întocmirea documentelor necesare susținerii și promovării respectivului proiect de hotărâre poate fi estimat la aproximativ o luna, având în vedere că direcțiile prioritare de acțiune sunt deja stabilite prin strategia de dezvoltare a turismului pentru județul Suceava;

Pasul 3- transmiterea către Secretariatul General al Guvernului a proiectului de hotărâre și a instrumentului de prezentare și motivare aferent cu cel puțin 4 zile lucrătoare înainte de reuniunea de lucru pregătitoare a ședinței guvernului;

Pasul 4- în cadrul reuniunii de lucru pregătitoare a ședinței guvernului va fi anunțat respectivul proiect de hotărâre; ca urmare a anunțării proiectului de act normativ începe procedura de consultare a acestuia;

Pasul 5- procedura de consultare se derulează prin grija inițiatorului; procedura de consultare durează între 15 zile lucrătoare și maxim 3 luni; potrivit legii sunt considerate instituții interesate Secretariatul General al Guvernului, Ministerul Economiei și Finanțelor, Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse, Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, Ministerul Internelor și Reformei Administrative și după caz, Ministerul Afacerilor Externe și Departamentul pentru Afaceri Europene;

Pasul 6- procedura de avizare se derulează ca urmare a obținerii punctului de vedere în scris al tuturor instituțiilor și organismelor consultate; procedura se derulează tot prin grija inițiatorului proiectului de act normativ; termenul în care proiectul de act normativ este transmis spre avizare este de 3 zile lucrătoare de la data expirării perioadei de consultare; termenul în care instituțiile publice avizatoare sunt obligate să transmită proiectul de act normativ avizat variază între 5 zile lucrătoare și 7 zile lucrătoare;

Pasul 7- ulterior primirii avizelor prevăzute de lege, inițiatorul proiectului de hotărâre de guvern transmite Secretariului General al Guvernului, proiectul de act normativ în vederea luării în discuție a acestuia în cadrul unei noi reuniuni de lucru pregătitoare a ședinței Guvernului; anterior includerii acestuia pe lista proiectelor de acte normative care urmează să intre în dezbateri în cadrul ședinței de Guvern, Secretariatul General al Guvernului va transmite proiectul de hotărâre spre avizare Consiliului Legislativ; acesta este obligat să emită avizul în 10 zile.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 5 - anexa 1

După primirea acestui aviz, Secretariatul General al Guvernului va introduce proiectul de hotărâre de guvern pe lista documentelor propuse spre adoptare în viitoarea ședință a Guvernului.

Concluzii: Calendarul estimat al inițierii și parcurgerii procedurii de adoptare a hotărârii de guvern privind crearea Programului Național **DEZVOLTAREA TURISMULUI IN JUDETUL SUCEAVA** variază în funcție de timpul alocat de grupul de lucru instituit de inițiator pentru elaborarea proiectului, de termenele stabilite pentru organizarea reuniunilor de lucru pregătitoare ședințelor de guvern, precum și de operativitatea instituțiilor implicate în procesul de consultare și avizare a acestuia.

Prin, urmare, estimăm că timpul minim necesar este de două luni, iar cel maxim poate fi și de aproximativ 1 an.

Pe de altă parte, în funcție de planul de măsuri propus pentru refacerea economică a zonei poate fi necesară și o abordare a problematicii ajutorului de stat acordat pentru susținerea regiunilor și acordarea de facilități pentru dezvoltarea anumitor activități în zonă.

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Capitolul 6

Obiective strategice de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Având în vedere că activitățile turistice au eficiențe triple, respectiv

- contribuie la satisfacerea cererii turistilor,
- creează locuri de muncă în rețelele turistice,
- contribuie indirect la dezvoltarea economiei naționale prin actualizarea și multiplicarea cererii la cele mai diverse produse și servicii,

considerăm că până în 2013 turismul trebuie să devină motorul dezvoltării economice și sociale în județul Suceava.

Turismul reprezintă una din principalele modalități de petrecere plăcută și utilă a timpului. Prin potențialul uman și material pe care îl antrenează în dezvoltarea sa, ca și prin efectele benefice asupra domeniilor cu care vine în contact, turismul acționează ca un factor stimulator al progresului. Totodată, turismul contemporan poate contribui la diminuarea efectelor negative ale somajului având în vedere faptul că este mare consumator de forță de muncă și poate contribui la crearea de noi locuri de muncă în ramurile activității economice cu care se află în strânsă legătură. Studiile efectuate pe plan mondial, în legătură cu tendințele dezvoltării tehnice, economice și sociale au ajuns la anumite concluzii ce au influențat asupra fenomenului turistic. Este vorba de creșterea continuă a populației pe glob la peste 6,5 miliarde de locuitori, creșterea speranței de viață la circa 80 de ani, ridicarea nivelului veniturilor pe locuitor, creșterea duratei timpului liber ca urmare a automatizării procesului de producție, urbanizarea aproape în totalitate a populației ocupate în industrie și servicii, simplificarea mijloacelor de transport care vor „reduceri distanțele”. Toate aceste aspecte ne conduc spre concluzia, că turismul va reprezenta în viitor, în aproape toate țările lumii, o necesitate obiectivă, deoarece consumul de produse turistice se va transforma într-o cerință resimțită din ce în ce mai mult de omul modern. Activitățile turistice dețin o poziție importantă în structura mecanismului economic și au un rol activ în procesul de dezvoltare și modernizare a economiei.

Turismul reprezintă o activitate cu un rol important în dezvoltarea unor zone deoarece poate să determine mutații în deplasarea în profil teritorial. În acest fel se atenuează dezechilibrele regionale și se modifică configurația zonelor prin amenajarea teritoriului, prin acțiuni de încurajare a dezvoltării serviciilor publice, a industrializării. Efectele economice ale activității turistice sunt prezente și în planul eficienței economice ale altor ramuri de activitate: este stimulată dezvoltarea cantitativă și calitativă a acestora, este atrasă forța de muncă disponibilizată din alte ramuri și se creează noi locuri de muncă în ramuri adiacente. Studiile întreprinse în acest sens demonstrează că la fiecare noi locuri de muncă în turism, alte 60 - 80 locuri noi se creează în agricultură și construcții. Contribuția directă a turismului privind locurile de muncă este semnificativă în special în cazul economiilor cu turism intensiv.

În Europa, tendința dominantă este cea de segmentare, specializare și diversificare a pietei, corespunzător mutațiilor în conceptul și practicarea vacanțelor (care se scurtează și se multiplică), a diversificării obiceiurilor, comportamentelor și motivațiilor de consum turistic. Odată cu segmentarea și sofisticarea consumului de piață, tendința adaptativă a ofertei este de a asigura și a oferi orice servicii oricărui persoane. O tendință nouă și subsecventă primei tendințe este corelarea permanentă a structurii cererii turistilor cu obiectivele țintă ale niselor

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

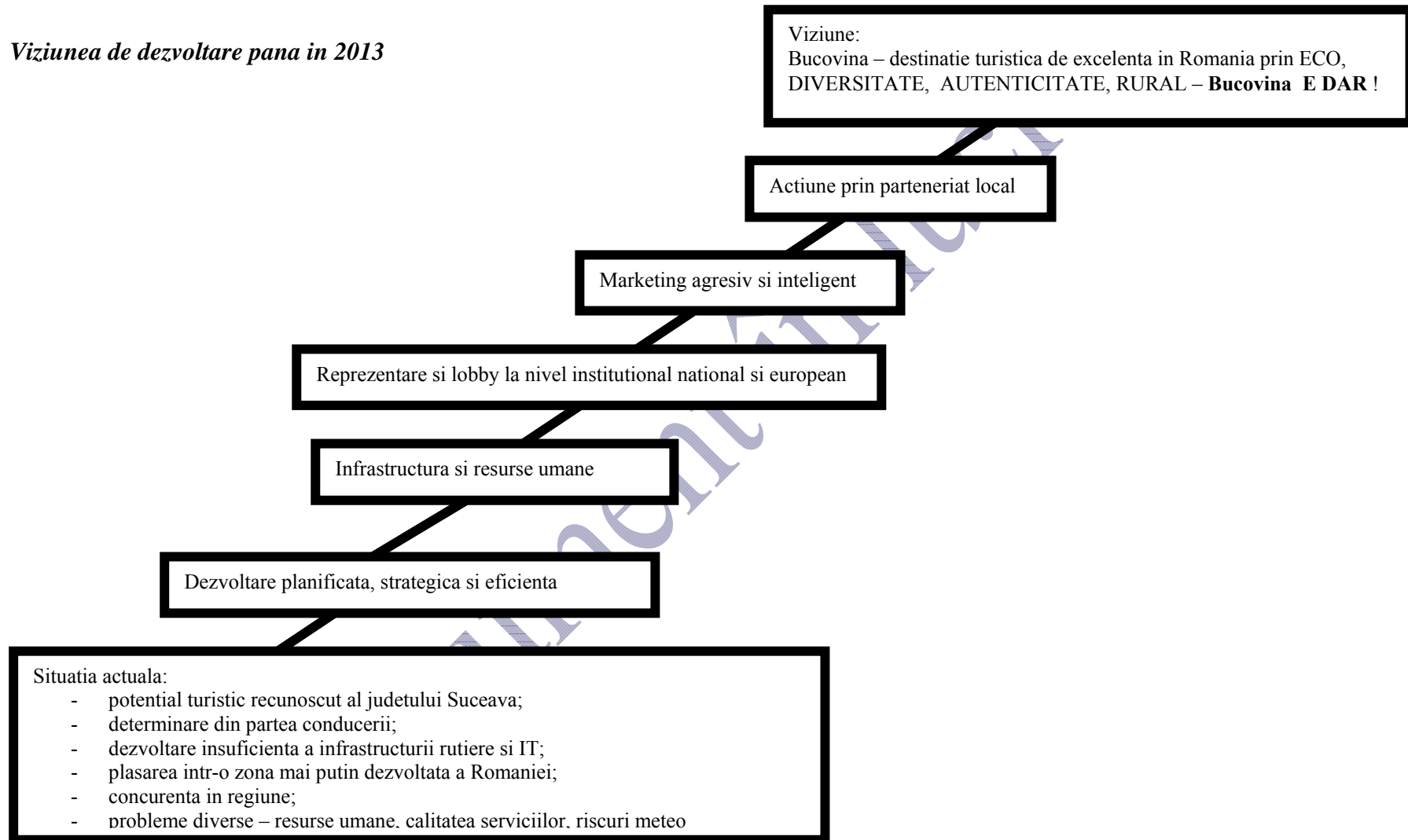
ofertei, obiective în permanenta modificare ca tipuri de pachete și aranjamente ale produselor turistice astfel încât să satisfacă o cerere în creștere calitativă impusă de mecanismele socio-economice ale societății post-industriale. Creșterea cererii turistice a segmentelor cu venituri reduse determină tendința producătorilor ofertanți și a comercianților de pachete turistice spre reducerea prețurilor în condițiile menținerii unor oferte competitive ca raport preț-calitate. Un fenomen, produs de creșterea cererii, cumulat cu fragmentarea tot mai pronunțată a vacanțelor, ca tendința a cererii, îl reprezintă turismul cultural și ecologic, ca motivații principale de consum. Concentrarea activității producătorilor ofertanți în lanțuri, grupuri voluntare, unități de franchising, coexistă cu tendința opusă atomizării atât a producătorilor - ofertanți de hotelarie - restaurare - cât și a comercianților de pachete turistice (agenții de voiaj) și reprezintă o altă tendință a cererii.

Viziunea de dezvoltare este prezentată mai jos.

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Viziunea de dezvoltare pana in 2013

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Obiectivul general este dezvoltarea economica si sociala a judetului Suceava avand ca baza domeniul turismului.

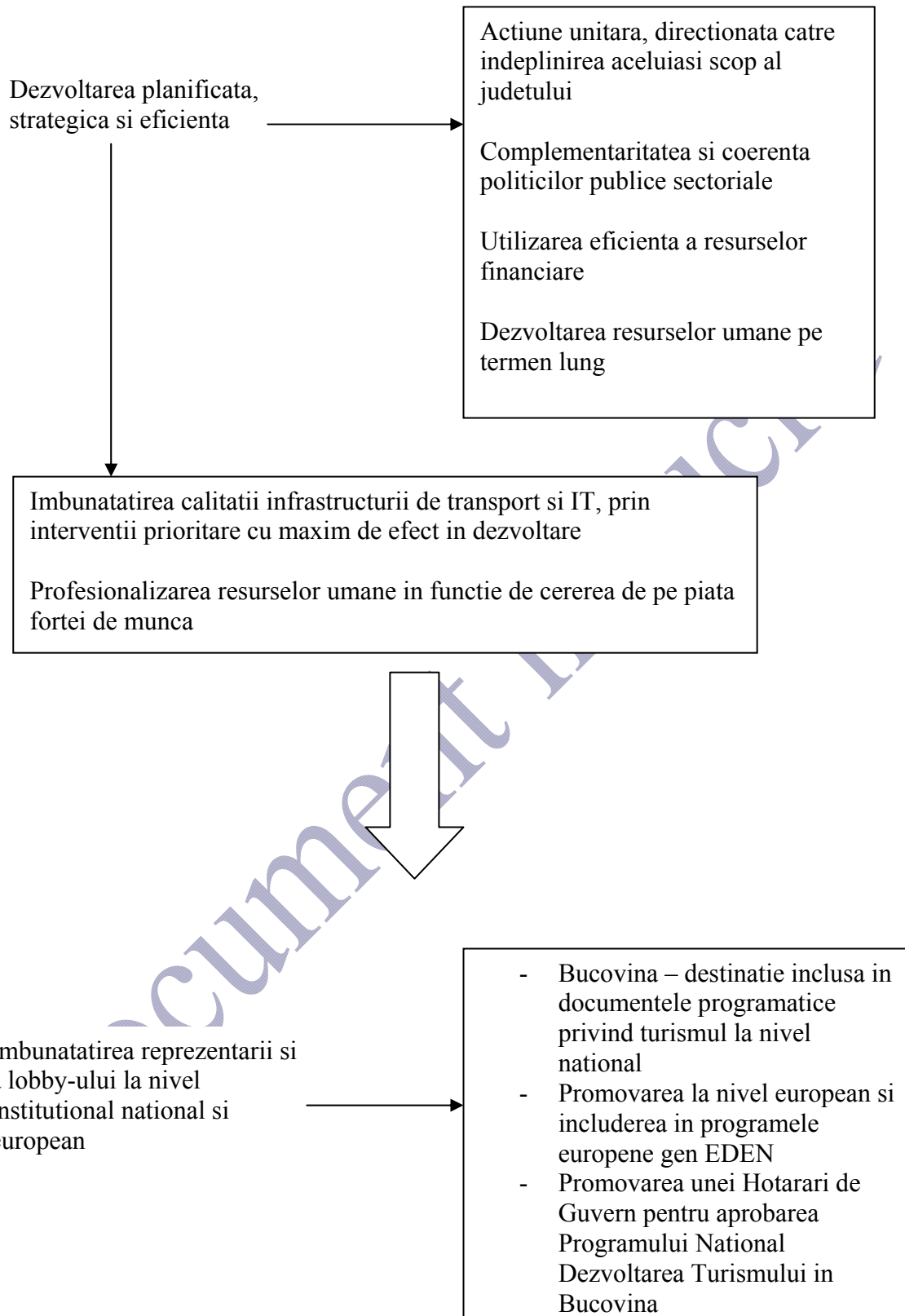
Directii strategice de dezvoltare

- valorificarea potentialului turistic al judetului prin conservarea autenticitatii zonei si combinarea tipurilor de turism – cultural, religios, activ si de agrement
- dezvoltarea unui brand turistic specific – Bucovina si asigurarea promovarii agresive
- dezvoltarea Poienei Bucovinei – spatiu de manifestare publica si agrement
- dezvoltarea resurselor umane specializate

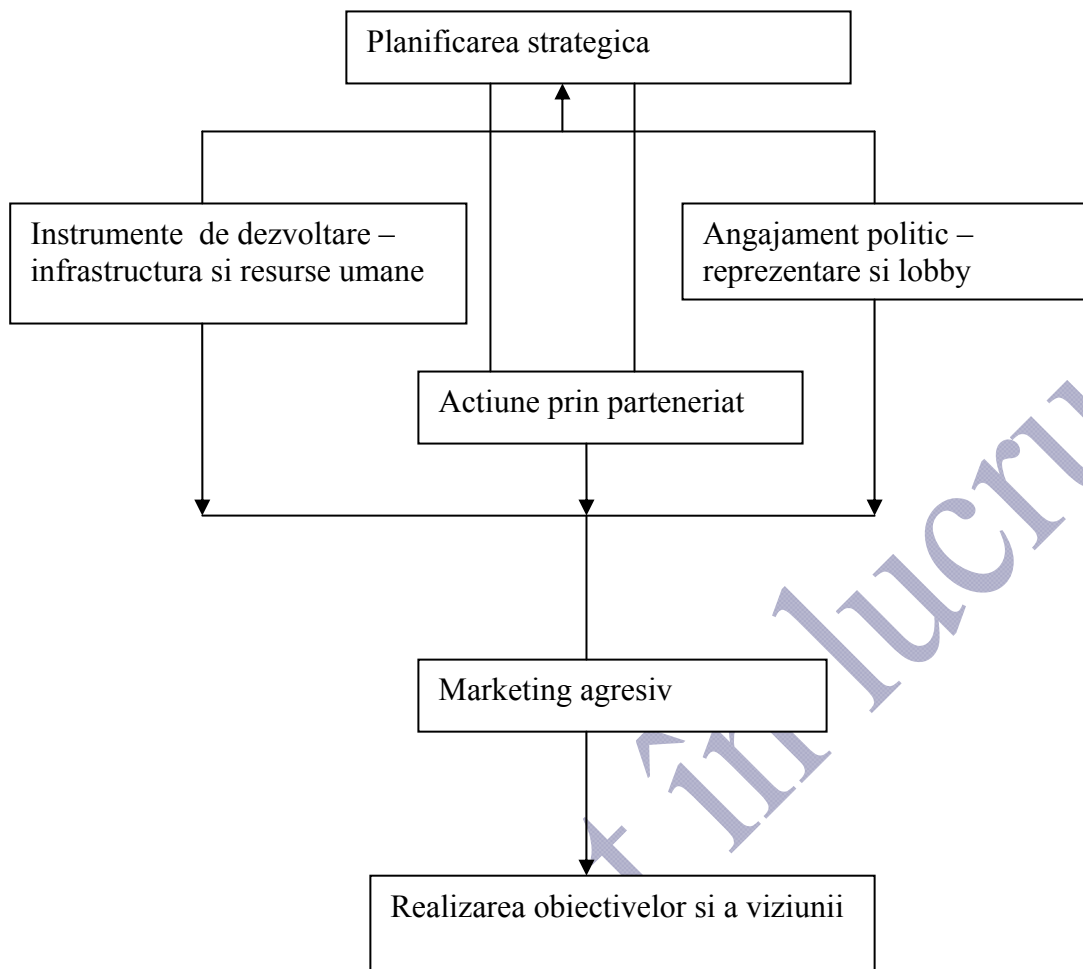
Obiective strategice ce pot sustine indeplinirea obiectivului general si realizarea viziunii *Bucovina E DAR!* sunt

- 1. Dezvoltare planificata, strategica si eficienta**
- 2. Imbunatatirea calitatii infrastructurii si profesionalizarea resurselor umane**
- 3. Imbunatatirea reprezentarii si a lobby-ului la nivel institutional national si european**
- 4. Dezvoltarea unui sistem de marketing agresiv si inteligent**
- 5. Actiune prin parteneriat local**

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pentru evaluarea îndeplinirii obiectivelor vor fi utilizați indicatori cantitativi și calitativi și se va urmări:

- mărirea numărului de turiști care vizitează anual județul Suceava (2007: 226.000);
- mărirea duratei medii de ședere a turiștilor de la 2,4 zile-turist în 2007 la 4 zile/turist (2010)
- atingerea unui raport pret/calitate aferent serviciilor turistice oferite competitiv la nivel național și internațional

La nivel regional, prin **Planul Regional de Actiune pentru Turism Nord-Est 2009-2013** se propun următoarele „tinte”:

- creșterea anuală a numărului de turiști străini și români – minim 20% în 2013 față de 2006 (valoare de referință în anul 2006 – 678000 turiști)
- creșterea duratei medii a sejurului în regiune – minim 10% în 2013 față de 2006 (valoare de referință în anul 2006 – 2,36 nopți/turist)

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- creșterea contribuției turismului la formarea PIB regional – minim 10% anual (valoare de referință în anul 2006 – hoteluri și restaurante reprezintă 8,35% din PIB regional).

Planul de Marketing pentru Strategia de Dezvoltare a Turismului în Județul Suceava

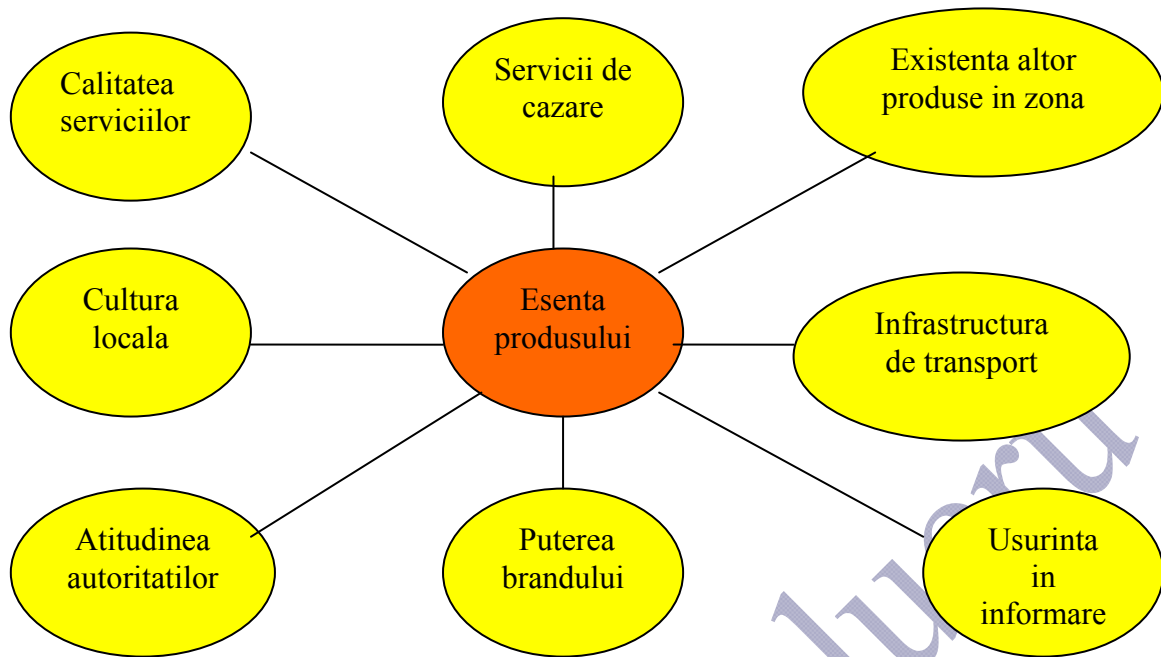
MIXUL DE MARKETING

Mixul de marketing reprezintă totalitatea acțiunilor în materie de marketing ce trebuie efectuate, în așa fel încât obiectivele propuse să fie atinse. Mixul de marketing, va lua în considerare analiza situației actuale în ceea ce privește capacitățile existente în materie de oferire a serviciilor turistice, competitivitatea existentă la nivel național și internațional. Mixul de marketing va fi adaptat în relație cu tipul de strategie adaptabil unei anumite situații sau produs. Mixul de marketing face referire la mai multe tipuri de acțiuni, uneori una fiind predominantă, dar întotdeauna va trebui să ne raportăm la cel puțin patru tipuri de intervenții, recunoscute în literatura de specialitate ca și cei patru P: produs, pret, plasament (distributie), promovare.

PRODUS

Având în vedere caracterul intangibil al produsului, acesta facând parte din categoria de servicii, vom întâmpina dificultăți în definirea cu exactitate a limitelor produsului. Produsul nu va fi doar minăstuirea (în cazul turismului religios sau cultural), pirtia de schi (în cazul turismului montan sau de agrement) sau izvoarele naturale (în cazul turismului natural). Deși acestea reprezintă esența produsului în cazul nostru, în interiorul limitelor produsului vor intra totalitatea obiectelor și serviciilor cu care turistul intră în contact în timpul sejurului sau vizitei sale. Foarte importantă este existența produselor complementare, deoarece creează un plus valoare pentru produsul în sine și un grad de confort pentru client ca are posibilitatea de a beneficia prezenta mai multor produse într-o singură locație.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Definiția completă a produsului în serviciile de turism

Esenta produsului – este reprezentată de motivația principală pentru care turistul se deplasează în zona: poate fi o mănăstire, o zonă naturală protejată, o pirtie de schi, posibilitatea de a face rafting, existența unui muzeu sau a unui asezământ istoric sau de patrimoniu deosebit.

Existența în zona a altor produse (produse complementare) – spre deosebire de abordarea clasică a existenței unor alte produse în zona, în alte tipuri de industrii, în turism acest lucru este benefic și întărește capacitatea produsului la care ne raportăm de a atrage turiști; în fapt discutăm despre o sinergie care se creează între aceste produse.

Infrastructura de transport – este un element vital în turism deoarece are influența directă:

1. asupra disponibilității produsului de a fi la îndemina turistului
2. asupra timpului pe care turistul îl consumă pentru a ajunge la produs sau produse;
3. asupra confortului turistului în perioada de vacanță;

Serviciile de cazare – acestea sunt parte a produsului dar și un indicator de dinamică a industriei;

Cultura locală – este important ca să existe o cultură locală în sensul atragerii, respectării și fidelizării turiștilor ca fiind un factor ce stă la baza dezvoltării locale;

Atitudinea autorităților – în fapt este vorba despre totalitatea acțiunilor, programelor și proiectelor care au ca scop și obiective turismul și turiștii, acțiuni care nu se limitează doar la promovarea turismului ci și la asigurarea unor servicii de calitate de către funcționarii proprii, monitorizare și control a serviciilor oferite de organizațiile care oferă servicii turistice sau acțiuni de creștere a siguranței și securității turiștilor.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Usurinta in informare – intra in discutie atat usurinta de a se informa despre zona si posibilitatile de cazare si petrecere a timpului liber, cit si despre calitatea si preturile serviciilor pe care turistii le vor solicita la momentul sosirii in zona sau disponibilitatea acestor informatii;

Calitatea serviciilor – caeasta parte a produsului nu este de sine statatoarea, ea se afla raspandita in toate celelalte parti ale produsului dar prin impactul pe care il are trebuie tratata ca o problema separata; calitatea va fi intotdeauna un factor decisiv in alegerea locatiei si modului de petrecere a timpului liber mai ales in momentul in care se compara produse similare ca si esenta a produsului; calitatea este importanta si odar in atragerea turistilor ci si in stabilirea preturilor, raportul calitatea pret fiind principalul indicator utilizat in comparatia unor produse diferite ca si esenta a produsului;

Puterea brandului – este parte a produsului deoarece acest lucru are influenta directa asupra turistului in ceea ce priveste modelarea unui anumit tip de comportament (mai ales fidelizare sau atragerea de noi clienti), dar si asupra politicii de pret; este o parte a mixului de marketing adeseori ignorata in Romania dar cu un efect foarte puternic mai ales in zona serviciilor, in special in turism.

PRETUL

Discutiile despre preturi sunt intodeauna foarte delicate deoarece pretul este componenta principala in stabilirea profitului organizatiilor. Este foarte clar ca pretul este valoarea pe care clientul este dispus sa il plateasca pentru un anumit tip de servicii. Definitia ne arata ca va trebui sa identificam foarte clar care este serviciul pentru care se percepe acel tarif , explicat foarte clar ce intra in pret si ce nu intra, dar va trebui sa tinem seama de client pentru ca ele este cel care plateste. Pretul nu este cit isi permite clientul sa plateasca ci cit este dispus sa plateasca pentru acel produs, astfel incit organizatiile vor trebui sa isi faca o politica de pret care sa tina seama de:

- categoria de clienti (vor trebui grupati in functie de venituri, de fidelitate sau cultura de a folosi acel serviciu)
- costurile pe care le au organizatiile in a oferi acel serviciu
- costurile clientilor pentru a primi produse complementare
- costurile totale pe care le au clientii in a ajunge la destinatie, pentru a primi serviciul
- preturile competitiei
- preturile substitutelor (acele tipuri de produse sau servicii care intra in competitie directa cu serviciile oferite de noi pentru banii pe care clientul este dispus sa il cheltuiasca in acea vacanta)
- calitatea serviciilor oferite
- calitatea serviciilor cerute (dorite)

De preferat este ca la final clientul sa primeasca, cel putin, ceea ce am promis ca ii oferim, dar perceptia lui sa fie ca a primit mai mult decit a platit in termen de valoarea absoluta astfel incit sa il putem fideliza.

In functie de ceea ce se urmareste prin strategie, de maturitatea pietei, de maturitatea produsului si a clientilor se va apela la diferite tipuri de strategii (penetrarea a pietei, marirea

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

cotei de piata, maximizarea profitului, eliminarea concurentilor perturbatori – turism la negru, nu respecta standardul de calitate promis, ofera altceva decit au promis..).

PLASAMENT (DISTRIBUTIE)

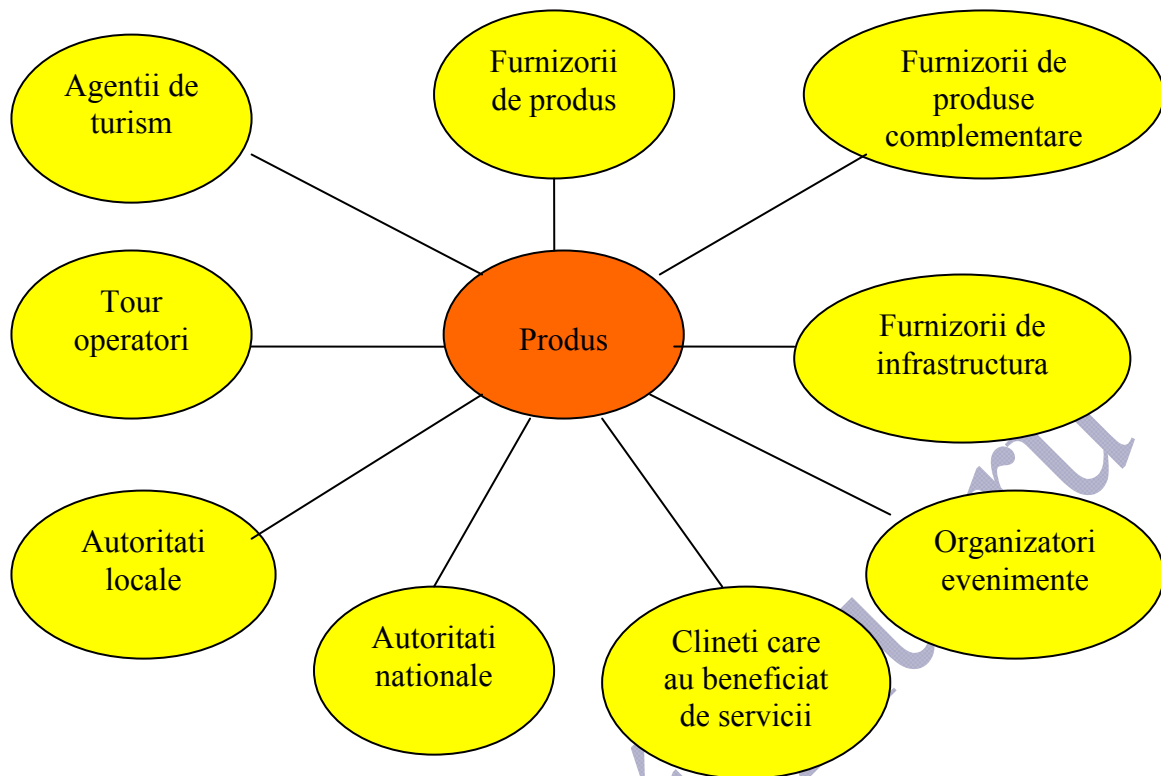
Distributia este reprezentata de totalitatea cailor de transmitere a produsului catre client (aici nu intra doar informare ci si livrarea propriu zisa). In fapt cind discutam de distributie ne referim locul de unde clientul isi poate procura serviciul (in termen de a-l plati) pentru ca spre deosebire de produsele tangibile, produsele intangibile, serviciile trebuiesc intii consumate (clientul beneficiaza de acel serviciu) pentru ca sa putem sti intr-adevar ce am cumparat.

Atunci cind discutam de distribuitia produselor turistice, provocarea nu vine doar de la a reusi sa ajungi la client (in sensul ca acesta este informat despre serviciu respectiv) ci mai ales din a reusi:

- sa ii transmiti foarte clar care este produsul tau
- ce produse complementare sunt in zona
- care sunt costurile asociate
- care sunt beneficiile asociate
- care este nivelul de calitate oferit
- daca se folosesc ami multe canale de distributie , sa nu existe diferente in ceea ce priveste definirea produsului, inclusiv costuri si beneficii
- ca sursa (canalul de distributie) care distribuie sa fie o sursa de incredere

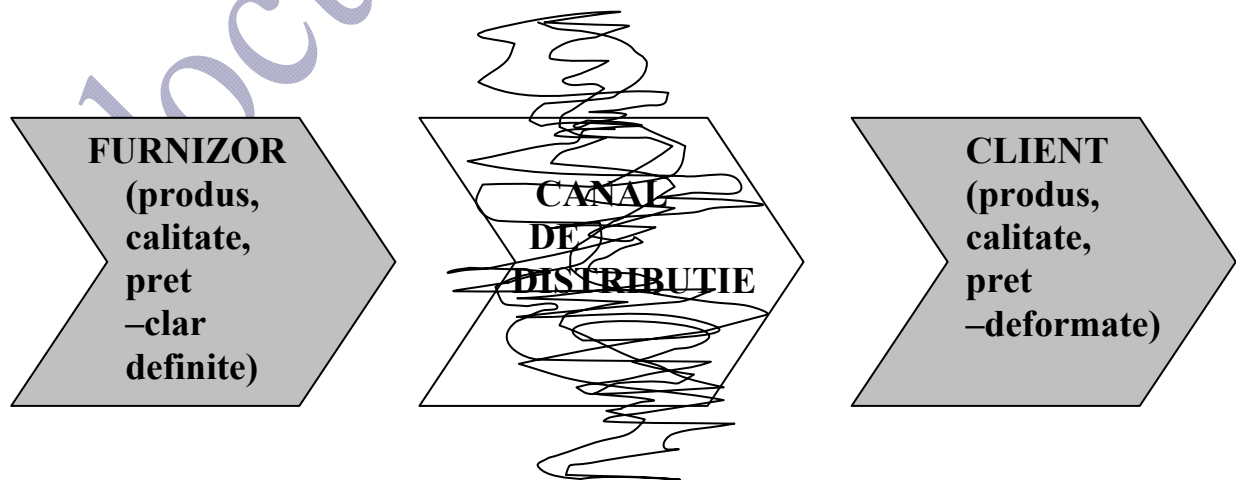
Este foarte important ca in distribuite sa fie implicati cit mai multi din factorii (actorii) interesarti in realizarea strategiei, nu doar pentru ca fiecare reprezinta un canal de distributie suplimentar, dar se va crea o sinergie la nivelul acestori actori care va avea ca finalitate indeplinirea obiectivelor strategice in zona respectiva. Provocarea este ca toti acesti acori sa actioneze sinergic, prin intermediul unor parteneriate strategice care sa permite eliminarea posibilelr obstacole in indeplinirea obiectivelor.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Canale de distributie – factori interesati

Canalele de distributie trebuie privite nu doar ca un mijloc de comunicare al produselor dar si ca un potential risc in prezentarea serviciilor catre client, deoarece canalul de distributie poate perturba (daca acest lucru nu este controlat) definitia, calitatea si pretul produsului, astfel incit vom propune ca aceste canale sa fie atent selectate iar prestatiile lor sa fie monitorizate si controlate in timp, in termenii de eficienta, eficacitatea si calitatea distributiei.

Deformarea mesajelor datorita unui canal de distributie neadecvat sau insuficient monitorizat

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

PROMOVARE

Promovarea este una dintre cele mai complicate parti ale mixului de marketing pentru ca

- nu se pot identifica intotdeauna indicatori care sa indice specific si masurabil carea a fost eficienta promovarii, fapt care va ingreuna alocarea unor bugete in continuare pentru promovare;
- trebuie selectat cu grija publicul tinta
- trebuie selectat cu grija produsul oferit si mesajul catre client
- conditiile pietei se schimba cu rapiditate
- competitia este foarte agresiva si de obicei va reactiona

Promovarea este un proces complex care trebuie planificat cu cea mai mare atentie si corelat cu obiectivele strategice. Campaniile de promovare nu trebuie sa produca canibalizarea produselor sau subminarea obiectivelor pe termen mediu sau lung.

In primul rind va trebui creat un brand puternic, cu specificatii si caracteristici bine delimitate, capabil sa se bata in mintea clientilor cu celelalte branduri d la nivel national si international. Brandul va trebui creat in jurul punctelor tari identificate in analiza SWOT cu accent pe ceea ce judetul ofera specific in materie de produse turistice. Se poate discuta si despre mai multe branduri (1-3) daca segmentarea pietei si tipurile de produse o permit, dara aceasta va fi o decizie luata de echipa de planificare a strategiei de turism.

Promovarea este caracterizata prin urmatoarele componente:

- obiectul promovarii (produsul/serviciul promovat)
- mesajul transmis
- grup tinta
- obiectiv principal
- obiective secundare (optional)
- cost al promovarii
- canale de promovare
- modalitate de promovare
- perioada de promovare
- echipa de promovare

In functie de obiectivele strategiei din care promovarea face parte partile componente ale promovarii vor fi dezvoltate, detaliate si acceptate de toti actorii interesati.

Trebuie stiut faptul ca in cazul serviciilor de turism un rol foarte important, chiar vital, il joaca si promovarea indirecta, respectiv acel tip de promovare care este realizat de actori care nu sunt direct controlati. In acest tip de promovare intra de altfel impresiile pe care turistii le impartasesc celor care cer sau cauta informatii despre serviciile de care ei au beneficiat.

In acest caz putem discuta de:

- „word of mouth” – de la o persoana la alta („gura lumii” „ din vorba in vorba”)
- Impresiile sau recenziile pe care turistii le posteaza pe siturile internet dedicate;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pentru a putea beneficia de acest tip de promovare nu există decât o posibilitate – oferirea unor servicii competitive, care să-i determine pe cei care au beneficiat de servicii să recomande produse mai departe sau să revină în locație.

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Surse de finanțare preconizate

1. Programul Operational Regional
2. Programul Operational Sectorial – Mediu
3. Programul Life+
4. Programul National de Dezvoltare Rurala - Masura 3.1.3 Incurajarea activitatilor turistice

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Programul Operational Regional

Operațiuni indicative	Activități eligibile	Valoarea totală a proiectului
Axa prioritară 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului		
Domeniul major de intervenție 5.1 - Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe		
<p>Restaurarea, protecția și conservarea patrimoniului cultural mondial și modernizarea infrastructurii conexe;</p> <p>Restaurarea, protecția și conservarea patrimoniului cultural național¹ și modernizarea infrastructurii conexe, cu potențial turistic important în vederea introducerii lor în circuite turistice;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Restaurarea, consolidarea, protecția și conservarea clădirilor de patrimoniu; • Restaurarea, protecția, conservarea și realizarea picturilor interioare, frescelor, picturilor murale exterioare; • Lucrări și dotări pentru asigurarea iluminatului interior și exterior, a iluminatului de siguranță precum și a celui decorativ; • Restaurarea și remodelarea plasticii fațadelor; • Amenajări peisagistice pentru evidențierea obiectivului turistic de patrimoniu reabilitat; • Dotări interioare (instalații, echipamente și dotări pentru asigurarea condițiilor de climatizare, siguranță la foc, antiefracție); • Modernizarea utilităților aferente obiectivului de patrimoniu (energie electrică, alimentare cu apă, canalizare); • Dotări pentru expunerea și protecția patrimoniului cultural mobil și imobil; • Amenajarea zonelor de protecție prin delimitarea și împrejmuirea obiectivelor de patrimoniu (acolo unde este cazul); • Construcția utilităților anexe (parcaje, grupuri sanitare, puncte de informare, reclame și indicatoare); 	<p>Între 1.700.000 lei și 85.000.000 lei</p>

¹ Grupa A - monumentele istorice de valoare națională și universală, în conformitate cu lista întocmită de Ministerul Culturii și Cultelor (Ordinul Ministerului Culturii și Cultelor nr.2314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice)

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operațiuni indicative	Activități eligibile	Valoarea totală a proiectului
Axa prioritară 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului		
Domeniul major de intervenție 5.1 - Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe		
Restaurarea, protecția și conservarea patrimoniului cultural din mediul urban ²	<ul style="list-style-type: none"> • Amenajarea / marcarea de trasee turistice / itinerarii culturale la obiectivele turistice de patrimoniu reabilitate; • Construcția / reabilitarea / amenajarea căii de acces către obiectivul turistic de patrimoniu reabilitat; aceste activități sunt eligibile numai în cazul în care se poate argumenta că valorificarea obiectivului de patrimoniu restaurat este afectată de infrastructura de acces deficitară 	

Lista orientativă a cheltuielilor eligibile în cadrul Axei prioritare 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului, Domeniul major de intervenție 5.1 - Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe

CAP. 1 Cheltuieli privind achiziția terenului, amenajarea acestuia și amenajări pentru protecția mediului

1.1. Achiziția terenului³

Cheltuielile efectuate pentru achiziția de terenuri sau expropiere sunt considerate eligibile în limita a 10% din valoarea totală eligibilă a proiectului, cu respectarea prevederilor art. 6 din H.G. nr. 759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale.

² Grupa B - monumentele istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local, în conformitate cu lista întocmită de Ministerul Culturii și Cultelor (Ordinul Ministerului Culturii și Cultelor nr.2314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice)

³ Dacă este necesar

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

1.2. Amenajarea terenului

Se includ cheltuielile efectuate la începutul lucrărilor pentru pregătirea amplasamentului și care constau în demontări, defrișări, evacuări materiale rezultate, devieri rețele de utilități din amplasament, drenaje.

1.3. Amenajări pentru protecția mediului

Se includ cheltuielile efectuate pentru lucrări și acțiuni de protecția mediului, inclusiv pentru refacerea cadrului natural după terminarea lucrărilor.

CAP. 2 Cheltuieli pentru asigurarea utilităților necesare obiectivului

Sunt considerate eligibile cheltuielile aferente asigurării utilităților necesare funcționării obiectivului de patrimoniu, precum: alimentare cu apă, canalizare, alimentare cu gaze naturale, agent termic, energie electrică, telecomunicații, care se execută pe amplasamentul delimitat din punct de vedere juridic al obiectivului de investiție, precum și cheltuielile aferente racordării la rețelele de utilități

CAP. 3 Cheltuieli pentru proiectare și asistență tehnică

Sunt considerate eligibile, în limita a 5% din valoarea totală eligibilă a proiectului, cheltuielile legate de proiectare și asistență tehnică, cuprinzând cheltuielile privind studiile de teren, obținerea de avize, acorduri și autorizații, proiectarea și ingineria, consultanța și asistența tehnică.

3.1. Studii de teren

Se cuprind cheltuielile pentru studii geotehnice, geologice, hidrologice, hidrogeotehnice, fotogrammetrice, topografice și de stabilitate a terenului pe care se amplasează obiectivul de investiție.

3.2. Obținere avize, acorduri și autorizații

Se includ cheltuielile pentru:

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- a) obținerea/prelungirea valabilității certificatului de urbanism, taxa pentru obținerea/ prelungirea valabilității autorizației de construire conform legii;
- b) obținerea avizelor și acordurilor pentru racorduri și bransamente la rețele publice de apă, canalizare, gaze, termoficare, energie electrică, telefonie;
- c) întocmirea documentației, obținerea numărului Cadastral provizoriu și înregistrarea terenului în Cartea funciară
- d) obținerea acordului de mediu;
- e) obținerea avizului PSI.

3.3. Proiectare și inginerie

În categoria cheltuielilor eligibile privind proiectarea și ingineria se includ, cu respectarea prevederilor art. 9 din H.G. nr. 759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale, cheltuielile efectuate pentru:

- a) elaborarea tuturor fazelor de proiectare (studiu de fezabilitate, studiu de fezabilitate, expertiză tehnică și după caz, audit energetic, documentație de avizare a lucrărilor de intervenții, proiect tehnic, detalii de execuție);
- b) plata verificării tehnice a proiectării și pentru plata elaborării certificatului de performanță energetică a clădirii;
- c) elaborarea documentațiilor necesare obținerii acordurilor, avizelor și autorizațiilor aferente obiectivului de investiție, documentații ce stau la baza emiterii avizelor și acordurilor impuse prin certificatul de urbanism, documentații urbanistice, studii de impact, studii/expertize de amplasament.

3.4. Consultanță

Cheltuielile eligibile privind serviciile de consultanță includ cheltuielile efectuate, după caz, pentru:

- a) plata serviciilor de consultanță la elaborarea studiilor de piață și de evaluare;
- b) plata serviciilor de consultanță în domeniul managementului proiectului finanțat;
- c) plata asistenței/ consultanței juridice, în scopul elaborării documentației de atribuire și/sau aplicării procedurii de atribuire a contractelor de achiziție publică.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

3.5. Asistență tehnică

În categoria cheltuielilor eligibile privind asistența tehnică se includ cheltuielile efectuate, după caz, pentru:

- a) asistență tehnică din partea proiectantului, în cazul când aceasta nu intră în tarifarea proiectării;
- b) asigurarea supravegherii execuției prin inspectori de șantier desemnați de autoritatea contractantă.

CAP. 4 Cheltuieli pentru investiția de bază

4.1. Construcții și instalații

Cheltuielile eligibile efectuate pentru construcții și instalații cuprind cheltuielile aferente execuției obiectivului de investiție, și anume cheltuieli de lucrări pentru:

- a) Restaurarea, consolidarea, protecția și conservarea clădirilor de patrimoniu;
- b) Restaurarea, protecția, conservarea și realizarea picturilor interioare, frescelor, picturilor murale exterioare;
- c) Refacerea / amenajarea căilor de acces (pietonale și carosabile) către obiectivele reabilite, în interiorul zonei de protecție a acestora;
- d) Lucrări și dotări pentru asigurarea iluminatului interior și exterior, a iluminatului de siguranță precum și a celui decorativ;
- e) Restaurarea și remodelarea plasticii fațadelor;
- f) Amenajări peisagistice pentru punerea în evidență a obiectivului turistic de patrimoniu reabilitat;
- g) Modernizarea utilităților aferente obiectivului turistic de patrimoniu (energie electrică, alimentare cu apă, canalizare)
- h) Amenajarea zonelor de protecție prin delimitarea și împrejmuirea obiectivelor de patrimoniu (acolo unde este cazul);
- i) Construcția utilităților anexe (punct de informare, parcaj, grup sanitar, reclame și indicatoare);
- j) Amenajarea / marcarea de trasee turistice / itinerarii culturale la obiectivele turistice de patrimoniu reabilite.
- k) Construcția / reabilitarea / amenajarea căii de acces către obiectivul turistic de patrimoniu reabilitat

4.2. Utilaje, instalații și echipamente specifice obiectivelor de patrimoniu

Cheltuielile eligibile efectuate pentru dotarea obiectivelor de patrimoniu cuprind cheltuielile efectuate pentru dotări interioare (instalații, echipamente și dotări pentru asigurarea condițiilor de climatizare, siguranță la foc, antiefracție).

4.3. Dotări specifice obiectivelor de patrimoniu

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Cheltuielile eligibile efectuate pentru dotări pentru expunerea și protecția obiectivului de patrimoniu.

CAP. 5 Alte cheltuieli

5.1. Organizare de șantier

Se cuprind cheltuielile estimate ca fiind necesare contractantului în vederea creării condițiilor de desfășurare a activității de construcții-montaj.

5.1.1. Lucrări de construcții și instalații aferente organizării de șantier

Se cuprind cheltuielile legate de lucrări de nivelări ale terenurilor naturale, dezafectări locale de căi de comunicație sau construcții, branșarea la utilități, realizarea de căi de acces.

5.1.2. Cheltuieli aferente activităților conexe organizării de șantier

Cheltuielile eligibile aferente activităților conexe organizării de șantier includ cheltuielile pentru:

- a) obținerea autorizației de execuție a lucrărilor de organizare de șantier;
- b) taxe de amplasament;
- c) întreruperea temporară a rețelelor de distribuție de apă, canalizare, agent termic, energie electrică, gaze naturale;
- d) contractele temporare cu furnizorii de utilități și cu unitățile de salubritate.

5.2. Cheltuieli pentru cotele legale

Cheltuielile considerate eligibile pentru cote legale cuprind, după caz:

- a) cota aferentă inspecției pentru controlul calității lucrărilor de construcții;
- b) cota pentru controlul statului în amenajarea teritoriului, urbanism și pentru autorizarea lucrărilor de construcții;
- c) cota aferentă Casei Sociale a Constructorilor.

5.3. Cheltuieli diverse și neprevăzute

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- (1) Cheltuielile diverse și neprevăzute se consideră eligibile dacă sunt detaliate, prin documente justificative corespunzător și doar în limita a maxim 10% din valoarea uneia sau, cumulată, a mai multor cheltuieli menționate la Cap.4, în funcție de natura și complexitatea lucrărilor.
- (2) În limita procentului stabilit, se acoperă, după caz, cheltuielile rezultate în urma modificărilor de soluții tehnice, cantități suplimentare pentru realizarea lucrărilor, utilaje sau dotări ce se impun pe parcursul derulării investiției, precum și cheltuielile de conservare pe parcursul întreruperii execuției din cauze independente de autoritatea contractantă.

CAP. 6 Cheltuieli aferente implementării programului

Sunt eligibile cheltuielile aferente activităților de audit și cheltuielile cu publicitatea și informarea, cu respectarea prevederilor contractului de finanțare.

Amortizarea este considerată cheltuială eligibilă în condițiile respectării prevederilor H.G. nr.759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale.

Operațiuni indicative	Activități eligibile	Valoarea totală a proiectului
-----------------------	----------------------	-------------------------------

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Axa prioritară 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului		
Domeniul major de intervenție 5.2 - Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurii de turism pentru valorificarea resurselor naturale și creșterea calității serviciilor turistice		
<p>Pentru infrastructura de turism de utilitate publică⁴</p>	<p><i>Amenajarea obiectivelor turistice naturale cu potențial turistic:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Amenajarea în scop turistic a obiectivelor turistice naturale (formațiuni geologice, peșteri, saline, mine, vulcani noroioși, lacuri) prin: instalații de iluminat, încălzire, ventilație, crearea / modernizarea grupurilor sanitare, crearea punctelor de colectare a gunoierului menajer; • Construirea/ modernizarea căilor de acces la principalele obiective turistice naturale (aceste activități sunt eligibile numai în cazul în care se poate argumenta că valorificarea obiectivului turistic este afectată de infrastructura de acces deficitară). <p><i>Valorificarea potențialului turistic montan:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Construirea / modernizarea punctelor (foișoare) de observare / filmare / fotografiere; • Construirea / modernizarea refugiilor montane; • Amenajarea posturilor Salvamont <p><i>Dezvoltarea turismului balnear:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Reabilitarea / modernizarea infrastructurii rutiere, inclusiv utilitățile din corpul drumului în stațiuni turistice balneare, climatice și balneo – climatice; • Crearea / reabilitarea parcurilor balneare, parcuri – grădină. 	<p>Între 700.000 lei și 85.000.000 lei</p>
	<p><i>Dezvoltarea turismului balnear:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea rețelelor de captare și /sau transport a izvoarelor minerale și saline cu potențial terapeutic (ape minerale, lacuri și nămoluri terapeutice, gaze terapeutice, 	

⁴ Negeratoare de venituri

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operațiuni indicative	Activități eligibile	Valoarea totală a proiectului
Axa prioritară 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului		
Domeniul major de intervenție 5.2 - Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurii de turism pentru valorificarea resurselor naturale și creșterea calității serviciilor turistice		
<p>Pentru infrastructura de turism de utilitate publică – privată</p>	<p>factorii sanogeni de la nivelul grotelor și salinelor) din stațiuni turistice balneare, climatice și balneo – climatice;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Crearea, modernizarea, dotarea (inclusiv cu utilități) a bazelor de tratament din stațiunile turistice balneare, climatice și balneo - climaterice, inclusiv a salinelor terapeutice; <p><i>Modernizarea și extinderea structurilor de cazare precum și a utilităților conexe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizarea și extinderea structurilor de cazare și a utilităților conexe; <p><i>Crearea, reabilitarea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilităților aferente:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Crearea și dotarea platformelor de campare, inclusiv a utilităților specifice (grupuri sanitare, apă curentă, iluminat, puncte de colectare a gunoiului menajer); • Construirea de piscine, ștranduri, bazine de kinetoterapie; • Construire terenuri de sport; • Modernizare căi ferate cu ecartament îngust pentru transport feroviar de interes turistic din zonele de deal și de munte; • Creare porturi turistice, inclusiv a debarcaderelor amplasate pe lacuri de agrement; • Construire pârtii de schi (inclusiv construirea de instalații de transport pe cablu 	<p>Între 700.000 lei și 85.000.000 lei</p>

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operațiuni indicative	Activități eligibile	Valoarea totală a proiectului
Axa prioritară 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului		
Domeniul major de intervenție 5.2 - Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurii de turism pentru valorificarea resurselor naturale și creșterea calității serviciilor turistice		
	<p>pentru persoane, instalarea de echipamente pentru producerea zăpezii artificiale, instalarea echipamentelor pentru iluminatul nocturn al pârtiilor de schi, dotarea cu echipamente pentru întreținerea pârtiilor de schi);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Construirea / dezvoltarea pârtiilor destinate practicării celorlalte sporturi de iarnă; • Amenajări specifice sporturilor nautice; • Crearea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilităților aferente; • Crearea/ modernizarea traseelor de cură pe teren, a locurilor de recreere și popas, a facilităților de utilizare a izvoarelor minerale; • Construire piste pentru cicloturism 	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Lista orientativă a cheltuielilor eligibile în cadrul Axei prioritare 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului, Domeniul major de intervenție 5.2 - Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurii de turism pentru valorificarea resurselor naturale și creșterea calității serviciilor turistice

Pentru infrastructura de turism de utilitate publică	Pentru infrastructura de turism de utilitate publică/ privată (care intră sub incidența ajutorului de stat
<p>Cheltuielile efectuate de beneficiar sunt considerate eligibile de la data intrării în vigoare a Contractului de finanțare semnat între beneficiar și Organismul Intermediar, în numele și pentru Autoritatea de Management a Programului Operațional Regional, denumit în continuare contract de finanțare.</p>	
<p>Prin excepție următoarele cheltuieli efectuate de beneficiar sunt eligibile de la data de 1 ianuarie 2007, dacă se încadrează în prevederile art. 6 și 9 din H.G. nr.759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cheltuieli pentru elaborarea studiului de fezabilitate; • cheltuieli pentru elaborarea studiului de fezabilitate; • expertiză tehnică și, după caz, audit energetic; • documentație de avizare a lucrărilor de intervenții; • cheltuieli pentru elaborarea studiilor de teren; • cheltuieli pentru elaborarea proiectului tehnic; <p>Procedurile de achiziție derulate pentru efectuarea cheltuielilor de mai sus se derulează în conformitate cu prevederile legale în vigoare privind achizițiile publice</p> <ul style="list-style-type: none"> • cheltuieli pentru achiziția terenului; • cheltuieli pentru avize, acorduri, autorizații 	<p>Prin excepție cheltuielile efectuate pentru achiziția/exproprierea de teren efectuate de beneficiarii proiectelor sunt eligibile de la data intrării în vigoare a schemei de ajutor de stat sub a cărei incidență intră proiectul, dacă se încadrează în prevederile art. 6 din H.G. nr.759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale.</p>

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Cheltuielile privind achiziția terenului, amenajarea acestuia și amenajări pentru protecția mediului.	
Cheltuielile efectuate pentru achiziția de terenuri sau expropriere în limita a 10% din valoarea totală eligibilă a proiectului, cu respectarea prevederilor art. 6 din H.G. nr.759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale.	
Cheltuieli pentru amenajarea terenului efectuate la începutul lucrărilor pentru pregătirea amplasamentului și care constau în demontări, defrișări, evacuări materiale rezultate, devieri rețele de utilități din amplasament, drenaje.	Cheltuieli pentru amenajarea terenului efectuate la începutul lucrărilor pentru pregătirea amplasamentului și care constau în demontări, defrișări, evacuări materiale rezultate, devieri rețele de utilități din amplasament, drenaje.
Cheltuieli efectuate pentru lucrări și acțiuni de protecția mediului, inclusiv pentru refacerea cadrului natural după terminarea lucrărilor, în cazul amenajărilor pentru protecția mediului	
Cheltuielile eligibile pentru asigurarea utilităților necesare funcționării obiectivului de investiție includ cheltuielile precum: alimentare cu apă, canalizare, alimentare cu gaze naturale, agent termic, energie electrică, telecomunicații, care se execută pe amplasamentul obiectivului de investiție delimitat din punct de vedere juridic, precum și cheltuielile aferente racordării la rețelele de utilități.	
Cheltuieli legate de proiectare și asistență tehnică, cuprinzând cheltuielile privind studiile de teren, obținerea de avize, acorduri și autorizații, proiectarea și ingineria, consultanța și asistența tehnică, în limita a 5% din valoarea totală eligibilă a proiectului	
Cheltuieli pentru efectuarea studiilor de teren care cuprind cheltuielile pentru studii geotehnice, geologice, hidrologice, hidrogeotehnice, fotogrammetrice, topografice și de stabilitate a terenului pe care se amplasează obiectivul de investiție.	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Pentru obținerea de avize, acorduri și autorizații cheltuielile considerate eligibile sunt cheltuielile efectuate pentru:

- obținerea/ prelungirea valabilității certificatului de urbanism, obținerea/ prelungirea valabilității autorizației de construire conform legii;
- obținerea avizelor și acordurilor pentru racorduri și bransamente la rețele publice de apă, canalizare, gaze, termoficare, energie electrică, telefonie
- întocmirea documentației, obținerea numărului Cadastral provizoriu și înregistrarea terenului în Cartea funciară
- obținerea acordului de mediu;
- obținerea avizului PSI.

În categoria cheltuielilor eligibile privind proiectarea și ingineria se includ, cu respectarea prevederilor art. 9 din H.G. nr. 759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale, cu modificările și completările ulterioare, cheltuielile efectuate pentru:

elaborarea tuturor fazelor de proiectare (studiu de fezabilitate, studiu de fezabilitate, expertiză tehnică și, după caz, audit energetic, documentație de avizare a lucrărilor de intervenții, proiect tehnic, detalii de execuție);

plata verificării tehnice a proiectării și pentru plata elaborării certificatului de performanță energetică a clădirii;

- elaborarea documentațiilor necesare obținerii acordurilor, avizelor și autorizațiilor aferente obiectivului de investiție, documentații ce stau la baza emiterii avizelor și acordurilor impuse prin certificatul de urbanism, documentații urbanistice, studii de impact, studii/expertize de amplasament.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

<p>Cheltuielile privind serviciile de consultanță includ cheltuielile efectuate, după caz, pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - plata serviciilor de consultanță la elaborarea studiilor de piață și de evaluare; - plata serviciilor de consultanță în domeniul managementului proiectului finanțat; - plata asistenței/ consultanței juridice, în scopul elaborării documentației de atribuire și/sau aplicării procedurii de atribuire a contractelor de achiziție publică. 	
<p>Cheltuieli privind asistența tehnică efectuate, după caz, pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - asistență tehnică din partea proiectantului, în cazul când aceasta nu intră în tarifarea proiectării; - asigurarea supravegherii execuției prin inspecții de șantier desemnați de autoritatea contractantă. 	
<p>Cheltuieli pentru investiția de bază sunt considerate cele efectuate pentru construcții și instalații, precum și pentru dotări de specialitate, utilaje, echipamente specifice și funcționale</p>	
<p>Cheltuielile efectuate pentru construcții și instalații care cuprind cheltuielile aferente execuției obiectivului de investiție, și anume cheltuieli de lucrări pentru:</p>	
<p>Reabilitarea/ modernizarea infrastructurii rutiere, inclusiv utilitățile din corpul drumului în stațiuni turistice balneare, climatice și balneo – climatice;</p> <p>Amenajarea în scop turistic a obiectivelor turistice naturale (formațiuni geologice, peșteri, saline, mine, vulcani noroioși, lacuri) prin:</p>	<p>Dezvoltarea rețelelor de captare și/ sau transport a izvoarelor minerale și saline cu potențial terapeutic (ape minerale, lacuri și nămoluri terapeutice, gaze terapeutice, factorii sanogeni de la nivelul grotelor și salinelor) din stațiuni turistice balneare, climatice și balneo – climatice;</p>

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

<p>- instalații de iluminat, încălzire, ventilație; - creare/ modernizare grupuri sanitare; - creare puncte de colectare a gunoiului menajer;</p> <p>Construirea / modernizarea punctelor (foișoare) de observare/ filmare/ fotografiere;</p> <p>Construirea/ modernizarea căilor de acces la principalele obiective turistice naturale, în limita a maxim 10% din valoarea totală a proiectului;</p> <p>Construirea/ modernizarea refugiilor montane;</p> <p>Amenajarea posturilor SALVAMONT;</p> <p>Crearea / reabilitarea parcurilor balneare, parcuri – grădină;</p> <p>Cheltuielile se desfășoară pe obiecte, iar delimitarea obiectelor se face de către proiectant.</p> <p>Cheltuielile aferente fiecărui obiect sunt determinate prin devizul pe obiect.</p> <p>Sunt eligibile cheltuielile efectuate pentru dotări de specialitate și echipamente specifice pentru lucrările efectuate.</p>	<p>Crearea, modernizarea, dotarea (inclusiv cu utilități) a bazelor de tratament din stațiunile turistice balneare, climatice și balneo – climatice , inclusiv a salinelor terapeutice;</p> <p>Crearea și dotarea platformelor de campare, inclusiv a utilităților specifice (grupuri sanitare, apă curentă, iluminat, puncte de colectare a gunoiului menajer);</p> <p>Modernizare și extindere structuri de cazare și utilități conexe;</p> <p>Construire piscine, ștranduri, bazine de kinetoterapie;</p> <p>Construire terenuri de sport;</p> <p>Modernizare căi ferate cu ecartament îngust pentru transport feroviar de interes turistic din zonele de deal și de munte;</p> <p>Creare porturi turistice, inclusiv a debarcaderelor amplasate pe lacuri de agrement;</p> <p>Construire pârtii de schi (inclusiv construirea de instalații de transport pe cablu pentru persoane, instalarea de echipamente pentru producerea zăpezii artificiale, instalarea echipamentelor pentru iluminatul nocturn al pârtiilor de schi)</p> <p>Construirea / dezvoltarea pârtiilor destinate practicării celorlalte sporturi de iarnă</p> <p>Amenajări specifice sporturilor nautice</p>
--	--

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Crearea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilităților aferente

Crearea/ modernizarea traseelor de cură pe teren, a locurilor de recreere și popas, a facilităților de utilizare a izvoarelor minerale;

Construirea pistelor pentru cicloturism.

Cheltuielile se desfășoară pe obiecte, iar delimitarea obiectelor se face de către proiectant.

Cheltuielile aferente fiecărui obiect sunt determinate prin devizul pe obiect.

Cheltuielile eligibile efectuate pentru dotări de specialitate, utilaje, echipamente specifice și funcționale cuprind cheltuielile efectuate pentru:

- procurarea utilajelor și echipamentelor specifice, precum și a celor incluse în instalațiile funcționale pentru instalații de transport pe cablu pentru persoane, echipamente pentru producerea zăpezii artificiale, echipamente pentru iluminatul nocturn al pârtiilor de schi, echipamente pentru întreținerea pârtiilor de schi și a pârtiilor destinate practicării celorlalte sporturi de iarnă;
- dotarea structurilor de cazare cu echipamente specifice;
- achiziționarea de echipamente IT și programe informatice.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

<p>Cheltuieli privind organizarea de șantier, referitoare la cheltuieli privind lucrările de construcții și instalații aferente organizării de șantier, precum și activitățile conexe organizării de șantier și cotele legale</p>	<p>Cheltuielile privind organizarea de șantier, referitoare la cheltuieli privind lucrările de construcții și instalații aferente organizării de șantier</p>
<p>Cheltuielile eligibile efectuate pentru organizarea de șantier cuprind cheltuielile estimate ca fiind necesare contractantului în vederea creării condițiilor de desfășurare a activității de construcții-montaj.</p>	<p>Cheltuielile eligibile efectuate pentru organizarea de șantier cuprind cheltuielile estimate ca fiind necesare contractantului în vederea creării condițiilor de desfășurare a activității de construcții-montaj.</p>
<p>Pentru realizarea lucrărilor de construcții și instalații aferente organizării de șantier, cheltuielile considerate eligibile sunt cele efectuate pentru lucrările de nivelări ale terenurilor naturale, dezafectări locale de căi de comunicație sau construcții, branșarea la utilități, realizarea de căi de acces.</p>	<p>Pentru realizarea lucrărilor de construcții și instalații aferente organizării de șantier, cheltuielile considerate eligibile sunt cele efectuate pentru lucrările de nivelări ale terenurilor naturale, dezafectări locale de căi de comunicație sau construcții, branșarea la utilități, realizarea de căi de acces.</p>
<p>Cheltuielile eligibile aferente activităților conexe organizării de șantier includ cheltuielile pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obținerea autorizației de execuție a lucrărilor de organizare de șantier; - taxe de amplasament; - contractele temporare cu furnizorii de utilități și cu unitățile de salubritate. <p>Cheltuielile considerate eligibile pentru comisioane, taxe și cote legale cuprind, după caz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cota aferentă inspecției pentru controlul calității lucrărilor de construcții, - cota pentru controlul statului în amenajarea teritoriului, urbanism și pentru autorizarea lucrărilor de construcții - cota aferentă Casei Sociale a Constructorilor. 	
<p>Cheltuieli diverse și neprevăzute dacă sunt detaliate prin documente justificative corespunzător și doar în limita a maxim 10% din valoarea uneia sau, cumulată, a mai multor cheltuieli pentru investiția de bază, în funcție de natura și complexitatea lucrărilor</p>	

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

<p>În limita procentului stabilit se acoperă, după caz, cheltuielile rezultate în urma modificărilor de soluții tehnice, cantități suplimentare pentru realizarea lucrărilor, utilaje sau dotări ce se impun pe parcursul derulării investiției, precum și cheltuielile de conservare pe parcursul întreruperii execuției din cauze independente de autoritatea contractantă.</p>	
<p>Sunt eligibile cheltuielile aferente activităților de audit și cheltuielile cu publicitatea și informarea, cu respectarea prevederilor contractului de finanțare.</p>	

Operațiuni indicative	Activități eligibile	Valoarea totală a proiectului
Axa prioritară 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului		
Domeniul major de intervenție 5.3 - Promovarea potențialului turistic și crearea infrastructurii necesare, în scopul creșterii atractivității României ca destinație turistică		
<p>Crearea Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică (CNIPT) și dotarea acestora</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Construirea/ modernizarea/ consolidarea/extinderea clădirilor în care vor funcționa/functioneaza Centrele Naționale de Informare și Promovare Turistică; • Achiziționarea de echipamente și software, pentru dotarea Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică; • Crearea bazelor de date cu informații turistice, necesare Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică 	<p>Între 170.000 lei și 1.700.000 lei</p>

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Lista orientativă a cheltuielilor eligibile aferente Axei prioritare 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului, Domeniul major de intervenție 5.3 - Promovarea potențialului turistic și crearea infrastructurii necesare, în scopul creșterii atractivității României ca destinație turistică, Operațiunea - Crearea Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică (CNIPT) și dotarea acestora

- Cheltuieli pentru elaborarea studiului de fezabilitate;
- Cheltuieli pentru elaborarea studiului de fezabilitate;
- Cheltuieli cu expertiză tehnică și, după caz, audit energetic;
- Cheltuieli pentru documentația de avizare a lucrărilor de intervenții
- Cheltuieli pentru elaborarea studiilor de teren;
- Cheltuieli pentru elaborarea proiectului tehnic;
- Cheltuieli pentru achiziția terenului;
- Cheltuieli pentru avize, acorduri, autorizații
- **Cheltuieli privind achiziția terenului** (în limita a 10% din valoarea totală eligibilă a proiectului, cu respectarea prevederilor art. 6 din HG 759/2007), amenajarea acestuia (cheltuielile efectuate la începutul lucrărilor pentru pregătirea amplasamentului și care constau în demontări, defrișări, evacuări materiale rezultate, devieri rețele de utilități din amplasament, drenaje) și amenajări pentru protecția mediului (cheltuielile efectuate pentru lucrări și acțiuni de protecția mediului, inclusiv pentru refacerea cadrului natural după terminarea lucrărilor).
- **Cheltuieli aferente asigurării cu utilitățile necesare funcționării obiectivului de investiție**, precum: alimentare cu apă, canalizare, alimentare cu gaze naturale, agent termic, energie electrică, telecomunicații, care se execută pe amplasamentul delimitat din punct de vedere juridic, ca aparținând pe amplasamentul delimitat din punct de vedere juridic a obiectivului de investiție, precum și cheltuielile aferente racordării la rețelele de utilități.
- **Cheltuieli legate de proiectare și asistență tehnică** (în limita a 5% din valoarea totală eligibilă a proiectului), cuprinzând cheltuielile privind studiile de teren, obținerea de avize, acorduri și autorizații, proiectarea și ingineria, consultanța și asistența tehnică
- **Cheltuieli pentru studii** geotehnice, geologice, hidrologice, hidrogeotehnice, fotogrammetrice, topografice și de stabilitate a terenului pe care se amplasează obiectivul de investiție
- **Cheltuieli pentru obținerea de avize, acorduri și autorizații**
 - a) obținerea/prelungirea valabilității certificatului de urbanism, obținerea/prelungirea valabilității autorizației de construire conform legii;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- b) obținerea avizelor și acordurilor pentru racorduri și bransamente la rețele publice de apă, canalizare, gaze, termoficare, energie electrică, telefonie;
- c) întocmirea documentației, obținerea numărului Cadastral provizoriu și înregistrarea terenului în Cartea funciară;
- d) obținerea acordului de mediu;
- e) obținerea avizului PSI.
- **Cheltuieli privind proiectare și inginerie:**
 - d) elaborarea tuturor fazelor de proiectare (studiu de fezabilitate, studiu de fezabilitate, expertiză tehnică și, după caz, audit energetic, documentație de avizare a lucrărilor de intervenții, proiect tehnic, detalii de execuție);
 - e) plata verificării tehnice a proiectării și pentru plata elaborării certificatului de performanță energetică a clădirii;
 - f) elaborarea documentațiilor necesare obținerii acordurilor, avizelor și autorizațiilor aferente obiectivului de investiție, documentații ce stau la baza emiterii avizelor și acordurilor impuse prin certificatul de urbanism, documentații urbanistice, studii de impact, studii/expertize de amplasament.
- **Cheltuieli privind serviciile de consultanță:**
 - d) plata serviciilor de consultanță la elaborarea studiilor de piață și de evaluare;
 - e) plata serviciilor de consultanță în domeniul managementului proiectului finanțat;
 - f) plata asistenței/ consultanței juridice, în scopul elaborării documentației de atribuire și/sau aplicării procedurii de atribuire a contractelor de achiziție publică.
- **cheltuieli privind asistența tehnică:**
 - c) asistență tehnică din partea proiectantului, în cazul când aceasta nu intră în tarifarea proiectării;
 - d) asigurarea supravegherii execuției prin inspectori de șantier desemnați de autoritatea contractantă.
- **Cheltuieli pentru investiția de bază** sunt considerate eligibile cele efectuate pentru construcții și instalații, precum și pentru dotări de specialitate și cuprind cheltuielile aferente execuției obiectivului investiției, și anume cheltuieli de lucrări pentru construirea/modernizarea/ consolidarea /extinderea clădirilor în care vor funcționa Centre Naționale de Informare și Promovare Turistică;
- **Cheltuieli pentru dotări de specialitate, echipamente specifice și funcționale** cuprind cheltuielile efectuate pentru: Dotări interioare (instalații, echipamente și dotări pentru asigurarea condițiilor de climatizare, siguranță la foc, antiefracție); Achiziționarea de echipamente pentru dotarea Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică; procurarea de bunuri care, conform legii, intră în categoria mijloacelor fixe precum: mobilier, dotări P.S.I., dotări de uz gospodăresc, dotări privind protecția muncii.
- **Cheltuieli pentru achiziția de software și crearea bazelor de date cu informații turistice**, necesare Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică
- **Cheltuieli privind organizarea de șantier, lucrările de construcții și instalații aferente organizării de șantier, activitățile conexe**

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

organizării de șantier și cotele legale.

- **Cheltuielile efectuate pentru organizarea de șantier** cuprind cheltuielile estimate ca fiind necesare contractantului în vederea creării condițiilor de desfășurare a activității de construcții-montaj.
- Pentru **realizarea lucrărilor de construcții și instalații aferente organizării de șantier**, cheltuielile considerate eligibile sunt cele efectuate pentru lucrările de nivelări ale terenurilor naturale, dezafectări locale de căi de comunicație sau construcții, branșarea la utilități, realizarea de căi de acces.
- **Cheltuieli aferente activităților conexe organizării de șantier** includ cheltuielile pentru:
 - a) obținerea autorizației de execuție a lucrărilor de organizare de șantier,
 - b) taxe de amplasament,
 - c) întreruperea temporară a rețelelor de distribuție de apă, canalizare, agent termic, energie electrică, gaze naturale;
 - d) contractele temporare cu furnizorii de utilități și cu unitățile de salubritate.
- **Cheltuieli pentru cote legale** cuprind, după caz:
 - a) cota aferentă inspecției pentru controlul calității lucrărilor de construcții,
 - b) cota pentru controlul statului în amenajarea teritoriului, urbanism și pentru autorizarea lucrărilor de construcții,
 - c) cota aferentă Casei Sociale a Constructorilor.
- **Cheltuieli diverse și neprevăzute** se consideră eligibile dacă sunt detaliate, prin documente justificative corespunzător și doar în limita a maxim 10% din valoarea uneia sau, cumulativ, a mai multor cheltuielilor eligibile cheltuieli menționate prevăzute la art. 13 din rdin, în funcție de natura și complexitatea lucrărilor. Din procentul stabilit se Ordinele de cheltuieli, acoperă, după caz, cheltuielile rezultate în urma modificărilor de soluții tehnice, cantități suplimentare de lucrări, utilaje sau dotări ce se impun pe parcursul derulării investiției, precum și cheltuielile de conservare pe parcursul întreruperii execuției din cauze independente de autoritatea contractantă.
- **Cheltuieli aferente activităților de audit și cheltuielile cu publicitatea și informarea** aferente proiectului, cu respectarea prevederilor contractului de finanțare.
- **Amortizarea** este considerată cheltuielă eligibilă în condițiile respectării prevederilor H.G. nr.759/2007⁵ privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale, cu modificările și completările ulterioare.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial nr.517 din 01 august 2007

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operațiuni indicative	Activități eligibile	Valoarea totală a proiectului
Axa prioritară 5 – Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului		
Domeniul major de intervenție 5.3 - Promovarea potențialului turistic și crearea infrastructurii necesare, în scopul creșterii atractivității României ca destinație turistică		
Dezvoltarea și consolidarea turismului intern prin sprijinirea promovării produselor specifice și a activităților de marketing specifice	<ul style="list-style-type: none"> • Marketing prin internet și prin alte mijloace electronice (CD/DVD) precum și alte activități de promovare on-line; • Participarea la târguri și alte expoziții de turism în țară; • Organizare de evenimente și misiuni cu rol în creșterea circulației turistice în România sau cu impact în creșterea notorietății României ca destinație turistică, în țară; • Activități de marketing direct, de tipul: distribuție fluturași publicitari, scrisori personalizate (în cutii poștale, zone de trafic intens, la domiciliu/sediu pe liste de destinatari); • Activități de promovare prin intermediul posturilor de televiziune care realizează emisiuni de turism sau alte emisiuni cu impact în creșterea circulației turistice în România, creșterea notorietății destinațiilor turistice românești sau conștientizarea importanței turismului românesc; • Acțiuni generale de publicitate și reclamă a destinațiilor turistice românești și a produselor turistice românești: insertii publicitare în presa, pagini web, ghiduri turistice, cataloage, albume, carti cu specific de turism, publicatii de specialitate, publicitate outdoor în țară (afisaje, difuzare clipuri TV, bannere etc. in metrou, aeroporturi, gări, zone de trafic intens etc.), publicitatea destinatiei si a produselor turistice romanesti in mass- media interna, pe pietele tinta, realizarea de cataloage, brosure, pliante, postere si foi volante, diverse tiparituri, ghiduri si harti turistice, panouri, fotografii, diapozitive, materiale audio – video, casete, filme cu specific de turism, CD-uri si DVD-uri turistice etc 	Între 170.000 lei și 1.000.000 Lei.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Lista orientativă a cheltuielilor eligibile aferente Axei prioritare 5 - Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului, Domeniul major de intervenție 5.3 - Promovarea potențialului turistic și crearea infrastructurii necesare, în scopul creșterii atractivității României ca destinație turistică, Operațiunea - Dezvoltarea și consolidarea turismului intern prin sprijinirea promovării produselor specifice și a activităților de marketing specifice

- Cheltuieli pentru efectuarea de studii inclusiv studii de marketing,
- Cheltuieli cu elaborarea proiectului de execuție a standului, închirierea, construirea, amenajarea spațiului expozițional,
- Cheltuieli ocazionate de activități de marketing specifice participării la manifestările expoziționale,
- Cheltuieli pentru marketing și promovare prin internet și alte mijloace electronice, inclusiv realizarea și administrarea unui portal de informații de turism,
- Cheltuieli cu publicitatea în perioada premergătoare evenimentului, precum și în perioada de desfășurare a acestuia de tipul: tipărire și transmitere invitații, producție și difuzare de clipuri TV și spoturi audio, publicitate prin mijloace electronice, realizare de CD/DVD-uri cu participanții și cu principalele produse turistice prezentate,
- Cheltuieli pentru realizarea materialelor publicitare, de prezentare și promovare cu caracter general pentru destinația vizată,
- Cheltuieli pentru mediatizarea prezenței destinației și produselor turistice românești vizate la manifestările expoziționale interne,
- Cheltuieli cu servicii privind organizarea de evenimente și misiuni cu rol în creșterea circulației turistice în România:
 - a. cheltuielile cu deplasarea, de tipul cheltuielilor de transport, cazare și masă, sunt eligibile pentru participanții la evenimente dacă au rol în atingerea obiectivului proiectului și dacă sunt în conformitate cu legislația națională în vigoare și în limitele stabilite de HG 518/1995 privind unele drepturi și obligații ale personalului roman trimis în străinătate pentru îndeplinirea unor misiuni cu caracter temporar, cu modificările și completările ulterioare,
 - b. cheltuieli pentru organizarea de evenimente culturale, artistice, sportive și științifice;
 - c. cheltuieli pentru închiriere săli și aparatură specifică pentru organizarea de acțiuni necesare promovării destinațiilor și produselor turistice românești,
- Cheltuieli pentru acțiuni generale de publicitate și reclamă a destinațiilor și produselor turistice românești care fac obiectul proiectului incluzând:
 - a. inserții publicitare în presă, pagini web, ghiduri turistice, cataloage, albume, cărți cu specific de turism, publicații de specialitate, publicitate outdoor în țară, broșuri, pliante, postere și foi volante, diverse tipărituri, hărți turistice, panouri, fotografii, diapozitive, materiale audiovideo, casete, filme cu specific de turism, CD-uri și DVD-uri turistice, obiecte promoționale,

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

expedierea materialelor promoționale în țară,

- Promovare prin intermediul posturilor de televiziune care realizează emisiuni de turism sau alte emisiuni cu impact în creșterea circulației turistice în România, incluzând cheltuieli pentru realizarea emisiunilor și cheltuieli de difuzare de clipuri TV în cadrul emisiunii.

Activități eligibile	Tipul solicitantului
Axa prioritară 4 - Implementarea Sistemelor Adecvate de Management pentru Protecția Naturii⁶	
<p><i>Elaborare / revizuire a planurilor, strategiilor și a schemelor de management al ariilor naturale protejate și alte activități conexe (activități preliminare măsurilor concrete de investiții sau conservare)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pregătirea sau revizuirea planurilor de management pentru ariile naturale protejate • Elaborarea de studii, inventarieri, cartografiere, baze de date; • Elaborarea metodologiilor și planurilor pentru monitorizarea stadiului de conservare a habitatelor și speciilor de interes comunitar/național; • Elaborarea planurilor de supraveghere a siturilor protejate (planuri pentru servicii de pază și prevenire riscuri la inundații, incendii etc.) <p><i>Investiții în infrastructură pentru uz public orientată spre protecția și gestionarea mediului în siturile protejate</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Marcaje, poteci, platforme de observare și centre de vizitare (inclusiv achiziționare de echipamente specifice activităților de management, monitorizare și supraveghere a ariilor naturale protejate) etc. <p><i>Activități privind menținerea și îmbunătățirea stării de conservare favorabilă a habitatelor în ariile naturale protejate</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Administratorii și custozii ariilor naturale protejate care au personalitate juridică proprie; • APM-uri, ARPM-uri; ANPM, MMDD – Direcția Protecția Naturii, Biodiversitate și Biosecuritate • Autorități publice locale (Consilii locale reprezentate prin Primar, Consilii Județene având ca reprezentant legal Președintele CJ) • Organizații neguvernamentale, Asociații și Fundații, care să aibă

⁶ În acest moment sesiunea de depunere a proiectelor în cadrul Axei prioritare 4 este deschisă. Termenul de depunere este 30 martie 2009.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Activități eligibile	Tipul solicitantului
Axa prioritară 4 - Implementarea Sistemelor Adecvate de Management pentru Protecția Naturii⁶	
<ul style="list-style-type: none"> • Lucrări de refacere a habitatelor naturale, reconstrucție ecologică, refacerea conectivității pentru asigurarea dispersiei populațiilor, măsuri pentru crearea infrastructurii specifice managementului și monitorizării habitatelor, achiziționare echipamente specifice etc. <p><i>Activități privind menținerea și îmbunătățirea stării de conservare favorabilă a speciilor</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Acțiuni de regenerare a speciilor de floră și faună pe cale de dispariție, măsuri privind speciile străine invazive, implementarea de măsuri pentru managementul și monitorizarea speciilor de interes comunitar/național; achiziționarea echipamentelor specifice acestor activități etc. <p><i>Activități de consultare, conștientizare și informare</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pregătirea materialelor de informare și publicitate a activităților din cadrul proiectului, organizarea campaniilor de informare și conștientizare, publicarea rezultatelor consultărilor, crearea și menținerea paginilor de internet, etc. <p><i>Activități de instruire și creșterea capacității instituționale de gestionare a rețelei de arii naturale protejate</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizare seminarii, grupuri de lucru; documentație pentru instruire și creșterea capacității instituționale etc; • Suport pentru autoritățile de mediu cu responsabilități în dezvoltarea și monitorizarea ariilor naturale protejate (studii, crearea de baze de date, sisteme de raportare, dotare cu echipamente specifice de monitorizare și control potrivit atribuțiilor etc.). 	<p>prevăzut în actul constitutiv atribuii de protecția mediului și/sau protecția naturii și care să fie constituite în conformitate cu prevederile Ordonanței guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații cu modificările și completările ulterioare, inclusiv filiale ale asociațiilor și fundațiilor internaționale înregistrate în conformitate cu legislația în vigoare în România.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Institute de cercetare • Universități • Muze

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

ANEXA - Lista cheltuielilor eligibile și regulile de eligibilitate a cheltuielilor pentru proiectele finanțate în cadrul axei prioritare 4 a POS mediu - „Implementarea sistemelor adecvate de management pentru protecția naturii”⁷

Pentru a fi eligibile pentru finanțarea prin POS “Mediu”, toate cheltuielile trebuie să facă parte din categoriile de cheltuieli menționate în Ordinul comun al ministrului mediului și dezvoltării durabile și ministrului economiei și finanțelor nr. 1415/3399/2008 pentru aprobarea listei cheltuielilor eligibile pentru proiectele finanțate în cadrul Programului Operațional Sectorial „Mediu” 2007-2013, să corespundă obiectivelor POS „Mediu” și să fie coerente cu obiectivele și rezultatele operațiunilor propuse.

1. Cheltuieli pentru amenajarea terenului care cuprind cheltuieli efectuate la începutul lucrărilor pentru pregătirea amplasamentului și care constau în demolări, demontări, dezafectări, defrișări, evacuări materiale rezultate, devieri rețele de utilități din amplasament, sistematizări pe verticală, drenaje, epuismențe (exclusiv cele aferente realizării lucrărilor pentru investiția de bază), devieri de cursuri de apă, precum și alte cheltuieli de aceeași natură.

2. Cheltuieli pentru amenajarea terenului pentru protecția mediului și aducerea la starea inițială care cuprind cheltuieli efectuate pentru lucrări și acțiuni de protecție a mediului, inclusiv pentru refacerea cadrului natural după terminarea lucrărilor, precum plantare de copaci, reamenajare spații verzi și reintroducerea în circuitul agricol a suprafețelor scoase temporar din uz;

3. Cheltuieli pentru asigurarea utilităților necesare obiectivului care cuprind cheltuieli aferente asigurării cu utilitățile necesare funcționării obiectivului de investiție, precum: alimentarea cu apă, canalizare, alimentare cu gaze naturale, agent termic, energie electrică, telecomunicații, drumuri de acces, care se execută pe amplasamentul delimitat din punct de vedere juridic, ca aparținând obiectivului de investiție, precum și cheltuielile aferente racordării la rețelele de utilități;

4. Cheltuieli pentru proiectare și asistență tehnică

a) cheltuieli pentru studii de teren care cuprind cheltuieli pentru studii geotehnice, geologice, hidrologice, hidrogeotehnice, fotogrammetrice, topografice și de stabilitate ale terenurilor pe care se amplasează obiectivul de investiție;

b) cheltuieli pentru obținere avize, acorduri, autorizații

i) obținerea/prelungirea valabilității certificatului de urbanism;

⁷ Valorile în Euro vor avea la bază cursul BNR din data de 1 a lunii în care a fost depus proiectul.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

- ii)** obținerea/prelungirea valabilității autorizației de construire/desființare;
- iii)** obținerea avizelor și acordurilor pentru racorduri și bransamente la rețele publice de apă, canalizare, gaze, termoficare, energie electrică, telefonie sau alte cheltuieli de aceeași natură;
- iv)** obținerea certificatului de nomenclatură stradală și adresă;
- v)** întocmirea documentației, obținerea numărului cadastral provizoriu și înregistrarea terenului în cartea funciară;
- vi)** obținerea acordului de mediu;
- vii)** obținerea avizului P.S.I.;
- viii)** alte avize, acorduri și autorizații, stabilite în condițiile legii și care au legătură cu obiectivul de investiții sau cu lucrările de intervenții.

c) cheltuieli pentru proiectare și inginerie

- i)** cheltuieli pentru elaborarea tuturor fazelor de proiectare (studiu de fezabilitate, studiu de fezabilitate, proiect tehnic, detalii de execuție);
- ii)** cheltuieli pentru plata verificării tehnice a proiectării;
- iii)** cheltuieli pentru elaborarea documentațiilor necesare obținerii acordurilor, avizelor și autorizațiilor aferente obiectivului de investiție (documentații ce stau la baza emiterii avizelor și acordurilor impuse prin certificatul de urbanism, documentații urbanistice, studii de impact, studii/expertize de amplasament, studii de trafic, precum și alte cheltuieli de aceeași natură);
- iv)** cheltuieli pentru expertizarea tehnică (pentru lucrări de intervenții la construcții existente sau pentru continuarea lucrărilor la obiective începute și neterminate);

d) cheltuieli pentru organizarea procedurilor de achiziție care cuprind cheltuieli aferente organizării și derulării procedurilor de achiziții publice, precum: cheltuieli aferente întocmirii documentației de atribuire, anunțuri de intenție, de participare și de atribuire a contractelor, corespondență prin poștă, în legătură cu procedurile de achiziție publică;

e) cheltuieli pentru consultanță

- i)** cheltuieli pentru plata serviciilor de consultanță la elaborarea studiilor de piață, de evaluare sau alte cheltuieli de aceeași natură;
- ii)** cheltuieli pentru plata serviciilor de consultanță în domeniul managementului execuției investiției sau administrarea contractelor de execuție;

f) cheltuieli pentru asistență tehnică

- i)** cheltuieli pentru asistență tehnică din partea proiectantului pe perioada de execuție a lucrărilor (în cazul în care aceasta nu intră în tarifarea proiectantului);

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

ii) cheltuieli pentru plata diriginților de șantier, desemnați de autoritatea contractantă, autorizați conform prevederilor legale pentru verificarea execuției lucrărilor de construcții și instalații;

5. Cheltuieli pentru investiția de bază

a) cheltuieli pentru construcții și instalații care cuprind cheltuieli aferente execuției tuturor obiectelor cuprinse în obiectivul de investiție: clădiri, construcții speciale, instalații aferente construcțiilor, precum instalații electrice, sanitare, instalații interioare de alimentare cu gaze naturale, instalații de încălzire, ventilare, climatizare, P.S.I., telecomunicații și alte tipuri de instalații impuse de destinația obiectivului. Cheltuielile se desfășoară pe obiecte de construcție, iar delimitarea obiectelor se face de către proiectant. Cheltuielile aferente fiecărui obiect de construcție sunt estimate prin devizul pe obiect;

b) cheltuieli pentru montajul utilajelor tehnologice care cuprind cheltuieli pentru montajul utilajelor tehnologice și utilajelor incluse în instalațiile funcționale, inclusiv rețelele aferente necesare funcționării acestora. Cheltuielile se desfășoară pe obiecte de construcție;

c) cheltuieli pentru utilaje, echipamente tehnologice și funcționale cu montaj care cuprind cheltuieli pentru achiziționarea utilajelor și echipamentelor tehnologice, precum și a celor incluse în instalațiile funcționale. Cheltuielile se desfășoară pe obiecte de construcție;

d) cheltuieli pentru utilaje fără montaj și echipamente de transport care cuprind cheltuieli pentru achiziționarea utilajelor și echipamentelor care nu necesită montaj, precum și a echipamentelor de transport tehnologic. Cheltuielile se desfășoară pe obiecte de construcție;

e) cheltuieli pentru dotări care cuprind cheltuieli pentru procurarea de bunuri care, conform legii, intră în componența mijloacelor fixe sau obiecte de inventar, precum: mobilier, dotări P.S.I., dotări privind protecția muncii. Cheltuielile se desfășoară pe obiecte de construcție;

f) cheltuieli pentru active necorporale care cuprind cheltuieli cu achiziționarea activelor necorporale: drepturi referitoare la brevete, licențe;

6. Cheltuieli pentru organizare de șantier care cuprind cheltuieli necesare contractantului în vederea creării condițiilor de desfășurare a activității de construcții – montaj:

a) cheltuieli pentru lucrări de construcții și instalații aferente organizării de șantier

i) cheltuieli aferente construirii provizorii sau amenajări la construcții existente pentru vestiare pentru muncitori, grupuri sanitare, rampe de spălare auto, depozite pentru materiale, fundații pentru macarale, rețele electrice de iluminat și forță, căi de acces - auto și căi ferate -, bransamente/racorduri la utilități, împrejmuiri, panouri de prezentare, pichete de incendiu și altele asemenea;

ii) cheltuieli de desființare de șantier;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

b) cheltuieli conexe organizării de șantier care cuprind cheltuieli pentru obținerea autorizației de construire/desființare aferente lucrărilor de organizare de șantier, taxe de amplasament, închirieri semne de circulație, întreruperea temporară a rețelelor de transport sau distribuție de apă, canalizare, agent termic, energie electrică, gaze naturale, a circulației rutiere, căi ferate, navale sau aeriene, contractele de asistență cu poliția rutieră, contractele temporare cu furnizorii de utilități, cu unități de salubritate, taxe depozit ecologic, taxe locale, chirii pentru ocuparea temporară a domeniului public, costul energiei electrice și al apei consumate în incinta organizării de șantier pe durata de execuție a lucrărilor, costul transportului muncitorilor nelocalnici și/sau cazarea acestora, paza șantierului, asigurarea pompierului autorizat sau alte cheltuieli de aceeași natură;

7. Cheltuieli pentru cote legale:

- a) cota aferentă Inspectoratului de Stat în Construcții pentru controlul calității lucrărilor de construcții;
- b) cota pentru controlul statului în amenajarea teritoriului, urbanism și pentru autorizarea lucrărilor de construcții;
- c) cota aferentă Casei Sociale a Constructorilor;
- d) alte cheltuieli de aceeași natură, stabilite în condițiile legii;

8. Cheltuieli diverse și neprevăzute se consideră eligibile, în funcție de natura și complexitatea lucrărilor, ca procent din valoarea totală a cheltuielilor eligibile realizate pentru una sau mai multe dintre următoarele categorii de cheltuieli: amenajare teren, amenajare pentru protecția mediului și aducerea la starea inițială, asigurarea utilităților necesare obiectivului, proiectare și asistență tehnică, investiția de bază. Valoarea acestor cheltuieli este:

- a) în procent de maxim 10%, în cazul obiectivelor de investiții noi, precum și al reparațiilor capitale, extinderilor, transformărilor, modificărilor, modernizărilor, reabilitării la construcții și instalații existente;
 - b) în procent de maxim 20%, în cazul lucrărilor de intervenții de natura consolidărilor la construcții existente și instalațiile aferente, precum și în cazul lucrărilor pentru prevenirea sau înlăturarea efectelor produse de acțiuni accidentale și/sau calamități naturale.
- Din procentul stabilit se acoperă, după caz, cheltuielile rezultate în urma modificărilor de soluții tehnice, cantități suplimentare de lucrări, utilaje sau dotări ce se impun pe parcursul derulării investiției în cadrul proiectului, precum și cheltuielile de conservare pe parcursul întreruperii execuției din cauze independente de autoritatea contractantă.

9. Cheltuieli pentru probe tehnologice și teste și predare la beneficiar

- a) cheltuieli pentru pregătirea personalului de exploatare care cuprind cheltuieli necesare instruirii/școlarizării personalului în vederea utilizării corecte și eficiente a utilajelor și tehnologiilor;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

b) cheltuieli pentru probe tehnologice și teste care cuprind cheltuieli aferente execuției probelor/încercărilor, prevăzute în proiect, rodajelor, expertizelor la recepție, omologărilor, precum și alte cheltuieli de aceeași natură;

10. Cheltuieli pentru pregătirea documentelor oficiale și a altor documente suport cu excepția celor de la punctul 4 din prezenta anexă, care trebuie, în mod obligatoriu, să însoțească cererea de finanțare a proiectului;

11. Cheltuieli pentru informare și publicitate:

- i) cheltuieli pentru informarea și publicitatea aferente proiectului;
- ii) cheltuieli pentru campaniile de conștientizare a publicului;

12. Cheltuieli aferente achiziției serviciilor de audit independent pentru proiect;

13. Cheltuieli aferente procurării de bunuri necesare funcționării unităților de implementare a proiectului de la nivelul beneficiarului în limita echivalentului în lei a maximum 10.000 Euro, în funcție de complexitatea proiectului, cu respectarea prevederilor art. 3.

Lista bunurilor necesare unităților de implementare a proiectului de la nivelul beneficiarului se va anexa la contractul de finanțare.

14. Cheltuieli cu leasingul, dacă sunt îndeplinite prevederile art. 2 și ale art. 11 din Hotărârea Guvernului nr. 759/2007, cu modificările și completările ulterioare.

15. Categoriile de cheltuieli menționate la punctele 1 - 9 de mai sus, sunt eligibile dacă sunt efectuate în scopul realizării activităților:

a) construcția observatoarelor, centrelor de vizitare și informare în ariile naturale protejate, inclusiv siturile Natura 2000, a panourilor, punctelor de informare, a podețelor, punților suspendate, tunelurilor, adăposturilor pentru animale, a potecilor, bornelor, semnelor sau alte cheltuieli de aceeași natură;

b) *achiziția și instalarea echipamentului specializat și a dotărilor necesare pentru obiectivele de infrastructură detaliate la lit. a) în ariile naturale protejate, inclusiv siturile Natura 2000;*

c) *achiziția de echipamente pentru monitorizarea stării de conservare favorabilă a habitatelor, a speciilor de faună și floră sălbatică de interes comunitar/național;*

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

d) achiziția, întreținerea și funcționarea laboratoarelor mobile sau a altor mijloace de transport destinate exclusiv activității de monitorizare în cadrul ariei protejate și de achiziție a instrumentarului necesar studierii parametrilor fizico-chimici ai ecosistemului.

16. Categoriile de cheltuieli eligibile specifice, conform obiectivelor operațiunii și potrivit prevederilor contractului de finanțare, sunt următoarele:

16.1. Cheltuielile pentru obținerea terenului care cuprind cheltuieli pentru achiziția de teren fără construcții cu valoare ridicată din punct de vedere al biodiversității, sunt eligibile în conformitate cu prevederile art. 6 alin. 2) din Hotărârea Guvernului nr. 759/2007, cu modificările și completările ulterioare și dacă respectă următoarele condiții:

a) achiziția terenului este posibilă numai în numele sau de către autoritățile publice, iar terenul se trece în domeniul public al statului sau al autorității locale, după caz.

b) achiziția terenului este strâns legată de realizarea obiectivelor proiectului;

c) achiziția terenului este singura modalitate eficientă de a asigura starea favorabilă de conservare pentru speciile/habitatele de interes comunitar/național pentru care a fost declarată aria naturală protejată;

d) terenul achiziționat este utilizat numai în scopul de a asigura starea favorabilă de conservare pentru speciile/habitatele de interes comunitar/național pentru care a fost declarată aria naturală protejată;

e) terenul achiziționat este parte integrantă dintr-o arie naturală protejată;

f) solicitantul trebuie să aducă dovezi că terenul achiziționat a fost în proprietate privată pe o durată de cel puțin trei ani înainte de achiziție. Achiziția unui teren care a fost proprietate publică în ultimii trei ani și apoi transferat în proprietate privată nu este eligibilă.

16.2. Cheltuieli pentru implementarea măsurilor de reducere a riscurilor în ariile naturale protejate;

16.3. Cheltuieli pentru reconstrucția, reducerea sau oprirea declinului stării de conservare a habitatelor și speciilor de interes comunitar/național sau menținerea acestora într-o stare favorabilă;

16.4. Cheltuieli pentru realizarea de lucrări de reducere a fragmentării habitatelor;

16.5. Cheltuieli privind implementarea măsurilor specifice de conservare a habitatelor și speciilor;

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

16.6. Cheltuieli de asistență tehnică și instruire pentru proiectele de biodiversitate și protecția naturii:

- a) cheltuieli pentru pregătirea și revizuirea planurilor de management pentru ariile naturale protejate, inclusiv siturile Natura 2000;
- b) cheltuieli pentru elaborarea studiilor științifice, a inventarelor, cartografiere;
- c) cheltuieli pentru pregătirea planurilor de monitorizare și a documentației-suport aferente acestora pentru habitatele și speciile de interes comunitar/național (inclusiv a păsărilor migratoare) din ariile naturale protejate, inclusiv siturile Natura 2000;
- d) cheltuieli pentru întărirea capacității instituționale a administratorilor și custozilor ariilor naturale protejate, inclusiv ai siturilor Natura 2000;
- e) cheltuieli pentru instruirea personalului implicat în managementul ariilor naturale protejate, inclusiv al siturilor Natura 2000;
- f) cheltuieli pentru crearea sistemelor informatice pentru sectorul protecția naturii.

16.7. Cheltuieli generale de administrație aferente desfășurării activității personalului implicat în managementul proiectului de la nivelul beneficiarului sunt următoarele:

- a) cheltuieli pentru apă și canalizare;
- b) cheltuieli cu servicii de salubritate;
- c) cheltuieli cu energie electrică;
- d) cheltuieli cu energie termică și/sau gaze naturale;
- e) cheltuieli pentru telefoane, fax, internet și poștă;
- f) cheltuieli cu închiriere spații;
- g) cheltuieli pentru întreținere spații.

Cheltuielile generale de administrație sunt eligibile dacă respectă prevederile din Hotărârea Guvernului nr. 759/2007, cu modificările și completările ulterioare, după cum urmează:

- a) în limita a maxim 0,2% din valoarea totală eligibilă a proiectului pentru proiectele cu o valoare totală eligibilă mai mare decât echivalentul în lei a 25 milioane Euro;
- b) în limita a maxim 1% din valoarea totală eligibilă a proiectului pentru proiectele cu o valoare totală eligibilă cuprinsă între echivalentul în lei a 5 - 25 milioane Euro;
- c) în limita a maxim 5% din valoarea totală eligibilă a proiectului pentru proiectele cu o valoare totală eligibilă mai mică decât echivalentul în lei a 5 milioane de Euro;
- d) în limita a maxim 10% din valoarea totală eligibilă a proiectului pentru proiectele cu o valoare totală eligibilă mai mică decât echivalentul în lei a 1 milion de Euro.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Metoda de calcul folosită pentru calculul pro-ratei pentru decontarea cheltuielilor generale de administrație se va stabili de către autoritatea de management și se va atașa în anexă la contractul de finanțare.

16.8. Cheltuieli cu salariile pentru personalul beneficiarului implicat în managementul operațiunii sunt eligibile, în funcție de complexitatea proiectului, pe baza documentelor justificative, precum: fișe de post, fișe de pontaj, după cum urmează:

- a)** în limita a maxim 20% din valoarea totală eligibilă a proiectului pentru proiectele cu o valoare totală eligibilă mai mică decât echivalentul în lei a 1 milion euro Euro;
- b)** în limita a maxim 4% din valoarea totală eligibilă a proiectului pentru proiectele cu o valoare totală eligibilă cuprinsă între echivalentul în lei a 5 - 25 milioane Euro;

document în lucru

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

LIFE+

Operatiuni eligibile	Activitati eligibile	Tipul solicitantului
LIFE+ NATURA⁸		
Actiuni pregătitoare	<ul style="list-style-type: none"> • Acțiuni pregătitoare ale activităților concrete de conservare ale proiectului (planificare tehnică, proceduri permissive, consultarea acționarilor, etc) • Schițarea planurilor de management ale siturilor Natura 2000. • Realizarea de inventarii pregătitoare și alte acțiuni necesare pentru desemnarea siturilor maritime Natura 2000. • Dezvoltarea planurilor de acțiune pentru prezervarea tipurilor de specii/habitate din cadrul Directivelor privind Păsările și Habitatele • Studii preliminare necesare pentru îmbunătățirea coerenței și corectivității ecologice ale rețelei Natura 2000. • Acțiuni de convingere și sprijinire a terților implicați în proiect (ex: fermieri, proprietari de pământ, manageri silvici) pentru aplicarea pe alte surse de finanțare pentru măsurile ce sunt complementare acțiunilor previzionate în proiect și ce vor contribui la obiectivele specifice proiectului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritati publice locale • ONG-uri

⁸ *Rata de co-finanțare* este în general de **50%**, dar poate crește până la **75%**, atunci cand sunt actiunile vizeaza clar specii si/sau habitate prioritare)

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operatiuni eligibile	Activitati eligibile	Tipul solicitantului
LIFE+ NATURA⁸		
Achizitionarea terenului sau leasing pe termen lung	<ul style="list-style-type: none"> • Achiziție de teren și costurile relaționate (ex: cheltuieli notariale, taxe, etc) • Închirierea pe termen lung și costurile relaționate • Plăți singulare compensatorii pentru utilizarea terenului și costuri asociate 	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritati publice locale • ONG-uri
Actiuni concrete de conservare	<p><u>Actiuni de prezervare legate de situri în interiorul Natura 2000</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Activități ce vizează îmbunătățirea eficacității pe termen lung, în termeni de eficiență a costurilor și beneficii de prezervare al managementului siturilor Natura 2000, tipuri de habitate și specii; • Investiții necesare pentru facilitarea managementului recurent (ex: achiziția de animale de pășune și infrastructura și echipamentul relaționat). Aceste investiții trebuie să fie în mod clar relaționate cu obiectivele proiectului. Echipamentul/ infrastructura achiziționată prin astfel de investiții trebuie să aibă un grad semnificativ de utilizare pentru obiectivele proiectului pe perioada de desfășurare a acestuia. Totuși, este de menționat faptul că aceste costuri legate de utilizarea materialelor mai sus menționate sunt în principiu neeligibile având în vedere că vizează managementul recurent- vezi principiile generale- numai dacă sunt 	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritati publice locale • ONG-uri

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operatiuni eligibile	Activitati eligibile	Tipul solicitantului
LIFE+ NATURA⁸		
	<p>relaționate cu demonstrarea unei tehnici inovatoare de management.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acțiuni pentru combaterea speciilor străine dăunătoare sau pentru diminuarea efectelor negative ale schimbării climatice, în măsura în care aduce beneficiu direct speciilor/habitatelor vizate de către proiect. <p><u>Acțiuni de preservare legate de situri din afara Natura 2000:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Activități ce vizează zone strategice și activități ce afectează zonele învecinate siturilor Natura 2000; • Activități de restaurare a habitatelor/ speciilor în zone ce urmează să devină situri Natura 2000; • Activități pentru îmbunătățirea coerenței/legăturii rețelei Natura 2000. 	
Acțiuni de comunicare și diseminare	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de informare a publicului și acționarilor vizând facilitarea implementării proiectului; • Conștientizarea publică și acțiuni de promovare ce vizează publicitatea proiectului și rezultatele sale atât pentru interesul public cât și pentru alți acționari ce ar putea beneficia de pe urma proiectului (media, organizări de evenimente pentru comunități locale, lucru didactic cu școlile, seminarii, grupuri de lucru, broșuri, pliante, ziare, DVD-uri, publicații tehnice, etc) 	<ul style="list-style-type: none"> • Autorități publice locale • ONG-uri

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operatiuni eligibile	Activitati eligibile	Tipul solicitantului
LIFE+ NATURA⁸		
Managementul proiectului si monitorizarea	<ul style="list-style-type: none"> • Activitățile întreprinse de către beneficiari pentru managementul proiectului (aspecte tehnice, administrative și financiare) trebuie sa îndeplinească obligațiile de raportare LIFE+. • Monitorizarea și evaluarea efectului acțiunilor concrete de prezervare asupra statutului de prezervare a habitatelor/speciilor vizate de către proiect. Monitorizarea trebuie să se desfășoare pe tot parcursul proiectului • Unde este obligatoriu, audit extern și garanție bancară • Training, workshop-uri și întâlniri pentru staff-ul beneficiarilor, unde aceste sunt cerute în vederea atingerii obiectivelor proiectului. • Participarea și organizarea unei rețele (spre exemplu, cu alte proiecte LIFE+) și platforme de informare legate de obiectivele proiectului (inclusiv la nivel internațional acolo unde este justificat). 	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritati publice locale • ONG-uri

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operatiuni eligibile	Activitati eligibile	Tipul solicitantului
LIFE+ Bioversitate⁹		
Actiuni pregătitoare	<ul style="list-style-type: none"> • Acțiuni pregătitoare ale activităților concrete de preservare ale proiectului (planificare tehnică, proceduri permissive, consultarea acționarilor, etc) • Realizarea de inventarii, schițarea, monitorizarea și verificarea planurilor de acțiune privind biodiversitatea (la nivel trans-național, național, regional sau local) • Acțiuni de convingere și sprijinire a terților implicați în proiect (ex: fermieri, proprietari de pământ, manageri silvici) pentru aplicarea pe alte surse de finanțare pentru măsurile ce sunt complementare acțiunilor previzionate în proiect și ce vor contribui la obiectivele specifice proiectului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritati publice locale • ONG-uri
Închirierea terenului și/sau plăți compensatorii pe termen scurt pe toată perioada proiectului	<p>Închirierea pe termen scurt și plățile compensatorii cu o durată limitată vor fi eligibile numai în măsura în care sunt necesare pentru demonstrarea acțiunilor inovative ce vor fi derulate pe perioada proiectului și vor fi favorabile biodiversității sau preservării statusului speciilor vizate.</p> <p>Atentie! Compensațiile singulare și plata aferenta închirierii către autorități publice nu sunt eligibile</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritati publice locale • ONG-uri

⁹ *Rata de co-finanțare* este de **50%**

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operatiuni eligibile	Activitati eligibile	Tipul solicitantului
LIFE+ Bioversitate⁹		
Acțiuni concrete de prezervare a biodiversității	<ul style="list-style-type: none"> Managementul conservării speciilor, habitatelor și ecosistemelor; Implementarea planurilor de acțiune privind biodiversitatea; Acțiuni ce vizează habitatele și speciile rare/în declin/ în pericol (indiferent dacă sunt incluse sau nu în Directivele privind Păsările/ Habitatetele); Acțiuni de restaurare și/sau creșterea semnificativă a biodiversității în anumite zone sau context; Acțiuni privind combaterea speciilor străine dăunătoare sau diminuarea impactului negativ al schimbărilor climatice. 	<ul style="list-style-type: none"> Autoritati publice locale ONG-uri
Actiuni de comunicare si diseminare	<ul style="list-style-type: none"> Activități de informare a publicului și acționarilor vizând facilitarea implementării proiectului; Conștientizarea publică și acțiuni de promovare ce vizează publicitatea proiectului și rezultatele sale atât pentru interesul public cât și pentru alți acționari ce ar putea beneficia de pe urma proiectului (media, organizări de evenimente pentru comunități locale, lucru didactic cu școlile, seminarii, grupuri de lucru, broșuri, pliante, ziare, DVD-uri, publicații tehnice, etc) 	<ul style="list-style-type: none"> Autoritati publice locale ONG-uri
Managementul	<ul style="list-style-type: none"> Activitățile întreprinse de către beneficiari pentru managementul 	<ul style="list-style-type: none"> Autoritati publice

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Operatiuni eligibile	Activitati eligibile	Tipul solicitantului
LIFE+ Bioversitate⁹		
<p>proiectului si monitorizarea</p>	<p>proiectului (aspecte tehnice, administrative și financiare) trebuie sa îndeplinească obligațiile de raportare LIFE+.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monitorizarea și evaluarea efectului acțiunilor concrete de preservare asupra statutului de preservare a habitatelor/speciilor vizate de către proiect. Monitorizarea trebuie să se desfășoare pe tot parcursul proiectului • Unde este obligatoriu, audit extern și garanție bancară • Training, workshop-uri și întâlniri pentru staff-ul beneficiarilor, unde aceste sunt cerute în vederea atingerii obiectivelor proiectului. • Participarea și organizarea unei rețele (spre exemplu, cu alte proiecte LIFE+) și platforme de informare legate de obiectivele proiectului (inclusiv la nivel internațional acolo unde este justificat). 	<p>locale</p> <ul style="list-style-type: none"> • ONG-uri

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Obiective prioritare	Activitati eligibile
LIFE+ Politica si Governare de Mediu¹⁰	
Schimbări climatice, apă, aer, sol, mediu urban, zgomot, chimicale, mediu și sănătate, deșeuri și resurse naturale, păduri, „inovații”, abordări strategice; fiecare obiectiv prioritar cuprinde una sau mai multe zone de acțiune.	<ul style="list-style-type: none"> • Consolidarea bazei de cunoștințe în ceea ce privește politicile și legislația de mediu • Monitorizarea presiunilor la care este supus mediul - inclusiv a pădurilor și a interacțiunilor între factorii de mediu • Implementarea politicii de mediu comunitare

Obiective prioritare	Activitati eligibile
LIFE+ Informare si comunicare¹¹	
Diseminarea informațiilor, sporirea conștientizării și formarea unor calificări/specializări specifice în probleme privind protecția mediului, inclusiv prevenirea incendiilor forestiere	<ul style="list-style-type: none"> • Implementarea unor campanii de conștientizare și comunicare având drept subiect aspecte legate de protecția mediului, protecția și conservarea naturii și a biodiversității; • Campanii de conștientizare pentru prevenirea incendiilor forestiere; • Instruiri pentru agenții implicați în prevenirea incendiilor forestiere

¹⁰ **Rata de co-finanțare** este de **maximum 50%**

¹¹ **Rata de co-finanțare** este de **maximum 50%**

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

Cu respectare criteriilor de eligibilitate a proiectelor, **Regulamentul (CE) nr. 614/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 mai 2007 privind Instrumentul financiar pentru mediu (LIFE+)** stabilește, la nivelul întregului program, următoarele acțiuni eligibile:

- activitățile operaționale ale ONG-urilor care sunt active în principal în domeniul protecției și reabilitării mediului la nivel european și se implică în dezvoltarea și punerea în aplicare a politicii și legislației comunitare;
- dezvoltarea și menținerea rețelelor, bazelor de date și a sistemelor informatice care au legătură directă cu punerea în aplicare a politicii și legislației comunitare în materie de mediu, în special atunci când îmbunătățesc accesul publicului la informațiile despre mediu;
- studii, anchete, modelare și elaborare de scenarii;
- monitorizare, inclusiv a pădurilor;
- acordarea asistenței pentru consolidarea capacităților;
- formare, ateliere și reuniuni, inclusiv formarea agenților participanți la inițiative de prevenire a incendiilor forestiere;
- constituirea de rețele și platforme pentru cele mai bune practici;
- acțiuni de informare și comunicare, inclusiv campanii de sensibilizare și, în special, campanii de sensibilizare a publicului asupra incendiilor forestiere;
- demonstrarea politicilor, tehnologiilor, metodelor și instrumentelor inovatoare;
- în special pentru componenta Natură și biodiversitate:
 - gestionarea siturilor și speciilor, precum și amenajarea siturilor, inclusiv îmbunătățirea coerenței ecologice a rețelei Natura 2000;
 - monitorizarea stadiului de conservare, inclusiv elaborarea de proceduri și structuri în acest scop;
 - elaborarea și punerea în aplicare a planurilor de acțiune privind conservarea speciilor și habitatelor;
 - extinderea rețelei Natura 2000 în zonele marine;
 - achiziționarea de terenuri, cu condiția ca:
 - achiziționarea să contribuie la menținerea sau restaurarea integrității unui sit Natura 2000,
 - achiziționarea să fie singura modalitate sau modalitatea cea mai eficientă de a atinge rezultatul dorit în materie de conservare,
 - terenurile achiziționate să fie rezervate pe termen îndelungat, și
 - statele membre implicate să asigure, prin transfer sau printr-un alt mijloc, rezervarea pe termen lung a terenului în cauză în scopul conservării naturii.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Suceava

PROGRAMUL NATIONAL DE DEZVOLTARE RURALA

Măsura	Activități eligibile	Tipul solicitantului
Axa prioritară 3 - Îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și diversificarea economiei rurale		
3.1.3 Încurajarea activităților turistice	<p>Investiții în infrastructura la scară mică precum centrele de informare, amenajarea de marcaje turistice, etc.</p> <ul style="list-style-type: none">• Construirea, modernizarea și dotarea centrelor locale de informare în scopul promovării, prezentării și vizitării turistice;• Dezvoltarea de sisteme electronice locale de rezervare pentru structurile de primire turistice din spațiul rural, conectate la sistemele regionale și naționale;• Amenajarea de marcaje turistice, refugii turistice de utilitate publică, etc.;• Investiții legate de refacerea în scop turistic a vechilor trasee de cale ferată cu ecartament îngust, a amenajărilor complementare acestora (ex: construcții, plan înclinat, etc.), recondiționarea echipamentelor și utilajelor;• Investiții legate de înființarea și amenajarea de trasee tematice (ex: “drumul vinului”, „al olăritului”, „cioplitorilor în lemn”, etc.). <p>Dezvoltarea și/sau marketingul serviciilor turistice legate de turismul rural.</p> <ul style="list-style-type: none">• Achiziționarea de utilaje, echipamente, hardware, soft-uri, inclusiv achiziționarea în leasing a acestora, costurile de instalare și montaj;	Autorități publice locale din mediul rural